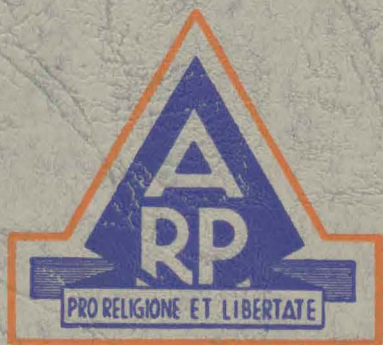

JAARVERSLAG

van de

Anti-Revolutionaire Partij

over het jaar 1959

Uitgave:

Antirevolutionaire Partij-Stichting - Dr. Kuiperstraat 3

Telefoon: 070-63.10.23

's-Gravenhage

Jaarverslag 1959.

JAARVERSLAG

van de

Anti-Revolutionaire Partij

over het jaar 1959

Uitgave:

Antirevolutionaire Partij-Stichting - Dr. Kuiperstraat 3

Telefoon: 070-63.10.23

's-Gravenhage

JAARVERSLAG

VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

OVER HET JAAR 1959

HOOFDSTUK I

HET CENTRAAL COMITÉ

Ere-voorzitter:

Dr. J. Schouten (1955)

Ere-leden:

Luitenant-generaal b.d. L. F. Duymaer van Twist (1946)

Prof. mr. P. S. Gerbrandy (1959)

Dr. A. A. L. Rutgers (1959)

a. De samenstelling van het Centraal Comité

Aan het einde van het verslagjaar was het Centraal Comité als volgt samengesteld:

Stemhebbende leden van het moderamen:

dr. W. P. Berghuis, voorzitter, De la Sablonierèkade 8	Kampen	05292-2773
mr. A. B. Roosjen, ondervoorzitter, Zach. Jansestraat 21	Amsterdam	020 -50360
J. Smallenbroek, ondervoorzitter, Iepenlaan 5	Assen	05920-2917
J. Tjalma, penningmeester, Van Limburg Stirumstraat 53	Hoogeveen	05280-2733
prof. dr. ir. H. van Riessen, Julianastraat 72	Delft	01730-24861
J. van Eibergen, Majellapark 29	Utrecht	030-19308
prof. mr. P. J. Verdam (voorzitter van de Org. Commissie), W. Rooyaardsstraat 18	Amsterdam	020-721250
prof. mr. W. F. de Gaay Fortman (waarn. voorz. Coll. van Advies), Zuidwerfplein 7	's-Gravenhage	070-850750

Adviserende leden van het moderamen:

dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot (voor de Tweede Kamerfractie)		
Merellaan 32	Aerdenhout	02500-40431
J. Schipper (voor de Eerste Kamerfractie)		
Joh. Wagenaarkade 83 I	Utrecht	030-34462
mr. W. R. van der Sluis, Julianalaan 268	Bilthoven	03402-3974

Leden gekozen door de Deputatenvergadering c.q. Partij Convent:

W. C. Bakker, Middenweg 96 b	Haarlem	02500-52809
ds. D. Biesma jr., Witte Vrouwensingel 31	Utrecht	030-21617
A. Borstlap, Julianaweg 101	Utrecht	030-19514
mevr. dr. F. T. Diemer-Lindeboom, Jul. van Stolberglaan 17	Rotterdam	010-41482
ds. P. M. van Galen, Gr. Haarsekade 8	Gorinchem	01830-3162
prof. dr. H. Jonker, Frederik Hendrikstraat 8	Utrecht	030-19135
mevr. M. Kuipers-Klapwijk Parelmoerhorst 160	's-Gravenhage	070-850972
prof. dr. H. N. Ridderbos, Fernhoutstraat 14	Kampen	05292-2681

A. Stapelkamp

(overleden 19 jan. 1960),

Opgevolgd na verkiezing op het Partij Convent van 13/14 mei 1960
door

P. Kapinga, Stadhoudersplein 18b	Rotterdam	010-44770
-------------------------------------	-----------	-----------

Leden, gekozen door de Kamercentrales:

H. R. J. v. d. Veen, Van Houtenlaan 158a	Groningen (K.C. Groningen)	05900-29038
A. Algra, P. C. Hoofdstraat 15	Leeuwarden (K.C. Leeuwarden)	05100-3382
Th. Brouwer, Parkstraat 21	Assen (K.C. Assen)	05920-2505
P. A. Nawijn, Zuiderkade 345c	Blokzijl (K.C. Zwolle)	05272-229
Mr. Eling Visser (tot 19 maart 1960), Hazegrietje 31	Arnhem (K.C. Arnhem)	08300-21600
H. A. van Willigen,	Haften (K.C. Nijmegen)	04189-201

mr. G. A. Diepenhorst, Wilhelminalaan 4c	Zeist (K.C. Utrecht)	03404-3312
A. Admiraal, Westerstraat 230	Enkhuizen (K.C. Den Helder)	02280-679
mr. J. H. Jonker, Bakh. v. d. Brinkhof 62	Amsterdam (K.C. Amsterdam)	020-733886
mr. A. Bruch, Kruisweg 63	Haarlem (K.C. Haarlem)	02500-34102
A. Warnaar Jzn.,	Waddinxveen (K.C. Leiden)	01828-2212
P. L. Hut, Rh. Feitlaan 135	Den Haag (K.C. Den Haag)	070-661211
W. A. Fibbe, Molenlaan 109	Rotterdam (K.C. Rotterdam)	010-186557
mr. W. Verheul, Joz. Israëlslaan 96	Rijswijk (K.C. Dordrecht)	070-181640
A. Schout, Vredehoflaan 8	Vlissingen (K.C. Middelburg)	01184-2692
C. A. van Drimmelen, Kerkring 14	Klundert (K.C. Tilburg)	06182-465
J. Slot, „De Oude Weide“	Eethen (K.C. Den Bosch)	04165-162
N. van Rooyen, Burg. Waszinkstraat 112	Heerlen (K.C. Maastricht)	04440-3572

Adviserende leden, gekozen door het bestuur van de Jongerenorganisatie (A.R.J.O.S.)

S. Silvis, Stationsstraat 47a	Scheemda	05979-273
mr. C. Boertien, Pr. Margrietstraat 48	Diemen	020-57196

Adjunct-secretaris :

mr. W. de Kwaadsteniet, Vroesenlaan 49a	Rotterdam	010-88455
--	-----------	-----------

b. De mutaties in het Centraal Comité

Op zondag 8 februari 1959 overleed prof. dr. W. Rip 's middags plotseling in zijn woning te Bennekom. Niemand was op dit heengaan voorbereid. Met grote toewijding nam prof. Rip nog op 5 februari deel aan de vergadering van het moderamen. De verslagenheid over dit verlies van ons Eerste Kamerlid en adviserend lid van het Centraal Comité was groot. Temidden van de drukke verkiezingsvoorbereidingen viel er een stilte en vele anti-revolutionairen stonden op 12 februari

rondom de groeve van hem, die op 55-jarige leeftijd zo onverwacht uit zijn gezin, zijn werk en onze gelederen werd weggeroepen. Wat de partij in prof. Rip verloor vatte de voorzitter, dr. Berghuis, in sobere woorden samen in „Nederlandse Gedachten” van 14 februari:

„Een golf van sterke ontroering ging zondagavond door de brede kring van hen, die Prof. Rip kenden, toen de radio zijn plotseling sterven berichtte.

Diepe bewogenheid jegens zijn vrouw en kinderen, wie op het onverwachtst een onvoorstelbaar verlies had getroffen, nam de eerste plaats in, in de gezinnen van zijn talloze vrienden.

Het besef, dat wij, mensen, in dergelijke omstandigheden wel willen, doch tevens het gevoel hebben zo weinig te kunnen troosten, komt dan daarbij naar boven. God zal het moeten doen, maar Hij zal het dan ook doen. Dat heeft Hij beloofd. Daarin ligt de zekerheid voor mevrouw Rip en haar kinderen.

In de afgelopen week is op vele wijzen in radio en pers en in de Eerste Kamer het heengaan van onze vriend Rip en de grote plaats die hij in het publieke leven, in de kring der wetenschap en in het christelijk organisatieleven innam, herdacht.

Die plaats was groot. Niet omdat hij haar zelf groot had willen maken. Maar heel eenvoudig, omdat hij die grote plaats, zonder het wellicht zelf te weten, zonder meer innam. Als mens en als man van betekenis.

Zo was het ook in onze anti-revolutionaire partij. Hij drong zich niet op, maar toch was altijd te merken, dat hij er was. Hij liet een ander rustig voorgaan, maar toch deed hij zich altijd gelden. Hij vroeg nooit het eerst het woord, maar wel als het eraan toe was. Dat tekende hem. Bescheiden, maar tevens zijn invloed latende gelden. Zo hebben wij hem in de kring van de leiding onzer partij leren kennen.

En wij leerden hem in die kring goed kennen, want hij was daarin trouw. Als vervanger van Prof. Anema trad hij de laatste jaren op als adviserend lid van het Centraal Comité en van het Moderamen daarvan. Maar dan wás hij er ook, en in hem de adviserende stem van onze Eerste Kamer-fractie.

En nu is hij, midden in een verkiezingsstrijd, waarin hij tot het laatste toe zijn aandeel had, overeenkomstig zijn aard overigens in alle binnelijkheid, uitgevallen.

Zijn sterven is in dat opzicht voor ons allen, lettende op de christelijke betekenis van deze strijd tevens een waarschuwing om de waarde onzer menselijke middelen niet te hoog te schatten, maar om in gehoorzaamheid Gods ondoorgrondelijke weg te volgen.”

De benoeming van de heer M. Ruppert tot lid van de Raad van State met ingang van 1 oktober deed in de samenstelling van het moderamen en van het Centraal Comité eveneens verandering komen. Op de Centraal Comité-vergadering van 26 september, nam de heer Ruppert afscheid van ons partijbestuur. De voorzitter wenste hem geluk met de eervolle benoeming, die hem te beurt viel en dankte de nieuwe Staatsraad voor zijn aandeel in het werk van moderamen en Centraal Comité.

Op voordracht van het moderamen benoemde het Centraal Comité op 18 december de heer J. van Eibergen, die reeds sinds 1955 lid van het Centraal Comité is, tot opvolger van de heer Ruppert in het moderamen.

Als lid van het Centraal Comité koos het Partij Convent van 31 oktober de heer A. Borstlap te Utrecht.

Op 26 september nam ook mr. W. Aantjes voor het laatst als lid aan de vergadering van het Centraal Comité deel. Zijn intrede in de Tweede Kamer deed hem besluiten het Centraal Comité-lidmaatschap neer te leggen in verband met de bepalingen van artikel 17 van het partijstatuut inzake de verenigbaarheid van het lidmaatschap der Staten-Generaal met dat van het partijbestuur. De voorzitter zegde de heer Aantjes dank voor de actieve wijze waarop deze tijdens een korte periode (nl. sinds 1957) aan de werkzaamheden van het Centraal Comité deelnam. Het Partij Convent van 31 oktober koos als opvolger van de heer Aantjes ds. P. M. van Galen.

De heer A. L. de Bruyne bedankte wegens drukke bezigheden op andere levensterreinen als lid van het Centraal Comité. Ook jegens hem werd uitdrukking gegeven aan de waardering voor zijn werk in de partij. Het voorjaars-Partij Convent koos in zijn vacature de heer W. C. Bakker te Haarlem.

Als gevolg van een ongelukkige val in november 1958 kon de voorzitter, dr. W. P. Berghuis, een aantal bijeenkomsten niet bijwonen. Gelukkig vorderde het herstel snel, zodat het Centraal Comité vanaf 21 maart weer door dr. Berghuis werd voorgezeten. Tijdens zijn ziekte leidde de heer Roosjen en bij

verhinderling van deze, de heer Smallenbroek de vergaderingen.

Bracht het begin van het verslagjaar dus ziekte en genezing voor de voorzitter, aan het einde van 1959 ervoer de erevoorzitter van het Centraal Comité, dr. J. Schouten, hetzelfde. Een operatie werd gelukkig met gunstig gevolg in november ondernomen, doch het herstel, waarvoor alom grote dankbaarheid heerste, vorderde toch niet in een dusdanig tempo, dat dr. Schouten na het najaars-Partij Convent nog aan de bijeenkomsten der partij-organen kon deelnemen.

Vermelding verdient eveneens, dat mevrouw dr. F. T. Diermer-Lindeboom eind 1959 de eervolle benoeming tot lid van de Nederlandse delegatie bij de Verenigde Naties te beurt viel. Als gevolg daarvan verbleef zij eind 1959 geruime tijd in New York.

c. Werkzaamheden van het Centraal Comité (beknopte weergave)

In 1959 kwam het Centraal Comité 7 keer bijeen. Op één vergadering na, die te 's-Gravenhage plaatsvond, was ook in dit verslagjaar Utrecht de plaats van samenkomst. Het moderamen vergaderde 15 maal, waarvan 8 keer te 's-Gravenhage, 4 keer te Amersfoort en 3 keer te Utrecht. Uiteraard stond de voorbereiding van alles wat samenhangt met een verkiezing van leden der Staten-Generaal op de voorgrond van de agenda's die in het begin van 1959 moesten worden afgewerkt. Hoofdstuk XIV (De Verkiezingen) van het jaarverslag 1958 gaf van de besluiten die genomen werden een min of meer uitvoerig overzicht. Niettemin worden ook deze beslissingen in het onderstaande nog even gememoreerd, opdat een goed overzicht van de belangrijkste arbeid van het Centraal Comité in 1959 worde verkregen.

Op 3 januari begon het Centraal Comité onder leiding van mr. A. B. Roosjen met de behandeling van het concept-program van actie. Nadat goede vorderingen waren gemaakt verzocht het Centraal Comité prof. Zijlstra en dr. Bruins Slot de gemaakte opmerkingen en aanvullingen in een nader concept te verwerken, en het resultaat op 16 januari opnieuw aan het Centraal Comité voor te leggen, nadat tevens eventuele amen-

dementen van de Kamercentrales zouden zijn ontvangen. Vervolgens hechtte het Centraal Comité zijn goedkeuring aan het door de Organisatie Commissie opgestelde Actie-plan 1959 en de daaraan toegevoegde begroting. De verkiezingsbijdrage voor het Centraal Comité werd vastgesteld op f 1,40 per lid. Dit bedrag is via de penningmeesters van de Kamercentrales op het partijbureau ontvangen.

De vergadering nam kennis van de schriftelijke bevestiging door prof. mr. P. S. Gerbrandy van zijn ook reeds eerder meegedeelde besluit, dat deze de tijd gekomen achtte zich niet meer beschikbaar te stellen voor een kandidatuur voor de Tweede Kamer. Ook nam het Centraal Comité hartelijk afscheid van zijn oud-lid de heer J. Wilschut, die eind 1958 werd opgevolgd door de heer W. A. Fibbe.

Aan de vooravond van het eerste (buitengewone) Partij-Convent, kwam het Centraal Comité, ditmaal voorgezeten door de heer Smallenbroek, op 16 januari opnieuw in Utrecht bijeen. Besloten werd geen bezwaren tegen de publicatie van twee rapporten van het College van Advies getiteld: „Humanistische Geestelijke Verzorging” en „De huisvesting van bejaarden met name in verzorgings- en verpleegtehuizen” te opperen en deze aan de kiesverenigingen toe te zenden. Tot de ouverture behoorde ook de vaststelling van het proces-verbaal, dat na controle van de uitslag van de stemmingen in de kiesverenigingen over de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer, door de heren A. Lever en N. van der Brugge werd opge maakt teneinde het Centraal Comité hierin te verwittigen dat deze stemming en het vaststellen van de uitslag daarvan op het partijbureau in goede orde was geschied.

Het aanbod van de N.C.R.V. aan de C.H.U. en onze partij om extra radiozendtijd te verstrekken werd gaarne geaccepteerd. Nadat nog enige tijd over kwesties verband houdende met de kandidatenlijst was gesproken, kwam het concept-program van actie opnieuw in behandeling. De door de Kamercentrales ingediende amendementen passeerden de revue, hetgeen tot wijzigingen en aanvullingen aanleiding gaf. Besloten werd het concept in de ter vergadering vastgestelde vorm op het Partij Convent van 17 januari aan de orde te stellen.

De eerste vergadering van het Centraal Comité (21 maart) na de verkiezing kon weer door de voorzitter van het Centraal Comité, dr. W. P. Berghuis, worden geleid. Na hierover zijn

dankbaarheid te hebben geuit, herdacht dr. Berghuis de heer Chr. van den Heuvel, oud-lid van de Tweede Kamer en voorzitter van de Kamercentrale Leiden, die op 2 maart overleed. Veel heeft de heer Van den Heuvel voor land en volk gedaan. Zijn lidmaatschap van de Tweede Kamer verhinderde hem niet om ook aan de partij belangrijke diensten te bewijzen, onder meer door de eertijds bekende richtlijnen voor het huisbezoek. Zoals te verwachten viel besprak het Centraal Comité de uitslag der Kamerverkiezingen breedvoerig. Het verlies van één zetel deed ernstige bezorgdheid doorklinken. Met de conclusie, die de voorzitter trok stemde het gehele partijbestuur in:

„Het is duidelijk, dat teleurstelling bij velen heeft postgevat. Voor teleurstelling is ook alle aanleiding. Dit verschil is er thans met 1956 — schrale troost — dat toen de A.R. Partij de klappen kreeg, de K.V.P. groeide en de C.H.U zich vrijwel handhaafde, terwijl wij nu niet alleen staan in de hoek waar de slagen vallen. Dit is niet minder zorgwekkend, hoewel het goed is dit ook even in ogenschouw te nemen.

Bij een voorlopige analyse bleek, dat onze teruggang hoofdzakelijk in de grote steden plaatsvond. Spr. verwijst ook naar de analyse welke door het partijbureau is gereed gemaakt. In de grote steden hadden wij veelal ook stemmen van mensen, die niet bij ons hoorden. De chr. politieke gedachte daar wordt nu niet meer in brede kring gedragen. Ook dit is zorgwekkend.”

Het gebruik, dat bij het Centraal Comité een „politieke rondblik” niet slechts op de agenda prijkt, doch ook wordt gehouden, werd na een zeer korte onderbreking in verband met de verkiezingsvoorbereidingen, op deze vergadering weer in ere hersteld. Ingeleid door de voorzitter van de Tweede Kamerfractie, dr. Bruins Slot, besprak het Centraal Comité de politieke situatie, zoals deze zich heeft ontwikkeld sinds de dag der verkiezingen (12 maart).

In verband met de adviezen, die dr. Bruins Slot in deze periode van kabinetsformatie o.m. aan H.M. de Koningin had uit te brengen, wenste het Centraal Comité hem in het bijzonder sterkte en wijsheid in de komende weken.

Op 28 april kwam het Centraal Comité opnieuw bijeen. Ditmaal — als uitzondering op de regel — niet te Utrecht, maar te 's-Gravenhage.

In verband met de vertraging, die de kabinetsformatie ondervond, zag het Centraal Comité zich genoodzaakt het voorjaars-Partij Convent uit te stellen.

Tevens werd besloten een ontmoeting tussen het moderamen en een aantal Hervormd-Gereformeerde anti-revolutionairen (die zulk een contact verzocht hadden) te doen plaatsvinden.

Dat het partijbestuur zich op deze vergadering ook weer aan zijn normale werkzaamheden kon wijden, bleek uit de rest van de agenda: het vaststellen van het jaarverslag 1958 en afhandeling van andere organisatorische aangelegenheden. Eveneens een normale, doch ditmaal met bijzondere ernst besproken aangelegenheid, vormde de politieke rondblik. Aangezien dr. Bruins Slot in verband met de gang van zaken bij de Kabinetsformatie op dat uur H. M. de Koningin van advies diende, gaven de voorzitter en de beide onder-voorzitters, de heren Roosjen en Smallenbroek een exposé van het verloop der gebeurtenissen sinds de maart-vergadering van het Centraal Comité. De mislukking van de eerste formatie-poging-De Quay werd breedvoerig besproken. Men concludeerde algemeen dat deze formatie-poging een ongelukkige geschiedenis was en dat het mislukken daarvan, behalve om redenen van tijdsverloop, niet behoefde te worden betreurd.

Op 4 juli keurde het Centraal Comité in principe een meer duurzaam contact met enkele Hervormd-Gereformeerde anti-revolutionairen goed. Uit een bespreking tussen het moderamen en deze groep bleek dat aan de kant der gasten een gemis aan relatie met het partijbestuur in Hervormd-Gereformeerde kring wordt gevoeld. Deze groep wenste bepaald geen eigen werkgemeenschap en eigen Herv. Geref. kiesverenigingen.

Het Centraal Comité verzocht het moderamen nadere voorstellen te doen met betrekking tot de samenstelling van een groep Hervormd-Gereformeerden, die onder auspiciën van het Centraal Comité werkzaam zal zijn, ter vermeerdering van de A.R. activiteiten in genoemde kring.

Ook besloot het Centraal Comité in het najaar 1959 te Goes een Delta-conferentie te beleggen en de heren J. Tjalma, ir. W. F. Schut en drs. J. Poot te verzoeken als referenten op te treden.

Het Centraal Comité besloot tevens het rapport van het College van Advies in zake samenwerking met minderontwikkelde gebieden na publicatie (waartegen geen bezwaren bestonden) aan de kiesverenigingen toe te zenden.

De adviezen van het Algemeen Organisatie Comité inzake contact met studenten, de scholingsarbeid, alsmede de voort-

zetting van de reeks kadercontacten werden unaniem aanvaard.

Tevens hechtte het Centraal Comité zijn goedkeuring aan het voorstel van het Algemeen Organisatie Comité om in het najaar een grote abonnee-werfactie ten behoeve van het weekblad „Nederlandse Gedachten” te houden, nadat een proefactie een bevredigend resultaat zou hebben opgeleverd.

In de vacature van het in december 1958 afgetreden lid van de commissie van redactie van „Nederlandse Gedachten”, de heer Jac. S. Hoek, werd benoemd de heer H. van Eijdsen, secretaris van de A.R. Tweede Kamerfractie. Op deze wijze bracht het partijbestuur een wenselijk gebleken relatie tot stand tussen deze fractie en de redactie van ons weekblad, die door een Eerste Kamerlid wordt voorgezeten.

Het Centraal Comité besprak de formatie van het inmiddels opgetreden kabinet-De Quay en sprak haar vertrouwen uit dat de A.R. Kamerfracties een christelijk sociaal beleid zullen bevorderen. Dit vertrouwen werd schriftelijk onder meer aan deze fracties kenbaar gemaakt.

Een hoogtepunt van de vergadering van 26 september vormde het unanieme besluit prof. mr. P. S. Gerbrandy en dr. A. A. L. Rutgers tot ereleden van het Centraal Comité te benoemen wegens hun nationale staat van dienst en als uiting van dank voor hetgeen beide mannen voor de partij deden. Het Centraal Comité besloot de installatie van de beide nieuwe ereleden te doen geschieden op het Partij Convent van 31 oktober.

De voorstellen van het moderamen met betrekking tot de samenstelling van de contactcommissie Herv. Geref. A.R. werden aanvaard. Deze samenstelling is weergegeven op pag. 49.

Tevens werd besloten tot de instelling van een Landelijke A.R. Vrouwencontactcommissie, die tot taak kreeg onder auspiciën van het Centraal Comité de arbeid voor en door de A.R. vrouwen te stimuleren. In het aan deze arbeid gewijde hoofdstuk wordt ook de samenstelling van deze commissie vermeld.

De voorbereiding van het najaars-Partij Convent vroeg

eveneens de aandacht van het Centraal Comité, evenals de aanvulling van de commissie van redactie van het weekblad. Het vertrek van de heer Sj. Jonker naar het buitenland, was voor het Centraal Comité aanleiding de heer J. W. Ooms te Velp tot lid van de redactie te benoemen.

Na de afwerking van deze meer organisatorische aangelegenheden kwam het resultaat van de studie van de z.g. Commissie Ambon op de voorgrond, in de vorm van een rapport „Het vraagstuk van de Republiek der Zuid-Molukken en de Ambonezen'. Na een bespreking bleek het Centraal Comité er geen bezwaren tegen te hebben dat dit werkstuk van de commissie voor publicatie vrij zou worden gegeven. Dit besluit hield tevens de eervolle decharge van deze commissie in, die in 1957 werd ingesteld en wier leden op de dank van de partij en velen daarbuiten kunnen rekenen.

De laatste vergadering van het Centraal Comité in 1959 werd op 18 december gehouden. Zij was geen buitengewone bijeenkomst, doch droeg wel een bijzonder karakter. Nog niet zozeer omdat de heer J. van Eibergen tot lid van het moderamen werd benoemd in de vacature-Ruppert en evenmin omdat de voorzitter drie nieuwe Centraal Comité-leden, nl. de heren W. C. Bakker, A. Borstlap en ds. P. M. van Galen welkom heette. Het was een bijzondere vergadering omdat de slotphase van de behandeling van het ontwerp beginsel- en algemeen staatkundig program werd ingeluid. Reeds in de loop van het jaar werd het gewijzigd ontwerp van de z.g. kleine commissie-Schouten aan het Centraal Comité toegezonden. Na enig beraad besloot het moderamen dit ontwerp alsmede een amendement van prof. dr. ir. H. van Riessen aan het Centraal Comité voor te leggen. Vrijwel de gehele middag werd gevuld met deze bespreking. Aangezien dr. Schouten, hoewel herstellende, helaas nog niet aanwezig kon zijn en zowel prof. mr. A. M. Donner als dr. J. Donner eveneens verhinderd waren, werd aan deze bespreking van de zijde van de commissie-Schouten deelgenomen door het lid mr. K. Groen en de secretaris van de commissie mr. J. H. Prins. Het voorliggende ontwerp als uitgangspunt der discussie nemend, besloot het Centraal Comité de professoren Van Riessen en Ridderbos te verzoeken over de eerste vier artikelen van het ontwerp contact op te nemen met dr. Schouten en dr. Donner. De voorzitter nam

op zich dr. Schouten over het werk tijdens deze vergadering verslag uit te brengen en samen met deze te bevorderen dat die arbeid in het begin van 1960 zou kunnen worden voortgezet. Aangezien geen verkiezingsbeslommeringen en andere omstandigheden de tijd voor deze wenselijk geachte herziening van het beginselprogram meer doen ontbreken, achtte het Centraal Comité de voltooiing van deze taak in 1960 urgent. Deze opvatting had reeds bevestiging gevonden in de jubileumrede van de voorzitter van de A.R.J.O.S. de heer S. Silvis en in de felicitatie-toespraak van dr. W. P. Berghuis ter gelegenheid van de viering van het 30-jarig bestaan van de A.R. Jongerenorganisatie op 12 december in „Tivoli” te Utrecht. Dit jubileum werd door het Centraal Comité met dankbaarheid gememoreerd. Als blijk van waardering en aanmoediging schonk de partij een bedrag van f 5.000,— voor het Jubileumfonds van de A.R.J.O.S. Het was mede deze jubileum-vreugde, waaraan niet alleen de A.R.J.O.S., doch ook de gehele partij zich eind 1959 warmde en die voor het Centraal Comité als het ware een teken mocht zijn om na een jaar van hard werken en (toch) teleurstelling in de vorm van een electorale tegenslag, de toekomst van onze 80-jarige partij met vertrouwen tegemoet te treden.

HOOFDSTUK II

DE DEPUTATENVERGADERING VAN 24 JANUARI 1959

De grote zaal van „Tivoli” was zaterdag 24 januari geheel gevuld met de honderden afgevaardigden van de kiesverenigingen, de centrales en de gasten van de partij, toen daar de Deputatenvergadering werd gehouden. Hoewel de Kamerverkiezingen wegens de ontbinding van de Tweede Kamer op zeer korte termijn werden uitgeschreven, kon deze bijeenkomst, die een week na de bijeenkomst van het Partij Convent plaatsvond, niet achterwege blijven. Het partijstatuut bepaalt immers dat het Centraal Comité verplicht is de Deputatenvergadering bijeen te roepen wanneer een verkiezing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan staande is (art. 32 lid 1).

Doch afgezien van die verplichting is het ondenkbaar en ongewenst dat onze partij deze „wapenschouw” achterwege zou laten als de stembus roept. Van oudsher is de Deputatenvergadering het „startsein” van elke verkiezingscampagne geweest. Terecht was dit ook in 1959 het geval. Gelukkig was dr. W. P. Berghuis weer in zoverre hersteld, dat hij deze bijeenkomst kon leiden. Na de opening en de openingsrede (opgenomen in de brochure „Christelijke politiek”) door de voorzitter, kwam de vaststelling van het program van actie 1959 (zie bijl. K) aan de orde. Aangezien de amendementen van de centrales een week tevoren door het Partij Convent waren behandeld en voorzover zij niet door het Centraal Comité werden overgenomen, door de indieners weer waren ingetrokken, werden geen amendementen meer aan de Deputatenvergadering voorgelegd. Het program van actie werd daarna vastgesteld.

Meer tijd vergde het programmapunt: vaststelling van de kandidatenlijst. Verscheidene afgevaardigden vroegen het woord om opmerkingen te maken of vragen te stellen over het niet meer kandideren van ds. J. Fokkema en ds. C. van der Zaal. Onder hen waren er die te dezen duidelijk uiting aan hun ongenoegen gaven. Anderen bepleitten het *con amore*

Dr. W. P. Berghuis, de voorzitter der partij, tijdens het uitspreken van zijn rede. Aan zijn rechterhand, v.l.n.r. de heren prof. dr. J. Zijlstra, dr. J. Schouten en J. Smallenbroek. Achter hen resp. de heren A. Admiraal, mr. W. Verheul en mr. W. de Kwaadsteniet, adj.-secretaris. Aan de linkerzijde van de voorzitter mr. W. R. van der Sluis, secretaris, mr. J. van Aartsen en mr. J. Algera. Tussen beide laatstgenoemden is nog juist zichtbaar prof. mr. W. F. de Gaay Fortman.

aanvaarden van de uitslag der stemmingen over de kandidatenlijst in de kiesverenigingen, op welke uitslag door het Centraal Comité geen wijziging was voorgesteld. Het Centraal Comité verklaarde zich bij monde van zijn voorzitter ten allen tijde bereid een gesprek met personen of groepen van personen te beleggen, indien dezen mochten menen, dat er iets opgehelderd moest worden of indien misverstanden zouden blijken te zijn ontstaan. Na deze toezegging werden de no's 1 t/m 24 der landelijke kandidatenlijst conform de uitspraak der kiesverenigingen vastgesteld. Van de namen op de nummers 25 t/m 30 van de kandidatenlijst in elk der 18 Kamercentrales werd voorlezing gedaan.

De lijsten zijn opgenomen in het jaarverslag 1958, Hoofdstuk XIV, De Verkiezingen, blz. 107 t/m 110.

De ochtendvergadering van de Deputatenvergadering besloot akkoord te gaan met het voorstel van het Centraal Comité om de statutaire vacatures in het Centraal Comité en de Dr. A. Kuiperstichting (art. 16, 17 en 39 van het partijstatuut, alsmede artikel 9 en 11 van het statuut van de Dr. Kuiperstichting), uit te stellen tot de e.v. buitengewone Deputatenvergadering, aangezien gebleken was, dat de drukke verkiezingswerkzaamheden de noodzakelijke zorgvuldige voorbereiding verhinderden.

Tenslotte keurde de Deputatenvergadering het eveneens reeds door het Partij Convent aanvaarde voorstel van het Centraal Comité goed, dat art. 17 van het partijstatuut voortaan doet bepalen dat ten hoogste 5 stemhebbende leden van het Centraal Comité, die door de Deputatenvergadering en het Partij Convent gekozen zijn, tevens lid van de Staten-Generaal mogen zijn.

De „zakelijke” ochtend-agenda van de Deputatenvergadering was hiermee afgehandeld.

De middagbijeenkomst bracht eerst de lijstaanvoerder prof. dr. J. Zijlstra op het spreekgestoelte. Deze aanvaardde de hem gegeven opdracht en dankte de partij voor het in hem gestelde vertrouwen.

Kort maar krachtig zette prof. Zijlstra de koers uit:

„Daarom streven wij in de eerste plaats naar het verwerkelijken van een christelijke politiek door een christelijk Kabinet. Dat is de principiële grondslag voor ons ideaal.

Er komt echter een practische factor bij. Te lang en te veel is ons voorgehouden, dat er b.v. zonder de P.v.d.A. van een waarachtig sociaal beleid niets terechtkomt. Eerlijk gezegd, dat zouden wij nu eens graag niet alleen principieel, maar ook practisch willen logenstraffen."

De tweede spreker was dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot die in het gehele land als no. 2 op de kandidatenlijst geplaatst was. Hij toonde aan, dat de A.R. in het verleden niet hebben meegedaan als „gevelversiering" der na-oorlogse kabinetten. Fel bestreden als onze partij en onze politiek in het verleden is, verwachtte dr. Bruins Slot niets anders in deze campagne die voor de deur stond:

„Wij gaan een harde verkiezingsstrijd tegemoet. Zij zullen het ons, en van socialistische zijde en van liberale zijde niet gemakkelijk maken. Wij durven die verkiezingsstrijd aan. Wij durven die strijd aan, niet omdat wij zelf zo flink zijn. Maar wij durven die verkiezingsstrijd aan omdat de Anti-Revolutionaire Partij de enorme pretentie heeft dat zij zich in dienst van de Here Christus wil stellen. Dat is wat ons drijft. En om de kracht van Christus bidden wij, want wij geloven dat ons volksleven niet kan bestaan, niet wezenlijk kan gedijen, dat ook onze politiek niet wezenlijk kan gedijen, wanneer die politiek niet gedragen wordt door de vreze des Heren."

Nadat ds. P. A. A. Klusener op het licht van het evangelie gewezen had, riep hij allen op zich aaneen te sluiten en een klaar, positief-evangelisch geluid te laten horen.

Als laatste spreker wekte dr. J. Schouten de meer dan 1000 aanwezigen op om elkaar goed te begrijpen en de goddelijke opdracht in de politiek te zien. Hij besloot met de opwekking het volk van Nederland thans te laten zien waar het om gaat:

„Laat ik u dit nog mogen zeggen: gaat dat nu doen, werkelijk doen! Begint u vanavond om u daarover met elkaar te beraden wat de voorbereiding betreft en gaat er maandag voor aan het werk en laat zo aan het volk van Nederland zien waar het om gaat. Dan kunt gij tegelijkertijd, als het nodig is, een uitlegging geven van het rijke program van actie, dat gij vanmorgen hebt vastgesteld.

Dames en heren, wilt gij naar dit woord luisteren? Niet omdat ik het zeg, maar omdat wij geloven dat daarin verkondigd wordt wat God ons heeft geopenbaard.

Wilt Gij dat? Doet het, steunt en helpt elkander. Betoont zo iets van de rijkdom, welke God heeft gegeven en dagelijks geeft in Jezus Christus."

Aldus werd het startsein voor de verkiezingscampagne 1959 op de Deputatenvergadering te Utrecht op 24 januari gegeven. Ook al klonken op de ochtendbijeenkomst dissonanten, dit samenzijn heeft mede de stoot gegeven aan de grote activiteit, die in deze campagne alom in het land ten toon gespreid werd. Al was de uitslag der stembusstrijd teleurstellend, doordat één van de 15 A.R. Kamerzetels verloren ging, de Deputatenvergadering had helder en klaar het geluid van onze partij laten horen en daardoor bij velen bezieling gewekt.

„Nederlandse Gedachten” van 31 januari was vrijwel geheel aan deze manifestatie gewijd, terwijl de gehouden redevoeringen werden vastgelegd in de brochure „Christelijke politiek.

HOOFDSTUK III

DE PARTIJ CONVENTEN IN 1959

a. Het Partij Convent op 17 januari

Begin 1959 moest het Program van Actie worden behandeld. Daartoe werd het Partij Convent van 17 januari gehouden. Een bijeenkomst waarop de vervulling van die taak domineerde. Aangezien het program slechts een week later door de Deputatenvergadering in het openbaar zou moeten worden vastgesteld, besloot het Partij Convent zijn bijeenkomst een besloten karakter te geven. Niettemin waren een aantal belangstellende gasten uitgenodigd. De vergadering werd geleid door de onder-voorzitter van de partij, de heer J. Smallenbroek. De demissionaire raadslieden der Kroon, prof. dr. J. Zijlstra en mr. J. van Aartsen waren aanwezig, evenals de erevoorzitter, dr. J. Schouten, de vice-president van de Raad van State, dr. A. A. L. Rutgers en het lid van dit hoge college mr. J. Algera.

Na de korte openings- en hartelijke welkomstwoorden van de heer Smallenbroek, werd met het eigenlijke werk, het program van actie, begonnen nadat een aantal mededelingen was gedaan over de organisatorische maatregelen, genomen in verband met de verkiezingscampagne. Deze gegevens zijn verwerkt in het hoofdstuk (XIV) „De Verkiezingen” in het jaarverslag 1958 van het Centraal Comité, alsmede (verkort) in dit verslag (pag. 75).

De vele amendementen op het concept-program van actie passeerden zorgvuldig, doch in een bevredigend tempo de revue. Vele afgevaardigden voerden het woord. Men pleitte voor zijn inzicht en bestreed elkaar soms op zakelijke gronden, wikte en woog, doch de geanimeerde discussies lieten qua toon en strekking weinig te wensen over. Het Partij Convent besefte, dat, al wilde men ieder argument tot zijn recht laten komen, het werk moest worden voltooid om aan de Deputatenvergadering te worden voorgelegd. Het Centraal Comité

nam menig amendement over en aan het eind van de behandeling van dit agendapunt kon de voorzitter constateren, dat de overige amendementen waren ingetrokken, waardoor de taak van de Deputatenvergadering ten aanzien van het program van actie wel zeer vereenvoudigd was. Men vindt de definitieve tekst van het program van actie in bijlage K. Deze tekst is ook gepubliceerd in „Nederlandse Gedachten” van 24 januari 1959.

Hierna besloot het Partij Convent eensgezind de Deputatenvergadering voor te stellen de ingevolge art. 16 en 17 van het partijstatuut ontstane vacatures in het Centraal Comité te vervullen op de eerstvolgende buitengewone Deputatenvergadering.

Al werd veel van het uithoudingsvermogen en de besluitvaardigheid van de ca. 250 afgevaardigden geëist, een saai dag was die 17e januari niet. Er is menigmaal hartelijk gelachen, waaraan de voorzitter vaak debet was en graag meedeed. Deze vrolijkheid verstrakte een ogenblik tussen de muren van „Esplanade”, toen het Centraal Comité bestrijding ondervond bij zijn voorstel om de combinatie-mogelijkheid van het Centraal Comité-lidmaatschap met dat der Staten-Generaal voortaan voor zeven in plaats van voor vier personen (de bestaande mogelijkheid ingevolge art. 17 lid 5 en 6 partijstatuut) mogelijk te maken. Het argument van het Centraal Comité, dat het in de loop der jaren vermeerderde aantal leden van het Centraal Comité (van 22 tot 43) dit voorstel rechtvaardigde, werd bepaald niet algemeen gedeeld. De mening, dat het partijbestuur niet te veel leden moet tellen, die tegelijkertijd volksvertegenwoordiger zijn, werd door verscheidene afgevaardigden verdedigd. Men wilde het voorstel van het Centraal Comité later nog wel eens bekijken (de klok liep naar 18.00 uur), doch zich voorlopig nog niet vastleggen. Op voorstel van de voorzitter besloot men tot een „tussen-oplossing” te komen, door het omstreden cijfer zeven te vervangen door „ten hoogste vijf leden”. Een opwekkend woord van de voorzitter herstelde de eenheid in de slagorde, die zich dus ongebroken voor de verkiezingsstrijd opmaakte.

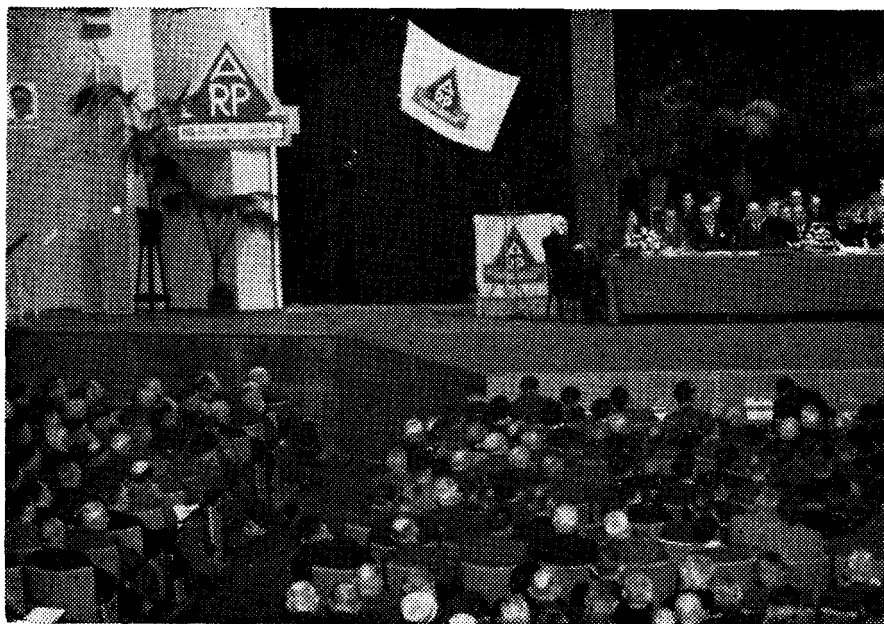
b. Het voorjaars-Partij Convent op 19 en 20 juni 1959

Een maand na het optreden van het kabinet-De Quay kwam het voorjaars-Partij Convent op de drempel van de prachtige

zomer van 1959 in Utrecht opnieuw bijeen. Ditmaal in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en — wat sinds het najaar 1956 niet meer geschiedde — in een tweedaagse zitting. De verkiezingsstrijd was gestreden, de sluiers over de kabinetsformatie waren opgelicht, een nieuwe regeringsploeg had het Binnenhof betreden — allemaal redenen om de beschouwingen hierover niet te vluchtig te doen plaatsvinden. Vandaar twee dagen Partij Convent.

Op de avond van de 19e juni verwelkomde de voorzitter, dr. W. P. Berghuis, behalve de afgevaardigden ook enkele belangrijke gasten:

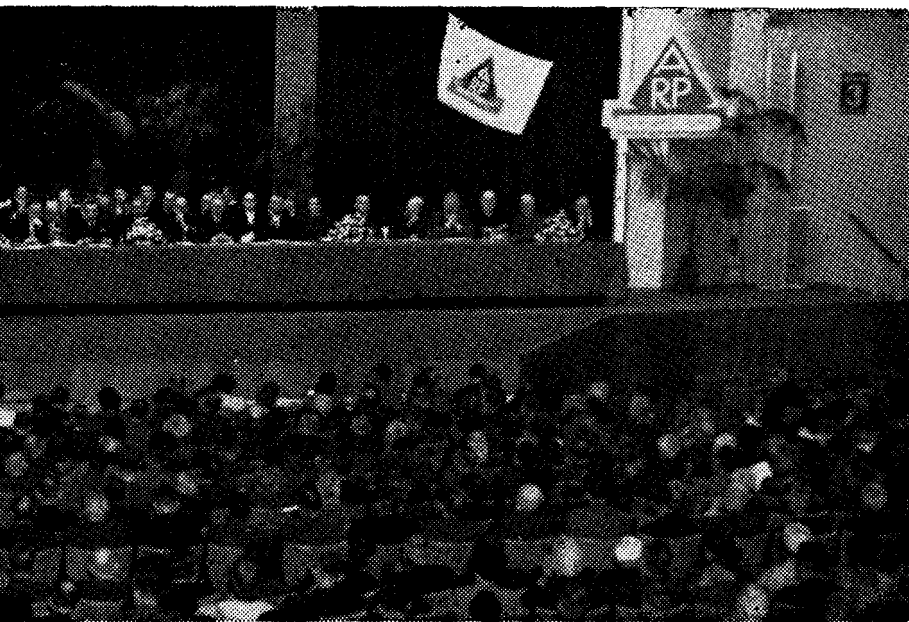
De grote zaal van Tivoli in Utrecht, waar, der traditie getrouw, op zaterdag 24 januari 1960 de Deputatenvergadering werd gehouden, was geheel gevuld met honderden afgevaardigden van kiesverenigingen, leden van het Partij Convent en gasten van de A.R. Partij. Achter de grote bestuurstafel zaten twee rijen dik het gehele Centraal Comité en de sprekers. Geheel links de toen 93-jarige lt.gen. b.d. L. F. Duymaer van Twist.

De ministers Zijlstra en Van Aartsen en staatssecretaris Roolvink waren daar helaas niet bij. Een kabinetszitting verhinderde hen op die dag reeds aanwezig te zijn. Een bewijs temeer (naast dat van het verlate Partij Convent) dat de politiek in 1959 geen zomerslapte heeft gekend. Ook dr. Schouten was verhinderd. Wel waren o.a. dr. A. A. L. Rutgers en mr. J. Algera, resp. vice-president en lid van de Raad van State evenals een aantal politicologie studerende studenten van de V.U., alsmede radio en pers als zeer gewaardeerde gasten aanwezig.

De openingsrede van dr. Berghuis werd met aandacht gevolgd. De titel „Na veertien jaar”, waaronder deze reeds gepubliceerd werd, geeft reeds een aanduiding van de inhoud. Na een rondblik over de internationale situatie, kwamen de nationale politieke verhoudingen aan de orde.

De veelvuldige contacten tussen de drie christelijke partijen deden in die weken de pers en vele sprekers speculeren over de vraag: gaan wij naar een Nederlandse C.D.U.? Daarover zei dr. Berghuis:

„In de richting van een C.D.U. zullen wij het dus niet moeten zoeken. Laat vooral een eventuele wensdroom op dit punt, die wellicht bij sommige jongeren onder Christelijk-democratische groepen aanwezig is, aan de concreet aanwezige mogelijkheid van duidelijke samenwerking der Christelijk-democratische partijen niet in de weg staan. Een poging tot realisering van deze droom zou alleen maar ontbindend en verwarrend werken.

Wat wij moeten zoeken — en dit is in overeenstemming met het anti-revolutionaire beleid van de laatste jaren — is het, onder vooropstelling van de eigen zelfstandigheid, bevorderen van een doelbewust samenspel en het op elkander afstemmen van het beleid der drie daarvoor in aanmerking komende Christelijk-democratische partijen. Het is zaak om in duidelijke zin met behoud van ieders partij-organisatorische zelfstandigheid en met inachtneming van de mogelijkheid van uiteenlopende standpunten over belangrijke zaken (ik noem hier b.v. de voetbalfoto) op een gecoördineerde taakstelling uit te zijn, hetgeen op een gegeven ogenblik in de richting van een wezenlijk team zal kunnen gaan. Deze doelstelling is wenselijk en opportuun, indien wij een zo sterk mogelijke praktische doorwerking van onze fundamentele uitgangspunten in de politieke ontwikkeling van de moderne tijd willen bereiken.

Dat wil uiteraard niet zeggen, dat de betrokken partijen elkander moeten sparen in hun kritiek en in het uitspreken der onderlinge verschillen, waar dat op zijn plaats is, maar wel zal zich naar buiten en voor het oog der wereld steeds moeten demonstreren haar onderlinge politieke verbondenheid.”

Omtrent de nieuw ingetreden parlementaire periode luidde de conclusie:

„Aansluitende aan de hiervoor over verschillende punten gehouden beschouwingen, meen ik, dat wij in de voor ons liggende tijd nodig hebben:

1. Het in een zeker radicalisme demonstreren van een duidelijkheid van lijn.
2. Vasthouden aan het bij elkaar behoren, met ruimte voor kritiek, maar ons hoedende voor verwarring.
3. Een zakelijke politiek, die ook buiten onze kring toespreekt, en
4. Een afstemmen van het beleid op samenwerking in Christelijk-democratische zin, nationaal en internationaal, met behoud van onze eigen reformatorische zelfstandigheid.”

„Het is voor het politieke leven van betekenis, dat er duidelijkheid is omtrent de wezenlijke tegenstellingen, die er zijn. De politieke standpunten zijn het waard om zich in hun tegenstellingen te openbaren. Dat zal wellicht leiden — zoals nu met een grote partij als de P.v.d.A. in de oppositie — tot een verscherping van de politieke strijd. Dat mag geen bezwaar

ontmoeten, mits de verscherping op het eigenlijke punt plaats vindt, dat van de politieke beginselen en niet op het vlak van de verhouding der mensen onderling en niet met gebruikmaking wederzijds van middelen, die een gezond democratisch staatsbestel in gevaar brengen."

Zoals gebruikelijk behandelde het Partij Convent vervolgens het Jaarverslag 1958 van het Centraal Comité en eveneens dat van de A.R.J.O.S., het College van Advies, de Dr. Abraham Kuypèrstichting en het Verband van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders. Ditmaal waren deze verslagen in gestencilde vorm aan de afgevaardigden toegezonden om met hun wensen en opmerkingen rekening te houden alvorens over te gaan tot het doen verschijnen in gedrukte vorm. Een vijftal personen maakte van deze gelegenheid gebruik. Zij werden resp. door de voorzitter, de voorzitter van de Organisatie Commissie, de secretaris en de directeur van de Dr. A. Kuypèrstichting beantwoord, zodat de door hen uitgesproken waardering en critiek zeker in kwantitatief opzicht een bevredigend „tegenspel" ontmoetten.

Dank zij de gastvrijheid van een aantal Utrechtse A.R. gezinnen en de (voor anderen) gunstige reisgelegenheden kwamen de afgevaardigden op 20 juni 's ochtends opnieuw bijeen. Thans waren ook minister Zijlstra en staatssecretaris Roolvink (beiden met applaus begroet) onder degenen, die welkom werden geheten. Staande herdacht het Partij Convent de beide in 1959 overleden voormannen, prof. dr. W. Rip en de heer Chr. van den Heuvel. Zij kwamen beide voort uit de landbouwsector en zijn uitgegroeid tot figuren, die zich het vertrouwen en de dank van de gehele partij verwierven.

Vervolgens gaf de voorzitter van de A.R. Tweede Kamerfractie, dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot zijn overzicht over de parlementaire werkzaamheden. Deze rede, onder het opschrift „Het nieuwe kabinet" gepubliceerd, spitste zich toe op drie onderwerpen: de kabinetscrisis en de voorgeschiedenis daarvan, de kabinetsformatie en, tenslotte, het nieuwe kabinet.

Dr. Bruins Slot memoreerde hoe het vorige kabinet in 1956 als het ware in ruzie was geboren, hoe een toenemend onbehagen door het compromissen-beleid werd opgeroepen en hoe zeer interne spanningen in de P.v.d.A. en constitutionele geschillen met de P.v.d.A. de verhoudingen zich al meer deden toespitsen, tot de breuk op 11 december 1958 kwam:

„Waar liep dat conflict nu eigenlijk over? Van de zijde van de P.v.d.A. is telkens getracht het zo voor te stellen dat de regering unaniem, die beide belastingontwerpen er direct in december voor twee jaar door wilde hebben, maar dat de Kamermeerderheid niet bereid was om ook het tweede jaar te aanvaarden.

Dat is beslist in strijd met de feiten. Wij hebben gezegd als Kamermeerderheid: wij zijn bereid om nu voor 1959 de verlenging te aanvaarden, terwijl wij over enige maanden, wanneer wij het geheel beter kunnen overzien, wanneer meer stukken op tafel liggen, die inzicht geven over de situatie van 1960, bereid zijn om ook het tweede jaar van verlenging in overweging te nemen. Daar hebben de socialisten van gemaakt, dat wij dat tweede jaar niet wilden. En dat is zeer beslist onjuist.

Toen hebben de socialisten er van gemaakt, dat het hier weer was, dat wij de rijken wilden beschermen en dat wij de armen wilden onderdrukken. Dit is zeer beslist niet het geval; dat is, toen de heer Burger het op dat punt toespitste, door de heer Van Eijnsden zeer duidelijk in de Tweede Kamer gezegd: mijnheer Burger, dat is niet waar, wanneer blijkt dat het voor 1960 noodzakelijk is, dat de verlenging ook tot stand komt, dan zult u met ons geen moeite hebben. Maar, heeft de heer Van Eijnsden zeer terecht gezegd, op het ogenblik kunnen wij dat niet overzien.”

De kern van het conflict was niet de kwestie van de belasting-ontwerpen doch de wil van de P.v.d.A. om de andere partijen op de knieën te krijgen. En dat leidde tot deze onaanvaardbare tour de force van de toenmalige minister van financiën, de heer J. W. Hofstra:

„En nu is het merkwaardige dit, dat de ene avond de heer Hofstra sprak over de redelijkheid aan alle kanten, en dat de andere dag, toen de zaak weer aan de orde kwam, er plotseling in zijn geest een enorme verschuiving bleek te zijn opgetreden, waardoor hij alle toenadering onmogelijk maakte. Zo strak en zo stijf mogelijk stelde hij zich tegenover de Kamermeerderheid op en tenslotte zei hij dat hij in een sfeer van wantrouwen de regeringsverantwoordelijkheid niet meer kon dragen.

Dit doet ons de vraag stellen: waar stuurde de P.v.d.A. nu eigenlijk op aan? Heeft de P.v.d.A. toen doelbewust op een kabinetscrisis aangestuurd? Ik geloof het niet. Ik geloof niet, dat zij doelbewust op een kabinetscrisis heeft aangestuurd. De P.v.d.A. heeft maar op één ding aangestuurd, en dat is dit, dat de partijen van de rechter zijde door de knieën zouden gaan. Dat is het enige doel dat zij zich gesteld had. Zij moest in het land een spectaculaire overwinning hebben en dat hield in, dat wij door de knieën moesten. Zodra dat duidelijk werd, was de zaak eigenlijk beslist.

De uitslag van de verkiezingen besprekend, wees dr. Bruins Slot er op dat de huidige constellatie van het kabinet geen hartewens van de A.R. Partij uitbeeldt en dat deze samenstelling tot waakzaamheid noopt:

„De verkiezingsuitslag is voor ons teleurstellend geweest. Teleurstellend vooral, omdat er nu in Nederland niet meer aanwezig is, wat er op 11 december wel was, een meerderheid voor een rechts kabinet. En dat betekende, dat wanneer wij dus niet met socialisten in een kabinet zouden gaan zitten, dat wij dan met de liberalen in een kabinet terecht zouden komen en dat men er op moest rekenen, dat men daarbij in principe analoge moeilijkheden als die, welke wij met de socialistten hebben gehad, kan verwachten. Ik hoop, dat dit niet gebeurt, ik hoop, dat er over en weer voldoende wijsheid zal worden betracht dat zulks niet geschiedt. Maar men moet toch wel bedenken, dat een kabinet, dat in zijn beleid als geheel steunt op het geloof in de openbaring Gods op dit ogenblik niet aanwezig is.”

Toch traden partij en fracties ondanks punten van critiek dit kabinet met vertrouwen tegemoet en hopen zij dat het in het volbrengen van zijn taak zal slagen, te meer omdat de regeringsverklaring tal van zaken bevat, die men in het A.R. program van actie 1959 terugvindt.

Het verslag zou dit Partij Convent te kort doen indien het geen aandacht schonk aan een aangelegenheid die veel a.r. gemoederen sinds het mislukken van de eerste formatie-poging van prof. De Quay zó heftig beroerde, dat deze gemoedsbeweging op deze bijeenkomst nog merkbaar was. Het betrof de in- en aftocht van de a.r. kandidaat-ministers, toen de formateur en velen met hem meenden, dat de formatie zo goed als voltooid was. Een acute stagnatie in de bezetting der C.H.U.-sector van het kabinet deed toen echter de formatie nog plotseling in een slop verzeild raken. Dr. Bruins Slot zei kort en goed waar het toen op stond en wat daarna geschiedde:

„Om deze zaak uit het slop te helpen hebben toen de kandidaat-ministers van de K.V.P. en A.R. Partij, aan wie de heer De Quay reeds een bepaald departement had toegezegd, tegen de heer De Quay gezegd: om u uit de moeilijkheden te helpen stellen wij het ons aangeboden departement te uwer beschikking. U kunt daarmee doen wat u wilt, u kunt één van ons laten vallen, meer van ons laten vallen, teneinde de mogelijkheid te scheppen, om de Christelijk Historischen op een passende plaats in het kabinet te brengen.

PROF. Dr. W. RIP

overleed op 8 februari 1959. Hij was lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal sedert 23 juli 1946 en adviserend lid van het Centraal Comité en zijn moderamen. Hij werd geboren op 13 november 1903.

CHR. VAN DEN HEUVEL

overleed op 2 maart 1959. Hij was lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 12 okt. 1922 tot 1956. Hij werd geboren op 12 februari 1887.

H. J. W. A. MEIJERINK

overleed op 21 oktober 1959. Hij was lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 1937 tot 1952. Hij werd geboren op 5 maart 1894.

De heer De Quay liet toen de heer Zijlstra vallen. Dat bleek geen wijs besluit. Maar de heer De Quay ging door met twee A.R. kandidaten, de heren Biewenga en Hazenbosch. Nu is er in het land critiek uitgeoefend op de heren Biewenga en Hazenbosch, dat zij bleven verder werken met de heer De Quay in deze kabinetsformatie, terwijl de heer De Quay de heer Zijlstra had laten vallen. Ik moet zeggen, dat die critiek zeer beslist onjuist is. En die is onjuist vanuit het standpunt dat de heer Zijlstra ingenomen heeft. Want wanneer de heer De Quay de heer Zijlstra had laten vallen en de heren Hazenbosch en Biewenga hadden toen gezegd: nu doen wij het niet meer, dan had de heer De Quay terecht kunnen zeggen: dan is het aanbod van de heer Zijlstra niet serieus geweest. U ziet dat de heer Zijlstra instemmend knikt. Dat kon dus niet.

Wat de heren Biewenga en Hazenbosch wel moesten doen en ook gedaan hebben, dat is daarna nauwlettend toezien, wat nu het resultaat werd van de verschuivingen nadat de heer Zijlstra was afgefallen en of het resultaat dat uiteindelijk uit de bus kwam, voor hen aanvaardbaar zou zijn. Dat hebben zij gedaan. Zij merkten in de dagen die verliepen, nadat de heer De Quay de heer Zijlstra had laten vallen, dat hij in zijn formatiepoging niet bijzonder gelukkig was; het zakelijk en sociaal aspect van het kabinet verslechterde, bij wijze van spreken, met de dag, zodat tenslotte, toen de heren Biewenga en Hazenbosch hun uiteindelijke beslissing moesten nemen, zij zowel uit zakelijk oogpunt, als ook uit het oogpunt van een te verwachten christelijk-sociaal beleid, de samenstelling van het kabinet niet aanvaardbaar vonden."

Een negental afgevaardigden trad met de fractieleider in discussie. Het ging er hen hoofdzakelijk om inzake de woningnood, de onderwijskwestie (mammoet-wetsontwerp) en de agrarische politiek gerustgesteld te worden. Naar aanleiding van een klacht van één van hen over de lauwheid van vele anti-revolutionairen tijdens de verkiezingsactie, uitten anderen hun grote dankbaarheid jegens het vele werk, dat toen in de meeste delen van ons land werd verzet, hetgeen door de gehele vergadering met applaus werd onderstreept.

Tenslotte sprak de nieuwe minister van financiën, prof. dr. Zijlstra nog een kort persoonlijk woord. Zijne Excellentie wees er op hoevelen, ook in onze kring, veel (vooral in financieel opzicht) van de staat eisen. Daarbij bedenkt men te weinig, dat dit alles uit belastinggelden moet worden betaald. Op dit punt kunnen moeilijkheden dreigen, aldus de bewindsman. Dat is niet erg als wij maar beseffen dat juist dan de vertrouwensband zeer strak moet zijn:

„Daar is een andere binding, die er altijd moet blijven en die wij als A.R. ministers en als A.R. staatssecretaris nu meer dan ooit nodig hebben. Dat is de binding — en dat heeft niets met het staatsrecht te maken — onder elkaar in de zin van de band van het vertrouwen. Die band van het vertrouwen is essentieel of je nu in een parlementair of in een extra-parlementair kabinet zit. Als A.R. ministers niet meer het vertrouwen van de eigen mensen hebben, dan hebben ze geen been meer om op te staan. Nu is het in dit kabinet zo, dat wij voor een aantal ontzaglijk moeilijke opgaven staan en al die opgaven concentreren zich, dat is nu één keer het noodlot van de minister van Financiën, tenslotte bijna altijd om het financiële aspect. Het zou wel eens kunnen zijn in de komende periode, dat er wel eens vaak hard „neen” zal moeten klinken. En nu hoop ik, en daar pleit ik nu een beetje voor, dat als we nu met elkaar in een situatie komen waarbij terwille van het vermijden van inflatie en overbesteding — en wat is er meer christelijk-sociaal dan het vermijden van inflatie — harde maatregelen moeten worden genomen, dan mag u ons hard critiseren, u zegt maar wat u wilt en u schrijft maar wat u wilt, maar laat de band van het vertrouwen tussen ons bestaan. Dat wou ik vanmiddag graag aan u vragen.

Het Partij Convent liet na dit bewogen woord geen twijfel bestaan over zijn bereidheid in dezen. De woorden waarmee de voorzitter met name de drie anti-revolutionaire bewindslieden sterkte en Gods zegen toewenste gaven aan die bereidheid een duidelijke uitdrukking.

c. Het najaars-Partij Convent op 31 oktober

De derde bijeenkomst van het Partij Convent in dit verslagjaar vond weer in „Esplanade” te Utrecht plaats. Het feit dat de politieke toestand zich sinds de beide vorige bijeenkomsten in zekere zin gestabiliseerd had, bracht geen verminderde belangstelling voor dit Convent met zich. De vergaderzaal was immers ook op 31 oktober weer geheel gevuld met afgevaardigden en gasten. Van de laatsten werden in het bijzonder minister Van Aartsen, staatssecretaris Roolvink (minister Zijlstra was helaas verhinderd), de minister van staat prof. mr. P. S. Gerbrandy, de oud-vice-president van de Raad van State, dr. A. A. L. Rutgers, alsmede de beide staatsraden mr. J. Algera en de heer M. Ruppert welkom geheten. De heer Ruppert ontving daarbij ook van het Partij Convent hartelijke gelukwensen ter gelegenheid van zijn intrede in de Raad van State en een betuiging van dank voor hetgeen hij

als lid van het Centraal Comité en het moderamen voor de partij heeft betekend.

In de openingsrede van dr. Berghuis weerspiegelde zich de sinds mei 1959 ontstane ruimere mogelijkheid tot bezinning op essentiële vraagstukken van politieke en meer algemene aard. De voorzitter getuigde van de noodzaak dat de partij zich een tijdlang rustig aan het normale werk zou kunnen wijden. Die mogelijkheid wenste hij ook het kabinet toe, om met zijn zware opgave, het vaststellen van een eigen beleid, een begin te kunnen maken:

„De noodzakelijke periode van rustige arbeid gun ik ook aan het zittende kabinet. Ik meen, dat na het politieke rumoer der laatste jaren het landsbelang dit vordert. Op dit ogenblik behoef ik niet in beschouwingen te treden omtrent de positie van dit kabinet en onze houding ten opzichte daarvan. Dat is gebeurd in de in juni j.l. gehouden vergadering van uw Convent.

De feitelijke resultaten van het nieuwe bewind zullen nu eerst maar eens uit de verf moeten komen en dat kost tijd.

Het extra-parlementaire karakter van dit kabinet is in de afgelopen maanden door Regering en Staten-Generaal duidelijk naar voren gebracht. En overigens meen ik, dat wij, gelet op de politieke ontwikkeling der laatste jaren en op de geschiedenis van zijn totstandkoming positief ten opzichte van dit kabinet hebben te staan, mits en zolang het ons dit mogelijk maakt door rekening te houden met essentiële punten van Anti-Revolutionair politiek inzicht.

De gelegenheid tot rustige arbeid — welke rust toch altijd een relatief begrip zal zijn bij de aanwezigheid van een niet te verwaarlozen tegenspeler in de oppositie — zal de Regering reeds daarom behoeven, omdat zij bij haar poging om te komen tot een weliswaar beperkte, maar toch doelbewuste ombuiging van het sociaal-economische beleid in de richting van een terugtreden der overheid ten bate van meer vrijheid voor het bedrijfsleven voor een ongetwijfeld zware opgave staat. De moeilijkheden openbaren zich al bij de eerste uitvoering van de belangrijke gedachte ener vrijere loonvorming.

Opnieuw kwam de C.D.U.-kwestie ter sprake. De voorzitter handhaafde hetgeen hij hierover op het voorjaars-Convent had gezegd, doch voegde daaraan ditmaal een concrete suggestie toe:

„Het zou m.i. aanbeveling verdienen te overwegen, of de drie christelijk-democratische partijen, waarom het hier in concreto gaat, in de toekomst niet moeten trachten hun afzonderlijke verkiezingsprogramma's in onderling beraad zoveel mo-

gelijk op elkander af te stemmen om daarmee ook naar buiten de onderlinge verbondenheid te demonstreren. Dit zou aan een gecoördineerde taakstelling, zoals ik bepleit heb, duidelijk ten goede kunnen komen.

Zonder dat ik uiteraard de gedachte van prof. Romme irreëel zou willen noemen, meen ik, dat de mijne, de verhoudingen en de omstandigheden in aanmerking genomen, eerder voor realisering vatbaar zou kunnen zijn."

Na enige tijd over de verhouding vakbeweging en politiek te hebben gesproken en het misverstand, dat bij velen in onze kring helaas over de uitgangspunten van de p.b.o. heerst, te hebben gereleveerd, stelde dr. Berghuis een ander centraal punt aan de orde, nl. de rechtsvorm van de onderneming. Hij maakte duidelijk waarom deze aangelegenheid onze partij moet blijven bezighouden. Men zou de hieronder weergegeven motieven kunnen samenvatten met de woorden „noblesse oblige”:

„Deze zaak verkrijgt in toenemende mate de aandacht. Het vraagstuk is overigens in de Christelijk-sociale en Christelijk-politieke kring niet nieuw.

Figuren als Talma en Sikkels hebben inzake de gedachtenvorming op dit terrein baanbrekend werk verricht en in de twintiger jaren heeft prof. Gerbrandy — die wij vandaag als erelid mogen installeren — met zijn boek „De strijd voor nieuwe maatschappijvormen” een zijn tijd ver vooruit zijnde visie omtrent dit vraagstuk gegeven.

Na de oorlog is de nadere bestudering met betrekking tot de ondernemingsvorm begonnen met een rapport van een C.N.V.-commissie onder leiding van wijlen prof. Okma. Zowel van werkgevers- als werknemerszijde is deze zaak voor verdere uitwerking daarna commissoriaal gemaakt. De Anti-Revolutionaire Partij heeft in haar programs van actie van de laatste jaren het punt van de rechtsvorm der onderneming opgenomen."

„Het gaat om een poging te voorkomen, dat de mens, op welke plaats hij ook werkt, zijn algemeen verantwoordelijkheidsbesef verliest. En van dit alles moet nu iets in de structuur van de onderneming tot uitdrukking kunnen worden gebracht. En wat de rechtsvorm aangaat raakt dit thans speciaal het vennootschapsrecht, d.w.z. de rechtsvorm van de onpersoonlijke onderneming."

„Naar ik meen is juist de Anti-Revolutionaire Partij wegens haar zienswijze aangaande staat en maatschappij en vanwege haar verleden er in het bijzonder toe geroepen, voorzover de politiek hier een taak heeft en voorzover de gewijzigde omstandigheden daartoe aanleiding geven, om steun te verlenen aan het streven naar een hervorming van de organisatie der maatschappij, welke gericht is op de erkenning van ieders

recht en verantwoordelijkheid als mens in de moderne samenleving.

Maar dan... als zondig mens. Juist in het bezig zijn over deze dingen zal altijd weer de doorwerking van de zonde in de maatschappij-verhoudingen ons voor ogen moeten staan. En in het bijzonder dat, wanneer wij zoeken naar betere vormen, het element van egoïsme, ongehoorzaamheid en hoogmoed bij geen van hen, die meespelen in de intermenselijke verhoudingen — en dat zijn wij allen, werkgevers, werknemers, of wat dan ook — een niet te elimineren factor is en het geheel ook van een Christelijk-sociaal leven doorkruist. Dit vergt grote nuchterheid en moet ons behoeden voor een irreëel d.w.z. on-Bijbels idealisme. Maar het doet toch niets of aan de kracht en de klem van de eis, die ondanks de zonde aan ons blijft gesteld, om in het samenleven ook in het sociaal-economische en in het bedrijfsleven, het recht en de verantwoordelijkheid en de waarde van onze mede-mens overeenkomstig de hem toekomende plaats te erkennen, niet om onszelf eraan op te trekken, maar om de naaste lief te hebben en zijn plaats te geven in de sociale opbouw van de menselijke samenleving."

Na de openingsrede herdacht het Partij Convent staande twee overleden Anti-Revolutionairen. Het waren het redactielid van ons weekblad, de heer A. R. de Kwaadsteniet, die op 1 oktober overleed na ruim 25 jaar secretaris van de Kamercentrale Rotterdam te zijn geweest en de heer H. J. W. A. Meijerink, die van 1937—1952 lid van de A.R. Tweede Kamerfractie was. Beiden hebben zich, aldus dr. Berghuis, als toegewijde werkers in en buiten de partij leren kennen. Hun verdiensten maken aanspraak op blijvende herinnering.

Voorts meldde dr. Berghuis de installatie op 27 oktober van een tweetal belangrijke advies-commissies van het Centraal Comité. In de eerste plaats de Landelijke A.R. Vrouwencontactcommissie onder voorzitterschap van mevrouw dr. F. T. Diemer-Lindeboom en in de tweede plaats de contactcommissie Hervormd-Gerefomeerde A.R. onder leiding van de heer Tjalma.

Ook kondigde de voorzitter de start van de landelijke abonnee-werfactie A.L.A. (Actie Lezers Appèl) aan, die hij in aller (stimulerende) belangstelling aanbeval. Met dankbaarheid kon worden gewaagd van de geslaagde proefactie in het gebied van de Statencentrale Dordrecht.

Zonder veel discussie werden de financiële verslagen 1958

van het Centraal Comité c.a. alsmede de begroting-1960 vervolgens goedgekeurd.

De uitslag van de verkiezing van drie leden van het Centraal Comité en een lid van de Organisatie Commissie luidde als volgt:

Centraal Comité (vacature-mr. W. Aantjes) tweekant:

1. ds. P. M. van Galen te Gorinchem: 71 stemmen.
2. ds. P. A. A. Klusener te Delft: 53 stemmen.

Centraal Comité (vacature-M. Ruppert) tweekant:

1. A. Borstlap te Utrecht: 95 stemmen.
2. H. R. Plomp te Utrecht: 25 stemmen.

Centraal Comité (vacature-A. L. de Bruyne) tweekant:

1. W. C. Bakker te Haarlem: 72 stemmen.
2. J. van Dalen te Apeldoorn: 50 stemmen.

Organisatie Commissie (vacature-mej. J. van Leeuwen; periodieke aftreding) tweekant:

1. mej. J. van Leeuwen te Rijswijk (Z.H.): 107 stemmen.
2. mej. dra. C. L. Overweel te Den Haag: 16 stemmen.

Bij elke stemming werden 124 stemmen uitgebracht, waarvan dus 63 de volstrekte meerderheid vormden. De gekozenen aanvaardden allen hun benoeming. De afgetreden werd de dank van de partij voor hun werk betuigd.

De middagvergadering van het najaars-Partij Convent droeg dit jaar evenals in 1958 het geval was een bijzonder karakter. Thans was zij grotendeels gewijd aan de installatie van de beide ereleden prof. mr. P. S. Gerbrandy en dr. A. A. L. Rutgers.

Deze gebeurtenis was aanleiding tot een levendig samenzijn, omdat met name prof. Gerbrandy vroegere en huidige bedenkingen jegens de partij en omgekeerd de partij haar gevoelens jegens dit nieuwe erelid niet ongenoemd lieten.

Teneinde dit bewijs van eenheid tussen verschillend aangelegde „kinderen” uit eenzelfde „geestelijk gezin” volledig tot zijn recht te doen komen, boekstaft dit verslag de installatie-rente van dr. Berghuis, die de motieven voor deze benoemingen bevat:

„In zijn vergadering van 26 september j.l. heeft het Centraal Comité besloten prof. mr. P. S. Gerbrandy, Minister van Staat, en dr. A. A. L. Rutgers, oud-vice-president van de Raad van State, te benoemen tot zijn ereleden wegens hun zeer bijzondere verdiensten voor ons nationale leven, en in verband daarmee — als zijnde haar vooraanstaande leden — voor de Anti-Revolutionaire Partij. Het is ons een eer dat de beide heren hun benoeming hebben willen aanvaarden, en het is mij thans een voorrecht hen als ereleden te mogen installeren. Het verheugt mij zeer, dat daarbij ook familieleden aanwezig zijn.

Hooggeachte prof. Gerbrandy en dr. Rutgers, wij hebben u beiden een bewijs van hulde willen bieden voor de grote betekenis, die u voor ons volk en voor onze partij heeft gehad en, gelukkig op uw hoge leeftijd nog moogt hebben. Ik behoef hier geen opsomming te geven van uw beider staat van dienst. Dat is onder ons voldoende bekend.

Die van u, prof. Gerbrandy, is spectaculair genoeg geweest om blijvend in de geschiedenisboeken te zijn vastgelegd. En uw in rustiger banen verlopen, maar niet minder hoog opgegane loopbaan, dr. Rutgers, is op de meest eervolle wijze vermeld de vorige week ter gelegenheid van uw ere-promotie aan de Vrije Universiteit. Uw beider directe relatie met onze partij heeft zich behoudens in veelvuldige organisatorische en incidentele contacten, naar buiten gedemonstreerd in uw lidmaatschap gedurende een zekere periode van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Eigenlijk hebben wij in dit huldebetoon van vandaag wel gevangen twee geheel verschillende figuren, die wij toch beiden zien als sieraad aan het a.r. huis. In een uitstekend artikel in „Nederlandse Gedachten”, geschreven naar aanleiding van uw benoeming tot erelid, werd u, dr. Rutgers, genoemd de patriciër, en u, prof. Gerbrandy, de volkstribuun. Ik meen, dat in deze beide aanduidingen de structuurverschillen tussen u beiden vrij goed zijn getroffen.

Ook uw beider positie ten opzichte van onze partij heeft duidelijke verschillen te zien gegeven en het betrekken van u samen in één huldebetoon moge ook demonstreren de vreugde over verscheidenheid in onze kring.

Excellentie Gerbrandy, u heeft mij gevraagd bij deze installatie niet teveel in loftuitende beschouwingen te treden en ik heb u beloofd dit ook niet te zullen doen.

U heeft in het a.r. gezin nogal eens gefungeerd als „enfant-terrible”, d.w.z. *altijd* behorende bij het gezin, maar soms „terrible”. En zoals dat met een enfant-terrible gaat, hij kan ook „enfant-cheri” zijn. Je houdt veel van hem, maar hij kan je ook het bloed onder de nagels weghalen. Maar als het er op aan komt, dan moet niemand aan hem komen, want zijn hart zit op de goede plaats. Zo is het nu ook min of meer met u. De verhouding van u met de partij was weder-

*Dr. W. P. Berghuis feliciteert na de installatie de nieuwe ereleden
van het Centraal Comité :
prof. mr. P. S. Gerbrandy en dr. A. A. L. Rutgers.*

zijds niet bepaald altijd zonder critiek. U placht daar uwerzijds ook altijd onverbloemd uiting aan te geven.

In een zeer recent artikel in een studentenblad strijkt u nog eens heel rustig — althans rustig naar uw aard — dwars tegen de haren van de partij in, en wel op een wijze, die een recht-geaard anti-revolutionair zelfs de haren te berge moeten doen rijzen.

In organisatorisch opzicht is u voor een partij — en u zou dat zijn voor *elke* — een lastig geval. En nu is dit het merkwaardige, dat wij als A.R. Partij u huldigen met een ere-lidmaatschap ten overstaan van het Nederlandse volk en dat wij dat doen van ganser harte.

Dat is niet maar alleen omdat wij trots zijn op de zeer bijzondere nationale verdiensten van één dergenen, die tot ons geestelijk gezin behoren. En dat is ook niet om duidelijk te maken, dat wij niet alleen ja-broers willen en erkennen. Het is uiteindelijk om iets anders. Het is om uw hartstochtelijke strijd voor het recht. Het is tenslotte omdat wij met hart en ziel van u houden. Omdat wij in u herkennen een exponent van het Nederlandse anti-revolutionaire element, dat wij allen in ons hart gevoelen. In het besef dat wij het van de ook spectaculaire verdiensten van een mens nooit kunnen verwachten.

Onze gevoelens ten opzichte van u, dr. Rutgers, zijn van niet minder diepe aard. Uw betrekkingen met onze partij zijn minder ontstuimig — en dat wil nog niet zeggen minder hartstochtelijk — geweest dan die van prof. Gerbrandy. Zij zijn echter meer voor het koershouden in deze tijd van zeer grote betekenis geweest. De Gerbrandy's *moet* je hebben in een politieke partij (zij het met mate) want het is goed voor haar, maar de Rutgersen kun je niet *missen*, want anders gaat de bodem eruit.

Wanneer wij u vandaag eren, dan is het ook hier niet alleen op grond van uw nationale verdiensten, maar omdat u in het versterken van de bodem een zeer grote steun voor onze partij is geweest.

Omdat u als aristocraat van een gezegend geestelijk formaat in alle eenvoud midden in ons volksdeel heeft gestaan. Het voorbeeld, dat u in dit opzicht voor allen die in de politiek staan is geweest, heeft u een grote plaats in het hart van de a.r. mensen gegeven. Uw formaat van onkreukbaarheid, wijsheid en bescheidenheid is iets, waarvoor wij zeer dankbaar zijn.

Als ik tenslotte, hooggeachte Gerbrandy en Rutgers, u weer samen in één verband mag toespreken: men leert zijn medemensen en vooral zijn voormannen het best kennen in tijden van grote moeilijkheden en spanningen, wanneer het op de wezenlijke kracht van karakter aankomt. Voor u is dat, zoals voor ons allen, geweest de periode van oorlog en bezetting. In die tijd zijt gij beiden, de een in een vrij land, de ander in het bezette gebied strijdend, een sterke morele

steun voor ons volk geweest. Moge God u, met het zicht op Zijn Koninkrijk, nog vreugdevolle jaren in ons midden schenken. Uw zedelijke steun kunnen wij als partij nog niet missen. God zegene u en ons.

Met deze woorden verklaar ik u geïnstalleerd als ereleden van het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen en moge u verzoeken aan de bestuurstafel plaats te komen nemen."

De beide nieuwe ereleden antwoordden ieder naar zijn aard:

„U applaudiseert nu wel, maar ik weet niet of u het straks nog wel zult doen", aldus begon prof. Gerbrandy zijn toespraak tot het Partij Convent. Hij haalde hierin herinneringen uit het verleden op en verbloemde daarbij niet, dat meermalen spanningen waren ontstaan in de verhouding tussen het Centraal Comité en hem.

Prof. Gerbrandy vertelde, dat zijn jeugd samenviel met de verwoede strijd van de A.R.P. om de leiding van 's lands zaken in handen te krijgen. De roepstem van Kuyper sloeg diep in Friesland in. De Friese boeren wenkte het Christelijk ideaal, dat zij boven alle zorgen van het aardse bestaan stelden.

Huisbezoek was toen een belangrijke zaak en ook prof. Gerbrandy deed actief mee. Hij werd lid van de Gemeenteraad, van de Provinciale Staten en tenslotte Gedeputeerde.

In 1920 koos hij publiek partij voor het vrouwenkiesrecht. „Sindsdien waren de spanningen niet van de lucht", aldus prof. Gerbrandy. In 1939 trad hij — tegen de wens van de partij in — toe tot het kabinet-De Geer „overtuigd dat de nood van het ogenblik een nationaal kabinet eiste om in de goedheid Gods, met heel het volk achter de regering, de Nederlandse Staat door de stormen van de komende oorlog heen te voeren".

Prof. Gerbrandy toonde zich erkentelijk dat hem in 1948 het Kamerlidmaatschap werd aangeboden. „In 1956 was het weer mis", zo vervolgde prof. Gerbrandy. Hij vermoedde dat hij toen door het Centraal Comité van de groslijst was geschrapt, maar hij stelde zich toen weer beschikbaar voor hervervkiezing. Maar in 1959 waren we het hartelijk eens: „Gerbrandy niet meer Kamerlid. Eind goed, al goed".

Prof. Gerbrandy zette vervolgens uiteen, dat de A.R. Partij geen doel in zichzelf mag zijn.

Zowel voor de oorlog als nu heeft hij de A.R. politiek kritisch gevolgd. Het zal het ook nu blijven doen.

Onze partij maakt een crisis door, aldus de spreker. Hierbij speelt een rol dat men de economie onafhankelijk zet naast het Christelijk geloof. In de tweede plaats meende prof. Gerbrandy, dat de A.R. Partij haar greep op de volksconsciëntie kwijt raakt, omdat het universele karakter van de partij te loor dreigt te gaan. Het nieuwe erelid besloot met dank te

zeggen voor de verleende onderscheiding en met de waar-schuwing gerechtigheid en vrijheid zonder compromis te dienen.

Dr. Rutgers begon met zijn erkentelijkheid jegens het Centraal Comité te betuigen voor de verleende onderscheiding. Ook hij gevoelde behoefte op dit moment een blik in het verleden te werpen. Spr. voelde zich wel enigszins beschaamd omdat hij maar zo weinig in de A.R. Partij aan het politieke leven heeft kunnen deelnemen. Het jaar 1901 staat hem nog helder voor de geest. Hij heeft toen als 17-jarige jongen intensief deelgenomen aan de verkiezingen. Ook het huisbezoek had toen zijn volle aandacht.

Vervolgens herinnerde dr. Rutgers er aan dat de Bijbel ons leert voorzichtig te zijn met het eerbetoon aan mensen. Anderzijds geeft de Bijbel ook beloften van eer. Maar het moet altijd zijn: „niet ons, o Heer, niet ons, Uw naam alleen zij eer”. Dr. Rutgers vindt het gemakkelijk thans terug te treden uit het actieve leven omdat er een enthousiaste jongere generatie is, die het vaandel overneemt. De A.R. Partij is nog springlevend en de ARJOS niet het minst.

Er is veel ijver en toewijding waarvan met dankbaarheid gewag kan worden gemaakt. Dat belooft een goede toekomst, mits wij ons vertrouwen op God stellen. Het zoeken van gerechtigheid moet bij ons onverbrekkelijk verbonden zijn met persoonlijk geloof.

Dr. Rutgers besloot met de wens, dat de toekomstige ontwikkeling voorspoedig moge zijn, niet alleen van de groei van onze partij, want dit is tenslotte geen einddoel, maar tot heil van land en volk en tot de ere Gods.

De rest van de middag werd gewijd aan een rede, waarin ons Tweede Kamerlid, de heer A. W. Biewenga, het landbouwbeleid aan een critische beschouwing onderwierp. De spreker concludeerde dat de agrarische bedrijfstak één van de pijlers van de volkswelvaart blijft. Structuurpolitiek en garantiebeleid moeten, aldus de heer Biewenga, dienen om onze landbouw een sterke concurrentiepositie te geven. Daartoe is een open overleg tussen alle betrokkenen nodig.

Een geanimeerde discussie over deze rede, die uitvoerig in „Nederlandse Gedachten” van 7 november 1959 is weergegeven, besloot dit Partij Convent.

d. De samenstelling van het Partij Convent was eind 1959 als volgt:

Stemhebbende leden:

Gekozen door de Statencentrales	112	
Gekozen door de Kamercentrales	57	
Stemhebbende leden van het Centr. Com. . . .	39	
Leden Organisatie Commissie	4 ¹⁾	
Dag. Bestuur Dr. Kuypertstichting	6	
Dag. Bestuur Verband van Gemeente- en		
Prov. Bestuurders	3	
Dagelijks Bestuur ARJOS	4	
Totaal	225	225

Adviserende leden:

Adv. leden Centraal Comité	6	
A.R. leden der Staten-Generaal	22	
Secretaris C.C. en directeur K.S.	2	
Leden financiële commissie	3	
Red. N.G. en A.R. Staatskunde	16	
Gasten	25	
Totaal	74	74
Totaal Generaal		299

Hierbij moet echter worden bedacht, dat in het bovenstaande een vrij groot aantal dubbeltellingen voorkomt. Enkele Kamerleden zijn nl. tevens lid van het Centraal Comité. Het werkelijk aantal leden is daardoor niet zo hoog.

¹⁾ De overige drie leden van de Organisatie Commissie zijn als stemhebbende leden van het Partij Convent bij de groep C.C. tezamen geteld.

HOOFDSTUK IV

DE ORGANISATIE COMMISSIE EN HET ALGEMEEN ORGANISATIE COMITÉ

1. De Organisatie Commissie

a. De samenstelling van de Organisatie Commissie.

Deze bleef dank zij de herkiezing van mejuffrouw J. van Leeuwen door het Partij Convent d.d. 31 oktober, ongewijzigd als volgt:

prof. mr. P. J. Verdam, voorzitter; mr. W. R. van der Sluis, secretaris; mej. J. van Leeuwen; de heren C. J. van den Heuvel, K. J. de Jong, E. van Ruller en dr. A. Veerman.

b. De werkzaamheden van de Organisatie Commissie.

De partij heeft tijdens de verkiezingscampagne haar activiteiten gebaseerd op het Actieplan-1959 van de Organisatie Commissie, dat op 3 januari 1959 door het Centraal Comité werd aanvaard. Reeds vermeldde het jaarverslag 1958 dat het Centraal Comité op die dag tevens het advies aanvaardde waarin de Organisatie Commissie voorstelde de *uitvoering* van dit plan te doen plaatsvinden onder leiding van de Lectuur-commissie, waarin de Organisatie Commissie vertegenwoordigd was.

Dit advies was van grote waarde omdat op die wijze de „generale staf”, die onze bewegingen aan het verkiezingsfront leidde, zo efficiënt mogelijk kon worden samengesteld.

Deze *Lectuur-commissie* vergaderde sinds de Deputatenvergadering van 24 januari wekelijks tot begin maart. Haar samenstelling is op pag. 99 van het jaarverslag 1958 weergegeven.

Na de verkiezingen kwam de Organisatie Commissie opnieuw bijeen. Op 12 juni besprak zij de actie en de uitslagen van 12 maart en werd besloten een enquête te houden om

beter na te kunnen gaan, tot welke initiatieven de kiesverenigingen kwamen.

Tevens werd de *nota inzake de landelijke abonnee-werf-actie ALA vastgesteld*.

Hetzelfde geschiedde met de *nota inzake de voortzetting van de kadercontacten* (zie het jaarverslag 1958), de *nota inzake het contact met studenten* en de *nota inzake de scholingsarbeid*.

De tweede bijeenkomst van de Organisatie Commissie vond plaats voorafgaand aan de vergadering van het Algemeen Organisatie Comité d.d. 25 juni 1959.

2. Het Algemeen Organisatie Comité

Het Algemeen Organisatie Comité kwam als gevolg van de hierboven gememoreerde regeling van de verkiezingsvoorbereidingen, in 1959 eenmaal bijeen. Op 25 juni besprak het Comité de uitslag der verkiezingen, waarbij het instemde met het plan daaromtrent bij de kiesverenigingen een enquête in te stellen.

Ook werd een nieuwe opzet van het ledencontactorgaan (m.i.v. 1 januari 1960) besproken, waarbij het Centraal Comité werd geadviseerd de naam van dat orgaan „A.R. Post” te doen luiden, teneinde verwarring met het weekblad „Nederlandse Gedachten” onmogelijk te maken. Financiële moeilijkheden, die tot dusver deze nieuwe opzet verhinderden, waren opgeruimd, aldus werd dankbaar geconstateerd.

De hierboven reeds vermelde nota's werden vervolgens aanvaard en in adviezen aan het Centraal Comité omgezet. Het Centraal Comité aanvaardde deze op 4 juli.

Eind 1959 hadden de volgende personen in het Algemeen Organisatie Comité zitting:

Voor de Kamercentrale:

Leeuwarden	: M. Knol en drs. W. K. de Roos
Groningen	: H. Kingmans en P. Renkema
Assen	: J. A. Harms en J. Hollenbeek Brouwer
Zwolle	: P. A. Nawijn en A. Sein
Arnhem	: D. Pereboom en H. A. van Willigen
Nijmegen	: B. Geleynse en A. Wildeman
Utrecht	: L. W. H. de Geus en H. C. Smit
Den Helder	: K. Horjus en C. Kraay

Haarlem	: J. F. Licher en H. M. C. Vissers
Amsterdam	: A. Niemantsverdriet en A. Troost
's-Gravenhage	: P. L. Hut en W. Verburg
Dordrecht	: H. H. Zwart en G. van Galen
Rotterdam	: H. A. Brokking en G. A. Nap
Leiden	: E. A. Polet en A. Warmaar Jzn.
	Sinds april '60 S. M. Stolp
Middelburg	: J. Hommes en I. Tange
Tilburg	: C. A. van Drimmelen en K. de Geus
's-Hertogenbosch	: J. Slot en C. W. Wachtels van den Berg
Maastricht	: J. Lanser
Voor de ARJOS	: J. Vries en L. de Graaf

HOOFDSTUK V

DE LANDELIJKE A.R. VROUWENCONTACTCOMMISSIE

Dit verslag zag de bekroning van veel voorbereidend werk ter meerdere activering van de arbeid voor en door vrouwen in onze partij verricht. De voorgeschiedenis, de opzet van het werk en de doeleinden kunnen niet beter worden weergegeven en vastgelegd dan met de woorden van de nota op grond waarvan het Centraal Comité op 4 juli besloot dit werk ter hand te nemen.

Op 26 september benoemde het Centraal Comité een aantal dames van de Landelijke A.R. Vrouwencontactcommissie. Het waren:

mevr. dr. F. T. Diemer- Lindeboom, <i>pres.</i>	J. v. Stolberglaan 17	Rotterdam
mevr. M. Kuipers- Klapwijk, <i>vice-pres.</i>	Parelmoerhorst 160	's-Gravenhage
mevr. A. M. Bangma- Van Es	Schrans D 93	Leeuwarden
mevr. C. A. Drayer- Velema	Houtlaan 27	Drachten
mevr. J. Kip-Meyers	Stationsstraat 14	Hoogeveen
mevr. L. A. Lever- Brouwer	Mr. Th. Heemskerkl. 49a	Amersfoort
meij. E. A. Spoormaker	Lorenzlaan 1	Amstelveen
mevr. W. M. Ridderbos- De Rooy	Van Breestraat 14	A'dam Z I
meij. J. van Leeuwen	H. Ravesteynpl. 44	Rijswijk ZH

Deze „startcommissie” werd geïnstalleerd op 27 oktober. De voorzitter van de partij merkte in zijn installatie-rede onder meer op, dat niet gestreefd wordt naar een afzonderlijke organisatie van A.R. vrouwen binnen of buiten de partij. Daarom zal deze commissie werken onder auspiciën van het Centraal Comité.

Dr. Berghuis was er van overtuigd, dat de commissie belangrijke diensten aan de partij kan bewijzen. Deze heeft de hulp der vrouwen in de toekomst meer dan ooit nodig. De groepen dames die in het verleden reeds aan dit streven hebben meegewerkt, dankte dr. Berghuis daar hartelijk voor. Met name S.C.E.V.A.R. dat zijn taak bij deze nieuwe aanpak beëindigd zag.

Aangezien de presidente, mevrouw dr. F. T. Diemer-Lindeboom, als delegatie-lid de vergadering der Verenigde Naties in New York bijwoonde, werden de eerste schreden van de commissie geleid door de vice-presidente, mevrouw M. Kuipers-Klapwijk.

Deze schreden bestonden in het voorbereiden van een A.R. Vrouwenconferentie in februari 1960 te Utrecht.

Inmiddels verzocht het Centraal Comité de Kamercentrales elk één vertegenwoordigster in de commissie aan te wijzen. Deze aanwijzingen completeerden de commissie met de volgende dames:

P.C. Groningen

mevr. I. A. de Vries- Dijksterhuis	Aduarderzijl 22,	Ezinge Gr.
---------------------------------------	------------------	------------

P.C. Friesland

mevr. A. M. Bangma- Van Es ¹⁾	Schrans D 93	Leeuwarden
---	--------------	------------

P.C. Drenthe

mevr. F. Zandbergen- Huising	Het Vledder 21	Meppel
---------------------------------	----------------	--------

P.C. Overijssel

mevr. A. M. Visser- Visser	J.H. Trompmeesterstr. 25	Steenwijk
-------------------------------	--------------------------	-----------

K.C. Arnhem

mevr. J. Bik-Meima	De Sav. Lohmanl. 35	Arnhem
--------------------	---------------------	--------

K.C. Nijmegen

mevr. W. Cremer- De Vries	Burg. v. Nispenstraat 21	Doetinchem
------------------------------	--------------------------	------------

P. C. Utrecht

Vacature ²⁾

¹⁾ Ook reeds op 26 september benoemd.

²⁾ Mej. mr. G. Pennin heeft inmiddels als lid bedankt.

K.C. Den Helder		
mej. C. Hellema	Botenmakersstraat 45	Zaandam
K.C. Amsterdam		
mevr. C. M. Tonkens- Kaajan	R. Vinkeleskade 37	Amsterdam
K.C. Haarlem		
mevr. Chr. Aschof- Van der Gaast	Spaarnedamseweg 14	Haarlem
K.C. Leiden		
mevr. T. Attema- Roosjen	Nw. Duinweg 54	Katwijk
K.C. Den Haag		
mej. zr. S. H. Mantz	Van Boetselaerlaan 215	Den Haag
K.C. Dordrecht		
mej. J. van Leeuwen ¹⁾	H. Ravesteynpl. 44	Rijswijk ZH
K.C. Rotterdam		
mevr. M. van der Laan- Barreveld	Essenburgsingel 68	Rotterdam
K.C. Tilburg		
mevr. H. de Bruyn- De Mildt	Duifstraat 4	Tilburg
K.C. 's-Hertogenbosch		
mevr. J. Schripsema- Wilting	Alb. Thijmlaan 12	Eindhoven
K.C. Middelburg		
Mevr. Fraanje-Voorbij	Middelburgsestraat 36	Goes
K.C. Limburg		
mevr. A. v. Rooyen- v. d. Veer	Burg. Waszinkstraat 112	Heerlen

Eind 1959 ging het verzoek uit om iedere Statencentrale tenminste één afgevaardigde voor de vrouwenconferentie te doen aanwijzen.

Aldus werd in dit verslagjaar overeenkomstig het besluit van het Centraal Comité een begin gemaakt met de activering der A.R. vrouwen.

¹⁾ Ook reeds op 26 september benoemd.

HOOFDSTUK VI

DE CONTACT-COMMISSIE HERVORMD-GEREFORMEERDE A.R.

In het eerste hoofdstuk werd reeds gewaagd van de uit Hervormd-Gereformeerde kring gekomen aandrang om iets te doen ter activering van deze Herv.-Geref. groep.

Na ampele besprekingen op 4 juli besloot het partijbestuur aan deze wensen tegemoet te komen. Een ontmoeting op 23 juni tussen het moderamen en een aantal Herv.-Geref. A.R. deed de wenselijkheid hiervan te meer blijken.

Op 26 september benoemde het Centraal Comité een aantal leden van deze commissie, die onder zijn auspiciën deze arbeid zal vervullen:

Op die wijze kan tot uitdrukking worden gebracht wat in de Herv.-Geref. groep leeft en kunnen adviezen worden gegeven ter verbetering, wegneming van bezwaren of ter activering.

De volgende personen namen hun benoeming als lid van de commissie aan:

J. Tjalma, <i>voorz.</i>	v. Limburg Stirumstr. 53	Hoogeveen
mr. W. Aantjes	Koningslaan 78	Utrecht
J. van Eibergen	Majellapark 29	Utrecht
P. C. Elfferich	Rotterdamseweg 160	Delft
prof. H. Jonker	Frederik Hendrikstr. 8	Utrecht
ds. A. J. Kret	Dorpsstraat 9	Kr. a. d. Lek
prof. S. van der Linde	Ramstraat 10	Utrecht
mr. H. J. C. Vlug	Nw. Bussummerweg 116	Huizen N.H.
E. J. Mathies	Ramplaan 125	Overveen

Het secretariaat wordt door het partijbureau verzorgd.

Op 27 oktober installeerde dr. Berghuis deze commissie, die naderhand besloot in de eerste plaats een aantal oriënterende gesprekken met Herv.-Geref. predikanten te voeren.

Men zal met dit werk in 1960 beginnen en trachten maan-

delijks zulk een ontmoeting te arrangeren in verscheidene min of meer centrale plaatsen van het land. Op die wijze behoort een ontmoeting met alle bovenbedoelde predikanten, waarvan de commissie van mening is dat zij onze partij goed gezind zijn, tot de mogelijkheden.

HOOFDSTUK VII

HET COMITÉ VOOR VARENDEN

Onder leiding van ds G. J. van Kamp (Fred. Hendrikplantsoen 102 II, Amsterdam; secretaris E. Termorshuizen, Dr. Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage) adviseerde het Comité voor Varenden het Centraal Comité omtrent relaties tussen de partij enerzijds en de schippers, vissers en zeevarenden anderzijds.

Kort na de in dat jaarverslag vermelde vergadering van 10 december 1958 moest het comité in verband met de vervroegde verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal opnieuw bijeenkomen. Op een vergadering, belegd te Amersfoort op 10 januari 1959, werd de actie onder zeevarenden en schippers, welke reeds in verband met de vereiste spoed door het Centraal Comité zonder voorafgaand overleg met het Comité voor Varenden was voorbereid, nader besproken. Het comité hield zich bezig met verkiezingmateriaal, circulaires en volmachten voor varenden en besprak de betreffende passage in het ontwerpprogram van actie 1959.

Het aanvullen en corrigeren van het adressenmateriaal bracht eveneens het nodige werk met zich. Hieraan wordt overigens voortdurend aandacht besteed.

Het comité kwam vervolgens nog bijeen op 19 november 1959 ter bespreking van de beursbevrachting — noordelijke vaart — binnenvaart in het kader van de E.E.G. (spreker: mr. C. W. Kroes) en het schippersonderwijs (spreker: mr. A. B. Roosjen).

Behalve het welkom aan de leden kan de voorzitter op deze vergadering begroeten de A.R. Tweede Kamerleden mr. A. B. Roosjen, J. Smallenbroek, mr. dr. E. P. Verkerk en mr. W. Aantjes, het A.R. Eerste Kamerlid J. Talma en als gasten mr. C. W. Kroes te 's-Gravenhage en B. W. Touw te Rotterdam.

De samenstelling van het comité was eind 1959 als volgt:

ds. G. J. van Kamp (<i>voorzitter</i>)	Fred. Hendrikpl. 102 II	Amsterdam K 20—87281
mr. W. R. van der Sluis (<i>secre. C.C.</i>)	Dr. Kuiperstraat 3	Den Haag K 70—112138
mr. W. de Kwaadsteniet (<i>adj. secre. C.C.</i>)	Dr. Kuiperstraat 3	Den Haag K 70—631023
E Termorshuizen (<i>secretaris</i>)	Dr. Kuiperstraat 3	Den Haag K 70—631023
H. Booy Thzn.	Gouwesluisweg 32	Alph. a. d. Rijn K 1720—2139
P. Bosscha	Stammershoefstr. 99	Vianen
J. H. van Dijk	a.b. IJsselmeer p.a. Burgwal 55 I	Kampen
H. Fernhout	Bentinckslaan 143	Hoogeveen K 5282—2092
D. Heininga	Hoofdvaartsweg 58	Assen
A. Hogeweg	Statenweg 142c	Rotterdam C 2 K 10—41085
P. Hoekstra	Postkade 3	Wildervank K 5987—3353
C. de Jager	Prins Bernhardlaan 83	Hoogeveen
J. A. Nap	Schiedamsevest 42 E	Rotterdam I K 10—133962
J. Nijhuis	a.b. „Eben Haëzer” p.a. Roggeveenstraat 21	Amsterdam
H. Oppewal	a.b. „Risico” p.a. G. Oppewal	Blija
D. Pot	Rijksweg 9	Delfzijl K 5961—3662
G. Runhaar	Ten Oeverstraat 10	Zwolle K 5200—7547
L. Schelhaas Jzn.	Hoofdstraat 98	Hoogeveen K 5280—2552
G. Schraa Hzn.		Zwartsluis
C. M. Siebert	Singel 32	Zwartsluis
G. Timmerman	a.b. „Elisabeth” Schuddebeursstraat 44a	Rotterdam
R. Ubels	Peizerweg 24	Groningen K 5900—32713
G. v. d. Zee	J. Marisstraat 22	Zwijndrecht
G. Zielstra	a.b. „Confiance” p.a. Hoendiepsek. t.o. 32	Groningen K 5900—34956
ds. K. S. G. Zijlstra	Statenweg 159c	Rotterdam K 10—81371
W. Koster	Bentinckslaan 83	Hoogeveen

HOOFDSTUK VIII

a. De Financiële Commissie

Deze commissie was in 1959 als volgt samengesteld:

J. C. Haspels, voorzitter;

dr. J. de Nooy en W. C. Bakker, leden.

De commissie stemde in met de haar ter fine van advies voorgelegde financiële jaarstukken.

b. De Commissie van Beroep

Deze commissie, die ook in 1959 gelukkig geen conflict te behandelen kreeg, bestond uit de heren:

mr. T. A. van Dijken, voorzitter; mr. Tj. de Jong en mr. T. Bout. Plaatsvervangend waren: mr. P. S. Bakker, mr. A. Huygen en mr. P. F. Oosterhof.

c. Partijsecretariaat (Bureau)

Doordat drie medewerkers op het partijbureau in 1959 huwden, nl.: de dames A. Mol, A. W. Vegt en G. den Harder, was er nogal wat wisseling, temeer daar mejuffrouw N. Verkamman een functie in het buitenland aanvaardde. De dames C. v. d. Toorn, H. te Nijenhuis en S. Paauwe, vulden de geslonken bezetting van het bureau gelukkig weer aan.

Op 1 september beëindigde de heer A. H. M. Mulder zijn werkzaamheden als secretaris/penningmeester van de ARJOS. Prettig was jarenlang met hem samengewerkt. De heer F. Kors volgde hem in die functie op.

HOOFDSTUK IX

DE DELTA-CONFERENTIE EN ANDERE VORMEN VAN CONTACT

Op 23 oktober werd te Goes een goed bezochte Delta-conferentie gehouden. Deze conferentie vormde min of meer een pendant van de Conferentie Ruimtelijke Ordening, die op 23 mei 1958 te Zwolle werd gehouden.

Velen waren ditmaal naar Goes gekomen om de inleiders, de heer J. Tjalma, ir. W. F. Schut en drs. J. Poot te horen. Het forum werd geleid door de heer A. Schout en bestond voorts uit de heren mr. T. A. van Dijken, mr. G. E. de Jongste, J. Oranje, drs. J. Poot, ir. W. F. Schut en J. Tjalma.

Vele aanwezigen wisselden met het forum van gedachten. Dr. Berghuis kon enkele speciale gasten welkom heten, nl.: Jhr. mr. A. F. C. de Casembroot, Commissaris der Koningin in Zeeland; de heren C. Philipse en M. J. Poelje, namens het Provinciaal Bestuur van Zeeland; de heer H. K. Michaëlis, burgemeester van Goes; de heer A. C. A. Deerenberg en mr. dr. F. A. Helmstrijd, als vertegenwoordigers van het Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland en in het bijzonder mr. J. Algera, oud-minister van Verkeer en Waterstaat.

De volgende punten van uitgang beheersten de conferentie:

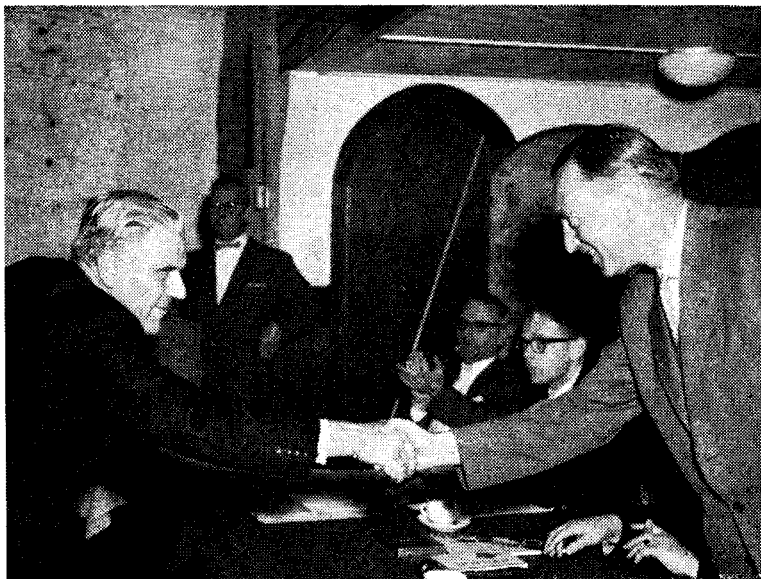
Punten van uitgang

De ontplooiing van mens en samenleving is gediend met mogelijkheden van keuze. In het Deltagebied zijn die mogelijkheden tot nu toe te gering, met name wat de werkgelegenheid betreft. De kansen tot ingrijpende verbetering dient men met beide handen aan te grijpen.

1. Het Deltagebied

Het Deltagebied kenmerkt zich door zijn sterke afwisseling van eilanden en wateren.

Het is kwetsbaar (1 februari 1953) en hoofdzakelijk agra-

De Commissaris van de Koningin in Zeeland, Jhr. Mr. A. F. C. de Casembroot wordt tijdens de Deltaconferentie te Goes hartelijk begroet door dr. W. P. Berghuis. Rechts van de partijvoorzitter zijn achter de tafel zichtbaar de heren mr. W. de Kwaadsteniet, adj.-secretaris en J. Oranje, een der forumleden.

risch van structuur met daarnaast visserij en strandrecreatie.

De ten dele gebrekkige verbindingen met het vasteland hebben tot gevolg gehad, dat grote gedeelten van het Deltagebied in hun ontwikkeling werden gestagneerd en dat belangrijke industrieën slechts gevestigd zijn op Walcheren en in de kanaalzône van Zeeuwsch-Vlaanderen.

2. *Het Deltaplan*

Het Deltaplan, vastgelegd in de Deltawet, houdt allereerst grotere veiligheid in; daarnaast verbetering van de verkeersverbindingen, de vorming van een zoetwatermeer, enige landaanwinning, mogelijkheden voor recreatie en het terugdringen van de verzilting; het brengt verruiming van de werkgelegenheid teweeg.

Het plan zal ingrijpende wijzigingen brengen in de visserij en de schaal- en schelpdierenkwekerij.

Het betekent voorts een belangrijke verandering in de levensomstandigheden van de plaatselijke bevolking.

3. *Euromarkt*

De Euromarkt doet het Deltagebied in betekenis sterk toenemen. Het Deltagebied is binnen het Europa der zes landen bij uitstek geschikt voor de vestiging van basis-industrieën.

4. *Supertankers*

Een tweede krachtige impuls voor het Deltagebied is de vergroting van het scheepstype. Zulks eist havens dicht bij zee en aan diep vaarwater, tevens voorwaarde voor de vestiging van basisindustrieën.

5. *Kansen*

Het onder 2, 3 en 4 genoemde complex van factoren, inzonderheid mogelijkheden voor sneller en goedkoper transport, opent voor het Deltagebied perspectieven. Zo zullen de resultaten van de landbouw sterk verbeteren; voorts zal er een gunstig klimaat ontstaan voor industrie en tuinbouw, waardoor de werkgelegenheid toeneemt. Rijke mogelijkheden tot recreatie komen ter beschikking, vooral op en aan het water. Verwacht mag worden, dat er in Nederland en elders voldoende ondernemingszin is om van deze kansen gebruik te maken.

6. *Ontwikkelingen*

Op Rozenburg is de aanleg en uitgifte van het Botlekplan en Europoort in volle gang; een pijpleiding voor olie Rotterdam—Ruhrgebied is vrijwel gereed; in de kanaalzône Terneuzen—Gent zijn grote werken in uitvoering; Antwerpen werkt aan een sterke vergroting van zijn havens.

7. *Visies*

Het is zaak, de verschillende visies op de toekomstige ontwikkeling van het Deltagebied kritisch te toetsen op hun merites, ze in onderlinge relatie te bezien.

Speciale aandacht verdient, wat de industrie betreft, de rentabiliteit der noodzakelijke investeringen, ook partieel, en wel door te letten op de kosten per arbeider voor het werkterrein, het wonen, het verkeer, de ontspanning en andere voorzieningen; het landschapsaspect moet mede in beschouwing worden genomen.

De onderlinge samenhang en wisselwerking, zowel binnen het Deltagebied als tussen dit gebied en andere streken in binnen- en buitenland, moeten nauwkeurig bezien worden.

Het koesteren van een eindbeeld is gevaarlijk; van een eindbeeld kan nooit worden gesproken; elke fase in de ontwikkeling is op zichzelf belangrijk en reëel. De conclusie is, dat ten deze voor provincialisme geen plaats is, voor een gecoördineerd beleid echter des te meer.

8. Zônes

Het Deltagebied heeft naar zijn structuur drie zônes rond een middengebied. Twee zônes liggen langs de beide open verbindingen naar zee, de Waterweg en de Westerschelde; de derde zône ligt op de vaste wal van West-Brabant; de Grevelingen met omringende eilanden, een ideaal oord voor recreatie, vormen het middengebied.

- a. Het Waterweggebied is in volle ontwikkeling als zône voor haven- en industrieterreinen, uiteraard annex de bijbehorende stedelijke voorzieningen; men becijfert de Rotterdamse havenzône voor 1980 op 8000 ha tegen 3700 ha in 1955; als reserve-industriegebied heeft Zuid-Holland gebieden langs het Haringvliet.

Deze expansie zal zich vermoedelijk niet tot Zeeland uitstrekken; zij staat vrijwel los van de Deltawerken.

- b. Het Westerschelde bekken is in zijn verdere ontwikkeling vooral afhankelijk van goede relaties en verbindingen met Vlaanderen; van de mogelijkheden in dat opzicht kan nog veel meer gebruik worden gemaakt; dit is evenzeer een belang van Vlaanderen; West- en Oost-Vlaanderen hebben ruim 40 % van de totale werkloosheid in België; er zijn 120.000 pende-laars, voornamelijk werkzaam in de Noordfranse industrie, die tengevolge van rationalisatie deze pende-laars gaat afstoten; ook in Vlaanderen zelf zullen vele arbeidskrachten uit de textielindustrie afvloeien; de reeds grote arbeidsreserve zal dus nog toenemen; Zeeland met zijn krappe arbeidsmarkt, maar met zijn uitstekende verkeersligging aan diep vaarwater zal daarop voortreffelijk kunnen inspelen; de Scheldemon-d lijkt geschikt als beginpunt voor pijpleidingen; het volle profijt van de Zeeuwse situatie zal men pas kunnen trekken na totstandkoming van een vaste ver-binding van de Schelde-oeveren; ook een dergelijke expansie staat tamelijk los van de Deltawerken.

- c. West-Brabant heeft werkgelegenheid nodig; het be-schikt over een samenstel van gunstige voorwaarden voor een eigen industriële ontwikkeling, gestimuleerd door de Deltawerken (havens, vaarwegen, Zoomweg);

het is gunstig gelegen tussen het Rotterdamse en Antwerpense havengebied; bij de voortgang der werkzaamheden mag men zeker verwachten, dat de Brabantse plannen bij Bergen op Zoom (Kreekrak) en Willemstad (Oranjestad) gestalte zullen krijgen.

- d. Het gebied van de Grevelingen houdt grote beloften in tussen de twee ontworpen dammen, waarvan die bij Bruinisse reeds in uitvoering is. Vooral indien de toekomstige waterstand een halve meter kan worden verlaagd zullen de droogvallende platen en slikken na bebossing en verdere inrichting ontspanningsgelegenheid bieden aan honderdduizenden, ook indien men voor natuurbehoud en agrarische cultuur gunstige gelegenheden openhoudt. Het meer zelf zal een dorado voor de watersport worden, dat in omvang de Biesbos evenaart.

9. *Gevolgen*

Schaden komen in beginsel voor vergoeding van rijkswege in aanmerking, bij voorkeur in natura (schelpdierkwekerij en visserij).

De gemeenten zullen medewerking moeten verlenen aan de stichting van scholen voor tuinbouw- en technisch onderwijs.

Voorts zullen de daarvoor geëigende gemeenten door het vaststellen van uitbreidingsplannen gronden tot industrieterrein moeten bestemmen en naar behoefte in eigendom verwerven alsmede bouwrijp maken, behoudens de mogelijkheid voor belanghebbenden om één en ander zelf te doen.

In gebieden met natuurschoon moeten de gemeentebesturen het aanleggen van kampeerterreinen e.d. bevorderen. De gemeentebesturen hebben tot taak maatregelen te treffen om de vaak bij deze vorm van recreatie optredende misstanden te voorkomen.

Langs de weg van regionale concentratie kunnen de voordelen van grotere eenheden tot hun recht komen zonder te vervallen in olievlek-steden die secularisatie in de hand kunnen werken; streek-samenwerking is noodzakelijk, de hoofdkern dient tenminste naar evenredigheid met de omringende kleinere kernen te groeien; het peil der voorzieningen in de hoofdkern moet gewaarborgd zijn. De gemeentelijke taken zullen zich uitbreiden, dit maakt soms grenswijziging noodzakelijk, soms een gemeenschappelijke regeling, soms wellicht een nieuwe bestuursvorm (district).

De bevolking zal goed doen zich voor te bereiden op te verwachten wijzigingen. Christen-politici zullen niet uitsluitend

voor verhoging van de welvaart, maar ten minste evenzeer voor het geestelijk welzijn oog moeten hebben.

Aan het einde van deze geslaagde conferentie werden de volgende centrale gedachten door de voorzitter samengevat:

1. De op 23 oktober 1959 te Goes gehouden Delta-conferentie van de Anti-Revolutionaire Partij is van oordeel, dat het Deltaplan aanspraak kan maken op de nationale sympathie en een voortvarende uitvoering vereist.
2. De werking van de Euromarkt en de vergroting van het scheepstype zullen een belangrijke industriële ontwikkeling stimuleren, vooral in het Waterweggebied en het Scheldebekken.
De arbeidsreserve in Belgisch-Vlaanderen en het overige grensgebied kan een eventueel tekort aan Nederlandse werknemers aanvullen.
3. Door de schelpdierkwekerij en de visserij te lijden schade moet door het Rijk worden vergoed, voorzover deze niet op andere wijze kan worden opgeheven.
4. Het is zaak, de verschillende visies op de toekomstige ontwikkeling van het Deltagebied kritisch te toetsen op hun merites en in onderlinge relatie te bezien.
Het koesteren van een eindbeeld is gevaarlijk; van een eindbeeld kan nooit worden gesproken; elke phase in de ontwikkeling is op zichzelf belangrijk en reëel. De daarvoor in aanmerking komende bevolkingsgroepen zullen overigens tijdig moeten weten waar zij aan toe zijn.
Ten deze is voor provincialisme geen plaats, voor een gecoördineerd beleid echter des te meer.
5. Bevorderd dient te worden de stichting van scholen voor tuinbouw- en technisch onderwijs, het vaststellen van uitbreidingsplannen, het aanwijzen van industrieterreinen, alsmede recreatiegebieden (o.a. Grevelingen) en het tegengaan van misstanden op kampeerterreinen e.d..
6. De bevolking zal zich op toenemende mogelijkheden tot ontplooiing moeten voorbereiden.
De bevordering van het geestelijk welzijn is ten minste even belangrijk als de verhoging van de welvaart.

HOOFDSTUK X

DE KADERCONTACTBIJEENKOMSTEN

Zoals in het vorige jaarverslag werd vermeld (pag. 81 en 82), besloot het Centraal Comité in 1958 een groot aantal zogenaamde kadercontactbijeenkomsten te beleggen. Dit plan vloeide voort uit de aanvaarding door het Centraal Comité van de nota van het Algemeen Organisatie Comité inzake de werkzaamheden in het seizoen 1958/1959.

In de periode van 24 oktober 1958 tot 4 januari 1959 werden reeds 21 van deze bijeenkomsten belegd.

De ontbinding van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en de vele verkiezingswerkzaamheden in verband daarmee, waren er de oorzaak van, dat in overleg met de moderamina van de desbetreffende Kamercentrales besloten werd de overige geplande bijeenkomsten voorlopig op te schorten tot na 12 maart 1959. In de periode van 14 november 1959 tot 12 maart 1960 is uitvoering gegeven aan afwerking van het opgestelde programma.

De volgende bijeenkomsten zijn in deze maanden rond de jaarwisseling nog gehouden:

Alkmaar	14 november	mr. W. R. van der Sluis
Zutphen	18 november	de heer K. J. de Jong en mr. W. de Kwaadsteniet
Arnhem	27 november	de heer E. van Ruller en mr. W. de Kwaadsteniet
Geldermalsen	11 december	de heer C. J. van den Heuvel en mr. W. R. van der Sluis
Middelburg	8 januari	de heer J. Smallenbroek en mr. W. de Kwaadsteniet
Terneuzen	9 januari	de heer J. Smallenbroek en mr. W. de Kwaadsteniet
Goes	16 januari	mr. W. R. van der Sluis
Amsterdam (voor K.C. Haarlem)	20 januari	de heer E. van Ruller en mr. W. R. van der Sluis

Zierikzee	23 januari	dr. A. Veerman
Doetinchem	6 februari	mr. W. R. van der Sluis
Appingedam	12 februari	de heer K. J. de Jong en mr. W. R. van der Sluis
Veendam	13 februari	de heer K. J. de Jong en mr. W. R. van der Sluis
Groningen	12 maart	de heer J. Smallenbroek

De voorzitter van de betrokken Kamercentrale of een plaatsvervanger presideerde, terwijl een lid van de Organisatie Commissie over of naar aanleiding van de tevoren aan de deelnemers aan deze bijeenkomsten toegezonden schets het woord voerde.

De secretaris of de adjunct-secretaris van het Centraal Comité woonde deze vergadering bij, tijdens welke in veel gevallen de partij-organisatie met behulp van een flanelbord werd toegelicht.

Het Tweede Kamerlid, dat door zijn fractie is aangewezen om speciaal met de betrokken Kamercentrale contact te onderhouden, werd eveneens uitgenodigd en was in vele gevallen aanwezig om vragen of opmerkingen op zijn terrein te beantwoorden.

In samenwerking met de betrokken Kamercentrales werden de kadercontactbijeenkomsten door het Bureau van het Centraal Comité geconvoceerd.

Voor het bijwonen ervan werden de voorzitters, de secretarissen en de penningmeesters van de kiesverenigingen in het betrokken gebied (één of meer Statencentrales omvattend) uitgenodigd; evenals de voorzitters, de secretarissen en de penningmeesters der betrokken Staten- en Kamercentrales. De secretarissen der betrokken kiesverenigingen en Kamercentrales ontvingen nog twee resp. vijf convocaties extra, terwijl meer toegangsbewijzen door de functionarissen bij het bureau van het Centraal Comité konden worden aangevraagd.

De belangstelling was op vrijwel alle bijeenkomsten verheugend goed, terwijl de discussies levendig waren.

De algemene indruk is, dat deze kadercontactbijeenkomsten in het hele land zeer op prijs zijn gesteld.

HOOFDSTUK XI

DE LANDELIJKE ABONNEEWERFACTIE VOOR „NEDERLANDSE GEDACHTEN” (A.L.A.)

Het Centraal Comité aanvaardde op 4 juli 1959 een plan, dat voorzag in een landelijke abonnee-werfactie, die in de maand november 1959 werd begonnen en die zich in feite zelf later heeft verlengd tot 1 maart 1960. Teneinde mede op organisatorische terrein voor deze landelijke actie voldoende ervaring op te doen, werd tevens besloten in een bepaald gebied, dat in bepaalde opzichten als een weerspiegeling van het landelijk beeld kan gelden, een proefactie te houden.

Na een onderhoud met het bestuur van de *Statencentrale Dordrecht* werd besloten de proefactie in het werkgebied van deze Statencentrale te doen plaatsvinden en daarover op een vergadering met de vertegenwoordigers van de betrokken kiesverenigingen contact op te nemen om de uitwerking van het plan te bespreken.

Deze vergadering vond plaats op 3 september 1959 te Gorinchem en stond onder leiding van de heer B. Koekkoek. Het aantal leden van de Statencentrale Dordrecht bedroeg per 1 augustus 1959: 2718 leden en 143 gehuwde vrouwelijke leden. Het aantal leden-abonnees bedroeg 503.

Zowel het ledenaantal als het abonnementental waren dus representatief voor de landelijke cijfers.

Het lag in het voornemen om door middel van de landelijke abonnee-werfactie 3000 nieuwe abonnees te werven. Gelet op dit aantal, zou de proefactie in de Statencentrale Dordrecht reeds geslaagd zijn, indien ruim 100 nieuwe abonnees zouden worden geworven.

Aangezien het aanvankelijk in het voornemen lag de landelijke actie vóór december te beëindigen, werd het van belang

geacht, dat de proefactie in de Statencentrale Dordrecht reeds in september zou worden gehouden.

Ter ondersteuning daarvan werd nà het contactorgaan van 12 september (8 pagina's) eveneens op 19 en 26 september aan alle partijleden in de Statencentrale Dordrecht een exemplaar van het weekblad „Nederlandse Gedachten” (12 pagina's) toegezonden.

Begin september werd met een circulaire aan elke kiesvereniging in de Statencentrale Dordrecht een aantal aanmeldingskaarten toegezonden, aan de hand waarvan de gewonnen abonnees aan het bureau konden worden gemeld. Daarnaast werd door een „aanmeldingsbon” in de drie gratis toegezonden weekbladen op te nemen, voor de lezers tevens de mogelijkheid geschapen zich door het invullen van de bon *rechtstreeks* als abonnee te melden.

In september werd door het bestuur van de Statencentrale Dordrecht aan alle leden, behorende tot dit ressort, een circulaire gezonden, waarin de actie warm werd aanbevolen.

Dankzij de medewerking van het bestuur der Statencentrale Dordrecht en van de besturen van de kiesverenigingen werd deze actie een groot succes. Het in het kader van deze proefactie gemelde aantal abonnees bedroeg, na afloop van de proefactie, 192 nieuwe abonnees. Op 1 maart bij het beëindigen van de *landelijke* actie was dit cijfer nog opgelopen tot 216 (streefgetal 100).

Na het behaalde succes met de *proefactie* kon tot de *landelijke* actie worden overgegaan.

Op 19 oktober werd hiertoe een circulaire tot de besturen van de kiesverenigingen gericht, waarin de medewerking werd ingeroepen en tevens een schema van de door de kiesverenigingen te verrichten werkzaamheden was opgenomen. Bij deze circulaire ontvingen de kiesverenigingen een lijst van die leden, die reeds een abonnement op het weekblad hadden.

Op diezelfde datum werd een circulaire gericht tot de besturen van de Kamercentrales c.q. Provinciale Comité's, waarin hun werd verzocht deze actie te stimuleren, door aan de onder deze Kamercentrales c.q. Provinciale Comité's res-

sorterende kiesverenigingen een schrijven te richten, waarin niet alleen deze actie werd aanbevolen, doch waarin tevens werd verzocht mededeling te willen doen van de maatregelen, die door hen werden ondernomen om de actie te doen slagen.

Op 5 november ging een circulaire van het Centraal Comité aan de kiesverenigingen uit, waarbij de aanmeldingskaarten werden ingesloten en dus in feite het startsein tot de A.L.A. „Actie Lezers Appèl” werd gegeven.

Op 7, 14 en 21 november 1959 ontving elk lid van de partij, die nog geen abonnee was, het weekblad op proef, zodat zij tevoren ruimschoots in de gelegenheid waren gesteld om van de inhoud van het blad kennis te nemen. Op 20 november werd aan de besturen van de Kamercentrales c.q. Provinciale Comité's een circulaire gezonden, waarin nogmaals met aandrang deze actie werd aanbevolen en waarin een lijst in duplo werd toegezonden waarop per kiesvereniging het abonneeaantal was vermeld met het verzoek één exemplaar terug te mogen ontvangen met vermelding van een streefgetal per kiesvereniging.

Gedurende de actie werd enkele malen aan de besturen van de Kamercentrales c.q. Provinciale Comité's een overzicht gezonden van de per kiesvereniging gemelde abonnees.

Per 1 maart 1960 bedroeg het aantal aanmeldingen per

Kamercentrale c.q. Provinciaal Comité:

Dordrecht	512
Zwolle	303
Friesland	266
Groningen	240
Rotterdam	204
Leiden	204
Drenthe	177
Haarlem	176
Utrecht	144
Arnhem	123
Middelburg	121

's-Gravenhage	106
Den Helder	89
Nijmegen	71
Amsterdam	63
's-Hertogenbosch	43
Tilburg	17
Maastricht	2
Diversen	51
	2912

HOOFDSTUK XII

„NEDERLANDSE GEDACHTEN” EN „A.R. POST”

In 1959 werd ons weekblad „Nederlandse Gedachten” vier jaar oud. Hoewel er weinig aanleiding is om bij een dergelijke verjaardag stil te staan, was het voor de redactie een stimulans om het aanzicht van de frontpagina enigszins te wijzigen. De invoering van enkele nieuwe rubrieken gaven ook de overige pagina's een hier en daar gewijzigd uiterlijk.

Aan de toenemende behoefte van het lezend publiek in de richting van korte stukjes, werd tegemoet gekomen zonder dat plaatsruimte aan breder uitgewerkte artikelen werd onttrokken. Op deze wijze trachtte ons blad zowel degenen, die de tijd hebben om rustig van de inhoud kennis te nemen, als hen, die zich in korte tijd moeten informeren van dienst te zijn. Uit de verschillende reacties binnen en buiten de kring der abonnees kon worden afgeleid, dat het blad bijdroeg aan de politieke opinie-vorming. De eigen rubriek „Lezers schrijven ons”, de overige pers en ook verscheidene radio-sprekers, die bijdragen in „Nederlandse Gedachten” tot het onderwerp van hun beschouwingen maakten, bewezen dit. Voor zelfgenoegzaamheid bestaat echter niet de minste reden.

a. De Commissie van Redactie

In de samenstelling van deze commissie, welke geleid bleef door de heer H. Algra, kwamen enkele wijzigingen.

Twee „mannen van het eerste uur” van ons weekblad moest de redactie missen. De heer S. J. Jonker werd benoemd tot hoofd van de afdeling voorlichting inzake landbouw van de gemeenschappelijke voorlichtingsdienst van de drie Europese Gemeenschappen. Hij diende diens tegevolge zijn ontslag als redactielid in, hetgeen het Centraal Comité op 4 juli op de meest eervolle wijze verleende. De heer Jonker heeft veel in ons blad geschreven en is ook voor de redactie een waarde-

volle bron van informatie geweest. Daarvoor komt hem grote erkentelijkheid toe.

Het overlijden van de heer A. R. de Kwaadsteniet op 1 oktober was evenzeer een ingrijpend verlies voor de redactie. Reeds vóór ons blad in zijn huidige opzet verscheen, was zijn naam nauw met die van „Nederlandse Gedachten” verbonden. Hoewel de gezondheidstoestand van de heer De Kwaadsteniet reeds enige tijd te wensen overliet, deed hij tot het laatst van zijn leven actief mee. De slag van zijn heengaan kwam des te harder aan. Evenals aan de heer Jonker is de partij aan de heer De Kwaadsteniet veel dank verschuldigd, voor de wijze waarop zij meehielpen ons weekblad in de eerste, niet gemakkelijke jaren te leiden.

Op 4 juli benoemde het Centraal Comité de heer H. van Eijdsen, secretaris van de A.R. Tweede Kamerfractie, tot lid van de commissie van redactie. Aldus werd naast de reeds bestaande personele relatie met de Eerste Kamerfractie, ook het contact met de eerstgenoemde verstevigd. Op 26 september werd de commissie uitgebreid door de benoeming van de heer J. W. Ooms, waardoor niet alleen de mankracht, doch ook het Hervormd-Gereformeerd element weer op de oorspronkelijke sterkte was gebracht. De heren G. J. H. Griffioen (redactie-secretaris), mr. W. R. van der Sluis en J. D. Troostheide bleven met de reeds genoemde voorzitter het onveranderde deel van de redactie vormen. Verscheidene min of meer vaste medewerkers hielpen hen het blad in 1959 te doen zijn wat het was.

b. De Raad van Advies

Deze adviserende groep anti-revolutionairen kwam in 1959 onder leiding van de heer J. Smallenbroek eenmaal bijeen. Tijdens de toen gehouden discussies is het algemene beleid besproken en werden menig advies en ook enkele verduidelijkingen door de redactie resp. ontvangen en gegeven. Dit werkt nuttig.

De heer De Kwaadsteniet ontviel deze groep, terwijl prof. dr. H. N. Ridderbos in verband met andere drukke werkzaamheden het lidmaatschap neerlegde.

De samenstelling van deze Raad was eind 1959 als volgt:

J. Smallenbroek (<i>voorzitter</i>)	Iepenlaan 5	Assen
H. Algra	Huizumerlaan 30	Leeuwarden
ds. H. Amelink	Waal 5	Langerak ZH
ds. D. Biesma jr.	Witte Vrouwensingel 31	Utrecht
A. Borstlap	Julianaweg 101	Utrecht
dr. E. Diemer	Juliana v. Stolberg 17	Rotterdam
J. van Eibergen	Majellapark 29	Utrecht
H van Eijdsen	Statensingel 39a	Rotterdam
G. J. H. Griffioen	Parklaan 31	Doorn
G. H. Hoek	Burg. Gülcherlaan 43	Hilversum
prof. dr. H. Jonker	Fred. Hendrikstr. 8	Utrecht
J. Laport	Stationsweg 33	Goes
mevr. L. A. Lever- Brouwer	Mr. Th. Heemskerk 49a	Amersfoort
C. Rijnsdorp	Rochussenstraat 367b	Rotterdam
J. W. Ooms	Z. Parallelweg 45	Velp
mr. W. R. van der Sluis	Julianalaan 268	Bilthoven
J. D. Troostheide	Bijlwerffstraat 9a	Rotterdam
en de leden van het moderamen van het Centraal Comité.		

c. De Financiële Commissie van „Nederlandse Gedachten”

Onder leiding van de heer J. Tjalma kwam deze commissie tweemaal bijeen. Zoals haar naam reeds aanduidt, besprak zij de financiële aspecten van het blad. Het feit, dat het Centraal Comité jaarlijks nog enkele duizenden guldens op het weekblad moet toelagen, deed de commissie een gunstig advies omtrent de landelijke abonnee-werfactie uitbrengen, met welke actie zij ook overigens van harte instemde. Zij verheugde zich in de stijgende advertentie-opbrengst, een onderwerp waarover een nieuwe afspraak werd gemaakt met mejuffrouw C. Hellema, die de advertentie-acquisitie ook in 1959 met toewijding verzorgde.

De commissie stond eveneens welwillend ten opzichte van de beraamde plannen om vanaf 1 januari 1960 de naam „Nederlandse Gedachten” voor het weekblad te reserveren en het maandelijkse leden-contactorgaan vanaf die datum de naam „A.R. Post” te geven. Op die wijze is elke verwarring van beide bladen uitgesloten temeer daar „A.R. Post” dan in dagbladformaat gaat verschijnen.

De samenstelling van deze commissie was eind 1959 als volgt:

J. Wilschut	Heemraadssingel 193	Rotterdam
H. de Ruig	Sweelinckplein 7	Heemstede
A. Stapelkamp	P. Saenredamstraat 5	Utrecht
J. Tjalma	v. Limburg Stirumstr. 53	Hoogeveen
mr. W. R. van der Sluis	Dr. Kuypersstraat 3	Den Haag

d. Het weekblad

Moest het vorige verslag een teruggang van het aantal abonnees noteren, (op 31 december 1958: 17969), dank zij de landelijke abonnee-werfactie was dat aantal op 31 december 1959 weer gestegen tot 18872. Daarbij dient te worden opgemerkt, dat deze stijgende lijn zich ook begin 1960 stevig doorzette. Het hoofdstuk omtrent de ALA-actie bevat hierover meer gegevens. De abonnementsprijs bleef gehandhaafd op f 6,50 per jaar (f 3,25 per half jaar).

e. Het ledencontactorgaan

In afwachting van de met ingang van 1960 in te voeren veranderingen, bleef ons ledencontactorgaan in 1959 (met uitzondering van juli en augustus) de maandelijks schakel tussen de partij en haar leden, die geen abonnee op ons weekblad zijn.

Van de mogelijkheid om regionale wisselpagina's te verzorgen hadden eind 1959 de volgende Kamercentrales gebruik gemaakt: Rotterdam, Dordrecht, Den Haag, Utrecht, Drenthe, Gelderland en Friesland.

f. Het verspreidingsorgaan „A.R. Post”

Uiteraard was er tijdens de verkiezingscampagne een grote taak voor het verspreidings- of propaganda-orgaan „A.R. Post” weggelegd. In december 1958 ca. 755.000 exemplaren. In januari 1959 werden 165.500 exemplaren besteld. In februari (toen het dagbladformaat verscheen) zelfs 1.600.471 exemplaren en in maart was de oplage 352.728. Dit was tijdens de verkiezingscampagne. Daarna kwam de normale af-

name, die toch een stijgende lijn vertoont, als men haar vergelijkt met de oplage in november 1958: 30.000 exemplaren. December 1959 bracht een totaal-oplage van ca. 46.000.

Deze was aldus over de verschillende Kamercentrales verdeeld:

Kamercentrale	December 1959
Groningen	3143
Leeuwarden	3245
Assen	884
Zwolle	2380
Arnhem	2090
Nijmegen	270
Utrecht	1220
Amsterdam	963
Den Helder	915
Haarlem	7595
Leiden	4585
's-Gravenhage	1975
Rotterdam	9260
Dordrecht	5401
Middelburg	1625
's-Hertogenbosch	80
Tilburg	370
Maastricht	90
Totaal	46091

De verandering, die het formaat in 1960 te wachten staat en de daarmee gepaard gaande stijging der kosten, zullen een heroriëntatie van het beleid inzake dit blad noodzakelijk maken.

Daaraan zal in het volgend verslag aandacht gegeven worden. De verspreiding van „A.R. Post” op propaganda-adressen is nl. een taak die vanuit het volgende drie-ledige uitgangspunt ter hand dient te worden genomen:

- a. het blad met een persoonlijk propagandistisch praatje bezorgen;
- b. na enige keren de bezorgingsadressen veranderen;

c. goede nazorg om de ledenwerving te bevorderen.

Het is goed dit uitgangspunt ook in dit verslag vast te leggen, teneinde te doen blijken, dat het hier niet om een in massa's te verspreiden blad gaat, doch om een *hulpmiddel* bij een goed voorbereide en zorgvuldig gerichte propaganda-activiteit.

HOOFDSTUK XIII

DE SPREKERSORGANISATIE, DE DOCUMENTATIEDIENST EN DE RADIOZENDTIJD

a. De Sprekersorganisatie

In 1959 bleef de sprekersorganisatie waarvoor per Kamercentrale één spreker op elke vijf kiesverenigingen wordt aangewezen, haar bijdrage leveren aan de activering van de kiesverenigingen. Ook heeft menig deelnemer zich nuttig gemaakt door verscheidene in zijn ressort gelegen kiesverenigingen te bezoeken met het speciale doel om eens poolshoogte te nemen van de mate van het meeleven ter plaatse. Met name in dit verkiezingsjaar waren deze diensten van betekenis, ook al wordt er in de regel de grote trom niet bij geroerd.

Aangezien een toeneming van de vergaderactiviteiten in het begin van 1959 als zeker kon worden aangenomen, werd de sprekersorganisatie, wier sterkte op normale jaren berekend is, tijdelijk versterkt doordat het Centraal Comité een lijst van ruim honderd personen samenstelde, die zich bereid verklaarden speciaal op verkiezingsbijeenkomsten het woord te voeren. Deze lijst werd aan de kiesverenigingen en andere partijorganen ter oriëntatie toegezonden. Gelet op het feit, dat deze personen, evenals vele der deelnemers aan de sprekersorganisatie op het Partij Convent en zeker ter Deputatenvergadering aanwezig waren, werd vóór 12 maart geen aparte bijeenkomst van de sprekersorganisatie belegd. De overige maanden van dit verslagjaar, waarin het kabinet zich moest inwerken en de parlementaire activiteiten grotendeels gericht waren op de behandeling der diverse begrotingen, waren daarvoor evenmin de meest aangewezenen.

b. De Documentatiedienst

Behoudens de extra-editie van „De Documentatiedienst”, die op 17 januari verscheen en gewijd was aan de achtergrond

en de oorzaken van de kabinetscrisis in december 1958, verscheen de Documentatiedienst ook in 1959 geregeld eens per veertien dagen. De prijs er van bleef f 12,— per jaar. Het studentenabonnement kost f 8,— per jaar. De belangstelling er voor was groeiende, zodat het aantal abonnementen de 700 overschreed met 94. Dit was wellicht een gevolg van het feit, dat de verspreiding van dit blad tijdens de verkiezingscampagne op wat grotere schaal dan normaal plaatsvond. Met name steeg het aantal studentenabonnementen, hetgeen verheugend moet worden genoemd. Het blad, waarvan het Centraal Comité ten behoeve van de sprekersorganisatie, de Kamerleden en de leden van het Centraal Comité circa 300 abonnementen afneemt, is overigens nog geen kip, die gouden eieren legt voor de firma J. B. van den Brink & Co. te Zutphen, die de uitvoering en het drukken ervan verzorgt. Gezien de inhoud van dit blad, dat vrijwel alle in het oog springende hoofdartikelen van toonaangevende bladen weergeeft, zou op een grotere belangstelling van het publiek gerekend mogen worden.

c. De Radiozendtijd

Het verlangen naar meer zendtijd bleef niet geheel onbevredigd, toen de N.C.R.V. onze partij in de periode van 28 januari tot 18 februari zes keer een zendtijd van vijf minuten aanbood in verband met de verkiezingsactiviteiten.

Tijdens een uitzending van een kwartier sprak op 19 februari mr. A. B. Roosjen over „De Stembus nadert” en op 26 februari sprak prof. dr. J. Zijlstra over het onderwerp „Christelijke Politiek”, terwijl dr. J. Schouten op 10 maart de aandacht der luisteraars op onze lijst en haar aanvoerder vestigde in zijn „Oproep tot heel het volk”.

Dat onze partij van regeringswege ook driemaal een televisie-uitzending van 10 minuten ter beschikking kreeg, is reeds vermeld in het hoofdstuk „De Verkiezingen” van het vorige verslag.

Behalve deze extra'tjes moest de partij genoegen nemen met een uitzending gedurende 10 minuten door de regering gevoorderde zendtijd, welke om de veertien dagen plaatsvond. Deze rubriek getiteld „En zo zien wij het” werd op verzoek van

het Centraal Comité ook in 1959 regelmatig verzorgd door drs. C. P. Hazenbosch, wie hiervoor dank toekomt..

Er waren aanwijzingen dat de kring van zijn luisteraars zich gestaag uitbreidde, hetgeen voor een periode vlak na de verkiezingen geen geringe prestatie mag heten. Kwantitatief is het a.r. geluid echter door de aether nog ver in de minderheid als men het vergelijkt met dat van de P.v.d.A. en de K.V.P.

HOOFDSTUK XIV

DE KAMERVERKIEZINGEN

De voorbereidingen voor de verkiezingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 12 maart 1959 vonden reeds plaats in de laatste weken van het jaar 1958.

De toen genomen besluiten en de uitvoering daarvan in de eerste maanden van 1959 vormden zo zeer één geheel, dat gezamenlijke vermelding ervan — voorzover het de activiteiten van het Centraal Comité betrof — reeds in het jaarverslag over 1958 gerechtvaardigd werd geacht.

a. Activiteiten van het Centraal Comité

Gememoreerd wordt hier, dat inzake de activiteiten van het Centraal Comité in het jaarverslag 1958 (blz. 98—111) uitvoerig melding werd gemaakt van:

- A. Lectuur-verstrekking
 - B. Radio- en Televisie-uitzendingen
 - C. Speciale activiteiten (stemmen bij volmacht, brieven-actie)
 - D. Gehouden centrale verkiezingsvergaderingen
 - E. Ter beschikking stelling van een sprekerslijst
 - F. Financiële regeling
 - G. Résumé van de vergaderingen van de bestuursorganen der partij en daarmee samenhangende verrichtingen
- Daarbij is ook vermeld:

- a. de landelijke kandidatenlijst (nrs. 1 t/m 24)
- b. de nummers 25 t/m 30 van de kandidatenlijst in elk der 18 Kamercentrales
- H. ARJOS-activiteiten

b. Activiteiten van de kiesverenigingen

Op het tijdstip van vaststelling van het jaarverslag over 1958 waren betreffende de activiteiten van de kiesverenigingen echter nog niet voldoende gegevens beschikbaar.

Om over de ter zake gewenste gegevens de beschikking te krijgen werd na uitvoerige voorbereiding in 1959 aan de secretarissen der kiesverenigingen een enquête-formulier toegezonden met een aantal vragen m.b.t. de plaatselijke verrichtingen i.v.m. de gehouden verkiezingen.

In afwachting van een binnen enkele maanden hieromtrent aan het Centraal Comité uit te brengen rapport kunnen thans in dit jaarverslag reeds enkele voorlopige globale gegevens worden medegedeeld.

Van de 1045 kiesverenigingen zonden er 747 (71,48 %) het enquête-formulier in.

I. Stemmen bij volmacht en vervoer naar de stembus

Kamercentrale	Aantal K.V.	Aantal K.V. dat form. inzond	Stemmen bij volmacht	Vervoer naar stembus	Totaal aantal stemmen, dat anders waar-schijnlijk ver-loren zou zijn ge-gaan
Groningen	105	80	2.479	868	3.347
Leeuwarden	189	137	2.594	1.252	3.846
Assen	62	47	988	508	1.496
Zwolle	95	68	1.176	611	1.687
Arnhem	50	35	1.302	664	1.966
Nijmegen	45	33	608	248	856
Utrecht	65	37	718	324	1.042
Amsterdam	23	18	517	126	643
Haarlem	51	37	690	427	1.117
Den Helder	40	28	643	206	849
Leiden	66	42	926	513	1.439
's-Gravenhage	18	8	379	60	439
Rotterdam	26	22	1.067	204	1.271
Dordrecht	104	77	1.949	1.300	3.249
Middelburg	64	54	625	405	1.030
's-Hertogenbosch	21	10	349	316	665
Tilburg	13	10	170	75	245
Maastricht	8	6	12	6	18
Totaal	1.045	747	17.195	8.013	52.205

Aan het hierboven gegeven overzicht kan worden toegevoegd, dat van ongeveer 300 K.V. de gegevens ontbreken. Volgens een voorzichtige schatting kunnen de cijfers dus met $\frac{1}{4}$ worden verhoogd, derhalve met resp. 4.298 en 2.000, tot 21.490 en 10.130, tezamen tot 31.503. De kiesdeler in 1959 was 39.996.

Conclusie: het in deze verrichte werk leverde onze partij bijna een zetel.

II. Vergaderingen in de periode 11 dec.—12 mrt. '59

a. Het aantal

Deze paragraaf betreft alleen vergaderingen, die op initiatief der kiesverenigingen afzonderlijk werden gehouden, dus afgezien van alle vergaderingen in combinatie met één of meer andere kiesverenigingen al of niet in Staten- of Kamercentrale-verband.

191 K.V. belegden 1 vergadering:	191 vergaderingen
288 K.V. belegden 2 vergaderingen:	576 vergaderingen
186 K.V. belegden 3 vergaderingen:	558 vergaderingen
34 K.V. belegden 4 vergaderingen:	136 vergaderingen
6 K.V. belegden 5 vergaderingen:	30 vergaderingen
42 K.V. belegden 0 vergadering:	0 vergaderingen
747 K.V. belegden	1491 vergaderingen

747 K.V. belegden 1491 vergaderingen; derhalve gemiddeld 2 vergaderingen per K.V.

Gecombineerde vergaderingen.

Van de 747 K.V. belegden:

540 K.V. uitsluitend eigen K.V. vergadering(en)
143 K.V. namen bovendien deel aan één verg. in combinatie
44 K.V. namen bovendien deel aan twee verg. in combinatie
17 K.V. namen bovendien deel aan drie verg. in combinatie
3 K.V. namen bovendien deel aan vier verg. in combinatie

747 K.V.

b. Het tijdstip

Van de genoemde 1491 vergaderingen van afzonderlijke kiesverenigingen werden er gehouden:

vóór 15 december 1958	80	5.36 %
van 15—31 december 1958	131	8.79 %
van 1—14 januari 1959	535	35.89 %
van 15—31 januari 1959	164	11.00 %
van 1—14 februari 1959	154	10.32 %
van 15—28 februari 1959	228	15.29 %
van 1—12 maart 1959	199	13.35 %
	1491	100.00 %

c. De opkomst

21 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van minder dan 10 pers.
147 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van 10—25 pers.
178 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van 26—50 pers.
185 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van 51—100 pers.
116 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van 101—200 pers.
28 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van 201—300 pers.
7 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van 301—400 pers.
5 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van 401—500 pers.
5 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van meer dan 500 pers.
55 k.v.'s hadden op hun vergaderingen in totaal een opkomst	van onbekend of geen verg.
747 k.v.'s	

Volgens ruwe en voorlopige raming kan het aantal bezoekers geschat worden op 57.000. 57.000 bezoekers van 1491

vergaderingen van 747 kiesverenigingen is ongeveer 38 bezoekers gemiddeld per kiesverenigingsvergadering.

d. Aanwezigheid van niet-A.R. kiezers

De secretarissen van 747 kiesverenigingen meldden, ten aanzien van

- 1218 vergaderingen, dat er geen niet-A.R. kiezers waren;
- 25 vergaderingen, dat het onbekend is of er niet-A.R. kiezers waren;
- 47 vergaderingen, dat er niet-A.R. kiezers waren, maar het aantal onbekend was;
- 92 vergaderingen, dat er minder dan 5 niet-A.R. kiezers waren;
- 56 vergaderingen, dat er 6—15 niet-A.R. kiezers waren;
- 18 vergaderingen, dat er 16—25 niet-A.R. kiezers waren;
- 7 vergaderingen, dat er 26—50 niet-A.R. kiezers waren;
- 3 vergaderingen, dat er 51—100 niet-A.R. kiezers waren;
- 1 vergadering, dat er meer dan 100 niet-A.R. kiezers waren;
- 24 vergaderingen, blanco.

Volgens ruwe en voorlopige raming kan het aantal op vergaderingen van deze kiesverenigingen aanwezige niet-A.R. kiezers geschat worden op 1900. Op een geschat totaal van 57.000 bezoekers is dit plm. 3.33 %.

e. De sprekers

- Op 462 vergaderingen (30.98 %) trad een spreker uit eigen k.v. op, zonder een slotwoordspreker.
- Op 29 vergaderingen (1.94 %) trad een spreker uit eigen k.v. op, met een slotwoordspreker.
- Op 575 vergaderingen (38.56 %) trad een spreker van buiten op, zonder een slotwoordspreker.
- Op 65 vergaderingen (4.36 %) trad een spreker van buiten op, met een slotwoordspreker.
- Op 341 vergaderingen (22.88 %) trad geen spreker op.
- Ten aanzien van 19 vergaderingen (1.28 %) onbekend.

1491 vergaderingen (100.— %).

f. De vergadergelegenheid

56 vergaderingen werden in een kerk gehouden	3.76 %
682 vergaderingen werden in een zaal bij de kerk gehouden	45.74 %
753 vergaderingen werden in een zaal in een ander gebouw gehouden	50.50 %
1491	100.00 %

*III. Persoonlijke Contacten, tijdens de verkiezingscampagne
(11 december 1958—12 maart 1959)*

De betreffende vragen in het enquêteformulier luiden:

1. Is er tijdens de verkiezingen een huisbezoekcampagne gehouden?

2. Hoeveel huisbezoeken zijn in totaal in uw kiesvereniging afgelegd?

425 k.v.'s meldden: géén huisbezoekcampagne/ geen huisbezoeken
56 k.v.'s meldden: wel huisbezoekcampagne/ aantal huisbezoeken onbekend
64 k.v.'s meldden: wel huisbezoekcampagne/ minder dan 10 huisbezoeken
105 k.v.'s meldden: wel huisbezoekcampagne/ 10—25 huisbezoeken
38 k.v.'s meldden: wel huisbezoekcampagne/ 26—50 huisbezoeken
19 k.v.'s meldden: wel huisbezoekcampagne/ 51—100 huisbezoeken
40 k.v.'s meldden: wel huisbezoekcampagne/ meer dan 100 huisbezoeken

Door middel van 747 kiesverenigingen zijn dus naar grove raming ongeveer 10.000 personen bereikt.

Een voorzichtige schatting doet vermoeden, dat de 1045 kiesverenigingen van de partij $\frac{1}{4} \times 10.000$ personen meer dan genoemd aantal, dus $10.000 + 2500 = 12.500$ personen door middel van huisbezoeken hebben bereikt.

Dit betekent, dat gemiddeld van elke 8 partijleden er slechts één een huisbezoek heeft gebracht of dat elke kiesvereniging

gemiddeld slechts 12 huisbezoeken voor haar rekening heeft genomen.

IV. De lectuurverspreiding

	<i>niët</i>	<i>wel</i>	<i>blanco</i>	<i>totaal</i>
A.R. Post jan.	283 K.V.	463 K.V.	1 K.V.	(747 K.V.)
A.R. Post febr.	151 K.V.	596 K.V.	— K.V.	(747 K.V.)
A.R. Post mrt.	161 K.V.	586 K.V.	— K.V.	(747 K.V.)
A.R. Boodschap	285 K.V.	462 K.V.	— K.V.	(747 K.V.)
Het Schild van de				
Vrijheid	346 K.V.	399 K.V.	2 K.V.	(747 K.V.)
Laatste oproep	84 K.V.	654 K.V.	9 K.V.	(747 K.V.)

13 K.V. verspreidden geen dezer zes pamfletten
 19 K.V. verspreidden één der zes pamfletten
 59 K.V. verspreidden twee der zes pamfletten
 140 K.V. verspreidden drie der zes pamfletten
 169 K.V. verspreidden vier der zes pamfletten
 144 K.V. verspreidden vijf der zes pamfletten
 194 K.V. verspreidden alle zes pamfletten
 9 K.V. onbekend

747 K.V.

Door wie de lectuur verspreid werd

De hieronder volgende tabel dient als volgt gelezen te worden:

In 90 K.V. verspreidden de bestuursleden alle lectuur zelf
 In 46 K.V. verspreidden de bestuursleden $\frac{3}{4}$ van de lectuur
 In 175 K.V. verspreidden de bestuursleden de helft van de lectuur
 In 116 K.V. verspreidden de bestuursleden $\frac{1}{4}$ van de lectuur
 In 24 K.V. verspreidden de bestuursleden minder dan $\frac{1}{4}$ van de lectuur
 In 296 K.V. verspreidden de bestuursleden zelf niets

	alles	$\frac{3}{4}$	helft	$\frac{1}{4}$	minder	niets	blanco	totaal aantal K.V.
bestuursleden	90	46	175	116	24	296		747
leden	21	26	111	122	27	436	4	747
ARJOS-leden	20	19	56	81	23	547	1	747
P.T.T.	65	24	37	44	12	563	2	747
bet. krachten	30	7	24	18	8	658	2	747
anderen	59	22	53	57	9	546	1	747

AR Zijlstra

3

Christelijke politiek

V. Door wie de raambiljetten verspreid worden

	a les	3/4	helft	1/4	minder	niets	blanco	totaal aantal K.V.
bestuursleden	345	74	177	66	5	79	1	747
leden	36	29	109	96	11	464	2	747
ARJOS-leden	16	13	55	55	10	596	2	747
anderen	10	10	12	20	5	687	3	747

Deze tabel dient op dezelfde wijze gelezen te worden als is aangegeven bij tabel lectuurverspreiding.

HOOFDSTUK XV

HET BUITENLANDS CONTACT

De banden met de Nouvelles Equipes Internationales (N.E.I.) bleven in 1959 bestaan. Niet slechts de verkiezingsdrukte in Nederland, doch ook de stagnatie in de uitvoering van mede door dr. Berghuis aan de orde gestelde reorganisatieplannen van de N.E.I. temperden het enthousiast meewerken aan dit contact met andere West-Europese christendemocraten.

Daaraan is het ook te wijten, dat het jaarlijkse N.E.I.-congres, dat eind mei in Freiburg (W.Duitsland) gehouden werd, niet op hetzelfde niveau stond als het in 1958 te Scheveningen gehouden congres.

De A.R. Partij werd te Freiburg vertegenwoordigd door dr. W. P. Berghuis, mr. W. R. van der Sluis, mr. W. de Kwaadsteniet en mr. H. A. Homan jr.

In september trad de president der N.E.I., de Belg A. E. de Schrijver plotseling af in verband met zijn benoeming tot minister voor de Kongo. De vice-president N. Margue (Luxemburg) nam sindsdien het presidium waar, zonder dat de ontstane vacature nog vóór 1960 definitief kon worden vervuld.

De Nederlandse afdeling

De Nederlandse afdeling (equipe) van de N.E.I. bestond eind 1959 uit de volgende personen:

mr. H. W. van Doorn (K.V.P.), voorzitter, dr. W. P. Berghuis (A.R.), vice-voorzitter, dr. H. W. Tilanus (C.H.U.) vice-voorzitter, dr. K. J. Hahn (K.V.P.) secretaris.

Leden: mr. dr. L. de Gou (K.V.P.), dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot (A.R.), mr. H. K. J. Beernink (C.H.U.), prof. dr. G. C. van Niftrik (C.H.U.) en mr. W. R. van der Sluis (A.R.).

De afdeling kwam in 1959 twee maal in vergadering bijeen. Op 24 april organiseerde zij een meer uitgebreide vergadering

waarop de heer A. van Istendael (secretaris van het Internationaal Christelijk Vakverbond) een inleiding hield over het onderwerp „Azië en Afrika”.

Ongeveer 60 personen woonden deze bijeenkomst bij, die in een zodanige vorm voor het eerst door de Nederlandse afdeling van de N.E.I. werd belegd. De gunstige ervaring deed de equipe besluiten tenminste éénmaal een soortgelijke bijeenkomst te beleggen in 1960.

Het Comité Monnet

Het Comité Monnet werd enige jaren geleden gevormd ter stimulering van de integratie in West-Europa. Dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot vertegenwoordigde onze partij ook in 1959 in dit Comité.

OVERZICHT LEDENTAL DER ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

Statencentrales:		Aantal leden 1957	Aantal leden 1958	Aantal leden 1959	Aantal leden P.C.
1.	Kamercentrale Groningen:				
1.	Appingedam	2141	2203	2136	3
2.	Bedum	4045	3915	3915	5
3.	Groningen	1491	1517	1520	2
4.	Oude Pekela	904	964	971	1
5.	Winschoten	818	827	819	1
	Totaal:	9399	9426	9361	12
2.	Kamercentrale Assen:				
1.	Assen	1244	1311	1343	2
2.	Emmen	989	1107	1093	2
3.	Hoogeveen	2205	2234	2265	3
4.	Meppel	1152	1146	1137	2
	Totaal:	5590	5798	5838	9
3.	Kamercentrale Leeuwarden:				
1.	Dokkum	4871	4939	4936	6
2.	Franeker	2561	2463	2500	3
3.	Heerenveen	1966	1998	2069	2
4.	Leeuwarden	1402	1409	1441	2
5.	Sneek	1949	1959	2048	3
	Totaal:	12749	12768	12994	16
4.	Kamercentrale Zwolle:				
1.	Almelo	394	419	423	1
2.	Deventer	432	472	491	1
3.	Enschede	456	533	525	1
4.	Hengelo	384	389	389	1
5.	Kampen	1358	1414	1398	2
6.	Ommen	2554	2681	2732	3
7.	Zwolle	1374	1401	1406	2
8.	N.O. Polder	536	638	658	1
	Totaal:	7488	7947	8022	12
5.	Kamercentrale Arnhem:				
1.	Arnhem	568	572	626	1
2.	Ede	1732	1849	1963	2
3.	Harderwijk	2183	2194	2199	3
4.	Zutphen	1031	1052	1032	2
5.	Apeldoorn	871	848	864	1
	Totaal:	6385	6515	6684	9

Statencentrales:

	Aantal leden 1957	Aantal leden 1958	Aantal leden 1959	Aantal leden P.C.
6. Kamercentrale Nijmegen:				
1. Doetinchem	397	406	406	1
2. Tiel	551	524	511	1
3. Winterswijk	1683	1857	1850	2
4. Nijmegen	217	203	206	1
5. Wijchen	164	179	173	1
Totaal:	3012	3169	3146	6
7. Kamercentrale Utrecht:				
1. Amersfoort	4448	4595	4709	6
2. Utrecht	1564	1498	1523	2
Totaal:	6012	6093	6232	8
8. Kamercentrale Amsterdam:				
1. Amsterdam	4015	3993	3830	5+4
Totaal:	4015	3993	3830	9
9. Kamercentrale Haarlem:				
1. Haarlem	1271	1300	1369	2
2. Velsen	576	644	684	1
3. Nieuwer Amstel . .	1925	2001	2001	2
4. Hilversum	1707	1763	1818	2
Totaal:	5499	5708	5872	7
10. Kamercentrale Den Helder:				
1. Den Helder	1247	1252	1213	2
2. Hoorn	1130	1213	1208	2
3. Alkmaar	417	473	508	1
4. Zaandam	791	783	763	1
Totaal:	3585	3721	3692	6
11. Kamercentrale Dordrecht:				
1. Delft	5385	5543	5369	6
2. Dordrecht	2855	2866	2865	4
3. Ridderkerk	3042	3248	3174	4
a.* IJsselmonde . . .	1436	1513	1505	
b.* Hoeksewaard . . .	688	684	673	
c.* Voorne Putten . .	496	578	562	
d.* Goeree	422	473	434	
Totaal:	11282	11657	11408	14
12. Kamercentrale Den Haag:				
1. Den Haag	3277	3375	3248	5+4
Totaal:	3277	3375	3248	9

* = hulpcentrale.

<i>Statencentrales:</i>		Aantal leden 1957	Aantal leden 1958	Aantal leden 1959	Aantal leden P.C.
13. Kamercentrale Leiden:					
1. Leiden		3351	3460	3436	4
2. Gouda		3560	3604	3703	4
a.* Alphen a.d. Rijn	1492	1471	1529		
b.* Gouda	1590	1601	1626		
c.* Zoetermeer	478	532	548		
Totaal:		6911	7064	7139	8
14. Kamercentrale Rotterdam:					
1. Rotterdam		5331	5238	5305	5+6
Totaal:		5331	5238	5305	11
15. Kamercentrale Middelburg:					
1. Goes		1222	1240	1199	2
2. Hulst		342	357	353	1
3. Sluis		176	173	184	1
4. Middelburg		1168	1228	1224	2
5. Tholen		121	123	118	1
6. Vlissingen		713	696	723	1
7. Zierikzee		365	429	416	1
Totaal:		4107	4246	4217	9
16. Kamercentrale Den Bosch:					
1. Eindhoven		436	458	455	5
2. Heusden		929	922	889	—
Totaal:		1365	1380	1344	5
17. Kamercentrale Tilburg:					
1. Bergen op Zoom		843	826	854	1
Totaal:		843	826	854	1
18. Kamercentrale Maastricht:					
1. Maastricht		336	416	427	1
Totaal:		336	416	427	1

Ingevolge het bepaalde in art. 14 lid 5 der statuten verkiest een Kamercentrale die niet in Statencentrales is verdeeld 5 leden van het Partij Convent meer.

Dit betreft de Kamercentrales Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage.

* = hulpcentrale.

TOTAAL AANTAL LEDEN PER KAMERCENTRALE:

				Aantal leden Partij Convent	
	1957	1958	1959	Staten- centrales:	Kamer- centrales:
Groningen	9399	9426	9361	12	2
Assen	5590	5798	5838	9	2
Leeuwarden	12749	12768	12994	16	2
Zwolle	7488	7947	8022	12	2
Arnhem	6385	6515	6684	9	2
Nijmegen	3012	3169	3146	6	2
Utrecht	6012	6093	6232	8	2
Amsterdam	4015	3993	3830	—	9
Haarlem	5499	5708	5872	7	2
Den Helder	3585	3721	3692	6	2
Dordrecht	11282	11657	11408	14	2
Leiden	6911	7064	7139	8	2
Den Haag	3277	3375	3248	—	9
Rotterdam	5331	5238	5305	—	11
Middelburg	4107	4246	4217	9	2
Den Bosch	1365	1380	1344	—	5
Tilburg	843	826	845	—	1
Maastricht	336	416	427	—	1
Totaal	97186	99340	99613	116	60

Per 31/12 1957: 97186 leden, waarvan 1712 gehuwde vrouwen.

Per 31/12 1958: 99340 leden, waarvan 2164 gehuwde vrouwen.

Per 31/12 1959: 99613 leden, waarvan 2296 gehuwde vrouwen.

BIJLAGE 2

FINANCIELE VERSLAGEN

BALANS PER 31 DECEMBER 1958

ACTIVA

Geldmiddelen:

Kas	f	775,71	
Giro	„	15.774,89	
Nederlandse Handelmaatschappij	„	813,94	
Zuidhollandse Bank	„	49.099,86	
Idem deposito	„	50.000,—	
Vreemde valuta	„	247,90	
			f 116.712,30

Beleggingen:

Effecten	f	146.258,13	
Lening aan schoolvereniging	„	36.000,—	
			„ 182.258,13
Debiteuren kiesverenigingen 1957	„	2.548,13	
Debiteuren kiesverenigingen 1958	„	53.673,60	
Voorschotten	„	3.491,18	
Kantoormeubilair e.d.	„	3.500,—	

Vooruit betaalde en nog te ontvangen posten:

Jaarlijkse bijdragen nog te ontv.	f	1.100,—	
Interest nog te ontvangen	„	3.018,11	
Pensioenpremie, vooruit betaald	„	2.490,21	
Bureaubeh. en postz., voorraad	„	2.075,88	
Voorschotten voor reiskosten	„	375,—	
Vooruitbet. verkiezingskosten	„	4.748,91	
			„ 13.808,11

Overige activa:

Contrib. jeugdorg., nog te innen	f	700,—	
Brochures, voorr. en vorderingen	„	4.977,05	
Lectuurverspreiding	„	1.548,56	
Kadercursus A.R.J.O.S.	„	3.281,99	
Diversen	„	380,92	
			„ 10.888,52

f 386.879,97

PASSIVA

Kapitaal:

Per 31/12 1957	f	218.917,83	
Bij: ontvangen uit Waarborgfonds			
Rechtsherstel	„	3.044,12	
	f	221.961,95	
Nadelig saldo 1958	„	17.233,20	
			f 204.728,75
Exploitatie orgaan „Nederlandse			
Gedachten”			„ 26.262,57
Vooruit ontvangen en te betalen posten:			
Jaarlijkse bijdragen vooruit ontv.	f	507,50	
Sociale lasten, pensioenpremie, te			
betalen	„	5.530,95	
Telefoonkosten	„	777,79	
Huur, verlichting, verwarming .	„	227,18	
Accountantskosten	„	566,—	
Reis- en vergaderkosten	„	2.089,60	
Buitenlands contact	„	2.587,50	
Diverse kosten	„	251,47	
			„ 12.537,99

Reservefonds:

Propagandafonds per 31/12 1957	f	67.318,08	
Bij: toevoeging over 1958 . . .	„	35.000,—	
			„ 102.318,08
Jubileumfonds per 31/12 1957 .	f	98.575,07	
Af:			
Cursus scholingsw. f 185,—			
Idem A.R.J.O.S. „ 2.500,—			
	f	2.685,—	
Deel. congr. N.E.I. f 4.826,—			
Idem A.R.J.O.S. „ 1.000,—			
	„	5.826,—	
Extra bijdr. Coll. v. Advies „	„	4.000,—	
Verspreiding lect. i.v.m.			
raads- en statenverkiezingen „	„	6.975,44	
Spreekersconf. i.v.m. raads-			
en statenverkiezingen . . „	„	15.256,05	
	f	34.742,49	
Aanloopkosten weekbl. „Neder-			
landse Gedachten” . . „	„	22.800,—	
	f	57.542,49	
Per 31 december 1958	„	41.032,58	
			f 386.879,97

Nagezien en accoord bevonden,
w.g. T. v. d. Kooy, accountant.

REKENING VAN LASTEN EN BATEN OVER 1958

LASTEN	rekening 1957	begroot 1958	rekening 1958
Secretariaat en boekhouding			
1. Salarissen	f 38.417,59	f 47.500,—	f 47.252,54
2. Sociale lasten	„ 7.573,51	„ 8.500,—	„ 7.868,50
3. Diverse kosten	„ 1.603,66	„ 375,—	„ 635,65
4. Aandeel alg. kosten	„ 19.906,30	„ 15.577,50	„ 20.735,12
	f 67.501,06	f 71.952,50	f 76.491,81
Kosten van de organisatie			
6. Reiskosten	f 8.943,53	f 9.500,—	f 8.245,33
7. Vergaderkosten	„ 2.716,37	„ 3.500,—	„ 1.651,80
8. Aandeel C.C. reiskosten verg. m.b.t. C.C., A.O.C., O.C., Partij Convent en land. verg. spr.org.	„ —,—	„ —,—	„ 1.720,15
9. Verg. Partij Convent	„ 2.704,05	„ 4.000,—	„ 4.347,64
10. Commissies	„ 459,85	„ 1.000,—	„ 584,40
11. Subsidies	„ 1.100,—	„ 1.000,—	„ 430,—
12. Buitenlands contact	„ 5.010,52	„ 5.051,50	„ 4.367,24
13. Conferenties	„ 4.945,72	„ 1.000,—	„ 3.944,30
14. Deputatenvergadering	„ —,—	„ 2.500,—	„ —,—
15. Overige kosten	„ 876,46	„ 166,—	„ 612,67
16. Radio-uitzendingen	„ —,—	„ —,—	„ 750,—
	f 26.756,50	f 27.717,50	f 26.653,53
Jeugdorganisatie			
17. Salarissen	f 9.475,08	f 11.400,—	f 11.482,62
18. Sociale lasten	„ 900,64	„ 1.350,—	„ 984,69
19. Aandeel alg. kosten	„ 3.791,31	„ 4.195,—	„ 5.807,65
20. Verg.-/reiskosten	„ 2.245,34	„ 2.500,—	„ 3.122,63
21. Buitenlands contact	„ 1.931,37	„ 2.000,—	„ 1.827,62
22. Kosten conf. comm. werkgr.	„ 2.186,18	„ 2.400,—	„ 2.015,87
23. Kosten jaarvergadering	„ 420,95	„ 300,—	„ 415,95
24. Propagandakosten	„ 783,25	„ 355,—	„ 458,13
	f 21.734,12	f 24.500,—	f 26.115,16
Propagandakosten			
25. Lectorverspreiding	f 6.904,12	f 10.000,—	f 9.205,59
26. Schipperscomité	„ 1.272,05	„ 1.000,—	„ 1.300,—
27. Toevoeging prop.fonds staten- verkiezingen 1962	„ —,—	„ 6.000,—	„ —,—
28. Kosten ledenwerfactie	„ 8.601,77	„ —,—	„ 9.501,47
29. Diversen	„ —,—	„ 488,—	„ —,—
30. Toevoeging prop.fonds kamer- verkiezingen	„ 30.000,—	„ 35.000,—	„ 35.000,—
	f 46.777,94	f 52.488,—	f 55.007,06

Overige lasten

31. Bijdrage Kuyperstichting kosten Coll. v. Advies	f 16.000,—	f 16.000,—	f 16.000,—
32. Drukkosten Jaarverslag Kuyperstichting	„ —,—	„ 500,—	„ —,—
33. Kosten cont.org. N. Ged.	„ 65.000,—	„ 71.500,—	„ 72.969,—
34. Nadelig saldo weekbl. N.G.	„ 1.875,32	„ 5.500,—	„ 4.276,55
35. Kosten Doc.dienst	„ 3.657,80	„ 4.342,—	„ 3.868,48
36. Koersverschillen	„ —,—	„ —,—	„ 1.282,90
37. Voordelig saldo	„ 673,33	„ —,—	„ —,—
	f 87.206,45	f 97.842,—	f 98.396,93
	f 249.976,07	f 274.500,—	f 282.664,49

BATEN

	rekening 1957	begroot 1958	rekening 1958
1. Contributie	f 223.624,53	f 241.000,—	f 238.760,85
2. Interest	„ 10.221,88	„ 12.000,—	„ 10.860,08
3. Jaarlijkse bijdrage	„ 12.557,50	„ 12.000,—	„ 10.947,—
4. Giften	„ 46,—	„ —,—	„ 164,51
5. Opbrengst brochures	„ 257,54	„ 4.500,—	„ —,—
6. Contributie jeugdorg.	„ 3.268,62	„ 5.000,—	„ 4.698,85
Nadelig saldo			„ 17.233,20
	f 249.976,07	f 274.500,—	f 282.664,49

BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN OVER 1960

LASTEN

	rekening 1958	begroting 1959	begroting 1960
Tekort jaarrekening 1958	f —,—	f —,—	f 17.233,20

Secretariaat en boekhouding

1. Salarissen	f 47.252,54	f 52.300,—	f 51.000,—
2. Sociale lasten	„ 7.868,50	„ 7.100,—	„ 7.000,—
3. Diverse kosten	„ 635,65	„ 350,—	„ 400,—
4. Aandeel alg. kosten	„ 20.735,12	„ 19.500,—	„ 19.600,—
	f 76.491,81	f 79.250,—	f 78.000,—

Kosten van de Organisatie

5. Reiskosten	f 8.245,33	f 10.000,—	f 10.000,—
6. Vergaderkosten	„ 1.651,80	„ 3.000,—	„ 3.000,—
7. Aandeel C.C. reiskostenverg. m.b.t. C.C., A.O.C., O.C., P.C. en landel. verg. sprekersorg.	„ 1.720,15	„ 700,—	„ 1.300,—
8. Verg. Partij Convent	„ 4.347,64	„ 3.800,—	„ 3.800,—
9. Commissies	„ 584,40	„ 700,—	„ 300,—
10. Subsidies	„ 430,—	„ 1.000,—	„ 700,—
11. Buitenlands contact	„ 4.367,24	„ 4.800,—	„ 4.400,—
12. Conferenties	„ 3.944,30	„ 1.000,—	„ 2.000,—
13. Deputatenvergadering	„ —,—	„ —,—	„ 2.400,—
14. Radio-uitzendingen	„ 750,—	„ 800,—	„ 800,—
15. Overige kosten	„ 612,67	„ —,—	„ —,—
	f 26.653,53	f 25.800,—	f 28.700,—

Jeugdorganisatie

16. Salarissen	f 11.482,62	f 12.000,—	f 10.300,—
17. Sociale lasten	„ 984,69	„ 1.100,—	„ 2.100,—
18. Aandeel alg. kosten	„ 5.807,65	„ 4.000,—	„ 5.500,—
19. Vergaderingen/Reiskosten	„ 3.122,63	„ 2.500,—	„ 3.300,—
20. Buitenlands contact	„ 1.827,62	„ 2.000,—	„ 2.800,—
21. Kosten conferenties, commissies, werkgroepen	„ 2.015,87	„ 2.800,—	„ 3.360,—
22. Kosten jaarvergadering	„ 415,95	„ 400,—	„ 500,—
23. Propagandakosten	„ 458,13	„ 3.000,—	„ 2.750,—
24. Overige kosten	„ —,—	„ —,—	„ 140,—
	f 26.115,16	f 27.800,—	f 30.750,—

Propagandakosten

25. Lectorverspreiding	f 9.205,59	f 7.000,—	f 12.000,—
26. Schipperscomité	„ 1.300,—	„ 1.300,—	„ 1.300,—
27. Kosten ledenwerfactie	„ 9.501,47	„ —,—	„ —,—
28. Toev. prop.fonds K.verk.	„ 35.000,—	„ 35.000,—	„ 35.000,—
	f 55.007,06	f 43.300,—	f 48.300,—

Overige lasten

29. Dr. Kuiperst. bijdrage Coll. v.

Advies	f 16.000,—	f 20.000,—	f 20.000,—
30. Kosten contactorg. N.G.	„ 72.969,—	„ 75.250,—	„ 66.700,—
31. Nadelig saldo weekbl. N. Ged.	„ 4.276,55	„ 5.850,—	„ —,—
32. Kosten Docum.dienst	„ 3.868,48	„ 3.600,—	„ 3.900,—
33. Koersverschillen	„ 1.282,90	„ —,—	„ —,—
	f 98.396,93	f 104.700,—	f 90.600,—
	f 282.664,49	f 280.850,—	f 293.583,20

BATEN

	rekening 1958	begroting 1959	begroting 1960
1. Contributie	f 238.760,85	f 247.000,—	f 246.700,—
2. Interest	„ 10.860,08	„ 10.500,—	„ 8.500,—
3. Jaarlijkse bijdragen	„ 10.947,—	„ 12.000,—	„ 12.500,—
4. Giften	„ 164,51	„ —,—	„ —,—
5. Contributie jeugdorg.	„ 4.698,85	„ 5.200,—	„ 5.200,—
6. Voord. saldo weekbl. Ned. Ged.	„ —,—	„ —,—	„ 1.800,—
7. Nadelig saldo	„ 17.233,20	„ 6.150,—	„ 1.650,—
Tekort rekening 1958			„ 17.233,20 }

Verwacht tekort 1960

f 18.883,20

f 282.664,49 f 280.850,— f 293.583,20

**BALANS VAN HET ORGAAN „NEDERLANDSE GEDACHTEN”
PER 31 DECEMBER 1958**

ACTIVA

Inventaris (adresplaatjes)	f	4.956,83
Abonnementsgelden, te vorderen	„	487,60
Advertenties, te vorderen	„	4.468,91
Voorschot voor reiskosten	„	100,—
Voorraad postzegels en drukwerk	„	433,90
Aanloopkosten per 31 december 1957	f	22.800,—
Af: gebracht ten laste v. h. Jubileumf.	„	22.800,—
Centraal Comité in rekening courant	f	21.986,02
Bij: nadelig saldo weekblad 1958	„	4.276,55
	„	26.262,57

f 36.709,81

**REKENING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET WEEKBLAD
„NEDERLANDSE GEDACHTEN” OVER 1958**

LASTEN	rekening 1957	begroot 1958	rekening 1953
1. Drukkosten, frankering e.d.	f 82.681,95	f 90.000,—	f 86.713,34
2. Salarissen	„ 15.125,01	„ 17.800,—	„ 17.532,10
3. Sociale voorzieningen	„ 1.528,01	„ 2.600,—	„ 2.304,39
4. Aandeel alg. kosten	„ 3.714,65	„ 2.275,—	„ 2.913,—
5. Redactie, honoraria	„ 9.600,—	„ 9.000,—	„ 8.604,45
6. Honoraria medewerkers	„ 7.595,88	„ 9.000,—	„ 11.634,57
7. Reis- en verblijfkosten	„ 1.393,08	„ 1.500,—	„ 1.043,45
8. Propagandakosten	„ 626,15	„ 325,—	„ 157,30
9. Rente over voorschot v. h. C.C.	„ 1.000,—	„ 1.000,—	„ 700,—
10. Foto's, illustraties e.d.	„ 629,80	„ 1.000,—	„ 1.548,55
11. diverse kosten	„ 240,43	„ —,—	„ —,—
12. Afschr. op de aanloopkosten	„ 7.622,15	„ 7.500,—	„ —,—
13. Incassokosten	„ —,—	„ —,—	„ 434,40
	<u>f 131.757,11</u>	<u>f 142.000,—</u>	<u>f 133.585,55</u>

PASSIVA

Centr. Comité, voorsch. per 31 dec. 1957	f	17.500,—	
Af: afgeloste in 1958	„	17.500,—	
			f
Crediteuren, te betalen nota's	„		25.164,74
Te betalen posten:			
Reis- en verblijfkosten	f	135,25	
Telefoonkosten	„	74,44	
Foto's	„	116,75	
			„ 326,44
Vooruit ontvangen abonnementsgelden	„		11.218,63
Reserve ontstaan uit het batig saldo ledencontactorgaan 1956, restant	f	984,31	
Af: in mindering gebracht van het nadelig saldo over 1958	„	984,31	
			„ —,—
			f 36.709,81

BATEN

	rekening 1957	begroot 1958	rekening 1958
1. Opbrengst abonnementen	f 115.132,65	f 123.500,—	f 117.433,83
2. Opbrengst advertenties	„ 14.559,39	„ 12.500,—	„ 11.875,17
3. Losse nummers	„ 93,38	„ 100,—	„ —,—
4. Incassokosten, meer ontv. dan betaald	„ 96,37	„ 400,—	„ —,—
5. Nadelig saldo, ten laste van het C.C.	„ 1.875,32	„ 5.500,—	„ 4.276,55

f 131.757,11 f 142.000,— f 133.585,55

**REKENING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET
LEDENCONTACTORGAAN „NEDERLANDSE GEDACHTEN”
OVER 1958**

LASTEN	rekening 1957	begroot 1958	rekening 1958
1. Drukkosten, frankering e.d.	f 59.339,01	f 61.000,—	f 63.228,69
2. Salarissen	„ 10.083,32	„ 8.900,—	„ 8.766,05
3. Sociale voorzieningen	„ 1.018,66	„ 1.300,—	„ 1.152,19
4-5 Aandeel alg. kosten	„ 941,16	„ 2.275,—	„ 2.913,—
6. Redactie, honoraria	„ 2.400,—	„ 3.000,—	„ 2.868,15
7. Honoraria medewerkers	„ 1.898,97	„ 1.000,—	„ 1.292,73
8. Reis- en verblijfkosten	„ 348,27	„ 500,—	„ 347,80
9. Afschrijving inventaris	„ 1.500,—	„ 1.500,—	„ 1.500,—
10. Foto's, illustraties e.d.	„ 157,45	„ 200,—	„ 309,70
11. Diverse kosten	„ 60,11	„ —,—	„ —,—
12. Voordelig saldo, te reserveren	„ —,—	„ 325,—	„ —,—
	<u>f 77.746,95</u>	<u>f 80.000,—</u>	<u>f 82.378,31</u>

BATEN

	rekening 1957		begroot 1958		rekening 1958
1. Opbrengst advertenties . . .	f 7.279,70	f	7.500,—	f	7.125,—
2. Bladen gratis verstrekt aan schippers (ten laste v. h. C.C.)	„ 1.300,—	„	1.000,—	„	1.300,—
3. Nadelig saldo, ten laste van het C.C.	„ 65.000,—	„	71.500,—	„	72.969,—
4. Geboekt uit de reserve 1956 .	„ 4.167,25	„	—,—	„	984,31

f 77.746,95	f 80.000,—	f 82.378,31
-------------	------------	-------------

**BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET
WEEKBLAD „NEDERLANDSE GEDACHTEN” OVER 1960**

LASTEN	rekening 1958	begroting 1959	begroting 1960
1. Drukkosten, frankering e.d.	f 86.713,34	f 88.000,—	f 83.700,—
2. Salarissen	„ 17.532,10	„ 16.700,—	„ 19.600,—
3. Sociale voorzieningen	„ 2.304,39	„ 2.200,—	„ 2.800,—
4. Aandeel alg. kosten	„ 2.913,—	„ 4.000,—	„ 2.800,—
5. Redactie, honoraria	„ 8.604,45	„ 9.600,—	„ 5.600,—
6. Honoraria medewerkers	„ 11.634,57	„ 8.400,—	„ 12.600,—
7. Reis-/verblijfkosten	„ 1.043,45	„ 1.600,—	„ 1.000,—
8. Propagandakosten	„ 157,30	„ 100,—	„ —,—
9. Rente over voorschot v. h. C.C.	„ 700,—	„ 700,—	„ —,—
10. Foto's, illustraties e.d.	„ 1.548,55	„ 1.000,—	„ 3.200,—
11. Incassokosten	„ 434,40	„ —,—	„ 100,—
12. Afschrijving op de aanloopk.	„ —,—	„ 4.000,—	„ —,—
13. Voordelig saldo ten gunste van het Centraal Comité	„ —,—	„ —,—	„ 1.800,—
	f 133.585,55	f 136.300,—	f 133.200,—

BATEN

	rekening 1958	begroting 1959	begroting 1960
1. Opbrengst abonnementen . . .	f 117.433,83	f 116.450,—	f 111.200,—
2. Opbrengst advertenties . . .	„ 11.875,17	„ 14.000,—	„ 22.000,—
3. Nadelig saldo ten laste van het Centraal Comité	„ 4.276,55	„ 5.850,—	„ —,—

f 133.585,55	f 136.300,—	f 133.200,—
--------------	-------------	-------------

**BEGROTING VAN LASTEN EN BATEN VAN HET
LEDENCONTACTORGAAN „NEDERLANDSE GEDACHTEN”
OVER 1960**

LASTEN	rekening 1958	begroting 1959	begroting 1960
1. Drukkosten, frankering e.d.	f 63.228,69	f 63.200,—	f 61.300,—
2. Salarissen	„ 8.766,05	„ 11.200,—	„ 9.800,—
3. Sociale voorzieningen	„ 1.152,19	„ 1.500,—	„ 1.400,—
4. Aandeel alg. kosten	„ 2.913,—	„ 1.000,—	„ 2.800,—
5. Redactie, honoraria	„ 2.868,15	„ 2.400,—	„ 1.800,—
6. Honoraria medewerkers	„ 1.292,73	„ 2.100,—	„ 1.400,—
7. Reis-/verblijfkosten	„ 347,80	„ 400,—	„ 400,—
8. Afschrijving inventaris	„ 1.500,—	„ 1.500,—	„ 1.500,—
9. Foto's, illustraties e.d.	„ 309,70	„ 250,—	„ 600,—
10. Voordelig saldo te reserveren	„ —,—	„ —,—	„ —,—
	<u>f 82.378,31</u>	<u>„ 83.550,—</u>	<u>f 81.000,—</u>

BATEN

	rekening 1958	begroting 1959	begroting 1960
1. Opbrengst advertenties . . .	f 7.125,—	f 7.000,—	f 13.000,—
2. Gratis verstrekte bladen aan schippers (ten laste v. h. C.C.)	„ 1.300,—	„ 1.300,—	„ 1.300,—
3. Nadelig saldo ten laste v. h. Centraal Comité	„ 72.969,—	„ 75.250,—	„ 66.700,—
4. Geboekt uit reserve 1956 . .	„ 984,31	„ —,—	„ —,—
	f 82,378,31	f 83.550,—	f 81.000,—

VERSLAGEN

VAN DE KAMERCENTRALES OVER 1959

Kamercentrale Leeuwarden (tevens Provinciaal Comité Friesland)

De vervroegde verkiezingen brachten ook voor de Kamercentrale Friesland een groot aantal werkzaamheden mee, die op korte termijn moesten worden verricht.

Ondanks de korte tijd van voorbereiding kan worden geconstateerd, dat er met voortvarendheid en enthousiasme is gewerkt en dat wij prima voor de dag zijn gekomen. Ten opzichte van de Kamerverkiezingen van 1956 werd een geringe achteruitgang nl. 0.1 % geboekt. De uitslagen vielen in onze provincie niet tegen.

In verband met de teleurstellende kandidaatstelling voor onze provincie heeft er na de verkiezingen tussen een afvaardiging van het Provinciaal Comité en het moderamen van het Centraal Comité een bespreking plaats gevonden, die als resultaat heeft gehad, dat thans schriftelijk is vastgelegd, dat, tenzij buitengewone omstandigheden dit onmogelijk maken, vóór het vaststellen van de advieslijst de Kamercentrales in de gelegenheid zullen worden gesteld om hun wensen en verlangens kenbaar te maken.

In verband met de kwestie van de Lauwerszee heeft het Provinciaal Comité een commissie ingesteld, die tot taak kreeg door middel van een gedocumenteerd rapport er bij de leden van de A.R. Eerste en Tweede Kamerfractie op aan te dringen, dat op de begroting van Verkeer en Waterstaat voor 1960 een bedrag wordt uitgetrokken, waardoor het mogelijk wordt met de eerste fase van de uitvoerende werkzaamheden tot afsluiting van de Lauwerszee aan te vangen. Dit rapport is behalve aan bovengenoemde leden van Eerste en Tweede Kamer ook toegezonden aan de minister van Verkeer en Wa-

terstaat, aan de beide A.R. ministers, aan de leden van de Raad van Waterstaat, aan de Provinciale Comité's van de A.R. Partij in Drenthe en Groningen en aan de Gedeputeerde Staten van de drie noordelijke provincies. Tevens heeft het Provinciaal Comité naar aanleiding van dit rapport verschillende besprekingen gehad o.m. met minister Zijlstra en met verschillende A.R. Kamerleden.

Eveneens is door het Provinciaal Comité een commissie ingesteld aan wie is opgedragen een rapport uit te brengen over de problemen waarvoor Friesland hedentendage of in een nabije toekomst wordt gesteld. Deze commissie is onderverdeeld in een tiental werkgroepen, nl. landbouw, middenstand, recreatie, ruimtelijke ordening, onderwijs, jeugd, industrialisatie, kerk, maatschappelijk werk en bestuursorganisatie. De deelrapporten van de verschillende werkgroepen zullen in een eindrapport worden samengevoegd.

In het kader van de landelijke abonnee-werfactie heeft ook Friesland meegewerkt. In totaal werden in ons gewest 273 nieuwe abonnees opgegeven. Door dit resultaat bereikte Friesland in 't geheel der Kamercentrales de derde plaats.

De Kamercentrales Dordrecht en Zwolle kwamen resp. op de eerste en tweede plaats. Het totale aantal abonnees in Friesland is hierdoor gestegen tot 1682 abonnementen op „Nederlandse Gedachten”, d.i. ongeveer 13 % van dit ledental.

Hoewel er in het afgelopen jaar geen speciale ledenwerfactie werd gevoerd, hebben verschillende kiesverenigingen een flink aantal nieuwe leden geworven. O.m. kunnen worden genoemd: Drachten, Leeuwarden-West, St. Anna Parochie, Harkema-Opeinde, Huizum, Leeuwarden-C.N., Leeuwarden-Oost, Oostermeer, Sneek, Haulerwijk, Bolsward en St. Jacobi Parochie. Hierdoor kon de achteruitgang, die sommige kiesverenigingen moesten incasseren, gemakkelijk worden gecompenseerd en steeg het ledental opnieuw. Ook het aantal vrouwelijke leden nam iets toe.

Met medewerking van het Provinciaal Comité heeft er in drie van de vijf statencentrales bezoek aan de kiesverenigingen plaats gevonden. Dit contact, waarbij verschillende zaken het kiesverenigingswerk betreffende worden besproken en ervaringen worden uitgewisseld, wordt in het algemeen zeer op prijs gesteld.

Onder leiding van het Provinciaal Comité heeft de A.R.

Propaganda Commissie in het afgelopen jaar een groot aantal activiteiten verricht.

De gezinsavonden waren een enorm succes. Niet minder dan 84 avonden werden gegeven (vorig jaar 69). Het programma van deze avonden, dat geheel op het gezin is afgestemd, bestaat uit een spreker en de vertoning van twee mooie films. Naast de gezinsavonden moeten worden genoemd: de cursussen die dit jaar in 10 plaatsen werden gegeven en waarbij de onderwerpen „Het Subsidievraagstuk” en „De waarde van de arbeid” werden behandeld, een groot aantal spreekbeurten en forumavonden.

Er werd door de Friese kiesverenigingen behoorlijk goed vergaderd. Ook het bezoek op de vergaderingen was redelijk goed. Kleine kiesverenigingen werden in vele gevallen geholpen met een gratis spreker.

Het Provinciaal Comité heeft ook in 1959 het werk van de A.R. Vrouwenactie Friesland en dat van de Friese ARJOS gesteund. Beide organisaties kunnen zich in een steeds groter wordende belangstelling verheugen.

Door het openen van de mogelijkheid van provinciale wisselpagina's in „Nederlandse Gedachten” werd A. R. P. C. Nieuws opgeheven en hiervoor kwam het Provinciaal Comité iedere maand met een Friese wisselpagina in „Nederlandse Gedachten”. Op deze wijze kan men alle leden van de kiesverenigingen bereiken.

T. Walburg.

Kamercentrale Groningen (tevens Provinciaal Comité Groningen)

Het ligt natuurlijk voor de hand, dat in de eerste maanden van het jaar 1959 alle activiteit op de (vervroegde) verkiezing van leden voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal als gevolg van de kabinetscrisis en de Kamerontbinding in december 1958.

Voor de voorbereiding hiervan werden uiteraard besprekingen gevoerd in de vergaderingen van het Provinciaal Comité en in een vergadering met afgevaardigden der kiesverenigingen, waarin de advieslijst van het Centraal Comité werd behandeld. Wij kunnen en mogen niet anders zeggen, dan dat de propaganda, voorbereid door het Provinciaal Comité en geleid door de Propagandacommissie, met élan is gevoerd, niet

het minst ook door het feit, dat de provinciale afdeling van de ARJOS algeheel was ingeschakeld. Er was een prettige samenwerking, die bestendig moge blijven.

Vanwege het Centraal Comité kwamen er lectuur, aanplakbiljetten, etc. In duizenden exemplaren is de lectuur verspreid; alom zag men onze aanplakbiljetten. Streekvergaderingen werden gehouden te Appingedam, Uithuizen, Stadskanaal, Winsschoten, Veendam, Leek, Grootegast, benevens verschillende plaatselijke vergaderingen.

Wij zijn in Groningen nu eenmaal gewend, om ná een verkiezingsactie in „stad” een grote meeting te houden. Dat was ook nu het geval. In de stampvolle „Harmonie” en in de nog méér stampvolle, grote Chr. Geref. kerk waren in totaal plm. 3400 mannen en vrouwen en jongelui van beiderlei kunne bijeen, om te luisteren naar de nummers 1 en 2 van onze kandidatenlijst, de heren minister Zijlstra en dr. Bruins Slot.

Wat de uitslag der verkiezingen betreft, in de provincie Groningen konden wij ons practisch handhaven. De teleurstelling over het landelijk resultaat was groot.

De financiering van deze verkiezing was ditmaal geheel anders. Tengevolge van het feit, dat de verkiezing zeer vroegd was, had het Centraal Comité lang niet voldoende reserve, zodat het besloot van de kiesverenigingen in den lande, via de Kamercentrales (Provinciale Comité's) een hoofdelijke omslag te heffen. In een vergadering van ons Provinciaal Comité met afgevaardigden der kiesverenigingen werd vastgesteld, dat de kiesverenigingen aan het Bureau van het Provinciaal Comité f 2,50 per lid zouden afdragen, terwijl dat Bureau zou zorgen, dat het Centraal Comité daarvan het zijne kreeg. Het verheugt ons, te kunnen meedelen, dat de kiesverenigingen in ons gewest zich kranig hebben gehouden. De bedragen kwamen prompt en vlug binnen.

Het wil ons voorkomen (mogelijk vindt men dit wel een stoute mening!) dat het Centraal Comité bij elke Tweede Kamerverkiezing, wat de financiën betreft, steeds zo moet handelen als in 1959. Dat was veel eenvoudiger en efficiënter dan voorheen.

Behalve de verkiezingswerkzaamheden waren er de gewone activiteiten, te weten: het bezoeken van alle kiesverenigingen door leden der sprekersorganisatie; enkele vergaderingen van

het Provinciaal Comité voor de behandeling van verschillende zaken, terwijl de zogenaamde cursusvergaderingen over het algemeen goed bezocht werden door de afgevaardigden der kiesverenigingen. We hadden er drie: één, waarin over de Kamerverkiezing werd gehandeld, terwijl in de beide andere successievelijk als sprekers optraden de heren H. Algra (buitenlandse politiek) en H. van Eijdsen (politiek overzicht).

In het aantal kiesverenigingen kwam geen verandering, terwijl het ledental practisch constant bleef.

Bureau Provinciaal Comité,

H. Kingmans.

Kamercentrale Assen (tevens Provinciaal Comité Drenthe)

De in 1958 geforceerde breuk in onze parlementaire geschiedenis — voor het eerst sinds 1939 geen socialisten in een Nederlands kabinet — is uiteraard ook van invloed geweest op de werkzaamheden binnen A.R. Partijverband op provinciaal niveau in 1959.

In het verslagjaar werden vier provinciale deputatenvergaderingen gehouden (10 januari, 21 februari, 25 april en 7 november) met afgevaardigden van 56, 44, 38 en 52 K.V.-en. Des morgens werd steeds uitvoerig aandacht besteed aan punten van organisatorische aard, terwijl des middags inleidingen werden gehouden door resp. de heren J. Smallenbroek, mr. B. W. Biesheuvel, ds. P. A. A. Klusener en dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot.

Het Provinciaal Comité vergaderde driemaal n.l. 2 januari, 11 april en 19 september en nam beslissingen van voorbereidende en uitvoerende aard.

Het Provinciaal Organisatie Comité kwam tweemaal bijeen n.l. op 9 januari en 4 september; door dit Comité werd een viertal kaderbijeenkomsten georganiseerd n.l. van de Staten-centrale Assen (inleider mr. L. J. van der Burg over „Nederland in Europa”, met 35 deelnemers), Emmen (inleider K. Dijkstra over „De waarde van de arbeid”, met 52 deelnemers). Hoogeveen (mr. J. H. Prins over „De overheid en ik”, met 33 deelnemers), Meppel (E. van Ruller over „De A.R.P. en andere partijen”, met 25 deelnemers).

Door de „sprekersorganisatie” (13 personen) werden voor 44 K.V.-en in totaal 78 spreekbeurten verzorgd; de reiskosten voor deze „provinciale” sprekers worden geheel voor rekening van het Provinciaal Comité genomen.

Ook Drenthe heeft een aandeel geleverd in de Nationale Actie lezersappèl „Nederlandse Gedachten”; het totaal aantal abonnementen steeg van 944 tot 1120, dit is dus met 176 ($\pm 19\%$); de regionale pagina van „Nederlandse Gedachten” kwam in het verslagjaar 4 maal uit.

Het Drents A.R.J.O.S.-Verband telt 31 clubs en kent een actief verenigingsleven; de nationale jubileumactie ten bate van de A.R.J.O.S. bracht in Drenthe $\pm$ f 3500,— op.

Het percentage leden, dat de K.V.-en bezocht ligt meestal boven 20, doch slechts zelden boven 50. In 1959 werden door de Drentse K.V.-en gemiddeld 3 bestuursvergaderingen en 4 ledenvergaderingen gehouden; van de 252 ledenvergaderingen in het verslagjaar werden 65 „gevuld” door Drentse sprekers, 92 door eigen leden, 31 door sprekers buiten Drenthe, terwijl 64 overwegend aan huishoudelijke zaken werden gewijd.

Het ledental groeide in 1959 opnieuw n.l. met 64, van 5725 tot 5789; 24 K.V.-en registreerden een toename van 164 leden en 26 een teruggang van 100.

Het aantal vrouwelijke leden bedroeg 238, over de Statencentrales verdeeld als volgt: Assen 78, Emmen 24, Hogeveen 87 en Meppel 49.

Door elk van de Statencentrales werd in 1959 één algemene vergadering belegd; het aantal gehouden bestuursvergaderingen was voor Assen drie, Emmen drie, Hogeveen één en Meppel één. De contributie van de K.V.-en aan de Statencentrales bedroeg voor Assen per lid f 0,20, Emmen f 0,25, Hogeveen f 0,10 en Meppel f 0,10.

Het Europacontact (secretaris J. A. Harms) heeft in 1959 de werkzaamheden niet onbelangrijk kunnen intensiveren; de Drentse commissie onderhield regelmatig contact met de C.D.U. + Junge Union. Op 21 november werd te Meppel een goed bezochte (25 A.R.-en) en ook overigens geslaagde Duits-Nederlandse conferentie gehouden.

Onder leiding van het Provinciaal Organisatie Comité (voorzitter Th. Brouwer en secretaris J. A. Harms) werd ook in Drenthe een intensieve en felle stembusstrijd gevoerd; in

totaal werden 39 bijeenkomsten georganiseerd met 21 verschillende sprekers (17 afkomstig buiten de provincie, waarvan 12 Kamerleden.)

De schriftelijke propaganda bestond uit raam- en aanplakbiljetten (9000), lektuur van onderscheiden aard (totaal $\pm$ 300.000 — een viertal verschillende huis aan huis —), 5100 ex. van 2 nummers van „Nederlandse Gedachten”, eveneens huis aan huis, en tenslotte een aantal „gerichte” brieven, alsmede regelmatig advertenties in een tiental regionale bladen. Stellig mede door de in 't algemeen goed opgezette en uitgevoerde propaganda-actie bleef de teruggang van de A.R. stemmen in Drenthe tot een gering percentage beperkt.

De A.R. Statenleden in Drenthe (6) zijn met de A.R. Raadsleden (75) en enkele burgemeesters en gemeentesecretarissen verenigd in de afdeling Drenthe van de Ver. v. A.R. Provincie- en Gemeentebestuurders. Deze afdeling kwam in 1959 tweemaal bijeen (30 mei en 28 november) en behandelde „Vragen rondom de gemeentepolitiek” (mr. J. H. Prins) en „De problematiek van het Noorden — Drenthe — en overig Nederland” (J. Smallenbroek).

Tenslotte zij nog vermeld, dat de heer Th. Brouwer in het verslagjaar, ongetwijfeld mede in verband met zijn vele verdiensten binnen A.R. Partijverband, Koninklijk werd onderscheiden door benoeming tot Officier in de Orde van Oranje Nassau.

A.R. Drenthe heeft reden dankbaar op het jaar 1959 terug te zien.

„Laten we ook in 1960 zien wat wij vermogen in de kracht van onze God, die ons Zijn hulpe heeft toegezegd, wanneer hand en hoofd en wet en arm, oog, oor en mond zich geven aan het werk, dat Hij ons op de handen heeft gezet”.

(Vrij naar dr. H. Colijn's Deputatenrede „Wankelen noch weifelen” — 1933).

J. Hollenbeek Brouwer, secretaris.

Kamercentrale Zwolle (tevens Provinciaal Comité Overijssel)

Het jaar 1959 ving aan te midden van de Kabinetscrisis en de daarop volgende Kamerontbinding. De eerste activiteiten in 1959 waren dan ook gericht op de in maart te houden ver-

kiezing voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De propaganda werd centraal georganiseerd en het is verheugend te kunnen mededelen, dat nagenoeg alle kiesverenigingen hieraan hebben medegedaan. In januari werden 21850 ex. van „A.R. Post” verspreid, in februari 138982 en in maart 28170. Hieraan werden toegevoegd 105830 strooibiljetten, 113140 folders en 144500 ex. van het „Laatste Woord”. Het aantal aanplakbiljetten bedroeg in totaal 13365. Vier grote vergaderingen werden georganiseerd n.l. te Zwolle, Hardenberg, Emmeloord en Enschede.

Vergeleken met het overige deel des lands mocht de uitslag der verkiezingen niet onbevredigend worden genoemd. Het percentage A.R. stemmen vertoonde n.l. geen achteruitgang, doch bleef, vergeleken met 1956 gelijk n.l. 10.4. Verlies gaven Kampen (0.4), Deventer (0.4), Ommen (0.1) en Enschede (0.1). Winst: Zwolle (0.1), Hengelo (0.3), Almelo (0.3), de N.O.P. (0.3) en de Z.IJ.P. (0.2).

In de samenstelling van het Provinciaal Comité kwam weinig verandering. De voorzitter, de heer J. van Westenbrugge, trad af en in zijn plaats werd benoemd de heer mr. dr. J. Meulink. De heer Van der Steen bedankte als lid wegens vertrek uit Almelo.

Momenteel bestaan twee vacatures, te vervullen door de Staten-Centrales Almelo en Enschede.

Het Provinciaal Comité vergaderde driemaal, n.l. op 2 januari, 3 april en 24 september. Ook werd driemaal een algemene vergadering der partij gehouden. Voor de eerste maal op 10 januari, in welke vergadering de kandidatenlijst voor de Kamerverkiezing werd vastgesteld en het Program van Actie werd besproken. De heer Meulink sprak over de Kabinets-crisis. De tweede vergadering, de voorjaars-partij-vergadering viel op 18 april. Hierin sprak ds. H. S. J. Kalf van Bennebroek. De najaars-partij-vergadering werd gehouden op 7 november. In deze vergadering sprak dr. W. P. Berghuis over het onderwerp „Na veertien jaar”. Bovendien werd een demonstratie gehouden met een geluidsfilm-projector. Wegens gebrek aan contanten kon dit apparaat nog niet worden aangeschaft.

Een woord van dank aan de heer Van Westenbrugge, voor alles wat hij als voorzitter van het Provinciaal Comité voor de A.R. Partij in Overijssel heeft gedaan, is hier zeer zeker op

zijn plaats. Als voorzitter van de A.R. Staten-fractie blijft de heer Van Westenbrugge ambtshalve lid van het Provinciaal Comité.

Een nieuwe kiesvereniging werd opgericht en wel te Raalte, 92 kiesverenigingen zijn thans in ons ressort werkzaam.

Tezamen met de K.V.P., de C.H.U. en de jongerenorganisaties de J.O.K.V.P., de C.H. Jongeren en de A.R.J.O.S. onderhoudt de partij in Overijssel in het „Europa-Contact” betrekkingen met de Duitse C.D.U. De heer R. Gosker heeft namens het Provinciaal Comité zitting in „Europa-Contact”.

Met de Provinciale A.R.J.O.S. werd een goed contact onderhouden. Twee leden van het Provinciaal A.R.J.O.S.-bestuur hebben zitting in het Provinciaal Comité.

De landelijke A.L.A.-actie werd ook in Overijssel gehouden met als resultaat dat de Kamerkieskring Zwolle met 301 nieuwe abonnees op „Nederlandse Gedachten” op de tweede plaats eindigde.

Moge God ook voor de komende jaren Zijn zegen op al onze arbeid gebieden. Hem zij de dank voor wat in 1959 werd bereikt.

P. A. Nawijn, secretaris.

Kamercentrales Arnhem en Nijmegen

(tezamen vormende het Provinciaal Comité Gelderland)

In het verslagjaar werd de vervroegde Tweede Kamerverkiezing gehouden. Naast de gratis ontvangen strooibiljetten en aanplakbiljetten van het Centraal Comité, waarvoor door de kiesverenigingen f 1,— per lid werd betaald, zag wederom een keurige verkiezingscourant „Vaste Koers” het licht. De verzorging daarvan was in goede handen van het regionaal propaganda-comité (D. Pereboom, Ede, voorzitter en A. Wildeman, Winterswijk, secretaris).

De kadercontactbijeenkomsten konden dit jaar worden voortgezet, nl. te Zutphen 18 november 1959, te Arnhem op 27 november 1959, te Geldermalsen op 11 december 1959, terwijl te Doetinchem deze vergaderingen op 6 februari 1960 werden beëindigd. Over het algemeen was de opkomst goed te noemen en hadden zij een geanimeerd verloop.

De wisselpagina in „Nederlandse Gedachten” voorziet in

een dringende behoefte; de commissie van redactie bestaat uit de heren C. H. van Hierden te Eerbeek, J. Lelsz te Apeldoorn en W. Heinen jr. te Aalten.

In verband met de omstandigheid, dat in Gelderland slechts 23 ARJOS-clubs bestaan, zodat deze clubs de jubileumactie voor de ARJOS niet geheel zelf konden uitvoeren, werd op initiatief van de voorzitter van het Provinciaal Comité de heer Geleynse te Doetinchem, op 2 oktober 1959 te Arnhem een werkcommissie geïnstalleerd, bestaande uit de heren Van Daatselaar, Geldermalsen; Van Oyen, Apeldoorn; Smit, Doetinchem; Soukens, Harderwijk en Verduyn te Elst, aangevuld met enkele leden uit het bestuur van de provinciale ARJOS. Door de activiteit van deze commissie werd bevorderd, dat in Gelderland bijna f 6.500,— werd bijeen gebracht voor de jubileumactie.

Voorts werd door het bestuur van het Provinciaal Comité medewerking verleend aan de landelijke abonnee-werfactie „Nederlandse Gedachten” „Actie-Lezers-Appel”, waardoor 116 nieuwe abonnees in de Kamercentrale Arnhem en 68 nieuwe abonnees in de Kamercentrale Nijmegen werden gewonnen.

Het Provinciaal Comité telt momenteel, volgens de mij ten dienste staande gegevens 6691 leden in de Kamercentrale Arnhem, t.w. Statencentrale Harderwijk 2212, Apeldoorn 842, Arnhem 626, Ede 1955 en Zutphen 1056. De Kamercentrale Nijmegen 3124 leden, t.w. Statencentrale Winterswijk 1839, Doetinchem 404, Nijmegen 212, Tiel 495 en Wychen 174.

Het Provinciaal Comité kwam bijeen op 16 mei 1959. Er werden twee bestuursvergaderingen gehouden, t.w. op 16 mei 1959 en 24 oktober 1959.

Op 21 oktober overleed de oud-voorzitter van het Provinciaal Comité de heer H. J. W. A. Meyerink, welke in de bestuursvergadering van 24 oktober 1959 door de voorzitter werd herdacht. Op 16 mei 1959 werden de bestuursleden ds. J. H. Velema te Apeldoorn en M. de Bijl te Bruchem herkozen. In deze vergadering werd ds. J. Fokkema, oud-lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, tot erelid benoemd.

Moge God de arbeid van onze kiesverenigingen en van de hogere organen van onze partij in het komende jaar rijklijk zegenen.

H. A. van Willigen, secretaris.

In het bestuur van de Kamercentrale kwam in 1959 geen wijziging. Het Comité vergaderde in het verslagjaar twee maal. Op de vergadering van 10 januari werd het concept-program van actie voor de verkiezing van leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal besproken en de kandidatenlijst voor zover de plaatsen 25 t/m 30 betreft, vastgesteld. De heer J. van Eibergen sprak een bezielend slotwoord. In het najaar — 24 oktober — werd weer vergaderd. Mr. B. W. Biesheuvel sprak toen over „De politiek en wij”. Beide vergaderingen waren goed bezocht.

De uitslag van de Kamerverkiezingen vindt u reeds vermeld in het jaarverslag over 1958 blz. 132. Deze vertoont hetzelfde teleurstellende beeld als dat van het gehele land.

Van de sprekersorganisatie werd een toenemend gebruik gemaakt, helaas echter niet door de „slapende” kiesverenigingen, waar het verenigingsleven zo bitter behoefte heeft aan stimulering door deze sprekers.

Op de „ALA”-actie tot werving van abonnees voor „Nederlandse Gedachten” kan met — een niet al te grote — tevredenheid worden teruggezien. Deze actie toonde zeer overtuigend aan, welke grote invloed uitgaat van een actief bestuur of van soms enkele actieve leden. Waar deze er waren, werd het „streefgetal” nieuwe abonnees zonder veel moeite gehaald of zeer dicht benaderd.

In de Statencentrale Utrecht (stad Utrecht) stond men voor het probleem, waarmee elke grote, zich uitbreidende stad worstelt, n.l. de periodieke herindeling van het grondgebied voor de verschillende kiesverenigingen. Was de stad acht jaar geleden ingedeeld in 11 kiesverenigingen, waarvan twee altijd gecombineerd vergaderden en één bestuur hadden, het bleek al spoedig dat dit aantal te hoog gegrepen was. Door de vlucht van de ingezetenen uit de binnenstad — waar de woonhuizen vervangen worden door winkels en kantoren — naar de buitenwijken, verliezen de kiesverenigingen in het centrum hun vitaliteit. Daartegenover moeten er tijdig in de nieuwe wijken kiesverenigingen worden gesticht. Het vraagstuk op zichzelf is niet zo ingewikkeld. Moeilijker is, het juiste tijdstip te bepalen om tot hergroepering over te gaan. Sticht men een nieuwe kiesvereniging te vroeg, met nog onvoldoende levensvatbaar-

heid, dan overvalt de leden een teleurstelling die een nadelige reactie heeft die het werk soms jaren achteruit zet, doet men het te laat, dan verliest men leden — weliswaar de niet-enthousiaste leden — die men moeilijk terugwint. Thans zijn er plannen om door de hergroepering zeven kiesverenigingen in het leven te roepen, die alle een sterk organisatorisch leven kunnen hebben.

In Zeist overweegt men, om ongeveer dezelfde redenen: de enorme uitbreiding van de woongemeente, de kiesvereniging te splitsen.

Het aantal kiesverenigingen zal dus vermoedelijk in 1960 dalen. De Statencentrale Amersfoort (de provincie minus de stad Utrecht) kan moeilijk tot een opgewekt en bloeiend leven komen. Voor een deel is dit begrijpelijk, zoals in het verslag over 1957 (blz. 98 en 99) reeds uit uiteengezet. Toch is dit zeer jammer. Hier zou meer leven kunnen zijn.

Door niet voorziene omstandigheden, kwam het nog niet tot een meer intensief contact met de ARJOS.

Aan het einde van het jaar kwam de „A.R. Vrouwenactie” op gang. Door verschillende moeilijkheden, met name het overdag vergaderen van deze organisatie, kwam deze nog niet tot een goede ontplooiing.

H. C. Smit, secretaris.

Kamercentrale Den Helder

Het jaar 1959 stond reeds bij de aanvang geheel in het teken van de te houden verkiezing van leden der Tweede Kamer. De voorbereiding van de kandidaatstelling moest in een versneld tempo worden afgewerkt. Dit werd mogelijk gemaakt door een vereenvoudigde procedure.

Voor 14 januari moest door de aangesloten kiesverenigingen de aanwijzing van de nrs. 25 t/m 30 van de A.R. kandidatenlijst geschied zijn. 32 van de 39 aangesloten kiesverenigingen zonden hun uitslag tijdig in. Een verheugend groot aantal en belangrijk meer dan in 1956 toen slechts 19 kiesverenigingen aan deze stemming deelnamen.

Op 14 januari vond een algemene vergadering plaats te Alkmaar, waarop werd besloten de verkiezingsbijdrage per lid te stellen op f 1,40.

Verder werd op deze bijeenkomst het program van actie onder de loupe genomen. Op deze vergadering waren 20 verenigingen door 34 personen vertegenwoordigd.

De verkiezing vond plaats op 12 maart. De uitslag was niet gunstig. Hoewel het verlies in onze centrale procentueel (0.4) niet zo groot was als het landelijk gemiddelde dat 0.52 % bedroeg. Het totaal percentage was landelijk in 1956 9.91 en in 1959 9.39. De vraag zou gesteld kunnen worden of er niet belangrijk meer aan propaganda gedaan moet worden in de perioden tussen de verkiezingen in.

Na de verkiezingen kwam het bestuur bijeen op 7 april. Uitvoerig is toen gesproken over de verkiezingsuitslag. Tevens werd de agenda van de jaarvergadering opgesteld. Deze jaarvergadering werd gehouden op 2 mei te Alkmaar. Prof. mr. W. F. de Gaay Fortman sprak over de actuele politieke situatie. Op deze bijeenkomst waren 21 verenigingen vertegenwoordigd door 54 personen. Herkozen werden op deze vergaderingen de bestuursleden A. Admiraal, mr. S. D. Sluis en K. Horjus, terwijl in de vacature drs. J. A. Bakker werd verkozen de heer J. G. Bijnink te Medemblik.

Het bestuur kwam daarop bijeen op 7 oktober ter bespreking van de te houden kaderconferentie, die in verband met de vervroegde verkiezing was uitgesteld. Ook werd besproken de mogelijkheid een wisselpagina te brengen in „Nederlandse Gedachten”.

Op 14 november werd deze kadercontactconferentie te Alkmaar gehouden. De partij-secretaris, mr. W. R. van der Sluis, voerde daar het woord, terwijl prof. mr. Th. A. Versteeg aan het slot een verslag gaf van de politieke verhoudingen. Op deze bijeenkomst waren 21 kiesverenigingen vertegenwoordigd door 46 personen.

Op 27 november kwam het bestuur bijeen ter behandeling van de ALA-actie. Besloten werd de verenigingen te verzoecken 30 % van hun leden te winnen als abonnee op „Nederlandse Gedachten”. Volgens opgave van het Centraal Comité bedroeg het aantal abonnees in het ressort van onze Kamercentrale bij de aanvang van de ALA-actie 593. Per 1 januari 1960 was dit aantal gestegen tot 650. Een winst dus van 57.

Het ledenaantal per 1 januari 1959 bedroeg 3642 verdeeld over 40 kiesverenigingen (wij vernamen eind 1959, dat in de loop van 1958 te Krabbendam een kiesvereniging was opge-

richt), terwijl per 1 januari 1960 het ledental 3651 bedroeg, dus een winst van 9 leden.

In het afgelopen jaar, zo kan worden geconstateerd, is met grote eendracht en enthousiasme gewerkt voor de A.R. zaak. Velen hebben zich ingezet voor de verbreiding van de A.R. beginselen. Een woord van dank is hier op z'n plaats. Bij alle arbeid mochten we 's Heren zegen ervaren. Ook in 1960 is er op politiek terrein in ons geweest veel te verrichten. Geve God tot het doen daarvan kracht en zegen!

K. Horjus, secretaris.

Kamercentrale Amsterdam

Veel élan en grote drukte in verband met de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal kenmerkte de aanvang van het verslagjaar.

Onze partij in Amsterdam wist wat haar te doen stond en was bereid die arbeid te aanvaarden. In alle geledingen van onze Centrale, de kiesverenigingen, Vrouwengroep en ARJOS, was er niet alleen de nodige belangstelling voor het politiek gebeuren, er was ook enthousiasme om de strijd te aanvaarden.

Ouderen en jongeren, mannen en vrouwen maakten zich op om voor de Christelijke politiek de grootst mogelijke invloed te verwerven.

Na de grote actie komt er de reactie, de tijd waarin het gebeuren verwerkt moet worden. Een tijd ook om zich te bezinnen op de voortgang van het werk in de periode, waarin geen directe actie wordt gevraagd, maar die toch van groot belang is voor de toekomstige verkiezingsstrijd. Het is ons allen bekend, dat de belangstelling, die wij in die periode weten te wekken voor de A.R. beginselen, belangrijker is dan de veldslag in verkiezingstijd.

Inmiddels is echter ook gestaag doorgewerkt. Met ere mogen wij noemen onze Vrouwenstudiegroep, die regelmatig goede vergaderingen houdt, waarvoor de belangstelling toeneemt.

Ook de ontwikkeling van het werk in de ARJOS gaat gestadig door. Voor de toekomst verwachten wij van de jongeren veel initiatief in de kiesverenigingen.

Onze steeds uitbreidende stad — in oppervlakte en nieuwe

woonwijken — vroeg en vraagt onze aandacht. Dankbaar zijn wij voor de activiteit, die de kiesverenigingen voor de vorming van nieuwe kiesverenigingen ontplooiën. Die erkentelijkheid geldt ook de pogingen, die in één der kiesverenigingen werden ondernomen om te komen tot splitsing in drie verenigingen, welke activiteit aan het eind van het verslagjaar met succes werd bekroond. Per 1 januari 1960 opereert er in Watergraafmeer niet meer één kiesvereniging, doch zullen drie kiesverenigingen pogen activiteit te ontplooiën.

Een behoefte aan nieuwe vormen constateerden wij hier voor. Het is onze oprechte mening, dat de Centrale en de kiesverenigingen naar eigentijdse vormen voor het ontplooiën van activiteit zullen moeten blijven zoeken.

„Waarom gaan wij achteruit”, was de titel van een onderwerp, dat in het najaar op één van onze vergaderingen werd besproken. Een poging tot analyse was het, waarmee wij nog — lang? — niet klaar zijn. Eén ding is zeker: er zal van ons allen als kader van onze partij veel worden gevraagd, ook ter uitbreiding van dat kader.

In de samenstelling van het centraal bestuur kwam in de verslagperiode enige wijziging. Einde 1958 had de heer W. F. Kalkwiek onze kring reeds verlaten door verhuizing naar Amstelveen. Op deze plaats danken wij hem hartelijk voor het werk, dat hij voor onze Centrale heeft gedaan.

Mejuffrouw G. J. van de Pol meende op de jaarvergadering zich niet langer beschikbaar te moeten stellen tot deelneming aan de leiding van de Centrale. Haar wens is gerespecteerd en ook haar danken wij voor de arbeid voor onze Centrale verricht.

De heer H. J. v. d. Schaaf stelde zijn zetel als vrijgekozen lid beschikbaar. Van hem behoeven wij geen afscheid te nemen, daar hij als voorzitter van een kiesvereniging tot onze kring blijft behoren.

Tot nieuwe leden van ons college werden gekozen de heer P. J. v. d. Berg en ds. W. Nieuwenhuyze. Eerstgenoemde aanvaardde zijn functie en werd toen de heer A. Troost zijn penningmeesterschap neerlegde, tot diens opvolger benoemd. Ds. Nieuwenhuyze wilde gaarne de benoeming aanvaarden, doch moest eerst grondig overwegen of zijn werkzaamheden zouden toelaten, dat hij de verplichtingen eraan verbonden ook zou kunnen nakomen.

Het dagelijks bestuur kwam negen maal in officiële vergadering bijeen.

De jaarvergadering herkoos de heren J. W. Holm, prof. G. Kuiper Hzn. en A. Troost. Het Centraal bestuur kwam vijfmaal in vergadering bijeen.

In het verslagjaar kwamen de afgevaardigden van de kiesverenigingen samen met het Centraal bestuur driemaal in algemene vergadering bijeen.

De eerste vond plaats op 13 januari. De kandidatenlijst werd uitvoerig besproken, tezamen met het beleid van het Centraal bestuur ten aanzien hiervan. Het program van actie kreeg de aandacht die het verdiende.

Tenslotte werden de werkzaamheden voor en in de verkiezingsactie geregeld.

De jaarvergadering werd gehouden op 24 april. Mr. A. B. Roosjen sprak over „De huidige politieke situatie”.

Op 19 november kwam de algemene vergadering bijeen ter behandeling van enkele huishoudelijke punten, waarna dr. Luiks sprak over: „Waarom gaan wij achteruit”.

Het werd gewenst geacht met de besturen van de kiesverenigingen de actie voor de verkiezingen te bespreken. Dit geschiedde op 12 februari.

De secretarissen en de penningmeesters van de kiesverenigingen werden uitgenodigd op 2 oktober een bijeenkomst bij te wonen, ter bespreking van enkele speciaal voor deze functionarissen van belang zijnde punten. Als zodanig stonden op de agenda: a. de oprichting van een bureau; b. het gezamenlijk invullen van het enquête-formulier van het Centraal Comité over de verkiezingen 1959; c. het voorstellen van de nieuwe penningmeester aan zijn k.v. collega's.

Gememoreerd dient nog een bijeenkomst op 24 maart met de medewerkers(sters) aan de verkiezingsactie.

Bestudering van de ledencijfers doet zien, dat de georganiseerde aanhang van onze Centrale vermindert. Sommige kiesverenigingen hebben een flinke teruggang in ledental te boeken. Dat is niet geheel uit veroudering, overlijden of vertrek te verklaren. Per 1 januari 1958 was het totale ledental nog boven de vierduizend. In twee jaar tijds dus een teruggang van ca. 10 %.

De uitbreiding van het ledental zal bij vele kiesverenigingen bovenaan op het urgentie-program moeten staan.

Rond de jaarwisseling 1958/1959 was er grote activiteit ter voorbereiding van de verkiezingsactie. Op de eerste werkdag van het jaar werd een centraal bestuursvergadering gehouden om het beleid van het dagelijks bestuur te beoordelen en de gemaakte plannen te bespreken en tot beslissingen te komen.

De algemene vergadering van 13 januari was met het standpunt en opzet eveneens accoord. In beide vergaderingen bleek, dat de belangstelling bij ons kader in deze politieke crisis groot was. Het verkiezingsfonds poogde gelden bijeen te brengen. De penningmeesters van de kiesverenigingen en de Centrale leidden de actie. Een speciale geldinzameling onder de betergesitueerden werd gevoerd door de A.R. Vrouwenstudiegroep, onder leiding van mej. A. Spoormaker. Er is met veel élan en goed succes gewerkt, waarvoor dank en hulde.

De korte tijd van voorbereiding maakte het onmogelijk de Centrale Propaganda-Commissie rustig te laten beraden om eerst daarna de plannen te laten uitvoeren. Het dagelijks bestuur vergaderde met enkele leden van de C.P.C. en gaf met instemming van betrokkenen opdrachten.

De heer H. J. Vermeulen werd belast met opwekken van de kiesverenigingen een vergadering uit te schrijven en met het verzorgen van een folder, die tevens dienst kon doen als convocatie voor deze bijeenkomsten.

De heer A. P. C. v. d. Merwe nam opnieuw de organisatie en distributie over de kiesverenigingen van het materiaal voor de buitenreclame op zich.

De heer Baatenburg de Jong zorgde ervoor, dat onze Centrale een geluidswagen kon huren en dat deze de laatste weken voor de verkiezingsdatum van 12 maart op de band toespraken en gepaste muziek in de straten van de hoofdstad ten gehore kon brengen.

De eerste grote verkiezingsbijeenkomst werd op 28 januari gehouden in Bellevue. Sprekers waren prof. mr. H. J. Hellema en mr. B. W. Biesheuvel.

De grote avond voor onze stad was de vergadering op 9 maart in Krasnapolsky met als sprekers de ministers prof. dr. J. Zijlstra en mr. J. van Aartsen.

De uitslagbijeenkomst aan de avond van de verkiezingsdag in de concertzaal van Krasnapolsky was zeer druk bezocht.

Op 9 februari is er een bijeenkomst gehouden met predi-

kanten. Het verkiezingsprogram is daar besproken, terwijl het bezinningsgesprek, in 1958 begonnen, werd voortgezet.

Ook andere groeperingen komen voor dergelijke contacten in aanmerking. Wanneer mogelijk zullen wij daartoe zeker initiatief nemen.

Na de verkiezingsactie werd het besluit genomen te trachten enkele bijeenkomsten tezamen met de Kamerkieskring Amsterdam van de Christelijk Historische Unie te beleggen. De C.H.U. stemde met ons voornemen in, zodat pogingen werden ondernomen één en ander te organiseren.

Het gelukte nog niet een gezamenlijke datum te vinden. De bereidheid blijft, zodat wij nu hopen op een bijeenkomst in het vroege najaar van 1960.

In december 1959 kon een afspraak worden gemaakt voor een gezamenlijke vergadering, ter bespreking van de Mammoetwet met drs. J. W. van Hulst als inleider. Deze bijeenkomst vond plaats op 13 januari 1960.

Wanneer na lezing van dit verslag de vragen omtrent contact met leden en kiezers alsmede hoe wij hen voorlichten opnieuw beklemmen en u blijven bezighouden en er bereidheid is tot het experiment, dan kunnen wij een stuk verder komen. Verder als Christelijk Politieke Partij, dat wil dus zeggen: niet in eigen kracht, maar in die van Hem, naar Wien wij onze actie noemen, alles verwachtend van onze Heer.

A. Niemantsverdriet, secretaris.

Kamercentrale Haarlem

De beperkte omvang waarin dit jaarverslag zich moet beperken brengt mede dat men slechts hoofdzaken kan vermelden. Zo stond dit verslagjaar in het teken van de verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Na het Partij Convent van 17 januari 1959 waarin het program van actie was behandeld en na de op 24 januari d.a.v. gehouden Deputatenvergadering, waar dit program werd vastgesteld, hielden wij op 29 januari 1959 te Haarlem een goed geslaagde vergadering. Wij zagen ons voorts geplaatst voor de taak om drie grote verkiezingsvergaderingen te organiseren, welke het Centraal Comité met het oog op de a.s. verkiezingscampagne en in het kader van het ontworpen vergaderschema

ons had opgedragen. Deze vergaderingen werden gehouden op maandag 16 februari 1959 te Haarlem met als spreker dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot; op 26 februari 1959 te Hilversum met als spreker drs. C. P. Hazenbosch en op 28 februari 1959 te Uithoorn met als sprekers de heren H. van Eijnden en ds. H. S. J. Kalf. Deze vergaderingen, die onder presidium stonden van de voorzitter van de Kamercentrale, slaagden goed en leverden goede gezachtenwisselingen op.

De Kamercentrale heeft niet nagelaten alle activiteiten, die vanuit het Centraal Comité werden geleid, te stimuleren en te verwakkeren. Er is in ons ressort door de kiesverenigingen hard gewerkt. De van deze verenigingen ontvangen mededelingen inzake hare vergaderingen getuigden daarvan. Aan de vooravond van de verkiezingen werd menige bidstond gehouden. De lectuurverspreiding werd overal goed gehanteerd. Nochtans was het uiteindelijk resultaat ook in onze centrale teleurstellend. Wij gaan in dit korte bestek daar niet dieper op in. In breder verband en in menig geschrift is een analyse van de teruggang gegeven. De daarop gevolgde kabinetsformatie hebben wij allen met spanning gevolgd en op vele vergaderingen is de huidige politieke situatie reeds een onderwerp van bespreking geweest.

Het 75-jarig bestaan van de A.R. kiesvereniging te Haarlem werd op voortreffelijke wijze gevierd. Vertegenwoordigers van onze Centrale waren daarbij aanwezig.

Ons aanvankelijk voornemen om ook gebruik te maken van de wisselpagina moesten wij prijs geven; wij meenden dat de verschijning van „Ons Contact” voorshands voldoende in onze behoefte voorzag. De daaraan verbonden arbeid wordt kennelijk gewaardeerd.

In oktober 1959 richtte het Centraal Comité een oproep tot de kiesverenigingen voor de landelijke abonnee-werfactie „Actie Lezers Appèl”. Ook deze actie hebben wij sterk gestimuleerd, waarbij wij de kiesverenigingen bepaalde streefgetallen hebben voorgelegd. Het resultaat was bij een enkele kiesvereniging bijzonder goed, overigens hadden wij er over de hele linie meer van verwacht.

De mededelingen inzake vergaderingen der kiesverenigingen alsmede mutaties in de besturen blijven wij zeer op prijs stellen. Wij doen een beroep op onze besturen een vlotte afdoening van zaken steeds te bevorderen. De vragen, die wij

hun hebben te stellen vinden veelal oorsprong in de taken, die het Centraal Comité ons oplegt. Alleen nauwe vlotte samenwerking kan het partij-apparaat goed doen functioneren. Moge de tijd, die wij nu ter beschikking hebben, zonder verkiezingsarbeid, benút worden om in elke kiesvereniging en elke centrale de paraatheid op te voeren. Wij zullen een strijdend volk moeten blijven en ons kruut droog en de wapens blinkend moeten houden.

J. F. Licher, secretaris.

Kamercentrale Leiden

In memoriam. Met deze woorden vangt dit verslag aan.

Op 2 maart overleed onze voorzitter, wijlen Chr. van den Heuvel.

Als bestuurslid op 18 augustus 1945 gekozen, trad hij direct als voorzitter op tot en met de op 10 januari 1959 gehouden algemene vergadering. Reeds in 1936 gaf hij voor onze centrale twee cursus-avonden. Zo heeft hij lange jaren in velerlei functies de A.R. Partij en het maatschappelijk leven gediend en in 't bijzonder als voorzitter onze Kamercentrale. Gesierd met grote gaven, trouw in alles, belijgend en oprecht, geschikt voor het politieke werk.

Zijn naaste medewerkers bemerkten wel dat de aardse tabernakel werd afgebroken, maar de geest bleef vaardig tot het God behaagde hem af te lossen van zijn post.

Het jaar 1959 was een verkiezingsjaar. Er werden drie sprekersvergaderingen georganiseerd; 10 februari te Alphen waar Mr. Roosjen sprak; te Leiden op 23 februari met Mr. Van Aartsen en Drs. Hazenbosch en op 3 maart te Gouda waar Dr. Bruins Slot optrad. Bovendien werden vele vergaderingen door de kiesverenigingen gehouden en door de hulpcentrale Zoetermeer een grote streeksamenkomst te Bleiswijk.

Aan het concept-program van actie voor de Tweede Kamerverkiezing is in de algemene vergadering ruimschoots aandacht besteed; na urenlange bespreking kwam een gewijzigd concept tot stand dat bij het Centraal Comité is ingezonden ter behandeling in de vergadering van het Convent.

Mede in verband met de korte tijd van voorbereiding is

de verstrekking van de verkiezingslectuur en van de reclamebiljetten centraal door het partijbureau geregeld; de bestellingen gingen via ons secretariaat. Dit als steeds zeer omvangrijke werk verliep boven verwachting; klachten werden niet vernomen. De voorzitter en secretaris brachten een persoonlijk bezoek aan de meeste kiesverenigingen ter controle van de verspreiding, etc.

Door de penningmeester is aan het Centraal Comité ter bestrijding van de verkiezingskosten f 9.889,60 overgemaakt. De kiesverenigingen zijn hun verplichtingen nagekomen tot een bedrag van f 8.476,28, zodat onze penningmeester nog $\pm$ f 1.400,— moet ontvangen.

Voor de financiering van de eigen arbeid onze Kamercentrale zelf is voor 1959 geen contributie geheven. Hierdoor is het saldo in kas dat f 3.723,14 bedroeg, tot f 1.422,90 geslonken. Aan de Zuid-Hollandse afdeling van de ARJOS is een subsidie van f 125,— verleend.

De Kamercentrale hield het reglementair voorgeschreven tweetal algemene vergaderingen met de afgevaardigden der kiesverenigingen. Die van 10 januari te Leiden stond geheel in het teken van de verkiezingsactie, die op 19 december te Gouda gehouden was, in hoofdzaak gewijd aan de behandeling van het onderwerp: „de Chr. school en de doorbraakgedachte (mammoetwet)” dat werd ingeleid door T. M. Gilhuis te Dordrecht.

Door de verkiezingsdrukke is de bestuursverkiezing die in de januarivergadering moest plaats vinden, uitgesteld tot de decembersamenkomst. Voor een 5-tal plaatsen moet herstemming plaats vinden, zodat eerst in 1960 een definitief bestuur gekozen zal zijn en eerst daarna het moderamen gevormd kan worden. Als zodanig fungeerden in 1959, na het verscheiden van de 1e voorzitter, de bestuursleden Warnaar, Verkerk, Geelkerken en Polet.

Met ingang van 1960 zal het bestuur zijn samengesteld uit 20 door de kiesverenigingen gekozen leden, te weten 10 uit ieder der beide Statencentrales. Door deze laatste wordt voor elke centrale 1 lid aangewezen en door de afdeling Zuid-Holland van de ARJOS ook 1 lid. Totaal 23 bestuursleden.

De twee Statencentrales vergaderden in 1959 elk éénmaal.

Leiden schonk ruimschoots aandacht aan het probleem van de annexatie; Gouda liet zich voorlichten door ds. P.

Visser uit Tilburg over: „het getuigenis der Kerk aan Overheid en Volk". De jaarverslagen van de Statencentrales zijn aan de kiesverenigingen toegezonden.

Aan de actie voor „Nederlandse Gedachten" is door vele kiesverenigingen deêlgenomen, evenwel met te gering resultaat. Het bestuur van de Kamercentrale zal aan deze zaak aandacht moeten besteden. Het huidige percentage abonnees op een totaal ledental van ruim 7000 bedraagt 16 %. Dit is veel te weinig!

Rest nog te vermelden dat het tot de Kamercentrale Leiden behorende aantal kiesverenigingen door de splitsing van de kiesvereniging te Voorburg met één is vermeerderd tot totaal 68 kiesverenigingen.

De secretaris, E. A. Polet.

Kamercentrale 's-Gravenhage

Waar ook dit verslagjaar voor een gedeelte in beslag werd genomen door verkiezingsactiviteiten, moesten diverse noodzakelijke activiteiten worden uitgesteld tot later.

De verkiezingsactie werd met veel élan gevoerd en het mag zeker niet onvermeld blijven, dat de jeugd, al dan niet georganiseerd in Arjos-verband, zich in het algemeen uitstekend heeft geweeerd wanneer op haar een beroep werd gedaan. Wat dat betreft behoeft de toekomst van onze Partij in Den Haag zeker geen zorgen te baren.

Wat echter wel reden tot zorg gaf was de uitslag van de verkiezingen: een aanmerkelijke achteruitgang voor onze Partij, zelfs in vergelijking met de uitslag van de verkiezingen voor de Gemeenteraad van het vorige jaar. Een en ander heeft de voortdurende aandacht van het bestuur der centrale en de terzake gemaakte plannen verkeren reeds in een vergevorderd stadium van uitvoering.

In het kader van de verkiezingsactie werd door de centrale een tweetal vergaderingen belegd. Op een ervan, welke in de zeer goed bezette grote zaal van de Dierentuin werd gehouden, spraken de beide A.R. ministers prof. dr. J. Zijlstra en mr. J. van Aartsen; op de andere, welke speciaal voor de middenstand werd belegd, de heer H. van Eijsden.

Ook de Arjos belegde een zeer geslaagde verkiezingsavond.

Het bestuur van de centrale kwam dit verslagjaar 5 maal bijeen terwijl naast de hierboven vermelde verkiezingsvergaderingen nog 1 ledenvergadering werd gehouden met als spreder dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot.

De A.L.A.-actie is, ondanks een steeds stimuleren van de zijde van het moderamen, o.a. door werfpremies in het uitzicht te stellen, geen al te groot succes geworden.

De vacature van secretaris van het bestuur der centrale, ontstaan doordat de heer P. L. Hut aan het einde van het vorige jaar de voorzittershamer van mr. Van Aartsen overnam, werd vervuld door de benoeming als zodanig van mr. C. Pijl Hogeweg. Voorwaar geen gemakkelijke taak om een eminent secretaris als de heer Hut was op te volgen. Het moderamen vond voorts aanvulling door de verkiezing van de heer H. van Hilten; hem werd de functie van tweede-voorzitter toebedeeld.

Met de wens, dat de plannen welke het bestuur heeft gemaakt in 1960 tot uitvoering mogen worden gebracht, moge dit verslag worden besloten.

Mr. C. Pijl Hogeweg, secretaris.

Kamercentrale Dordrecht

De eerste maanden van 1959 stonden in het teken van de te houden verkiezingen, voor de Tweede Kamer, gehouden op 12 maart 1959. De extra bijdrage, die van de kiesverenigingen werd gevraagd, kwam vlot binnen. Lectuur en affiches werden beschikbaar gesteld en, naar de algemene indruk werd er behoorlijk mee gewerkt. Van huisbezoek doen kwam weinig terecht. Enkele grote en verschillende kleinere vergaderingen werden gehouden, deels onder auspiciën van Kamer- of Staten-centrale, soms op initiatief van de ARJOS of plaatselijke kiesverenigingen.

In het jaarverslag van de provinciale ARJOS wordt geconstateerd, dat de actie behoorlijk *fel* was, maar dat toch belangstelling en enthousiasme *minder* waren dan in 1956. In het licht van de teleurstellende *uitslag* is het niet moeilijk de juistheid van deze conclusie te *erkennen*.

Wat ook de directe inzet van de strijd is, steeds duidelijker blijkt dat ons volk, ook ons christenvolk, moeilijk is warm te

krijgen voor de christelijke politiek. Wat is daarvan de reden? Is er metterdaad geestelijke achteruitgang? Zijn wij op ons retour? Pakken wij de zaken wel goed aan? Geeft het Centraal Comité voldoende en op de juiste wijze leiding? Dit zijn vragen die het moderamen, van onze Kamercentrale breedvoerig hebben bezig gehouden. Vragen, die besproken zijn met dr. Berghuis en aanleiding geworden zijn tot een bespreking van de moderamina van de Kamercentrales in de provincie Zuid-Holland met het moderamen van het Centraal Comité. Dit gebeurde 8 juli 1959. Gaf dit bevrediging? Beslist niet! Een dergelijke — en dan meer indringende — bespreking dient plaats te hebben, na betere voorbereiding.

Wij zijn nu aan de vergaderingen bezig. Viermaal vergaderde het moderamen. Eenmaal het moderamen met het algemeen bestuur. Twee keer kwam de Kamercentrale in openbare vergadering bijeen. Op 10 oktober 1959, toen „ons” Kamerlid, mr. B. W. Biesheuvel was gekomen om alle ingekomen en nog te stellen vragen te beantwoorden, en dan op 14 november toen wij de staatssecretaris van Sociale Zaken de heer Roolvink mochten horen over de vrijere loonvorming. Beide bijeenkomsten waren zeer goed geslaagd.

De vergaderingen van Staten- en Hulpcentrales hadden op gezette tijden plaats en ook de kiesverenigingen kwamen wat het totaal betreft in voldoende aantal vergaderingen bijeen. In sommige plaatsen kwam het vergaderen niet of nauwelijks op gang. Het peil der vergaderingen leek in het algemeen beter dan de opkomst.

Op het gebied van kadercursussen werd geëxperimenteerd. De broeders en zusters werden niet naar een centraal punt geroepen, maar wij gingen naar de periferie. In aardrijkskundige zin dan. Nader verklaard: er werden twee cursussen gehouden in Middelharnis, waar de heer N. v. d. Brugge van Giessenburg eerst optrad met het onderwerp „De geestelijke achtergronden van de christelijke politiek”. De heer P. C. Elfferich van Delft behandelde op dit agrarisch eiland de landbouwpolitiek. Beide cursussen zeer geslaagd.

Plaatselijke jeugdverenigingen en ARJOS werden opgewekt samen te vergaderen. Men kon uit een lijst van onderwerpen en sprekers een keuze doen. Nog te weinig werd hiervan gebruik gemaakt.

Voor de abonnee-werfactie voor „Nederlandse Gedachten”

leverde de Statencentrale Dordrecht een zeer geslaagde test-case. Al kwam de Kamercentrale met een voorschot van ruim 200 aan de kop (pl.m. 500 abonnees werden geworven) toch is het bestuur beslist niet over alle plaatsen tevreden. Waar een bestuur er zich met *toewijding achter zette*, slaagde de actie.

Er werd voor vertegenwoordiging gezorgd in de landelijke A.R. Vrouwencontactcommissie en naar de landelijke Vrouwenconferentie. Blijkens de 50 % van het aantal verzonden vragenlijsten waarop een antwoord binnenkwam, wordt het meer en meer gebruikelijk dat vrouwen bijzondere vergaderingen bezoeken. Voor het merendeel van de activiteiten achten de vrouwen zich in de man begrepen.

Door het verzorgen van een aparte editie voor de Kamercentrale Dordrecht in „Nederlandse Gedachten”, werd getracht het medeleven te bevorderen.

De heer S. Hammer mocht van kortstondige ongesteldheid beter worden. Hij moest echter het secretariaat van de Kamercentrale neerleggen. Dit werk is nu opgedragen aan mejufvrouw J. van Leeuwen te Rijswijk en ondergetekende.

Dit verslag *moest* van veel tekortkomingen gewagen. *Allen* kwamen we tekort. Ook, al was er soms verblijdende activiteit. Maar wij mogen niet eindigen zonder dankbaar te getuigen, dat: „toch de goede Hand van Onze God over ons was”.

G. van Galen.

Kamercentrale Rotterdam

In april 1959 verscheen een lijvig verslag ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van de Centrale A.R. Kiesvereniging te Rotterdam.

Dit verslag eindigde met de treffende woorden: „Dan gunnen wij ons geen rust, totdat God zelf ons rust geeft”.

Deze woorden van de inmiddels overleden heer A. R. de Kwaadsteniet wijzen erop, dat God wachters heeft aangesteld op de muren van Jeruzalem, die de ganse dag en de ganse nacht niet zullen zwijgen. Gij, die de *HERE* indachtig maakt, gunt u geen rust. Jes. 62 : 6.

Dit is geen kleine zaak, want hieruit spreekt duidelijk de rusteloosheid Gods, die door Zijn Geest de mens herinnert aan de opdracht om rusteloos bezig te zijn in Zijn Koninkrijk.

Wanneer wij niet voortdurend actief zijn, dan ontbreekt de strijdvaardigheid. Het is dan goed als wij ons afvragen of wij de HERE nog indachtig zijn.

Op 1 oktober overleed onze secretaris de heer A. R. de Kwaadsteniet. Op 2 oktober kwam de Centrale bijeen in een herdenkingssamenkomst.

De heer De Kwaadsteniet was een zeer vertrouwde figuur in ons midden, die geheel met ons partijwerk was vergroeid en als zodanig voor velen een goed raadsman was.

Van zijn hand verschenen talloze artikelen in „Nederlandse Gedachten” en andere organen.

Zijn accuraatheid in de verkiezingsperiode was als vanzelfsprekend.

In de Gemeenteraad en eerder in de Provinciale Staten was hij steeds met élan bezig de A.R. politiek uit te dragen.

In talrijke commissies had de heer De Kwaadsteniet zitting en niets was hem te veel om rusteloos bezig te zijn.

God vond het op 1 oktober genoeg en gaf hem rust.

De samenkomst droeg een sober maar indrukwekkend karakter, die geleid werd door de voorzitter de heer W. A. Fibbe en gesloten werd door de heer J. Wilschut.

*A. R. de Kwaadsteniet,
4-8-1901/1-10-1959.*

*Secretaris der Kamer-
centrale Rotterdam se-
dert 1934. Lid van de
gemeenteraad van Rot-
terdam sedert januari
1949. Van 1946 tot 1958
lid van de Prov. Staten
van Zuid-Holland.*

Door het vroegtijdig aftreden van het Kabinet-Drees werd onze partij geplaatst voor een verkiezing van leden van de Tweede Kamer.

Door het Centraal Propaganda Bureau werd in overleg en samenwerking met Moderamen en Centraal Bestuur 9 grote en 500 kleine reclameborden geplaatst, raambiljetten en folders verspreid, advertenties geplaatst en een financiële aktie gevoerd.

Een grote vergadering werd op 7 maart belegd in de Riviërahal, terwijl de ARJOS in de Breepleinkerk de jongeren bijeen bracht. Het waren de demissionnaire ministers prof. dr. J. Zijlstra en mr. J. van Aartsen, die het woord voerden in beide gebouwen.

De vrouwen vergaderden in het Dakpaviljoen van Hotel Atlanta en daar was het mevrouw dr. F. T. Diemer-Lindeboom, die de dames inspirerende woorden meegaf, terwijl dr. N. J. Hommes met gekruide humor iedereen opwekte niet na te laten zoveel mogelijk A.R. stemmen te winnen.

Er is door jong en oud veel werk verzet.

De uitslagen van de gehouden verkiezingen op 12 maart waren bepaald niet bemoedigend.

Dat de A.R. weer stemmen moesten verliezen geeft aanleiding om ons ernstig bezig te houden met de oorzaken van de regelmatige teruggang sinds 1952 en bovenal uit te zien met welke middelen wij de A.R. doeleinden aan ons volk duidelijk en vertrouwd kunnen maken. Vooral in de grote steden is het van groot belang, dat de teruggang wordt gestuit, voor zover wij mensen daartoe macht hebben.

Door een tiental bestuursleden der Kamercentrale zijn besprekingen gehouden met de besturen van de kiesverenigingen.

Het doel was het contact te verstevigen en tevens een aantal zaken persoonlijk met de bestuursleden door te spreken, o.a. samenstelling Moderamen, afvaardiging en functieverdeling Centraal Bestuur door leden van de Rechter- en Linker-Maasoever, kerkelijke en maatschappelijke richting, A.L.A.-aktie, ledenwerving, huisbezoek, propaganda-organisatie enz.

Deze samensprekingen zijn in het algemeen zeer op prijs gesteld en nuttig geweest.

De A.L.A.-aktie te Rotterdam gevoerd droeg geen spectaculair karakter, maar de totale winst is verhoudingsgewijs bevredigend.

Het aantal abonnees bedroeg 681, de aanwinst 202, zodat Rotterdam thans 883 abonnees heeft op „Nederlandse Gedachten”.

Een getal dat overigens geen reden geeft om te juichen. Op de 5000 leden, die Rotterdam heeft, blijkt het percentage abonnees 18 % te zijn.

Op 3 november werd de heer H. A. Brokking door de Centrale tot secretaris benoemd. Het secretariaat werd tevens ver-

sterkt met de hulp van mevrouw H. Val-Heins, die het administratieve deel zal verzorgen.

Bij de heer W. A. Fibbe is het redactieadres voor de Rotterdamse editie van „Nederlandse Gedachten”.

De heer H. A. Brokking werd benoemd als secundus-lid van het Centraal Comité.

De heer mr. W. de Kwaadsteniet, die de functie vervulde van adjunct-secretaris van de Centrale werd eervol uitgeluid met dankzegging voor de bewezen diensten.

Mevrouw dr. F. T. Diemer-Lindeboom werd begroet als lid van de gemeenteraad in de vacature van de heer A. R. de Kwaadsteniet.

Op 3 november hield de wethouder mr. H. Bavinck voor de Centrale een causerie over de loonpolitiek. Het contact met de A.R. leden van de gemeenteraad en de A.R. wethouder werd regelmatig onderhouden.

Mr. W. de Kwaadsteniet legde in januari zijn functie als voorzitter van het bestuur van het District-ARJOS-Rotterdam neer en werd opgevolgd door de heer C. van der Wal. Secretaresse is mejuffrouw A. C. de Bruyn.

De heer C. van der Wal en de heer J. Middeldijk zijn afgevaardigden in het Centraal Bestuur namens de ARJOS.

De ARJOS hield in oktober een interessante startavond, waarbij het onderwerp „Vrije Loonpolitiek” werd behandeld in de vorm van een Tweede Kamer vergadering. De heer H. van Eijdsen, lid van de Tweede Kamer, fungeerde als Kamervoorzitter.

Het is een voorrecht A.R. te mogen zijn, maar een dure plicht er voor te werken. De partij is geen doel in zichzelf, maar een middel om invloed uit te oefenen in het regeringsbestel.

God geve ons allen de liefde en de toewijding om de van God opgedragen taken met dankbaarheid te vervullen.

H. A. Brokking, secretaris.

In het bestuur van de Kamercentrale — tevens Provinciaal Comité — kwam dit jaar geen wijziging, evenmin in het moderamen en de afvaardiging naar het Partij Convent en het Algemeen Organisatie Comité.

Het Provinciaal Comité kwam vijfmaal in vergadering bijeen.

Op de Jaarvergadering — met de afgevaardigden der kiesverenigingen — gehouden 11 juli, sprak dr. Bruins Slot over „De huidige politieke situatie”.

Verder stond 1959 wel in het teken van de politieke vergaderingen.

Op 7 februari werd te Goes een goedgeslaagde Arjos-vergadering gehouden met als sprekers minister Van Aartsen, mr. C. Boertien en de heer J. A. van Bennekom.

In de periode van 21 februari—9 maart hadden in de diverse Statencentrales verkiezingsbijeenkomsten plaats met als sprekers minister Zijlstra, dr. Bruins Slot, mr. Roosjen, mr. Verkerk, H. van Eijdsen, A. W. Biewenga, J. A. van Bennekom en ds. Westland.

Op 23 oktober werd te Goes de Delta-conferentie gehouden, waarvoor grote belangstelling bestond.

De kadercontactbijeenkomsten, welke in verband met de verkiezingen niet gehouden konden worden, werden verschoven naar de eerste maanden van 1960.

De verkiezingen voor de Tweede Kamer waren ook in Zeeland voor ons teleurstellend, al was de teruggang ook minder groot dan landelijk het geval bleek te zijn; ons percentage daalde, vergeleken met 1956, van 12,8 tot 12,5.

Temeer was deze uitslag teleurstellend, omdat over het algemeen door onze kiesverenigingen en Arjos-leden hard is gewerkt en veel verkiezingsmateriaal werd verspreid.

Het viel in sommige kiesverenigingen niet gemakkelijk de f 1,— per lid voor dit verkiezingsmateriaal op te brengen. Voor de latere extra-40 cent durfden wij dan ook geen beroep meer op de kiesverenigingen te doen, doch deden dit daarvoor op de kassen der Statencentrales.

De Provinciale Arjos kreeg dit jaar een subsidie van f 250,—.

Het ledental onzer gezamenlijke Zeeuwse kiesverenigingen

liep na de stijging van 1958 weer iets terug, n.l. van 4212 tot 4208.

In enkele plaatsen hebben de kiesverenigingen ook vrouwelijke leden — Goes 60 gehuwde vrouwen en 27 ongehuwde vrouwen, Middelburg resp. 38 en 26, St. Laurens resp. 17 en 12 — maar verder valt het niet gemakkelijk ze te bewegen lid onzer kiesverenigingen te worden.

Toch zint het Provinciaal Comité op middelen en wegen om daarin verandering te brengen.

J. Hommes, secretaris.

Kamercentrale 's-Hertogenbosch

Een gedenkwaardig jaar, dat jaar 1959: na 15 jaar socialistisch medebewind vergde een kabinetscrisis nieuwe verkiezingen, welke leidden tot een kabinet van de christelijke partijen met de V.V.D. en zonder de P.v.d.A.

De verkiezingen voor een nieuwe Tweede Kamer vonden plaats op 12 maart 1959 en leverden in het ressort van deze centrale een winst op van 0.1 % vergeleken met de vorige verkiezingen voor de Tweede Kamer. De kandidatenlijst kende voor het gebied van deze Kamercentrale, vanaf de 25e tot en met de 30ste plaats de volgende namen: K. Schipper, J. Slot, G. Buiten, T. F. Praasterink, J. C. Wink en mr. G. E. de Jongste. De verkiezingscampagne bracht veel werk met zich mede, maar al te dikwijls door weinigen verzet.

Uit de opsomming, dat er dit jaar drie bestuursvergaderingen, twee algemene vergaderingen en enige vergaderingen van het Provinciaal Comité plaats vonden, laat zich dan ook niet de activiteit in en van de Kamercentrale aflezen.

Vermelding verdient nog, dat in Heusden, 's-Hertogenbosch en Eindhoven vergaderingen georganiseerd werden, hetzij onder auspiciën van de landelijke ARJOS, hetzij onder die van de A.R.P., welke in het teken van de verkiezingen stonden.

Een tweetal besluiten van de Kamercentrale, respectievelijk van de kiesverenigingen van 's-Hertogenbosch en Eindhoven, vragen bredere bekendheid: in de bestuursvergadering der Kamercentrale van 16 oktober 1959 werd „de jeugd” de post van secretaris der centrale toevertrouwd, in de persoon van mr. G. E. de Jongste te 's-Hertogenbosch, onder dank aan de heer C. W. Wachtels van den Berg voor diens vele verdiensten voor de Kamercentrale.

De genoemde kiesverenigingen namen zich voor te pogen om kiesverenigingen te stichten in de gemeenten Vught en Geldrop.

De landelijke actie om abonnees te werven voor het weekblad „Nederlandse Gedachten” resulteerde in het besluit om te streven naar een toename van nauwelijks 200 abonnees thans tot ruim 350.

Het streefgetal wenkt nog steeds, want per 1 januari 1960 waren niet meer dan 30 nieuwe abonnees verworven.

Als bezoekers van de kiesverenigingen in deze Kamercentrale zijn voor 1959/1960 aangewezen de heren: drs. J. Koning, S. de Rijk Jungerius, G. Crielaard, J. Slot, J. Visser, mr. G. E. de Jongste en C. W. Wachtels van den Berg. Tot dusver zijn slechts 7 van de pl.m. 20 bezoeken afgelegd.

De eerste indrukken der verslagen? Het aantal vergaderingen per jaar is meermalen vrij gering en het vergaderingbezoek laat te wensen over. Hier en daar is enige verwarring op te merken rondom de vraag naar het „christelijke” in de hedendaagse politieke doelstellingen.

De vrouwelijke schroom en schuchterheid is wellicht de oorzaak, dat weinig dames zich laten verleiden tot deelname aan de vergaderingen der kiesverenigingen.

Wat verder opvalt is, dat er in het gebied der Kamercentrale slechts enkele ARJOS-clubs bestaan. Toch was de „november”-actie voor het jubileum-fonds van de ARJOS ter gelegenheid van haar dertigste verjaardag, in het algemeen een succes.

Als de voortekenen niet bedriegen kan het jaar 1960 een goed jaar worden. In het begin van dat jaar is door het Provinciaal Comité van A.R. kiesverenigingen een kadernmiddag georganiseerd te Breda, ter bespreking van de problemen der ruimtelijke ordening.

Moge dit jaar een jaar van vruchtdragende activiteit zijn.

Mr. G. E. de Jongste, secretaris.

Kamercentrale Tilburg

De aktiviteit door kieskringbestuur en daarin kiesverenigingen ontplooid, ligt voor het grootste gedeelte in het begin van het jaar, toen aller oog gericht was op de komende verkie-

zingen voor leden van de Tweede Kamer en aller arbeid daarop werd toegespitst.

Met welk een élan er is gewerkt, komt niet tot uitdrukking in het aantal vergaderingen van het kieskringbestuur, er was er maar één, in die periode en wel op 16 februari, maar op die vergadering bleek dat de zaken goed marcheerden en dat de verenigingen een grote aktiviteit aan de dag legden. De opgave voor het benodigde propagandamateriaal kon tijdig worden gedaan, de gulden per lid die voor propaganda werd gevraagd, betaald, en de verspreiding goed geregeld en toen bleek dat het met verschillende correspondentschappen niet naar wens ging, hebben de daarvoor in aanmerking komende verenigingen hulp geboden. Hoewel uit de notulen niet kan worden vastgesteld hoeveel werk er wel is verzet, en met welk een trouw er door honderden is gewerkt, wij mogen in dit jaarverslag met grote dankbaarheid daarvan gewagen.

In onze kieskring werden twee verkiezingsbijeenkomsten gehouden, één in Klundert, waar Drs. Hazenbosch en Ds. Visser en één te Breda, waar Prof. Zijlstra en Ds. Visser het woord voerden. De eerste was meer bedoeld voor de Westhoek, de vergadering te Breda werd door personen uit de gehele kieskring bezocht.

Na een hoog opgevoerde aktiviteit schijnt noodwendig een tijd van verslapping te moeten volgen. Wordt dit misschien mede bepaald door het resultaat? Uit de aantekeningen van een vergadering van het moderamen, ten huize van de voorzitter gehouden, lezen wij: „Unaniem was men van oordeel dat de laksheid moet worden doorbroken en dat mede door het te geven voorbeeld van het moderamen, een grotere aktiviteit aan de dag moet worden gelegd”. Dit resulteerde in een vergadering, gehouden op 27 november, waarop de heer Koster refereerde over: „Techniek en noodzaak van politieke bijeenkomsten” en de te houden vergadering van 19 februari, waarop de heer Van Eibergen zal spreken.

Op 14 december kwam het kieskringbestuur bijeen. Op een enkele kiesvereniging na, waren allen vertegenwoordigd. Onder meer werd besloten om aan het Provinciaal Bestuur van de Arjos te verzoeken een afgevaardigde in het kieskringbestuur te benoemen en zo mogelijk na de te houden vergadering van het Provinciaal Comité van 19 februari, waarop het onderwerp „Brabant in het nieuwe Westen” zal worden

behandeld. een vergadering te beleggen waarop hetzelfde onderwerp zal worden behandeld, maar dan meer afgestemd op de positie van onderscheiden gebieden in onze kieskring.

De heer Van Kampen moest om gezondheidsredenen als penningmeester bedanken. Veel dank zijn wij de heer Van Kampen verschuldigd voor al hetgeen hij voor het A.R. Partijleven heeft gedaan. God zegene hem en zijn vrouw in de tijd die overig is.

Voor zover het zich laat aanzien zijn op politiek gebied in het komende jaar geen schokkende gebeurtenissen te verwachten, een jaar dat wij zouden kunnen besteden aan de uitbouw van onze verenigingen, het opvoeren van het ledental en het werven van abonnees op „Nederlandse Gedachten”. Voof wat het laatste betreft, volgens de laatst gegeven statistiek is in onze kieskring het resultaat teleurstellend.

Bijzondere aandacht zal gevraagd worden voor de positie van onze vrouwen en de bepaling daarvan die door hen met grote voortvarendheid wordt ter hand genomen, zal wellicht in het totaal beeld van onze besturen en leden ook in onze kieskring verandering geven.

Mevrouw De Bruijn-de Mildt is door ons voorgedragen als vertegenwoordigster in de landelijke A.R. Vrouwencontactcommissie.

Vermelding verdient nog de aktie door de Arjos gevoerd, waarbij in onderscheiden plaatsen een flink bedrag aan geld is opgehaald en waarbij verschillende kiesverenigingen de helpende hand hebben geboden.

Staande in het begin van 1960 moet ons aller begeren zijn om ons werk goed te doen.

C. A. van Drimmelen, secretaris.

Kamercentrale Maastricht (tevens Provinciaal Comité Limburg)

Het jaar 1959 is voor het Provinciaal Comité niet het gelukkigste geweest. Het gebrek aan een actief werkend secretariaat heeft zich dit jaar terdege laten voelen. Dank zij de welwillende medewerking van de heer A. Otter konden hoogst noodzakelijke werkzaamheden nog enigermate hun beslag krijgen, doch van levendige activiteit was geen sprake.

Dit jaar stond in het teken van de Kamerverkiezingen. Op 31 januari 1959 sprak in dit verband te Heerlen prof. dr. J.

Zijlstra, terwijl op 7 maart 1959 de heer drs. C. P. Hazenbosch in Roermond een spreekbeurt vervulde.

Slechts een maal werd vergaderd en wel op 28 februari 1959. Deze vergadering was in hoofdzaak gewijd aan voorbereidend werk voor de Kamerverkiezingen. Het is een reden tot dankbaarheid dat Limburg zich in het algemeen in deze verkiezingen in A.R.-opzicht goed gehouden heeft.

In alle donkerheid was de oprichting van een nieuwe kiesvereniging te Weert een lichtpunt. De heer Van Gool heeft de oprichtingsvergadering meegemaakt, tevens als afgevaardigde van het Provinciaal Comité en het mag niet onvermeld blijven dat hij nauw betrokken is geweest bij veel voorbereidend werk om tot de oprichting te Weert te geraken.

Het probleem secretariaat Provinciaal Comité werd steeds nijpend, vooral ook omdat de voormalige secretaris van het Provinciaal Comité, de heer Bomhoff, op advies van zijn huisarts van verschillende functies moest afzien.

Daarom ging op 19 augustus 1959 een schrijven uit van het Provinciaal Comité naar alle kiesverenigingen om zo spoedig mogelijk de namen bekend te maken van nieuw te verkiezen afgevaardigden voor het Provinciaal Comité namens de verschillende kiesverenigingen. Zo mogelijk zou uit deze nieuwe structuur een aanwijzing gevonden kunnen worden voor de functie van secretaris.

Niet alle kiesverenigingen reageerden op tijd, waardoor de moeilijkheden werden verlengd.

Gelukkig kwam aan het eind van 1959 haven in zicht toen de heer Lanser berichtte dat hij, na samenspreking met dr. Rutgers, de vader van de heer Rutgers, longarts te Schaesberg, die hij elders in het land trof, de overtuiging had gekregen dat de heer Rutgers uit Schaesberg zich een eventuele benoeming tot secretaris van het Provinciaal Comité waarschijnlijk wel zou laten welgevalen. Onverwijld werden verdere besprekingen gevoerd met als gevolg dat de heer Rutgers, na eerst door de kiesvereniging te Heerlen te zijn afgevaardigd naar het Provinciaal Comité, bij dit Comité kan worden geïntroduceerd.

Met deze vervulling van de secretaris-vacature spreekt het Provinciaal Comité de hoop uit, dat onder Gods zegen in het komende jaar weer volle activiteit kan worden ontplooid, zoals eerder het geval is geweest.

N. van Rooijen, voorzitter.

NAMEN EN ADRESSEN

van functionarissen van de Provinciale Comité's,
Kamercentrales en Statencentrales

1. KAMERCENTRALE LEEUWARDEN (tevens Provinciaal Comité Friesland)

A. Algra, voorzitter,	P. C. Hooftstraat 15	Leeuwarden	05100— 23382
Tj. Walburg, secretaris,	't Wegje 714 K	Nij Altoenae	05180— 586
M. Knol, penningmeester,	Jachthavenstraat 17	Sneek	05150— 2601

Bureau Provinciaal Comité:

Drs. W. K. de Roos, adj.-secretaris,	Spechtstraat 16	Leeuwarden	05100— 28083
--------------------------------------	-----------------	------------	--------------

Statencentrale Dokkum:

P. van Tuinen, voorzitter,	Eelaan 264	Dokkum	05190— 331
R. Dijkstra, secr. (overl.)			
W. de Boer, wnd. secretaris,	Keppelstraat 113	Dokkum	05190— 2089
P. Kroes, penningmeester,	Marrumerstraat 12d	Ferwerd	—

Statencentrale Franeker:

S. v. d. Schaaf, voorzitter,	Nr. 359	Beetgumermolen	—
J. P. Reehoorn, secr.-penningm.,	Burg. Juckemastraat 20	Franeker	—

Statencentrale Heerenveen:

D. Hellinga, voorzitter,		Nij Beets	05128— 200
H. J. de Vries, secretaris,	Slingewei 3	Drachten	05120— 3068
E. Dijkstra, penningmeester	Stadsburen 39	Nijelamer	05260— 547

Statencentrale Sneek:

P. v. d. Mark, voorzitter,	Leeuwarderweg 27	Sneek	05150—	2177
Ds. A. J. v. Dijk, secretaris,	Voorstreek 108	Sloten	05143—	210
H. A. Wind, penningmeester,	Julianapark 2	Sneek	05150—	2959

Statencentrale Leeuwarden:

H. Algra, voorzitter,	Huizumerlaan 30	Leeuwarden	05100—	26668
H. J. Koning, secretaris	Vincent v. Goghstraat 27	Leeuwarden	05100—	28494
Mr. B. D. van Raay, penningm.,	Spanjaardslaan 25 I	Leeuwarden	05100—	26530

2. KAMERCENTRALE GRONINGEN (tevens Provinciaal Comité Groningen)

H. R. J. v. d. Veen, voorzitter,	van Houtenlaan 158a	Groningen	05900—	29038
P. Renkema, secretaris,	Noordersingel 23	Appingedam	05960—	2201
O. Bakker, penningmeester,	D. Wieringastraat 46	Westernieland	—	60

Bureau Provinciaal Comité:

H. Kingmans,	van Royenlaan 79	Groningen	05900—	21903
--------------	------------------	-----------	--------	-------

Statencentrale Appingedam:

A. W. Biewenga Wzn., voorzitter,	Quintuslaan 20	Helpman (Gr.)	05900—	37127
P. Renkema, secretaris,	Noordersingel 23	Appingedam	05960—	2201
J. W. Bos, penningmeester,		Wagenborgen	05964—	398

Statencentrale Bedum:

H. Ottevanger, voorzitter,		Ulrum	—	70
J. Wildeboer, secretaris,	Kruisweg B 171	Kloosterburen	—	
J. de Boer, penningmeester,	Oosterstraat 21	Uithuizen	05951—	268

Statencentrale Bedum-Zuid:

F. W. Post, voorzitter,	Provincialeweg 86	Doezum	—	71
J. J. Bosma, secretaris,	Langestraat 9	Zuidhorn	05940—	22
K. v. d. Heide, penningmeester,	Legeweg 8	Hoogkerk	—	

Statencentrale Groningen:

J. Abels, voorzitter,	Mozartstraat 34	Groningen	05900—	29308
A. Koebrugge, secretaris,	van Royenlaan 25	Groningen	05900—	22289
H. Moorlag, penningmeester,	St. Eustatiusstraat 72	Groningen	—	

Statencentrale Oude-Pekela:

Th. Huizenga, voorzitter,	Handelskade 62	Stadskanaal	05990—	2004
D. Ruiter, secretaris,	Raadhuiskade 43	Wildervank	05987—	3303
W. Mulder, penningmeester,	Oostersingel 50	Vlagtwedde	—	

Statencentrale Winschoten:

J. G. Krajenbrink, voorzitter,	Hoofdstraat 15	Oostwold-Oldambt	05975—	228
J. Vos, secretaris,	Luth. Kerkstraat 9	Sappemeer	05980—	2946
A. Blaak, penningmeester,	Beukemastraat 40	Hoogezand	05980—	2594

3. KAMERCENTRALE ASSEN (tevens Provinciaal Comité Drenthe)

J. Smallenbroek, voorzitter,	Iepenlaan 5	Assen	05920—	2917
J. Hollenbeek Brouwer, secretaris,	Parkstraat 18	Assen	05920—	3010
J. Bakker, penningmeester,	Oosterhoutstraat 36a	Assen	05920—	2991

Secretaris Prov. Org. Comité:

J. A. Harms,	Westerlaan 4	Assen	05920—	4408
--------------	--------------	-------	--------	------

Statencentrale Assen:

W. Winter, voorzitter,	Leutingewolde 40	Roden	05908—	2371
G. v. d. Veen, secretaris,	Ds. L. Dijkstrastraat 15	Smilde	05927—	2568
P. Kuiper, penningmeester,	Nw. Rijksweg 15	Vries	05921—	323

Statencentrale Meppel:

P. Helder, voorzitter,	Burg. Knopperslaan 7	Meppel	05220—	1514
R. de Hey, secretaris,	Troelstralaan 70	Meppel	05220—	2610
W. v. Arragon, penningmeester,	Nolde A 325	Zuidwolde Dr.	—	

Statencentrale Hoogeveen:

A. R. Zandbergen, voorzitter,	Raadhuisplein 8	Hoogeveen	05280—	2512
R. de Vries, secretaris,	Noordseschut 245	Nieuweroord	05284—	207
L. Euving, penningmeester,	Dorpsstraat 49	Gees	05248—	261

Statencentrale Emmen:

T. Wesseling, voorzitter,	Vaart Z.Z. 121	Nw. Amsterdam	05915—	506
R. de Lange, secretaris,	Hoofdstraat 33	Borger	05998—	4345
R. Renkema, penningmeester,	Zuiderdiep 329	Valthermond	05996—	216

4. KAMERCENTRALE ZWOLLE (tevens Provinciaal Comité Overijssel)

Mr. dr. J. Meulink, voorzitter,	Getfertsingel 206	Enschede	05420—	5990
P. A. Nawijn, secretaris,	Zuiderkade 345c	Blokzijl	05272—	229
A. Sein, penningmeester,	Getfertsingel 127	Enschede	05420—	4987

Statencentrale Almelo:

H. J. van Heek, voorzitter,	Parkweg 26	Almelo	05490—	2784
P. S. Bakker, secretaris,	Hanzelaan 32	Almelo	05490—	5191
B. C. Richters, penningmeester,	Titus Brandsmastraat 45	Oldenzaal	05410—	3004

Statencentrale Deventer:

P. D. Baerends, voorzitter,	Enkweg 41	Wijhe	06702—	365
Mej. W. Boerrigter, secretaresse,	Diepenveenseweg 5	Deventer	06700—	7195
W. Rietberg, penningmeester,	Boschkampstraat 25	Holtten	05483—	447

Statencentrale Enschede:

Mr. dr. J. Meulink, voorzitter,	Getfertsingel 206	Enschede	05420—	5990
A. Sein, secretaris,	Getfertsingel 127	Enschede	05420—	4987
J. D. Mos, penningmeester,	Maaierstraat 29	Enschede	05420—	4817

Statencentrale Hengelo:

A. Brandsma, voorzitter,	J. de Reijgerstraat 2	Delden	05407—	345
H. J. Overweg, secretaris,	Boschkamp 11	Rijssen	—	—
B. G. Eerdmans, penningmeester,	Enterstraat 96	Rijssen	05480—	2690

Statencentrale Kampen:

P. A. Nawijn, voorzitter,	Zuiderkade 345c	Blokzijl	05272—	229
D. R. Onderweegs, secretaris,	Magnoliaplein 18	IJsselmuiden	—	—
Jac. Admiraal, penningmeester,	Prinsengracht B 92	Hasselt	05209—	206

Statencentrale Noordoostpolder:

L. Blijdorp, voorzitter,	Lindeweg 8	Luttelgeest	05270—	2032
D. v. d. Zijden, secr.-penningm.	De Tros 15	Emmeloord	—	—

Statencentrale Ommen:

L. de Vries, voorzitter,	Grootestraat 280	Nijverdal	05486—	666
J. Huizinga, secretaris	Weth. v. Haeringenweg	Dedemsvaart	—	—
W. de Jager, penningmeester,	I 104	De Krim	—	—

Statencentrale Zwolle:

R. Gosker, voorzitter,	Pr. Hendrikstraat 17	Zwolle	05200—	6541
M. v. d. Heide, secretaris,	Kuyterhuislaan 13	Zwollerkerspel	—	
F. G. v. Zwieten, penningmeester,	Ant. v. d. Heimstraat 74	Zwolle	—	

5. KAMERCENTRALES ARNHEM EN NIJMEGEN**(tezamen vormende het Provinciaal Comité Gelderland)**

B. Geleynse, voorzitter,	Burg. Tenkinkstraat 18	Doetinchem	08340—	3817
H. A. v. Willigen, secretaris,	Bernhardstraat A 317	Haften	04189—	201
D. Pereboom, penningmeester,	Stationsweg 64	Ede	08380—	8500

Statencentrale Arnhem:

H. M. Jansen, voorzitter,	Tooropstraat 12	Arnhem	08300—	20799
Mevr. J. Bik-Meima, secretaresse,	De Sav. Lohmanlaan 35	Arnhem	08300—	30520
Mr. F. Storm, penningmeester,	Boulevard Heuveling 9	Arnhem	—	

Statencentrale Ede:

D. Pereboom, voorzitter,	Stationsweg 64	Ede	08380—	8500
J. Rothuizen, secretaris,	Nassauweg 8	Wageningen	08370—	2492
Vacature penningmeester,				

Statencentrale Zutphen:

C. H. van Hierden, voorzitter, (overl. mei '60)				
H. Folkeringa, secretaris,	Rembrandtstraat 38	Zutphen	—	
H. Roeterdink, penningmeester,	Oyerhoek	Warnsveld	06750—	4111

Statencentrale Apeldoorn:

S. Brouwer, voorzitter,	Jachtlaan 186	Apeldoorn	06760—	12512
S. Reyenga, secretaris,	Tesselschadelaan 33	Apeldoorn	06760—	14371
A. de Jong, penningmeester,	Hoogakkerlaan 62	Apeldoorn	—	

Statencentrale Harderwijk:

D. J. Velsink, voorzitter,	Stationslaan 44	Nunspeet	03412—	2216
D. H. Hildebrand, secretaris,	Stationslaan 77	Harderwijk	03410—	2524
F. Boswijk, penningmeester,	Heidelaan 85	Ermelo	—	—

Statencentrale Nijmegen:

H. Wiersma, voorzitter,	Groene Woudseweg 50	Nijmegen	08800—	26159
H. J. P. van Kuyl, secretaris,	Dagpauwoogstraat 14	Nijmegen	08800—	24748
H. Elshout, penningmeester,	Molenweg 1	Nijmegen	—	—

Statencentrale Doetinchem:

B. Geleynse, voorzitter,	Burg. Tenkinkstraat 18	Doetinchem	08340—	3817
B. Vrogten, secretaris,	A 244	Hummelo	—	—
G. Hiddink, penningmeester,	D 36	Hengelo G.	06753—	435

Statencentrale Winterswijk:

J. Sytsma, voorzitter,	Hagemanstraat 68	Eibergen	—	—
A. Wildeman, secretaris,	Corleseweg 2	Winterswijk	05430—	2191
G. J. Berendsen, penningmeester,	O 22	Borculo	—	—

Statencentrale Tiel:

H. A. van Willigen, voorzitter,	Bernhardstraat A 317	Haften	04189—	201
H. v. Daatselaar, secretaris,	Stationsweg 15	Geldermalsen	—	—
A. C. Cornelisse, penningmeester,	Korte Steeg 7d	Eck en Wiel	—	—

Statencentrale Wychen:

M. de Bijl, voorzitter,	Kerkplein 133	Bruchem	04184—	203
J. W. van Hemmen, secretaris,	Hoofd Chr. School	Well/Ammerzoden	04199—	310
J. D. Fuykschot, penningmeester,	Waaldijk 72	Zuilichem	—	—

6. KAMERCENTRALE UTRECHT (tevens Provinciaal Comité Utrecht) -

Mr. G. A. Diepenhorst, voorzitter,	Wilhelminalaan 4c	Zeist	03404—	3312
H. C. Smit, secretaris,	Joh. Brahmsstraat 33	Utrecht	030 —	30375
L. W. H. de Geus, penningmeester,	Raadhuisstraat 18	Linschoten	03480—	2602
Bureau: G. J. v. d. Poll,	Da Costakade 86	Utrecht	030 —	34173

Statencentrale Utrecht:

Dr. J. de Nooy, voorzitter,	F. C. Donderstraat 19a	Utrecht	030 —	16190
H. Stolk, secretaris,	Majellapark 15 II	Utrecht	030 —	33568
G. Lenderink, penningmeester,	Dillenburgstraat 21	Utrecht	030 —	16192

Statencentrale Amersfoort:

A. Bakker, voorzitter,	Kerkewijk 182	Veenendaal	08385—	3058
H. J. de Vries, secr.-penningm.,	J. v. d. Heidenstraat 21	Amersfoort	03490—	4516

PROVINCIAAL COMITÉ NOORD-HOLLAND

D. A. J. Spek, voorzitter,	Delftlaan 35	Haarlem	02500—	50720
J. W. Holm, secretaris,	Talmastraat 13-III	Amsterdam	020 —	79906
P. K. van Baalen, penningmeester,	Spoorstraat 3	Weesp	02940—	2428

7. KAMERCENTRALE DEN HELDER

A. Admiraal, voorzitter,	Westerstraat 230	Enkhuizen	02280—	2679
K. Horjus, secretaris,	Tuinstraat 5	Monnikendam	02995—	488
C. Kraaij, penningmeester,	De Wildtlaan 3	Heiloo	02200—	5657

Statencentrale Alkmaar:

Mr. S. D. Sluis, voorzitter,	Beukenlaan 1	Bergen N.H.	02208—	2467
J. Pieters, secretaris,	Breedelaan 8	Heiloo	02200—	6363
A. Samplonius, penningmeester,	Meerweg 39	Bergen N.H.	02208—	2287

Statencentrale Den Helder:

D. Barten, voorzitter,	Oosterstraat 55	Noordscharwoude	02260—	390
W. de Boer, secretaris,	Ooievaarstraat 48	Den Helder	02230—	3370
O. Koedijk, penningmeester,	C 88	St. Maarten	02245—	257

Statencentrale Hoorn:

S. D. Sietses, voorzitter,	Zd. Boerenvaart 23	Enkhuizen	02280—	2715
K. Horjus, secretaris,	Tuinstraat 5	Monnikendam	02995—	488
M. Wagenaar, penningmeester,	Middenweg 13	Andijk/Oost	02289—	455

Statencentrale Zaandam:

Drs. A. Spaander Jr., voorzitter,	Westzijde 110a	Zaandam	—	
A. Frankfort, secretaris,	Wattstraat 5	Wormerveer	—	
A. de Bree, penningmeester,	Overtoom 64	Westzaan	—	

8. KAMERCENTRALE AMSTERDAM

Mr. J. H. Jonker, voorzitter,	Bakh. v. d. Brinkhof 62	A'dam-Slotervaart	020 —	733886
A. Niemantsverdriet, secretaris,	Lord Kelvinstraat 11-II	Amsterdam-Oost	020 —	52408
J. W. Holm, 2e secretaris,	Talmastraat 13-III	Amsterdam-Zuid	020 —	79906
P. J. v. d. Berg, penningmeester,	Eisingastraat 31-II	Amsterdam-Oost	—	

9. KAMERCENTRALE HAARLEM

J. de Jong, voorzitter,	Loosdrechtseweg 8	Hilversum	02950—	5215
J. F. Licher, secretaris,	Gr. Aelbrechtlaan 116	Amstelveen	02964—	2389
H. M. C. Vissers, penningmeester,	Spieringweg 434	Vijfhuizen	02548—	293

Statencentrale Haarlem:

Mr. R. K. P. Kalbfleisch, voorz.	Fred. Hendriklaan 39	Haarlem	02500—	35410
W. J. Scheltens, secretaris,	K. Doormanlaan 21	Aerdenhout	02500—	40097
D. J. Coumou, penningmeester,	Herm. Heyermanslaan 23	Heemstede	02500—	36270

Statencentrale Hilversum:

W. H. L. J. v. d. Maas, voorzitter,	Oude Loosdrechtseweg 142	Hilversum	02953—	5130
Joh. Gerholt, secretaris,	H. v. Eijkenstraat 16	Naarden	02959—	11985
W. M. v. Wijngaarden, penningm.	G. v. Amstelstraat 438	Hilversum	02950—	3227

Statencentrale Nieuwer-Amstel

P. K. van Baalen, voorzitter,	Spoorstraat 3	Weesp	02940—	2428
P. Clement, secretaris,	Sportlaan 66	Aalsmeer	02977—	5137
A. Biesheuvel Bzn., penningm.,	Nieuwe Meerdijk 53	Badhoevedorp	02968—	2412

Statencentrale Velsen:

H. J. Lips, voorzitter,	Duinvlietstraat 13	Velsen-Noord (Post Beverwijk)	02510—	4606
J. G. Dercksen, secretaris,	Kluijskenlaan 14	Santpoort (Stat.)	—	
C. Steenhoek, penningmeester,	Lange Nieuwstraat 558	IJmuiden-Oost	—	

PROVINCIAAL COMITÉ ZUID-HOLLAND

J. Wilschut, voorzitter,	Heemraadsingel 193	Rotterdam	010 —	34303
Vacature, secr.-penningmeester,	(A. R. de Kwaadsteniet, overl. 1-10-'59)			

10. KAMERCENTRALE LEIDEN

A. Warnaar Jzn., voorzitter, (was tot april '60 wnd. voorz.)	Kerkweg 155	Waddinxveen	01828—	412
E. A. Polet, secretaris,	Statensingel 85	Gouda	01820—	3084
Mr. dr. E. P. Verkerk, penningm. Sinds april '60: S. M. Stolp,	Roodenburgerstraat 70	Leiden	01710—	24629

Statencentrale Gouda:

H. Vink, voorzitter,	Joubertstraat 107	Gouda	01820—	4757
C. J. v. d. Heuvel, secretaris,	Raadhuisstraat 16	Moerkapelle	01793—	302
Ir. J. P. H. Venema, penningm.,	Henegouwerweg 41	Waddinxveen	01828—	306

Hulpcentrale Alphen a/d Rijn:

Vacature, voorzitter.				
L. Koning, secretaris,	Aardamseweg 65	Ter Aar Z.H.	01722—	291
Vacature, penningmeester.				

Hulpcentrale Gouda:

E. A. Polet, voorzitter,	Statensingel 85	Gouda	01820—	3084
A. Griffioen, secretaris,	Hoogstraat 63	Haastrecht	—	
F. Vink, penningmeester,	Kerklaan 9	Moordrecht	01827—	261

Hulpcentrale Zoetermeer:

C. J. v. d. Heuvel, voorzitter,	Raadhuisstraat 16	Moerkapelle	01793—	302
J. van Lien, secretaris,	W. v. Windenstraat 15	Pijnacker	01736—	279
P. J. Verhoef, penningmeester,	Rodenrijseweg 209	Berkel/Rodenrijs	01891—	452

Statencentrale Leiden:

Mr. C. J. Woudstra, voorzitter,	v. d. Brandelerkade 16	Leiden	01710—	26878
C. Hobo,	Kom van Aaiweg 15	Leiderdorp	01710—	31297
Drs. T. Spaan, penningmeester,	Veurselaan 98	Voorburg	070 —	779339

11. KAMERCENTRALE 's-GRAVENHAGE

P. L. Hut, voorzitter,	Rhijnvis Feithlaan 135	Den Haag	070 —	661211
Mr. C. Pijl Hogeweg, secretaris,	Carel Reinierszkade 243	Den Haag	070 —	851458
W. Verburg, penningmeester,	Miquelstraat 128	Den Haag	070 —	181241

12. KAMERCENTRALE DORDRECHT

Mr. W. Verheul, voorzitter,	Joz. Israëlslaan 96	Rijswijk Z.H.	070 —	181640
G. v. Galen, secretaris,	Lindelaan 74a	Zwijndrecht	01850—	4604
H. H. Zwart, penningmeester,	Oosteinde 57	Oud—Alblas, tel. Bl'graaf	—	300

Statencentrale Delft:

F. A. Voskamp, voorzitter,	Leeweg 53	De Lier	01745—	210
T. van Barneveldt, secretaris,	Burg. Elsenweg 6	Naaldwijk	01740—	4651
A. Hoek, penningmeester,	Penninglaan 3	Schiedam	010 —	68374

Statencentrale Dordrecht:

B. Koekkoek, voorzitter,	Nieuwe Hoven 72	Gorinchem	01830—	2174
Mevr. mr. M. G. Mulder-	Appeldijk 35	Gorinchem	01830—	3909
Vonkenberg, secretaresse,	Kortenhoeftenseweg 73	Lexmond	03474—	281
J. M. de Jong, penningmeester,				

Statencentrale Ridderkerk:

Vacature, voorzitter (H. Hogeweg, overl. 5-5-'60)				
G. v. Galen, secr. (wnd. voorz.)	Lindelaan 74a	Zwijndrecht	01850—	4604
A. Quak, penningmeester,	Raadhuisstraat 397	Zuidland	01881—	439

Hulpcentrale Voorne en Putten:

A. Quak, penningmeester,	Raadhuisstraat 397	Zuidland	01881—	439
H. Jorritsma, secretaris,	Molenstraat 6	Spijkenisse	01880—	2127
A. Bergwerff, penningmeester,	Kleidijk 11	Oostvoorne	01885—	235

Hulpcentrale Hoekschewaard:

S. Hammer, voorzitter,	Steenenstraat 12	Oud-Beijerland	01860—	331
P. B. Bakker, secr.-penningm.,	Steenenstraat 49	Oud-Beijerland	01860—	526

Hulpcentrale Goeree-Overflakkee:

J. J. C. la Fleur, voorzitter,		Middelharnis	01870—	2791
C. Ederwaard, secretaris,	Korte Weegje 9	Sommelsdijk	—	
S. Dekker, penningmeester,	Korte Weegje 23	Nieuwe Tonge	01875—	212

Hulpeentrale IJsselmonde:

G. van Galen, voorzitter,	Lindelaan 74a	Zwijndrecht	01850—	4604
P. Faber, secretaris,	Rijksstraatweg 99	Rijsoord	01858—	2191
J. van Helden, penningmeester,	1e Barendr.weg 120	Barendrecht	01806—	2191

13. KAMERCENTRALE ROTTERDAM

W. A. Fibbe, voorzitter,	Molenlaan 109	Rotterdam	010	—186557
A. R. de Kwaadsteniet, secr., overl. 1-10-'59				
H. A. Brokking, secr. sinds nov. '59,	Meeuwenlaan 11	Rotterdam	010	—186420
			010	—112133
G. v. Bekkum, penningmeester,	Bergselaan 79b	Rotterdam	010	— 83277

14. KAMERCENTRALE MIDDELBURG (tevens Provinciaal Comité Zeeland)

A. Schout, voorzitter,	Vredehoflaan 8	Vlissingen	01184—	2692
J. Hommes, secretaris,	Havenweg 18	Nieuwdorp Zld.	01196—	305
I. Tange, penningmeester,	Veerweg 55,	Kamperland Zld.	01107—	352

Statencentrale Goes:

J. Balkenende, voorzitter,	Nw. Kerkstraat 59	Biezelinge	01102—	209
J. Hommes, secretaris,	Havenweg 18	Nieuwdorp Zld.	01196—	305
R. Buitenhuis, penningmeester,	Buyts Ballotstraat 13	Kloetinge	—	

Statencentrale Hulst:

F. de Koeijer, voorzitter,	C 123	Zaamslag	01153—	301
C. A. de Kraker, secretaris,	C 186a	Zaamslag	01153—	391
J. van Hoeve Lzn., penningm.,		Axel	—	

Statencentrale Middelburg:

J. de Wolf, voorzitter,	Dorpsstraat B 42	Serooskerke-W	—	
A. Meulbroek, secretaris,	Bleek 9	Middelburg	01180—	3570
H. H. Uyl, penningmeester,	Koudekerkseweg 69	Middelburg	—	

Statencentrale Sluis:

D. Geuze, voorzitter,	Stadhouderslaan 16	Oostburg	01170—	142
A. G. Contant, secretaris,	Willemsweg 39	Schoondijke	01173—	217
A. Leenhouts, penningmeester,	Zuidz.straat 53	Oostburg	01170—	85

Statencentrale Tholen:

P. Boudeling, voorzitter,		Anna Jacobapolder		
		St. Philipsland	—	137
H. Jansen, secretaris,	Julianastraat 22	Tholen	—	
D. Uyl, penningmeester,	Noordweg D 97	Poortvliet	—	

Statencentrale Vlissingen:

A. Schout, voorzitter,	Vredenhoflaan 8	Vlissingen	01184—	2692
M. A. v. d. Putte, secretaris,	Wilhelminastraat 14	O. en W. Souburg	—	
M. de Klerk, penningmeester,	Kasteelstraat 68	Vlissingen	01184—	2773

Statencentrale Zierikzee:

A. A. van Eeten, voorzitter,	Ooststraat 55	Nieuwerkerk Zld.	01114—	290
H. Koevoets, secretaris,	Zevengetijstraat 3	Zierikzee	—	
G. M. bij de Vaate, penningm.,	's-H.-Lauwendorp 6	Zierikzee	—	

PROVINCIAAL COMITÉ NOORD-BRABANT

J. Slot, voorzitter,	„De Oude Weide”	Eethen	04165—	162
Ir. A. Smid, secretaris,	St. Ignatiusstraat 137c	Breda	01600—	33684
A. Kroon, penningmeester,	J. W. Frisolaan 32b	Breda	01600—	30283

15. KAMERCENTRALE 'S-HERTOGENBOSCH

J. Slot, voorzitter,	„De Oude Weide”	Eethen	04165—	162
Mr. G. E. de Jongste, secretaris,	Gestelweg 118	's-Hertogenbosch	04100—	34183
J. Koning, penningmeester,	Mathijssenlaan 26	Eindhoven	04900—	10007

Statencentrale Heusden:

J. Slot, voorzitter,	„De Oude Weide"	Eethen	04165—	162
J. J. Hagen, secretaris,	Burg. v. d. Leliestraat 27	Woudrichem N.B.	01833—	418
C. W. Wachtels v. d. Berg, penn.m.	Hertog Janpark 29	Waalwijk	—	

Statencentrale Eindhoven:

Drs. B. Combee, voorzitter,	Pasteurlaan 66	Eindhoven	04900—	14833
G. Buiten, secretaris,	Lakerstraat 4	Eindhoven	04900—	22783
T. Aardema, penningmeester,	Thomas à Kempislaan 44	Eindhoven	—	

16. KAMERCENTRALE TILBURG

K. de Geus, voorzitter,	Julianalaan	's-Gravenmoer	01623—	2507
Ir. A. Smid, secretaris,	St. Ignatiusstraat 137c	Breda	01600—	33684
A. Kroon, penningmeester,	J. W. Frisolaan 32b	Breda	01600—	30283

17. KAMERCENTRALE MAASTRICHT (tevens Provinciaal Comité Limburg)

N. van Rooyen, voorzitter,	Burg. Wassinkstraat 112	Heerlen	04440—	3572
M. M. Bomhoff, secretaris,	Horatiusstraat 7	Heerlen	—	
J. Lanser, penningmeester,	Helbeek 51	Venlo	—	

TWAALFDE JAARVERSLAG

van de Nationale Organisatie van

A. R. JONGEREN STUDIECLUBS

over de periode 1 oktober 1958 t/m 30 september 1959

INLEIDING

Een tweetal redenen is aanleiding tot het verschijnen van het jaarverslag op een vroeger tijdstip dan in voorgaande jaren gebruikelijk was. In de eerste plaats vergt de voorbereiding van de jubileumviering veel aandacht van het hoofdbestuur en de andere organen binnen de ARJOS in de resterende maanden van dit jaar, zodat er weinig tijd voor het opstellen en behandelen van dit verslag zal zijn. Het accent zal dan ook ditmaal worden gelegd op de schriftelijke behandeling van het verslag, aangezien in verband met de jubileumviering slechts weinig tijd voor de bespreking van dit verslag tijdens de algemene vergadering kan worden uitgetrokken.

De wisseling in het secretariaat is tenslotte ook een reden voor het vroege verschijnen, aangezien het verslag op verzoek van het moderamen door ondergetekende werd opgesteld.

Hoewel wij meenden de rust op het politieke erf in het vergaderseizoen 1958/1959 te kunnen benutten voor versterking van de organisatie, versterking van het clubwerk alsmede voor een geleidelijke voorbereiding van de in 1960 te verwachten verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal, hebben de gebeurtenissen in de Tweede Kamer op 11 december 1958 een grote streep door deze rekening gehaald.

Het gevolg van de vervroegde verkiezingen was o.a. dat ook de ARJOS zich diende te bezinnen op de vraag of en in welke mate aan een verkiezingsactie zou worden deelgenomen. De beslissing was positief. Over de omvang van de door de

jongeren ondernomen activiteiten leest u elders in dit verslag.

Omdat hierdoor veel van de aandacht van alle Arjosleden in de eerste drie maanden van 1959 voor de verkiezingsactie werd gevraagd droeg de activiteit ook het stempel van de verkiezingen.

Ook nu weer was de uitslag van de verkiezingen teleurstellend. Dat zal velen van ons een moedeloze bui hebben bezorgd, doch zulks is van tijdelijke aard. En wanneer wij de situatie onder ogen zien onder een normale — niet door buien van neerslachtigheid onderschepte — belichting, dan zien wij meer dan ooit een grote taak voor de ARJOS weggelegd.

Niet dat door onze activiteiten rechtstreeks de uitslag van een volgende verkiezing gunstig beïnvloed zou worden. Wel dat wij meer dan ooit hebben te beseffen, dat wij een belangrijke boodschap hebben te brengen aan alle Nederlandse jongeren en wel zeer in het bijzonder aan hen die zich christenen noemen.

Steeds meer zal het besef tot ons door moeten dringen dat wij niet klaar zijn met het hebben van een goede of een grote organisatie en ook niet met het alleen maar vergaren van veel kennis betreffende de A.R.-beginselen en -politiek.

Eerst wanneer wij de bereidheid bezitten om met de verkregen overtuiging en kennis te werken in de praktijk van het politieke leven — en dat is niet alleen in de raadszaal of op het Binnenhof, doch evenzeer bij de kapper en in de trein — eerst dan zal het Arjoswerk resultaten opleveren. Het werk op de clubs is ontzettend belangrijk. Wij vergelijken het met het opladen van een accu. Wil er een volk zijn die de benzine doet ontbranden en daarmee de motor in beweging zet, dan moet de accu geladen zijn. Een accu zonder lading is een dood ding. Een geladen accu in een provisiekast, gevuld met allerlei lekkernijen, is evenzeer waardeloos, zo niet schadelijk voor de etenswaren.

In de ARJOS trachten wij nu accu's op te laden. Daar dragen de besturen hun verantwoordelijkheid voor. Als Arjoslid heeft ieder voor zich een veel groter verantwoordelijkheid; als levende accu's hebben wij te zorgen, dat wij van nut zijn in de Nederlandse samenleving.

Met Gods hulp kunnen wij dat en in de zekerheid dat wij daarbij geleid worden door Zijn Geest gaan wij ongeschokt en bereid om al onze krachten in te zetten, de toekomst tegemoet.

Moge dit verslag dienen om ons door de les van opgedane ervaringen en door het aanwijzen van ontwikkelingen en situaties, beter geschikt te maken voor het werk dat voor ons ligt.

HET LANDELIJK BESTUUR

De samenstelling van het bestuur was per 30 september 1959 als volgt:
vrijgekozenen:

voorzitter:	S. Silvis te Scheemda (aftredend in 1961);
vice-presidente:	Mej. J. van Leeuwen te Rijswijk (aftr. in 1960);
lid moderamen:	Mr. C. Boertien (aftredend in 1960);
leden:	D. J. Klein Onstenk te Siegerswoude (aftredend in 1959);
L. de Graaf te Utrecht (aftredend in 1961);
secretaris:	F. Kors te Amsterdam.

Gedelegeerden Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen:
M. Ruppert te Zeist
J. Smallenbroek te Assen.

Vertegenwoordigers provinciale verbanden:

voor Groningen:	J. Vries te Baflo;
voor Friesland:	drs. W. K. de Roos te Leeuwarden (lid moderamen);
voor Drenthe:	H. Eleveld te Smilde;
voor Overijssel:	J. van Leeuwen te Wierden;
voor Gelderland:	ir. R. Feitsma te Arnhem;
voor Utrecht:	O. Hoogendoorn te Amersfoort;
voor Noord-Holland:	Joh. W. Boers te Amsterdam;
voor Zuid-Holland:	J. van Vliet te Dordrecht;
voor Zeeland:	C. Balkenende te Kapelle-Biezelinge;
voor Noord-Brabant/
Limburg:	ir. A. Smid te Breda.

Sinds de vorige algemene vergadering werd de Utrechtse afgevaardigde G. J. H. Griffioen vervangen door O. Hoogen-
doorn te Amersfoort en de Zuid-Hollandse vertegenwoordiger
T. Hopman door J. van Vliet te Dordrecht.

Aanleiding voor deze mutatie was het aftreden van eerst-
genoemde als voorzitter van het provinciaal verband van
Utrecht en van de heer Hopman als voorzitter van het pro-
vinciaal verband van Zuid-Holland. Zowel de heer Griffioen
als de heer Hopman hebben langdurig zitting gehad in het
landelijk bestuur. De heer Hopman fungeerde ruim twee jaar
als moderamenlid, terwijl de heer Griffioen in veel commissies
belangrijk werk voor de ARJOS verrichtte. Wij zijn hen bei-
den erkentelijk voor de tijd die zij gaven en voor de krachts-
inspanning, die zij zich ten behoeve van de ARJOS hebben
getroost.

Het bestuur kwam op 29 december 1958, 13 juni 1959 en
28 en 29 augustus 1959 bijeen. De voorbereiding van de ver-
kiezingscampagne werd in de vergadering van 29 december
1958, waarvoor de leden telegrafisch waren opgeroepen, ter
hand genomen. De uitvoering ervan geschiedde vrijwel door
middel van circulaire, terwijl, voor zover noodzakelijk, telefo-
nisch contact met de verschillende leden werd onderhouden.
Het bleek niet mogelijk in deze drukke maanden een hoofdbes-
tuursvergadering te beleggen, zodat er eenmaal minder ver-
gaderd werd dan gewoonlijk. De zeer uitgebreide agenda's
van de gehouden bestuursbijeenkomsten zijn daar dan ook het
gevolg van. Niettemin streeft het dagelijks bestuur er naar
ongeveer vier bestuursvergaderingen te houden.

HET MODERAMEN

De samenstelling van het moderamen is als volgt:

S. Silvis te Scheemda, voorzitter;
mevrouw J. van Leeuwen te Rijswijk, vice-presidente;
mr. C. Boertien te Diemen, lid;

W. K. de Roos, ec.drs., te Leeuwarden, lid;

A. H. M. Mulder te 's-Gravenhage, secretaris tot 31
augustus 1959;

F. Kors te Amsterdam, secretaris vanaf 1 september 1959

Het moderamen kwam 13 maal bijeen op verschillende plaat-

sen in ons land, doch hoofdzakelijk in Amersfoort. De vergaderdata waren: 16 oktober 1958, 10 november 1958, 24 november 1958, 27 december 1958, 9 en 10 januari 1959, 27 januari 1959, 25 maart 1959, 11 april 1959, 20 april 1959, 12 juni 1959, 30 juni 1959, 18 augustus 1959 en 22 september 1959.

Op 3 oktober 1958 vond een bespreking plaats tussen het moderamen van het Centraal Comité en dat van de ARJOS.

Op 10 juni 1959 wisselde het moderamen van gedachten met vertegenwoordigers van de besturen van de provinciale verbanden van Noord- en Zuid-Holland en Utrecht en van de stedelijke verbanden van Utrecht, Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam, over de in de laatste verkiezingsuitslagen zo duidelijk uitgekomen achteruitgang van het aantal A.R. kiezers en over de specifieke moeilijkheden die in het westen van het land zich voordoen bij het Arjoswerk en de mogelijke oplossing voor bestaande moeilijkheden.

In de plaats van T. Hopman werd in de bestuursvergadering van 29 december 1958 W. K. de Roos, ec. drs., als lid van het moderamen aangewezen.

SECRETARIAAT

In de hoofdbestuursvergadering van 29 december 1958 verzocht de secretaris A. H. M. Mulder het daarheen te leiden, dat hij op 30 juni 1959 zijn functie zou kunnen neerleggen.

De heer Mulder meende dat, gelet op de in maart 1959 gehouden Tweede Kamerverkiezingen, gelet op de tijdstippen waarop de huidige leden van het dagelijks bestuur dienen af te treden en gelet op het feit, dat hij dan 3½ jaar het secretariaat heeft vervuld, het tijdstip voor hem gekomen was om te trachten terug te keren tot zijn oorspronkelijk beroep in de overheidsadministratie.

In de hoofdbestuursvergadering van 13 juni 1959 werd het moderamen machtiging verleend in de vacature te voorzien. Met ingang van 1 september 1959 is de heer F. Kors te Amsterdam als secretaris benoemd. Op genoemde datum droeg de heer Mulder zijn functie over, nadat deze hem nog enige tijd had ingewerkt.

Wij willen niet nalaten mr. H. A. Homan jr. te danken voor

de werkzaamheden die hij tijdens ziekte van de secretaris voor de Arjos verrichtte.

Gedurende het gehele verenigingsjaar verrichtte mejuffrouw Aling met veel toewijding haar werk door de correspondentie en administratie nauwgezet te verzorgen.

Ook nu weer moest er regelmatig een beroep worden gedaan op de andere leden van het personeel op het partijbureau wanneer de werkzaamheden voor één persoon te omvangrijk werden. Met dankbaarheid wordt gewag gemaakt van de bereidwillige medewerking, die steeds werd ondervonden.

Vrijwel alle provinciale- en stedelijke secretariaten functioneerden voortreffelijk. Voor de prettige persoonlijke kontakten en de ondervonden medewerking zijn wij zeer erkentelijk.

OVERZICHT LEDENAANTAL

Uit het hieronder verstrekte cijfermateriaal kan een ieder conclusies trekken. Evenals in het vorige verslag hebben wij een aantal tussenstanden vermeld. Ook nu weer een lichte teruggang.

	1 okt. '58		31 dec. '58		31 mei '59		1 okt. '59	
Provincie:	clubs	leden	clubs		clubs		clubs	leden
Groningen . . .	49	732	52		56		53	830
Friesland . . .	40	611	40		37		36	600
Drenthe . . .	32	498	32		32		31	494
Overijssel . . .	38	682	37		35		34	580
Gelderland . .	21	330	23		26		23	349
Utrecht . . .	20	297	18		21		20	306
Noord-Holland .	33	515	31		32		30	452
Zuid-Holland . .	75	1122	71		76		71	1082
Zeeland	18	254	17		18		18	274
Noord-Brabant/	7	110	7		6		6	81
Limburg	1		1		1		1	10
	334	5151	329		340		323	5059

Het verloop van het aantal clubs in de verschillende provincies is weer zeer levendig. Uit onderstaand overzicht blijkt, dat alleen in Noord-Brabant geen positieve resultaten konden worden geboekt.

Provincie:	Opgerichte clubs:	Opgeheven clubs:
Groningen	Appingedam, Garrelsweer, Leens, Scheemda, Sellingen, Veendam, Visvliet, Wagenborgen, Zevenhuizen.	Stedum, Musselkanaal Midwolda, Onderdendam, Kornhorn.
Friesland	Berlikum, Haulerwijk, Idskenuizen, Rottevalle, Wolvega.	Beetgumermolen, Drachtster Compagnie Hallum, Holwerd, Lemmer, Veenwouden Zwaagwesteinde, Pingjum, Huizum.
Drenthe	Bovensmilde, Sleen.	Hollandscheveld Hijken-Hooghalen Westerbork
Overijssel	Enschede.	Marknesse, Deventer Gespr.groep Kampen, Wilsum, Nieuwleusen
Gelderland	Nijmegen, Zutphen, Wageningen, Lichtenvoorde, Aalten-IJzerlo, Aalten-Lintelo.	Doesburg, Velp, Renkum, Arnhem.
Utrecht	Driebergen, Utrecht-Tolsteeg/Hoograven Utrecht-Oog in Al De Waalkant.	Utrecht-Noord Maartensdijk Vleuten Loenen a/d Vecht
N.-Holland	Aalsmeer, Amsterdam-Zuid Anna Paulowna, Uithoorn.	Hoorn, Naarden, Santpoort, Slootdorp, Amsterdam-Bilderdijk Weesp, Wormerveer.
Z.-Holland	Nieuw-Lekkerland, Puttershoek, Berkel-Rodenrijs, 's-Gravenhage-Morgenstond 's-Gravenhage-Vruchtenkw. Hoogvliet, Pernis Rotterdam-Delfshaven Ameide, Alblasserdam Oegstgeest.	Bleiswijk, Rotterdam-Noord Hazerswoude Nieuwkoop, Bodegraven Meerkerk, Leerdam Mors-Rijndijk Voorburg II Barendrecht Sassenheim 's-Gravenhage-Zuid Giessen-Nieuwkerk Loosduinen, Rijswijk Rotterdam-Zuid
Zeeland	Oud-Vossemeer	Grijpskerke

Het aantal nieuwe clubs was het afgelopen jaar 15 % kleiner dan in het vorige.

Geven deze cijfers geen aanleiding om te besluiten tot grotere propaganda-activiteit? Een behoorlijk aantal nieuwe leden zou een prachtig geschenk zijn bij de komende herdenking van het 30-jarig bestaan van ARJA en ARJOS.

Voor één zaak vragen wij in dit verband bijzondere aandacht. Op grond van gegevens die werden verkregen uit de formulieren die werden ingevuld tijdens het clubbezoek dat de deelnemers aan de landelijke studieconferentie brachten, blijkt dat de gemiddelde leeftijd in sommige provincies neiging heeft om te stijgen, terwijl deze cijfers juist daar al vrij hoog lagen. Het is een zaak van groot belang voor alle provinciale besturen om deze cijfers nauwlettend te volgen en daarop zo snel mogelijk te reageren. Elk provinciaal bestuur is in staat om aan de hand van de in hun bezit zijnde exemplaren van de clubbezoekformulieren, de nodige berekeningen te maken.

DE PROVINCIALE- EN STEDELIJKE VERBANDEN

Groningen.

Een onder de naam van elfdorpentocht geplande propaganda-actie leverde 8 nieuwe clubs op. Een zeer opvallend blijk van ondernemingslust en activiteit. Ook op ander terrein staat het Groningse provinciaal verband zijn mannetje, n.l. op dat van de kadercursus. Een behoorlijk aantal cursisten volgde de gehele cursus; als groep bracht men het tijdens de krachtmeting in de politieke quiz op de slotconferentie van kadercursisten tot in de finale, helaas zag men zich daar tenslotte de zege net ontgaan.

Het provinciaal bestuur wordt geleid door J. Vries te Baflo, terwijl het in P. B. Tillema uit Hoogkerk een voortreffelijk secretaris heeft.

Friesland.

In tegenstelling tot vorig jaar kan nu melding worden gemaakt van het feit dat 19 jonge Friezinnen en Friezen zich inzetten om de kadercursus te volgen; hiervan bereikten er 13 de eindstreep. Wij hopen dat zij bereid zijn om het tekort aan kader in deze provincie te helpen verminderen door in

plaatselijk of provinciaal verband hun schouders onder het Arjoswerk te zetten. Het zich met elkaar verantwoordelijk weten voor het reilen en zeilen van het Arjoswerk in de provincie is een onontbeerlijk element in onze organisatie. Daarom is het tijdens een provinciale jaarvergadering uitvoerig met elkaar bespreken van de Arjoszaken en het gezamenlijk nemen van besluiten, spreiding van de verantwoordelijkheid en een stimulans voor hen die er aan deelnemen.

Hopenlijk vindt het bestuur een weg die kan leiden tot een beter functioneren van de provinciale en regionale organen.

De voorzitter van het Friese provinciaal verband, W. K. de Roos, ec. drs., uit Leeuwarden, maakt sinds december 1958 ook deel uit van het dagelijks bestuur van de Arjos.

Helaas moest aan het einde van het vergaderseizoen de secretaris laten weten zich niet langer beschikbaar te kunnen stellen. We danken Bos voor het vele werk dat hij heeft verricht en voor de prettige kontakten die er met hem bestonden.

Drenthe.

In de loop van het achter ons liggende jaar namen wij afscheid van de secretaresse van het provinciaal verband, mejuffrouw F. Wijngaard. Vele jaren heeft zij op nauwgezette en voortreffelijke wijze de pen gehanteerd. Aan haar heeft Drenthe en de gehele Arjos veel te danken. De voorzitter, H. Eleveld, luidde haar uit tijdens de in februari j.l. gehouden jaarvergadering. In mejuffrouw G. de Boer werd een waardig opvolgster gevonden.

Naast de stabiliteit kan deze provincie zich beroemen op grootscheepse en goedgeslaagde studieconferenties. Deze faam werd gecontinueerd door een studiebijeenkomst te Emmen, waaraan ongeveer 100 personen deelnamen.

Let men er op steeds voldoende kader gereed te hebben? Het aantal deelnemers aan de kadercursus is niet zo heel groot.

Overijssel.

Ook in deze provincie is er een goede stabiliteit; toch mag er nog wel eens gesproken worden over een flinke propaganda-actie, want de gelederen verdienen hier en daar aanvulling en de mogelijkheden zijn vast nog niet uitgeput.

De onderlinge band werd voortreffelijk gestimuleerd door

het spel „Overijssel denkt diep“, waarin de clubs hun kennis en krachten onderling konden meten. Het clubbezoek door de deelnemers aan de landelijke studieconferentie aan de verschillende clubs, wordt nauwgezet gebracht. Uit het aantal ingezonden formulieren valt af te leiden dat 80 % van de clubs is bezocht; dat is het hoogst behaalde percentage.

Het voorzitterschap is in handen van J. van Leeuwen te Wierden en het secretariaat wordt met veel toewijding verzorgd door H. J. Emmink te Kampen.

Gelderland.

Zowel voor als tijdens de verkiezingscampagne werd een grote activiteit ontwikkeld. Men zag kans 6 nieuwe clubs op te richten en organiseerde of was nauw betrokken bij de voorbereiding van een viertal verkiezingsbijeenkomsten. Het aantal kadercursisten was dusdanig, dat werd besloten om Ede aan te wijzen als één der plaatsen waar mondeling werd gedoceerd.

Ook nu weer werd een besturenconferentie gehouden. Op grond van de door middel van het clubbezoek verkregen gegevens, moet men wel tot de conclusie komen dat men in Gelderland meer aandacht aan het aantrekken van vrouwelijke leden moet besteden. Het aantal vrouwelijke Arjosleden ligt n.l. ver beneden het landelijk gemiddelde. Ook de gemiddelde leeftijd van de leden is vrij hoog. Als voorzitter treedt op ir. R. Feitsma uit Arnhem en als secretaris fungeert H. W. Eppink uit Dieren.

Utrecht.

In het Sticht verwisselde de voorzittershamer, na langdurig gehanteerd te zijn door G. J. H. Griffioen uit Utrecht. L. de Graaf uit Utrecht volgde hem op. Het aantal bestuursleden werd uitgebreid, zodat nu weer sprake is van een volledig team. De positieve gevolgen daarvan beginnen zich al af te tekenen. Aan propaganda werd veel aandacht besteed, terwijl ook de onderlinge band door het houden van een besturenconferentie werd verstevigd. Wij hopen dat in het komende jaar dit provinciaal verband zich als een sterke loot aan de Arjosstam zal gaan ontwikkelen.

Als secretaris treedt op O. Hoogendoorn uit Amersfoort.

Noord-Holland.

Het afgelopen jaar was voor Noord-Holland een jaar waarin het wezenlijke inhoud moest geven aan de nieuwe organisatorische opzet. Het komt er daarbij op aan om de juiste plaatselijke leiders te vinden. Niet overal is men daarin geslaagd. Voor het provinciale verband blijft echter steeds een belangrijke taak over, n.l. het nemen van initiatief, het coördineren en op zijn tijd controleren.

Het verloop onder de kadercursisten was vrij groot, zodat het aantal cursisten dat de eindstreep haalde, klein was.

In deze vrij moeilijk te bewerken provincie is hard gewerkt, getuige de vier nieuwe clubs die konden worden opgericht.

De leiding in deze provincie berust bij J. W. Boers en het secretariaat wordt door P. Hörchner, eveneens uit Amsterdam, uitgeoefend.

Zuid-Holland.

Ook hier het aflossen van de wacht. Voorzitter Hopman verliet na twee periodes te hebben gediend, het bestuur en werd opgevolgd door J. van Vliet uit Dordrecht.

Dit provinciaal bestuur heeft de handen vol; de provincie is groot en de verschillen niet minder. Met opgewektheid en doorzettingsvermogen wordt er gewerkt. In enkele delen heeft de Arjos nagenoeg geen vaste voet gekregen. Zou een intensieve propaganda-actie in deze delen van de provincie niet tot de mogelijkheden behoren?

Opnieuw werd een groot aantal kadercursisten geleverd; velen van hen haalden de eindstreep en het viertal dat de groep Den Haag vertegenwoordigde in de politieke quiz op de slotconferentie, wist zelfs als overwinnaar uit het krijt te treden.

Ook dit jaar organiseerde het provinciaal verband zijn twee traditionele studieconferenties.

Secretaresse van dit provinciaal verband is mejuffrouw A. Hindriks te Rotterdam.

Zeeland.

In onze eilandenprovincie zal men op zijn tellen moeten passen, vooral in die gebieden waar van oudsher de Arjos

voet aan de grond heeft gehad. De gemiddelde leeftijd hier is ook vrij hoog, zodat de kans groot is, dat er vrij plotseling allerlei clubs gaan verdwijnen.

Functioneert het secretariaat wel voldoende? En zou het niet mogelijk zijn dat men regelmatig een groter aantal Zeeuwen afvaardigt naar studieconferenties en andere nationale evenementen? Zeeland ligt toch niets verder van het centrum dan b.v. Groningen of Friesland.

Wij willen niet nalaten onze blijdschap uit te spreken over het feit, dat een behoorlijk aantal Zeeuwen de kadercursus volgde; daarbij is ook vermeldenswaard dat zij met voortvarendheid in het Arjoswerk zijn ingeschakeld.

Het voorzitterschap is in handen van de heer C. Balkenende te Kapelle.

Noord-Brabant.

Brabant heeft zijn specifieke moeilijkheden. Er komt veel werk terecht op slechts enkele schouders, terwijl de grote wisseling onder de protestantse jongeren het werk nog extra bemoeilijkt.

Het is duidelijk, dat dan ook alle beschikbare krachten gemobiliseerd moeten worden. Helaas moet geconstateerd worden dat de Arjos in het noordelijke deel van de provincie — waar zij juist het sterkst zou kunnen zijn — steeds zwakker wordt.

Als voorzitter treedt op ir. A. Smid uit Breda, terwijl het secretariaat wordt gevoerd door mejuffrouw R. Kilsdonk uit Eindhoven.

Limburg.

In Treebeek bloeit de meest zuidelijke loot van de Arjosboom. Een stel enthousiaste jongeren houdt daar stug vol. Zij weten dat zij voor hun speciale problemen bij de Nationale Organisatie aan kunnen kloppen. Wij brengen hun een ere-saluut en wensen hun succes!

STEDELIJKE VERBANDEN.

Groningen.

Nog niet vele jaren functioneert dit stedelijk verband. Dit neemt niet weg dat het zich beijvert het aantal clubs in de stad Groningen en nabije omgeving uit te breiden. De verhouding met het provinciaal bestuur is goed.

Als voorzitter treedt op J. Roelfsema en mejuffrouw A. Poelstra volgde de zeer actieve mejuffrouw A. Berg als secretaresse op.

Utrecht.

Het bestuur van dit stedelijk verband onderging enige ernstige aderlatingen, die het slechts langzaam te boven kan komen. Wij hopen dat spoedig het ogenblik is aangebroken, dat het weer initiatieven gaat nemen en als spreekbuis van het Utrechtse Arjosleven gaat functioneren.

Voorzitter van het stedelijk verband is A. B. van der Slikke.

Amsterdam.

Een reeds vele keren in dit verslag aangehaalde wisseling van bestuursleden deed zich in het afgelopen jaar ook hier voor. De zeer actieve voorzitter J. P. Feddema droeg de tekenen zijner waardigheid aan J. de Groot over; ongeveer tegelijkertijd trad als nieuwe secretaris op J. Ramp. Wij willen niet nalaten de vroegere secretaris H. van Homeijer nog eens nadrukkelijk te bedanken voor het zeer vele werk dat hij in de hoofdstad voor de Arjos heeft verzet. De voorzitters wisselden, doch Van Homeijer bleef. De Amsterdamse Arjos heeft veel gehad aan zijn activiteiten.

Gelukkig kon in Amsterdam-Oost een nieuwe club worden opgericht, terwijl men de stadsuitbreiding naar het westen en zuiden (Amstelveen) zoveel mogelijk tracht bij te houden.

's-Gravenhage.

Van de Arios in de Residentie moet helaas geconstateerd worden dat het geen wezenlijke eenheid vormt. In de verschillende stadsdelen duiken clubs op, doch zij verdwijnen ook weer. Tot nu toe blijken de pogingen van het stedelijk bestuur

om hier verbetering in te brengen geen succes op te leveren. Wij hopen dat in een volgend verslag optimistischer geluiden kunnen worden vermeld.

Als voorzitter treedt op mr. C. Pijl Hogeweg en als secretaresse mejuffrouw A. van der Wijngaard, die onlangs mejuffrouw A. Hartsuiker opvolgde.

Rotterdam.

Sedert 1953 fungeerde mr. W. de Kwaadsteniet als voorzitter van het stedelijk verband van onze grootste havenstad. Hij achtte nu het tijdstip gekomen dit over te dragen. Wij zijn hem zeer erkentelijk voor alles wat hij voor de Arjos gedaan heeft en weten dat hij de Arjos niet vergeet, nu hij op een andere post de Anti-Revolutionaire zaak dient.

C. van der Wal volgde hem op, terwijl als secretaresse fungeert mejuffrouw A. C. de Bruijn.

Als bijzonderheid willen wij de aandacht vestigen op het bestaan van een club uit louter dames en het is een goede club. Overigens heeft men wel eens een eigen kijk op de Arjoszaak, hetgeen echter niet verhindert in het grote Arjosverband mee te werken.

KONTAKT MET DE PARTIJ-ORGANEN

In de afvaardiging van het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen aan het Landelijk Bestuur kwam geen wijziging.

Namens de Arjos namen de heren S. Silvis en mr. C. Boertien deel aan de besprekingen in het Centraal Comité.

Op 3 oktober 1958 vond een bespreking plaats tussen het dagelijks bestuur van de A.R. Partij en dat van de Arjos. Deze bespreking, waar o.m. van gedachten werd gewisseld over de financiële verhouding en de vele andere kontakten, vonden steeds plaats in een prettige sfeer.

KONTAKTEN MET ANDERE ORGANISATIES

a. Kontakt Protestants-Christelijke Jeugd Organisaties.

De bezinnings- en gespreksmogelijkheid die er voor de protestants-christelijke jeugdorganisaties in Kontakt verwezenlijkt zijn, krijgen steeds meer vorm.

Er vond een viertal bijeenkomsten plaats waar gesproken werd over: „Betekent de jeugdbeweging iets voor de samenleving?” door Ad. Kuiper; „Jeugd en Publiciteit” door dr. E. Diemer; „Subsidie-aangelegenheden” door dr. H. Schamhart, en „Integratie van het jeugdwerk in de sport en omgekeerd” door prof. dr. ir. H. van Riessen.

Op 30 en 31 oktober 1959 hoopt Kontakt een conferentie te houden, waar uitvoerig gesproken zal worden over: „De toekomst van Kontakt; de mentaliteit van de hedendaagse jeugd en die van de protestants-christelijke jeugd; en over: „Hoe brengt men het evangelie bij de jeugd.”

De ontwikkeling van Kontakt is ook voor de Arjos van belang. Naast het fungeren als brievenbus voor de protestantse jeugdorganisaties en het organisatorische kontakt, zijn de persoonlijke kontakten zeer belangrijk. Het regelmatig kennismaken van elkaars periodieken en tijdschriften geeft voorts een beter inzicht in elkaars opvattingen en werkwijze.

b. Politieke Jongeren Contact Raad.

In de P.J.C.R. werken samen de J.O.K.V.P., de „Nieuwe Koers” (P.v.d.A.), de J.O.V.D., de C.H.J.G. en de A.R.J.O.S. Besluiten kunnen slechts worden genomen met algemene instemming. Voor de A.R.J.O.S. hebben zitting mejuffrouw J. van Leeuwen en A. H. M. Mulder, die ook het secretariaat uitoefent.

Nadat de gerezen moeilijkheden uit de weg waren geruimd, werd op 25 april 1959 in het gebouw van de Tweede Kamer der Staten-Generaal een jongerenconferentie gehouden ter gelegenheid van de herdenking van het 10-jarig bestaan van de NAVO. Aan deze conferentie namen in totaal 180 jongeren deel, waarvan naar schatting 30 Arjosleden. Zijne Excellentie ir. C. Staf, minister van Oorlog en Marine, sprak het openingswoord uit, waarna dr. L. de Jong sprak over „De zin van de NAVO-politiek” en mr. J. L. Heldring adjunct-hoofdredacteur van de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” over „De souvereiniteit van en de overdracht van bevoegdheden door de NAVO-landen”.

Mr. H. A. Homan jr. nam het grootste deel van de voorbereidingswerkzaamheden voor zijn rekening, in verband met ziekte van de secretaris.

In het kader van de uitwisseling van politieke jeugdleiders

in NAVO-verband is van 14 tot 17 september j.l. een groep van 15 Amerikanen en Canadezen gedurende drie dagen in ons land ontvangen.

c. Nederlandse Jongerenraad der Europese Beweging.

De Europese Jeugdcampagne waarvan de Jongerenraad de Nederlandse representant is, werd per 1 september van dit jaar opgeheven.

Hoewel dit niet automatisch de opheffing van de Jongerenraad behoeft te betekenen, is door de omstandigheid dat de financiële basis daarmee is komen te vervallen, de vraag aan de orde gesteld of en in welke vorm de Jongerenraad zijn werkzaamheden zal voortzetten. De discussie hierover is nog in volle gang.

Over de ontwikkeling van een en ander zijn wij niet geheel gerust. Het bestuur realiseert zich terdege dat het op een gegeven moment het nut dat voortzetting van dit werk voor onze organisatie zal opleveren, zal moeten afwegen tegen de bezwaren van eventuele organisatievormen. Zodra de zaak daarvoor rijp is zal zij in een hoofdbestuursvergadering aan de orde worden gesteld.

In het afgelopen jaar werd een nationale jongerenconferentie in samenwerking met de P.J.C.R. georganiseerd, terwijl aan de in april van dit jaar gehouden NAVO-Jongerenconferentie, die door de P.J.C.R. werd belegd, door de N.J.R. medewerking is verleend.

JAARVERGADERING

De Algemene Vergadering vond plaats op zaterdag 13 december 1958 in hotel Smits te Utrecht. De morgenvergadering stond in het teken van de kabinetscrisis, die juist twee dagen tevoren was ontstaan. Zowel dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot als de heer J. Smallenbroek, die als waarnemend voorzitter sprak in verband met de ziekte van dr. W. P. Berghuis, spraken over de politieke situatie.

Hoewel een en ander vrij veel tijd eiste, werd nog uitvoerig over verschillende huishoudelijke zaken van gedachten gewisseld.

In de vacature die was ontstaan door het bedanken van Tj. Pel werd als vrijgekozene L. de Graaf uit Utrecht gekozen.

Het voorstel, dat door de Arjos van Sleenwijk aanhangig was gemaakt om voortaan aan ARJOS-leden die in militaire dienst gaan en die abonné van „Op Wiek” zijn, 50 % reductie op de abonnementsprijs te geven, werd met algemene stemmen aangenomen.

Door de club te De Lier was een voorstel gedaan om de mogelijkheid te scheppen, dat een club bij volmacht kan stemmen. In de daarbij gevoegde toelichting deelt men mede ten hoogste 5 volmachten per persoon toe te willen laten.

In het prae-advies van de zijde van het bestuur is medegedeeld, dat het bestuur niet geheel afwijzend staat tegenover dit voorstel. Het acht het in het leven roepen van de mogelijkheid een lid van een naburige club volmacht te geven aanvaardbaar. Het meent echter dit te moeten beperken tot één volmacht van een naburige club.

Aangezien artikel 39 der statuten voorschrijft, dat een voorstel tot wijziging van de statuten tenminste twee maanden vóór de algemene vergadering ter kennis van de aangesloten clubs moet zijn gebracht, kon op deze algemene vergadering geen beslissing worden genomen. Uitdrukkelijk werd vastgesteld, dat deze zaak in 1959 aan de orde zal worden gesteld.

Het jaarverslag over de periode 1 oktober 1957 t/m 30 september 1958 werd vastgesteld, evenals het financiële verslag over 1957.

Nadat mejuffrouw J. van Leeuwen de viering van het jubileum in december 1959 had aangekondigd, mededeling had gedaan van het instellen van een Jubileumfonds en aller medewerking had ingeroepen voor het verzamelen van bijdragen daarvoor, sprak ds. A. Broek uit Groningen over „Het missionair aspect in de christelijke politiek”.

Aan het einde van de morgenvergadering sprak de oudvoorzitter van de ARJA, dr. Joh. H. Scheurer uit Voorburg, nog een gevoelvol woord.

Ter afwisseling tekende het Arjoslid A. H. de Haan uit Loppersum politieke prenten, terwijl de samenzang werd geleid door T. Herstel uit Gouda.

De belangstelling voor deze algemene vergadering was zeer groot; op de huishoudelijke vergadering waren 78 clubs vertegenwoordigd, terwijl naar schatting 250 personen de middagvergadering bijwoonden.

BESTURENCONFERENTIE

In afwijking van andere jaren werd de z.g. brede besturenconferentie op 28 en 29 augustus j.l. gehouden.

Naast een door het hoofdbestuur te behandelen agendum werd in het bijzonder van gedachten gewisseld over de Jubileumactie; over de verdieping van het Arjoswerk, de verbreding van het Arjoswerk en over het kontakt tussen de ARJOS en Partij-organen. Deze laatste drie onderwerpen werden kort ingeleid door resp. J. van Leeuwen, J. van Vliet en ir. R. Feitsma, terwijl de voorzitter van de buitenlandse commissie de heer E. J. Mathies een korte inleiding hield over de doorwerking van het werk van deze commissie naar de Arjosclubs. Aan deze bijeenkomst namen 22 personen buiten de bestuursleden deel.

LANDELIJKE STUDIECONFERENTIE

De derde en vierde oktober 1958 worden in de annalen van de ARJOS vastgelegd als de dagen waarop een zeer goed geslaagde landelijke studieconferentie plaatsvond. Ruim 75 jongeren namen aan deze studieconferentie deel. Het thema luidde: „Samen-Leven”. Vier facetten daarvan werden speciaal belicht.

Ds. A. Hilbers, Chr. Geref. predikant te Leeuwarden: mijn werk; de heer A. Borstlap, secretaris van het C.N.V. te Utrecht: mijn baas; dr. G. J. Stapelkamp, secr. Ned. Chr. Bouwvakpatroonsbond te Utrecht: mijn loon; mej. J. van Leeuwen, maatschappelijk werkster te Rijswijk: de ander.

De referaten werden vooraf in een brochure aan de deelnemers toegezonden.

In afwijking van de in andere jaren gebruikelijke methode, werden als inleiding op de discussies door drie groepen, die uit de deelnemers werden gevormd, drie facetten in de vorm van een rollenspel uitgebeeld. Onmiddellijk daarop ging men in discussiegroepen uiteen.

Een groot aantal vragen werd daarna op de referenten afgevuurd. De eerste ronde van de discussie kon eerst 's avonds laat worden afgesloten. De zaterdagmorgen was bestemd voor de tweede ronde. Ook daarvan werd weer dankbaar gebruik gemaakt. De eminente wijze daarop dr. Stapelkamp aan het

einde van de studiedagen de grote lijn wist aan te geven, mag niet onvermeld blijven. Aan de deelnemers werd een verslag van de besprekingen toegezonden.

Evenals vorige jaren kregen de conferentiegangers de opdracht mee om het behandelde onderwerp op de verschillende clubs te gaan inleiden. Dit jaar werd bijzondere aandacht besteed aan het vragenformulier, dat bij die gelegenheid moest worden ingevuld. In afwijking van een vroeger gevolgde methode dienden de inleiders twee exemplaren in te vullen en daarvan één aan het provinciale secretariaat en één aan het nationale secretariaat te zenden. Van de theoretisch te brengen 350 bezoeken, werden 131 rapporten ontvangen. Hoewel wij uit dit aantal ontvangen formulieren niet onmiddellijk af willen leiden dat er niet meer bezoeken zijn afgelegd, achten wij deze ontwikkeling wel dermate teleurstellend, dat wij er hier aandacht aan willen schenken.

Nadrukkelijk willen wij vaststellen dat het niet brengen van deze bezoeken voor de verantwoordelijkheid van de provinciale besturen komt. Wanneer door deze besturen geen leiding op dit punt wordt gegeven en in die gevallen waarin dat nodig blijkt geen contrôle wordt geïoefend, dan gaat daardoor een groot deel van de positieve mogelijkheden die het behandelen van dit studieconferentie-onderwerp in zich bergt, verloren. De Nationale Organisatie geeft niet telkenjare ongeveer f 1.000,— uit voor deze conferentie om plm. 75 jongeren iets mee te geven.

Een dergelijk bedrag is alleen dan verantwoord wanneer dit de gehele organisatie ten goede komt.

Aan het adres van de clubs zouden wij willen opmerken, dat zij het verzoek van een conferentieganger om dit onderwerp op hun club te komen inleiden, niet zien als inmenging in hun zaken. Sinds het bestaan van de ARJOS is deze methode gevolgd. Elk clubbestuur dat aan het begin van een seizoen een werkschema opmaakt, weet, dat er één vergadering voor het onderwerp van de studieconferentie dient te worden uitgetrokken. Dit werk geschiedt louter en alleen ten behoeve van de clubs. Overigens bleek uit de ingevulde formulieren dat ongeveer 95 % het aan de orde gestelde onderwerp buitengewoon op prijs stelde.

Dat van de gelegenheid van dit bezoek aan de clubs gebruik wordt gemaakt om verschillende gegevens over de clubs te

verzamelen is niet meer dan normaal. De ARJOS is gelukkig een levende zaak en overal waar leven is treedt verandering op. Wil een provinciaal en een landelijk bestuur weten wat zij voor de ARJOS moet doen en in welke richting zij leiding dient te geven, dan zullen zij over gegevens moeten beschikken.

Wij hopen dat in een volgend jaarverslag gewag gemaakt kan worden van een verbetering op dit punt.

STUDENTENCONFERENTIE

De tiende conferentie met studenten vond plaats op 9 en 10 januari j.l. in het Gereformeerd Jeugdcentrum „De Witte Hei” te Huis ter Heide. Deze bijeenkomst werd door circa 60 studenten bijgewoond en stond onder leiding van het moderamenlid mr. C. Boertien.

Prof. dr. Herman N. Ridderbos refereerde over „Politiek en Ethiek”, terwijl de oud-gouverneur van Nederlands Nieuw-Guinea, dr. J. van Baal, sprak over „Azië en Nieuw-Guinea”.

Ook nu weer werd de zaterdagmorgen gereserveerd voor het stellen van vragen aan een forum. Wij zijn de leden van het forum veel dank verschuldigd voor hun medewerking. In het forum, dat werd voorgezeten door mr. C. Boertien, hadden zitting de heren: dr. J. van Baal, prof. mr. Th. A. Versteeg, J. Wilschut, G. A. Kieft, G. Puchinger en B. Roolvink.

De conferentie kan als geslaagd worden beschouwd.

STUDIEMATERIAAL

Momenteel heeft de ARJOS alleen de schetsenbundel 1958 tot haar beschikking. De verkoop van deze bundel, waarin een tiental schetsen is opgenomen, verloopt goed. Vele clubs maken gebruik van deze mogelijkheid. Daarnaast worden regelmatig studieschetsen in „Op Wiek” gepubliceerd. Het heeft ons on-aangenaam verrast, dat slechts op weinig clubs van deze schetsen gebruik wordt gemaakt. Zowel de redactie van het blad als het moderamen vraagt zich af wat daarvan de oorzaak is. Zolang hierover geen duidelijkheid is verkregen, wordt met de publicatie voortgegaan.

Aan de verzoeken om een eenvoudige schetsenbundel uit te geven, die geschikt is voor beginnende clubs, zal binnen afzienbare tijd worden voldaan. De voorbereidingen zijn in een vergevorderd stadium.

KADERCURSUS

Het succes waarmede in het verenigingsjaar 1957/1958 voor het eerst een kadercursus werd georganiseerd, behelsde onmiddellijk de opdracht om daarmede verder te gaan. Ook het cursusjaar 1958/1959 kan succesvol worden genoemd. Er werd gestart met 175 cursisten, die als volgt over de verschillende provincies waren verdeeld:

Groningen	26	Utrecht	9
Friesland	19	Noord-Holland	21
Drenthe	11	Zuid-Holland	40
Overijssel	13	Zeeland	17
Gelderland	19		

Een vergelijking van het percentage leden dat elke provincie telt en het aandeel dat het aan cursisten levert, leert ons dat er slechts enkele verschillen zijn.

Provincie:	% van het totaal aantal leden:	% van het totaal aantal cursisten:
Groningen	14,21	14,86
Friesland	11,86	10,86
Drenthe	9,66	6,28
Overijssel	13,24	7,43
Gelderland	6,42	10,86
Utrecht	5,76	5,14
Noord-Holland	9,99	12,—
Zuid-Holland	21,78	22,86
Zeeland	4,94	9,71
Noord-Brabant/Limburg	2,14	—,—

Aan 103 deelnemers werd aan het einde van de cursus een getuigschrift uitgereikt, dat getekend was door dr. W. P. Berghuis, dr. A. Veerman en S. Silvis.

De slotconferentie werd op vrijdag 1 en zaterdag 2 mei j.l. gehouden. Hieraan namen 68 personen deel. Overnacht werd in het Gereformeerd Jeugdcentrum „De Witte Hei” te Huis ter Heide, waar vrijdagsavonds de halve finale en finale van de politieke quiz met veel animo werden gespeeld tussen de vertegenwoordigers van de cursisten uit Zeeland, Zuid-Hol-

land, Groningen en Overijssel. Met slechts een gering verschil in het toegekende aantal punten kwam in de eindstrijd tussen Zuid-Holland en Groningen, eerstgenoemde als overwinnaar uit de bus.

Zaterdagmorgen begaf men zich per bus naar Hilversum, waar de heer P. C. Elfferich, wethouder van Delft, sprak over: „Heeft de gemeente nog een wezenlijke plaats in het Nederlandse staatsbestel?”

Vervolgens werd het gezelschap ontvangen op het stadhuis van Hilversum, waar de heer P. Bergsma, secretaris der gemeente, een toespraak hield.

Na de koffiemaaltijd voerden dr. W. P. Berghuis en de heer R. Gosker nog het woord.

De cursus bevatte lessen inzake: A.R. Beginselen, A.R. Praktijk, Staatsinrichting, Parlementaire Geschiedenis, Economie, Gemeentepolitiek en Sociale Wetgeving.

In afwijking van het vorige jaar werd de leerstof, betrekking hebbend op één vak in één zending aan de cursisten verstuurd. Nadat men ongeveer vier weken de gelegenheid had de stof door te nemen volgde des zaterdagsmiddags een mondelinge les over de bestudeerde lessen. Dit systeem blijkt beter te voldoen dan het vroegere.

De mondelinge lessen werden gegeven in: Groningen aan 30 cursisten; Leeuwarden aan 19 cursisten; Zwolle aan 22 cursisten; Ede aan 17 cursisten; Amsterdam aan 31 cursisten; 's-Gravenhage aan 39 cursisten en in Goes aan 17 cursisten.

De plaatsen werden bepaald nadat vaststond hoeveel cursisten er uit een bepaalde omgeving afkomstig waren.

Als docenten werkten in deze cursus mede: dr. A. Veerman, die als cursusleider optrad, de heren E. van Ruller, dr. G. J. Stapelkamp, ds. P. Visser, dr. W. Albeda, drs. J. A. de Jonge, J. P. Reehoorn, J. Strijker, burg. A. Drost, R. Gosker, burg. M. W. Schakel, mr. B. Dijkstra, burg. C. van Oosten, L. de Graaf en S. Silvis.

Van de zijde van het moderamen werden de docentenvergaderingen bijgewoond door de heer Silvis, mejuffrouw Van Leeuwen en de secretaris.

Een woord van hartelijke dank aan de docenten, die vele vrije zaterdagmiddagen voor de cursus beschikbaar stelden, mag niet ontbreken.

De toewijding van de cursisten mag niet onvermeld blijven;

er werden verschillende staaltjes van doorzettingsvermogen en opoffering van vrije tijd geleverd.

De cursus valt onder het werkterrein van de methodiek- en schetsencommissie.

METHODIEK- EN SCHETSENCOMMISSIE

Een zevental keren kwam deze commissie in het afgelopen jaar bijéén; bij de meeste vergaderingen waren één of meer docenten van de kadercursus aanwezig. Daaruit blijkt ook duidelijk, dat het accent bij de werkzaamheden van deze commissie in belangrijke mate ligt bij het voorbereiden van en leiding geven aan de kadercursus.

Als voorzitter trad op dr. A. Veerman, terwijl verder als lid van deze commissie deel uit maakten: mejuffrouw J. van Leeuwen, mejuffrouw T. Laninga, T. Herstel, S. Silvis en A. H. M. Mulder.

PUBLICITEITSMIDDELEN

a. „Op Wiek”.

Omtrent de ontwikkeling van het Arjosorgaan „Op Wiek” zijn wij in staat matig optimistische geluiden te laten horen. De exploitatie-rekening van de eerste jaargang, die 11 nummers bevatte, die maandelijks van april 1958 tot en met maart 1959 verschenen, liet een klein batig saldo zien. Het aantal abonné's bedroeg bij het einde van de eerste jaargang 1473. Dit aantal is sindsdien enigszins teruggelopen tengevolge van de bij het ingaan van een nieuwe jaargang plaatshebbende mutaties.

Bij het maartnummer van het blad werd een bijlage gevoegd, waarop de abonné's door middel van het beantwoorden van een aantal vragen hun mening over het blad konden zeggen. Ongeveer 7 % zond een formulier in, waarbij opgemerkt moet worden dat de spreiding vrij goed is, met dien verstande dat het aantal inzenders, die in het westelijk deel van ons land woonachtig zijn, iets sterker vertegenwoordigd zijn dan in het het noorden en oosten.

De gemiddelde leeftijd van de inzenders ligt op 24 jaar,

die niet veel afwijkt van de gemiddelde leeftijd van de Arjosleden.

Verreweg het grootste aantal inzenders betuigt zijn tevredenheid over de inhoud van het blad, hetgeen natuurlijk niet wegneemt, dat er kritische opmerkingen en suggesties worden geplaatst.

Opmerkingen als „maak er een blad van dat eens per 14 dagen verschijnt” variëren tot „maak er een inlegvel van „Nederlandse Gedachten” van.”

Een vrij vaak geuite wens is het opnemen van een vaste rubriek, die commentaar op de gebeurtenissen in en rondom het parlement geeft; voorts wenst men in sterkere mate een eigen geluid te horen, desnoods dwars tegen het partijstandpunt in.

Het verslag over de uitkomst van deze meningspeiling is uitvoerig besproken in de redactie en in het hoofdbestuur. De redactie houdt bij het bepalen van haar beleid in aanzienlijke mate rekening met de verkregen gegevens. Uit de verkregen gegevens van het clubbezoek springt een zaak naar voren, die het waard is om de aandacht van elk Arjoslid te hebben.

Het blijkt n.l. dat op slechts zeer weinig clubs „Op Wiek” als regelmatig onderwerp van gesprek tijdens de clubvergaderingen aan de orde komt.

Eveneens valt het op, dat er zo weinig gebruik gemaakt wordt van de studieschetsen. Wij dringen er in de eerste plaats bij elke voorzitter op aan toch regelmatig „Op Wiek” ter sprake te brengen en niet alleen in voorkomende gevallen de studieschetsen te behandelen, doch de leden van de club vertrouwd te maken met het blad, door regelmatig de inhoud van een pas verschenen nummer tot onderwerp van discussie te maken.

Een oproep om er voor te zorgen dat het aantal abonne's steeds toeneemt, mag niet ontbreken. Temeer niet, nu bewezen is dat ons blad levensvatbaarheid bezit. Wanneer er zo nu en dan klachten binnenkomen over de hoge abonnementsprijs dan kunnen wij daarop slechts antwoorden, dat een gezamenlijke krachtsinspanning om het aantal abonnementen boven de 2000 te brengen, wellicht tot gevolg kan hebben, dat tot verlaging van abonnementsprijs kan worden overgegaan.

Wij willen niet nalaten te besluiten met het betuigen van onze erkentelijkheid aan de medewerkers, de redactieleden en

zeker niet in de laatste plaats aan de uitgever J. B. van den Brink & Co. te Zutphen.

b. „Nederlandse Gedachten”.

Ook in het afgelopen jaar werden wij in de gelegenheid gesteld Arjos-nieuws in het officiële partij-orgaan te plaatsen. Van een goede samenwerking met de redactie van dit blad wordt dankbaar gewag gemaakt.

c. Radio.

Van de in verband met de verkiezingen extra beschikbare zendtijd, werd één uitzending door de heer S. Silvis verzorgd. Tweemaal werd de veertiendaagse uitzending op donderdagavond aan de ARJOS afgestaan; sprekers waren dr. A. Veerman en mejuffrouw J. van Leeuwen.

STICHTING A.R.J.O.S.

In het bestuur van de stichting traden geen wijzigingen op. De financiering van „Op Wiek” loopt via een postrekening ten name van de stichting. Op deze postrekening worden ook de giften die voor het Jubileumfonds bestemd zijn ontvangen.

Teneinde zoveel mogelijk provenuen daarvan te kweken is een aanzienlijk gedeelte rentegevend belegd bij de Zuidhollandse Bank te 's-Gravenhage. Er zijn geen kasmiddelen, doch alle ontvangsten en betalingen vinden plaats via de giro.

Elke opdracht tot het doen van betalingen moet door twee bestuursleden zijn ondertekend.

VERKIEZINGSACTIE 1959

De op 11 december 1958 ontstane kabinetscrisis had zeer grote invloed op de gang van zaken binnen de ARJOS gedurende de tweede helft van het verenigingsjaar. Weliswaar verkeerde de voorbereiding van de verkiezingsactie, die oorspronkelijk in 1960 zou worden gevoerd, in een beginstadium, het besluit dat op 12 maart 1959 verkiezingen voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal zouden worden gehouden, noodzaakte het bestuur in zeer korte tijd plannen op te stellen, terwijl de verwezenlijking vrijwel onmiddellijk ter hand werd genomen.

In een telegrafisch bijengeroepen vergadering van het hoofdbestuur, die op 29 december 1958 plaats vond, werden de plannen vastgesteld.

De essentiële punten van dit plan waren:

- a. per provincie wordt één vergadering gehouden;
- b. sterke coördinatie vindt plaats met de verschillende organen in de partij, zowel op landelijk als op plaatselijk en provinciaal niveau;
- c. de plaatsen en data van de ARJOS-bijeenkomsten passen geheel in het schema van de partij-activiteiten;
- d. in het algemeen zullen, evenals in 1956, twee sprekers optreden, waarvan één tot de jongeren gerekend kan worden;
- e. de organisatie van deze bijeenkomsten ligt grotendeels in handen van de provinciale besturen;
- f. een toegangsprijs van f 0,25 wordt berekend;
- g. door het Centraal Comité wordt een bedrag uit het verkiezingsfonds ter beschikking gesteld;
- h. door partij en Arjos samen wordt één grote landelijke manifestatie belegd.

In totaal werden er 18 verkiezingsbijeenkomsten gehouden, waar plm. 6200 bezoekers werden geteld.

Tijdens de verkiezingsactie bleek zich de mogelijkheid voor te doen om een inlegvel te leggen in „Jong Gereformeerd” en in „De Sleutel”. De kosten daarvan kwamen uiteraard voor onze rekening.

De voorzitter van de Nederlandse Bond van J.V. op G.G., ds. G. N. Lammers, lanceerde in een geheel aan de politiek gewijd nummer van „Jong Gereformeerd” van 13 februari j.l. enkele suggesties die tot doel hadden de leden van de jeugdverenigingen te activeren. In verband daarmee werd door ons de z.g. oranje folder beschikbaar gesteld.

Eveneens in het kader van de verkiezingsactiviteit werd een extra nummer van „Op Wiek” uitgegeven met een oplage van 22.500 exemplaren. Wij prijzen ons gelukkig melding te kunnen maken van het feit in staat te zijn geweest aan alle leden

van de Chr. Korfbalbond, Chr. Gymnastiek Verbond, Verbond van Chr. Voetbalverenigingen, Chr. Volleybalbond, Ned. Chr. Wandelsportbond, Chr. Athletiek Bond, Chr. Jeugdbond van Natuurvrienden, C.J.B.T.B., Bond van Chr. Boerinnen, Boerenmeisjes en Plattelandsvrouwen, Prot. Chr. Militaire Tehuizen, Officiers- en onderofficiers-messes en longrooms, aan Gereformeerde, Christelijke Gereformeerde, Gereformeerde o/h art. 31 K.O., Ned. Hervormde, Baptisten, Doopsgezinde en Evangelisch-Lutherse predikanten, redacties van kerkbodes en van couranten, aan de besturen van alle kiesverenigingen en alle Arjosleden een exemplaar te hebben kunnen zenden.

Van het ons ter beschikking gestelde bedrag werd ongeveer tweederde gedeelte verbruikt.

In het algemeen slaagden de verkiezingsbijeenkomsten goed, hoewel onder het oog dient te worden gezien, dat enkele minimale belangstelling ondervonden. De coördinatie was vrijwel overal beter dan tijdens de verkiezingscampagne 1956. Men dient zich af te vragen of het vergaderingstype zoals dat door de ARJOS wordt gehanteerd, speciaal in het westen van het land, voldoende resultaten oplevert.

De plannen voor het organiseren van een landelijke verkiezingsmanifestatie konden door omstandigheden, buiten de ARJOS liggende, geen doorgang vinden.

SOCIAAL-ECONOMISCHE WERKGROEP

De werkzaamheden van deze studiegroepen kunnen niet tot de spectaculaire worden gerekend. Zij zijn daarom niet minder waardevol. Het feit, dat binnen de ARJOS een aantal jongeren bezig is zich te bezinnen op speciale problemen en de politieke gevolgen ervan, rechtvaardigt het bestaan van deze werkgroep.

Als voorlopige afronding van de studies over de gevolgen van het Deltaplan voor Zeeland, konden de daarover samengestelde rapporten in brochurevorm worden uitgegeven. De titel van deze brochure luidt: „De Anti-Revolutionair en het Deltaplan voor Zeeland”. Ze is verkrijgbaar voor de prijs van f 0.75 per exemplaar.

De studies omtrent de industrialisatie in de noordelijke provincies vinden doorgang, doch zijn nog niet in een eindstadium gekomen.

Over de vraagstukken verband houdende met het invoeren van een vijfdaagse werkweek, is reeds een interim-rapport verschenen, terwijl het eindrapport binnenkort tegemoet kan worden gezien.

Een andere sectie nam de studie ter hand over „De structuurveranderingen in de landbouw”.

Het bestuur vergaderde driemaal en is als volgt samengesteld: C. Balkenende, voorzitter, mej. J. van Leeuwen, adg. adjuncte, T. Hopman, F. Slot, drs. W. K. de Roos, leden en A. H. M. Mulder, secretaris.

INTERNATIONAAL WERK

U.I.J.D.C.

De Unie van Jonge Christen Democraten heeft in het achter ons liggende jaar veel aandacht besteed aan een interne reorganisatie.

Door het instellen van een commissie voor centraal en zuidoost Europa hebben de leden, die afkomstig zijn uit de landen van achter het IJzeren Gordijn een zekere mate van zelfstandigheid gekregen. Daarnaast is er een commissie voor West-Europa ingesteld, die — onder presidiaat van een Duitser — de aangelegenheden van de zes landen die in de Euromarkt samenwerken, met Oostenrijk en Zwitserland, behandelt.

Tot voorzitter van de Europese organisatie van de U.I.D.J.C. werd benoemd de Nederlander drs. C. Cosijn te Breda, vroeger voorzitter van de J.O.K.V.P. Het Arjoslid E. J. Mathies werd belast met de leiding van een commissie ad hoc die een oplossing moet zien te vinden voor de financiële problemen.

Dat men voor het realiseren van de reorganisatieplannen gedurende een jaar zijn handen vol heeft en niet tot andere activiteiten kan overgaan, is voor een internationale organisatie volledig te rechtvaardigen.

Het communistisch jeugdfestival, dat van 25 juli tot 5 augustus 1959 in Wenen werd gehouden, is aanleiding geweest tot het voeren van omvangrijke besprekingen. De U.I.J.D.C. heeft elke deelname aan dit congres ernstig afgeraden en daarvan publiekelijk mededeling gedaan.

De Nederlandse Equipe gaf daartoe begin mei 1959 een communiqué van de volgende inhoud uit:

—„De Nederlandse Equipe van de Internationale Unie van Jonge Christen Democraten (U.I.J.D.C.), waarin samenwerken de Jongerenorganisatie in de K.V.P. en de Nationale Organisatie van Anti-Revolutionaire Jongeren Studieclubs, richt de volgende waarschuwing tot de Nederlandse jeugd. Van 26 juli tot 5 augustus 1959 zal te Wenen het zogenaamde zevende wereldjeugdfestival worden georganiseerd door de W.F.D.Y., de communistische internationale jeugdbeweging.

Omdat wij weten, dat een groep Nederlandse jongeren om velerlei redenen van plan is aan deze communistische demonstratie deel te nemen, willen wij met de meeste klem deelname aan dit festival, in welke vorm dan ook, ontraden. Iedere deelname daaraan betekent in feite verraad aan de jeugd van Hongarije en de andere getyranniseerde volken, aan de Oostenrijkse jeugd, die tegen dit festival fel protesteert en aan de jeugd in de vrije wereld.

Ga wel naar Wenen, omdat de vrije Oostenrijkse jeugdbeweging in het comité „Junges Leben” verenigd, daar om vraagt, maar neem niet deel aan het festival. Nodig de zich overtuigd houdende communisten en de jeugd uit de neutrale landen uit tot een eerlijk gesprek.

Vergeet Hongarije en Tibet niet; maak geen gemene zaak met de communisten; toon wat de jeugd in de vrije wereld wil.”

Teneinde de doorstroming te bevorderen en steeds binnen de equipe over krachten te beschikken, die op de hoogte van de hangende problemen zijn, werd besloten het aantal leden op 10 te stellen. Door de Arjos worden er daarvan 5 aangewezen, t.w. E. J. Mathies, die het voorzitterschap bekleedt, mr. H. A. Homan jr., W. J. Erbrink, F. Kors en A. H. M. Mulder, die het secretariaat uitoefent.

KONTAKT JONGE EUROPESE PROTESTANTEN

In het vorige jaarverslag werd de te houden derde protestantenconferentie in Zürich van 5 tot 8 november 1958, reeds aangekondigd.

Als gastvrouw trad de zeer kleine Evangelische Volkspartei (één vertegenwoordiger in de Nationale Raad) op. De ontvangst was werkelijk groots en het verblijf vorstelijk. Er is echter niet alleen van het goede der aarde genoten, doch eveneens hard gewerkt.

Wanneer men zich realiseert, dat onderstaande referaten in een tijdsbestek van circa 60 uur werden uitgesproken en in

uitvoerige discussie kwamen, dan wordt duidelijk dat in Zürich gewerkt werd.

De Zwitserse prof. dr. W. Kägi sprak over „Het doel en de betekenis van de Zwitserse neutraliteit”;

Dr. S. Dübel, referendaris op het ministerie „für gesamt-deutsche Fragen” in Bonn over „De betekenis van het neutralisme naar protestantse opvatting”;

de Zwitserse prof. dr. Schweizer sprak over: „Het atoomvraagstuk naar protestantse opvatting”;

terwijl de Nederlandse C.N.V.-secretaris A. Borstlap refereerde over „De Europese gemeenschap naar protestantse opvatting”.

Eveneens werd door vertegenwoordigers van de deelnemende landen een kort overzicht gegeven omtrent de daar heersende meningen over „de angst voor de atoomwapenen en het verbod van atoomwapenen”.

De publiciteit van deze conferentie, waaraan 35 personen deelnamen, die afkomstig waren uit Duitsland, Zwitserland en Nederland, was zeer goed verzorgd. De openingszitting werd per televisie uitgezonden, terwijl na afloop door radio Bero-münster een gesprek tussen de referenten gedurende 16 minuten werd opgenomen.

Aan deze conferentie werd van Nederlandse zijde deelgenomen door E. J. Mathies, mr. H. A. Homan jr., C. B. Wels, L. de Graaf, J. van Putten, B. Wielenga en A. H. M. Mulder.

De persoonlijke kontakten leidden tot een zekere werkverdeling voor de voorbereiding van de volgende conferentie, ten einde te bewerkstelligen dat daaraan ook protestanten uit andere landen kunnen deelnemen.

Een vierde bijeenkomst zal D.V. worden gehouden in april 1960 in de omgeving van Bonn; hier zal worden gesproken over „De grondslagen van de protestantse politiek” en over „De samenwerking tussen Rooms-Katholieken en Protestanten in de politiek”.

BUITENLANDSE WERKGROEP

De in september 1958 ondernomen poging om door middel van het instellen van een aantal regionale werkgroepen het buitenlandse werk en de studie over internationale vraagstuk-

ken beter te integreren in het Arjoswerk, is slechts gedeeltelijk met succes bekrond.

De groep die onder leiding van W. J. Erbrink uit Haarlem zich verdiept in de problematiek van de Europese Economische Gemeenschap, hoopt in het komende vergaderseizoen haar werkzaamheden af te ronden en op schrift te stellen.

De pogingen om in de noordelijke en oostelijke provincies een studiegroep in het leven te roepen die zich bezig houdt met „De situatie van de protestanten in de C.D.U.” hebben tot nu toe geen resultaten opgeleverd.

In het centrale deel van ons land en in het zuidwestelijke gedeelte bleken geen wezenlijke mogelijkheden aanwezig om tot de vorming van een werkgroep over te gaan.

Wij realiseren ons hierbij wel, dat de omstandigheden in het jaar waarin deze proef werd ondernomen verre van gunstig waren, aangezien vele Arjosleden een werkzaam aandeel hadden in de verkiezingscampagne.

Niettemin is de buitenlandse commissie van oordeel dat het noodzakelijk is dat er vaker over internationale vraagstukken op de clubs wordt gesproken en dat er een nauwere band tussen de besturen en de commissie zal ontstaan. Van de zijde van de commissie zullen hiertoe binnenkort voorstellen worden gedaan.

DOCUMENTATIE

Door de activiteiten van enkele leden van de commissie konden wederom enkele nummers van de Internationale Documentatiedienst worden samengesteld en aan belangstellenden worden toegezonden. Aan de belangstellenden voor internationale vraagstukken, die toezending van deze documentatiedienst op prijs stellen, is gevraagd als vergoeding voor de daarvoor te maken kosten f 2,50 per jaar bij te dragen. Een verblijdend groot aantal heeft hierop gunstig gereageerd.

De commissie bestaat uit de volgende personen: E. J. Mathies, voorzitter, mr. H. A. Homan jr., W. J. Erbrink, C. B. Wels, C. Balkenende, mejuffrouw J. van Leeuwen, J. de Graaf, T. Hopman, D. Corporaal en A. H. M. Mulder, secretaris.

Aan het slot van deze paragraaf moge er op gewezen worden, dat het zich verdiepen in de internationale vraagstukken

voor christenjongeren een zaak van groot belang dient te zijn. Wij dienen ook tegenover deze ingewikkelde en vaak onoverzichtelijke problemen een positieve houding aan te nemen. Daarbij komt dat wij de opdracht hebben om de zegen van de christelijke politiek en de christelijke organisatie niet voor onszelf hebben te houden, doch ook de taak hebben deze onder de aandacht van mede-christenen te brengen.

Als politieke noodzaak om de buitenlandse zaken op alle clubs regelmatig aan de orde te stellen, willen wij wijzen op de waarschijnlijk binnen enkele jaren te houden Europese verkiezingen.

Van ons wordt dan een bewuste keus gevraagd. Wij dienen dan te weten op welke kandidaten wij onze stem uitbrengen, welke hun uitgangspunten bij het bepalen van een Europese politiek zijn en hoe de samenstelling, bevoegdheden en werkzaamheden van de verschillende Europese organen zijn, waarbij de verhouding tussen de bevoegdheden van deze Europese organen en tussen de nationale een zeer belangrijk punt is.

Voor het bestuur,

De secretaris ARJOS,

A. H. M. Mulder.

's-Gravenhage, 29 augustus 1959.

VERSLAG

VAN HET COLLEGE VAN ADVIES DER ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ OVER HET JAAR 1959

SAMENSTELLING VAN HET COLLEGE

De leden van het College van Advies worden op voordracht van de centrale commissie van dit college door het Centraal Comité van Anti-Revolutionaire Kiesverenigingen benoemd voor een periode van zes jaar. De aftreding vindt gedurende de eerste zes jaren na de invoering van het nieuwe partij-statuuut plaats overeenkomstig een in 1956 vastgesteld rooster.

Per 1 januari 1959 traden 16 leden af, in wier plaats 20 personen werden uitgenodigd tot het college toe te treden. Een van de aangezochten heeft de uitnodiging niet aanvaard. Een en ander had tot gevolg, dat het college aan het begin van het verslagjaar 113 leden telde.

Begin maart 1959 overleed de heer Chr. van den Heuvel. In hem verloor zowel de belastingcommissie als de subcommissie voor landbouwaangelegenheden haar voorzitter. Dat de heer Van den Heuvel zijn gaven ook voor het College van Advies heeft aangewend stemt tot dankbaarheid.

Aan het eind van 1959 werden, in verband met het aftreden van 21 leden per 1 januari 1960, aan het Centraal Comité van Anti-Revolutionaire Kiesverenigingen 15 personen door de centrale commissie voor het lidmaatschap voorgedragen, te weten de heren A. H. B. Breukelaar, ir. J. F. Cusell, prof. dr. H. Dooyeweerd, dr. N. G. Geelkerken, J. C. Haspels, J. van Keulen, dr. G. J. Lammers, prof. dr. G. H. J. van der Molen, G. Puchinger phil. drs., P. G. Ridder econ. drs., H. Scholtens econ. drs., J. D. Thijs sin. drs., mr. H. de Wilde, mr. C. J.

Woudstra en R. Zijlstra econ. drs. Bij het opmaken van deze voordracht werd wederom de regel gevolgd, dat aftredende leden behoudens uitzondering niet terstond voor herbenoeming in aanmerking dienen te komen, hoewel het reglement zulks wel toestaat. De centrale commissie geeft er namelijk de voorkeur aan, een zekere afwisseling in de samenwerking van het college mogelijk te maken. Het Centraal Comité heeft de voordracht overgenomen zodat de uitnodigingen aan de nieuw te benoemen leden nog vóór het aanbreken van 1960 konden worden verzonden.

CENTRALE COMMISSIE

Per 1 januari 1959 bestond de centrale commissie uit de heren prof. mr. W. F. de Gaay Fortman, waarnemend voorzitter; F. W. Dirker econ. drs., dr. N. G. Geelkerken en mr. K. Groen. Mr. J. H. Prins trad op als secretaris van het college en van de centrale commissie.

Prof. De Gaay Fortman was volgens de vastgestelde rooster per 1 januari 1960 aan de beurt van aftreden en werd bij enkele kandidaatstelling herkozen. Dr. N. G. Geelkerken zag zich wegens vele andere werkzaamheden genoopt voor het lidmaatschap van de centrale commissie te bedanken. In zijn plaats werd bij enkele kandidaatstelling dr. W. Sleumer Tzn. gekozen.

Gedurende het gehele verslagjaar trad prof. De Gaay Fortman op als waarnemend voorzitter.

De centrale commissie vergaderde 7 maal te weten op 5 januari, 9 februari, 2 maart, 6 april, 4 mei, 8 juni, 9 oktober en 26 november.

De centrale commissie hield zich in het bijzonder bezig met de volgende aangelegenheden: het zich beraden over de vraag, of bepaalde onderwerpen in studie dienen te worden genomen; het zoeken van personen, die bereid en in staat zijn een bijdrage te leveren aan het werk van de commissies; te bevorderen, dat binnen redelijke tijd bruikbare resultaten worden voortgebracht; het besluiten omtrent openbaarmaking van door commissies ontworpen nota's of rapporten.

JAARVERGADERING

Het college vergaderde op 28 februari 1959 in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen te Utrecht.

De waarnemend voorzitter schonk in zijn openingswoord aandacht aan de gang van zaken bij de kabinetsformatie. Hij ging daarbij tevens in op de verhouding tussen Nederland en de trans-atlantische rijkdelen.

De vergadering werd in hoofdzaak gewijd aan een referaat van prof. mr. A. M. Donner over De verandering in de structuur van het staatsbestel, welk referaat als volgt kan worden samengevat.

Tegenover de voornaamste staatkundige denkbeelden van de 20e eeuw (communisme, nationaal-socialisme) zoekt men als regel steun bij beginselen en ideeën, die uit de 19e eeuw dateren. In het verzet tegen deze modernismen wordt te vaak voorbij gezien, of die 19e eeuwse opvattingen nog wel passen bij de staatkundige situatie van deze tijd. Het is echter aan-nemelijk, dat het politieke onbehagen en de lusteloosheid van velen hun oorzaak mede vinden in het besef, dat het nog altijd aangehangen en verdedigde stelsel in zijn uitwerking niet meer past bij de feiten van vandaag.

Als factoren, die de samenleving en daarmee ook de staat een ander aanzien hebben gegeven, moeten vooral worden genoemd:

- a. de opkomst der techniek,
- b. de voortdurende stijging van het levenspeil,
- c. de sociale en politieke emancipatie van de massa.

Er is tussen deze drie een nauw, in sommige opzichten zelfs een causaal, verband.

In het staatkundige hebben deze factoren het aanzijn gegeven aan verschijnselen als: z.g. welvaartsstaat, het streven naar sociale rechtvaardigheid, de massapartij.

De taak van de staat is door dit alles in een ander licht komen te staan. In plaats dat van hem wordt verwacht, dat hij een aantal gedragsregels stelt, deze handhaaft en verder slechts beperkte verantwoordelijkheden op zich neemt, wordt de staat thans een steeds bredere verantwoordelijkheid opgedragen. Dit begint met de sociale wetgeving van het begin

dezer eeuw, neemt toe tijdens de eerste wereldoorlog en krijgt zijn grote vlucht bij de crisiswetgeving der jaren dertig en de bemoeiingen tijdens de tweede wereldoorlog. Wat daarna is gebeurd, is geen principiële wijziging meer, maar slechts het trekken van consequenties uit reeds eerder aanvaarde gezichtspunten.

Deze verandering in de staatstaak heeft in de eerste plaats een omwenteling gebracht in de klassieke verhouding tussen wetgevende en uitvoerende macht, en daarmee in de verhouding van regering en parlement. Voorts heeft zij de verhouding tussen regering en ambtelijk apparaat aangetast. De moderne bureaucratie, mogelijk geworden door de ontwikkeling van de (organisatie) techniek en noodzakelijk voor de verwezenlijking der aan de moderne staat gestelde taken, heeft echter ook zelve de klassieke beginselen van openbaar bestuur niet meer kunnen handhaven.

De uitbreiding van de staatsbemoeiing heeft niet alleen — samen met de consequenties van het algemeen kiesrecht — het karakter van de staatkundige partij en daarmee dat van het parlement veranderd, doch tevens tot allerlei aantasting van het monopolie van representatie der parlementen geleid.

De genoemde veranderingen hebben voor de moderne rechtspraak (vooral in bestuursaangelegenheden) en voor de verhouding tussen centraal en gedecentraliseerd gezag, hun consequenties gehad.

Een bezinning op de toepasselijkheid en bruikbaarheid van de overgeërfde staatkundige beginselen en ideeën is derhalve zeer nodig. Het zal er daarbij om moeten gaan, het blijvende in de oude idealen van vrijheid, rechtsstaat en democratie te handhaven en zich niet willoos aan de (ten dele onvermijdelijke, althans met staatkundige middelen niet te beheersen) veranderingen in de structuur der samenleving over te geven. Er is in dit opzicht en te onzent en elders echter nog weinig geschied.

COMMISSIES

Van de stand van zaken in de onderscheidene commissies per 31 december 1959 kan het volgende overzicht worden gegeven.

A) VASTE COMMISSIES

1. *Sociaal-economische commissie* (voorzitter prof. dr. F. de Roos, secretaris T. Knecht). Deze commissie behoefde in het verslagjaar niet te vergaderen. In verband met de voortgang van het werk in de subcommissies mag binnenkort een vergadering van de vaste commissie worden verwacht.

Subcommissie bezitsvorming (voorzitter prof. mr. P. Borst, secretaris T. Knecht). Deze commissie kwam op 26 mei 1959 voor het eerst bijeen en vergaderde daarna enkele malen. De leden van de commissie gaven in een of meer nota's een uiteenzetting van hun visie op het onderwerp of op onderdelen daarvan. Een schets voor een rapport werd besproken. Aan de hand van de discussie daarover zal een ontwerp voor een rapport worden samengesteld.

De commissie loonvorming (voorzitter prof. dr. B. Pruyt, secretaris T. Knecht) vergaderde eenmaal.

Subcommissie middenstandsaangelegenheden (voorzitter H. J. Vermeulen, secretaris T. Knecht). Begin maart 1959 heeft de toenmalige voorzitter, prof. dr. F. L. van Muiswinkel, wegens drukke werkzaamheden voor deze functie bedankt. In zijn plaats werd de heer H. J. Vermeulen bereid gevonden het voorzitterschap van deze subcommissie op zich te nemen. Onder leiding van haar nieuwe voorzitter vergaderde de commissie vijfmaal. Zij kwam gereed met de opstelling van een nota inzake enkele hoofdzaken van het middenstandsbeleid. Een concept-rapport zal aan de vaste commissie voor sociaal-economische aangelegenheden worden voorgelegd.

Subcommissie voor landbouwaangelegenheden. Begin maart 1959 overleed de voorzitter van deze commissie, de heer Chr. van den Heuvel. De centrale commissie kon er nog niet in slagen in de ontstane vacature te voorzien.

2. *Commissie bestuurswezen* (voorzitter dr. J. R. Stellinga, secretaris mr. J. A. Oosterhoff). De commissie kwam gereed met de samenstelling van een concept-rapport inzake het district als bestuursvorm voor grote agglomeraties. Dit concept werd inmiddels aan de leden van het college toegezonden.

Door een subcommissie werd een nota opgesteld inzake het wetsontwerp Beroep administratieve beschikkingen. Voorts werden opmerkingen gemaakt in verband met de behandeling van enkele begrotingen in de Tweede Kamer.

3. *Onderwijscommissie* (voorzitter mr. T. A. van Dijken, secretaris mr. J. H. Grosheide). De commissie vergaderde gedurende het verslagjaar zevenmaal. Veel aandacht werd besteed aan het wetsontwerp tot regeling van het voortgezet onderwijs. Te dezer zake stelde de commissie een nota samen welke in april werd gepubliceerd. Een nadere nota is in behandeling, terwijl de commissie zich voorts beraadt op de onderwijskundige zijden van het genoemde wetsontwerp.

4. *Commissie voor buitenlandse aangelegenheden* (voorzitter dr. A. A. L. Rutgers, secretaris T. Knecht). De commissie kwam bijeen ter bespreking van een door mr. L. J. van der Burg samengesteld concept-rapport inzake samenwerking met minderontwikkelde gebieden. Dit rapport werd vervolgens toegezonden aan de leden van het college en in september 1959 gepubliceerd.

5. *Commissie voor militaire aangelegenheden* (voorzitter gedurende het verslagjaar generaal-majoor mr. W. J. van Dijk, secretaris T. Knecht). De commissie vergaderde viermaal. Zij hield zich voornamelijk bezig met problemen rondom de verhouding tussen volk en krijgsmacht. Ook aan de begroting van Defensie werd aandacht geschonken.

Tegen het einde van het verslagjaar heeft generaal-majoor Van Dijk wegens het verlaten van de militaire dienst voor het voorzitterschap van deze commissie bedankt.

6. *Commissie Nieuw-Guinea* (voorzitter dr. J. van Baal, secretaris mr. J. A. Oosterhoff). De commissie vroeg en verkreeg ontheffing van de opdracht een rapport over Nieuw-Guinea samen te stellen, daar zulk een rapport slechts voor zeer korte duur van waarde zou kunnen zijn.

De commissie wordt geraadpleegd, wanneer zaken welke Nieuw-Guinea betreffen, aan de orde zijn. Daarom werd deze commissie een vaste commissie.

B) BIJZONDERE COMMISSIES

1. *Commissie inzake de sociale zijde der industrialisatie* (voorzitter prof. dr. J. Waterink, secretaris mr. J. A. Oosterhoff). Deze commissie maakte ook gedurende dit verslagjaar geen voortgang met haar werkzaamheden. Overwogen wordt daarom de commissie op te heffen.

2. *Commissie humanistische geestelijke verzorging*. Het rapport van de commissie werd in januari 1959 gepubliceerd.

3. *Commissie belastingwezen* (secretaris B. Goudzwaard econ. drs.). Na het overlijden van de heer Van den Heuvel heeft deze commissie niet meer vergaderd. Verwacht mag worden, dat de werkzaamheden op korte termijn zullen worden hervat.

4. *Commissie subsidievraagstuk* (voorzitter mr. J. J. Hangelbroek, secretaris mr. W. C. D. Hoogendijk jr.). De commissie hield verscheidene langdurige vergaderingen. De resultaten van haar arbeid werden neergelegd in een concept-rapport, dat kort voor de jaarwisseling aan de leden van het college werd verzonden.

5. *Commissie subsidiëring bibliotheekwezen*. De werkzaamheden van de commissie vonden gedurende het verslagjaar geen voortgang.

6. *Commissie bejaardentehuizen*. Het rapport van de commissie werd in februari 1959 gepubliceerd.

7. *Commissie recreatie en zondagsrust* (voorzitter prof. dr. G. Kuiper Hzn., secretaris mr. J. A. Oosterhoff). Een eerste concept-rapport werd opgesteld, hetwelk in december werd besproken.

8. *Commissie algemene kinderbijslagverzekering* (voorzitter mr. B. Colenbrander). Het rapport van de commissie en twee daarbij behorende nota's werden aan de centrale commissie voorgelegd. Zij besloot deze stukken aan de leden van het college en vervolgens aan de leden der a.r. Kamerfracties toe te zenden.

9. *Commissie ter bestudering van de mogelijkheden ener gelijkmatige verdeling van bevolking en werkgelegenheid over het gehele land* (commissie regionale spreiding; voorzitter dr. W. Sleumer Tzn., secretarissen B. Goudzwaard econ. drs. en T. Knecht). Deze commissie zal binnenkort haar werkzaamheden aanvangen.

Naar aanleiding van een verzoek van het Centraal Comité heeft de centrale commissie een werkgroep onder voorzitterschap van de heer R. Gosker bereid gevonden te rapporteren over een suggestie om de loonbelasting alsmede de premies voor sociale voorzieningen af te schaffen en te vervangen door een „Loonheffing” tot een vast percentage van alle lonen. De centrale commissie heeft het rapport van de werkgroep overgenomen en aangeboden aan het Centraal Comité.

Gedurende het jaar 1959 werden dus drie rapporten alsmede een nota gepubliceerd, welke handelden over de huisvesting van bejaarden, over de humanistische geestelijke verzorging, over het ontwerp van wet tot regeling van het voortgezet onderwijs en over samenwerking met minderontwikkelde gebieden. Voorts werden door een aantal commissies belangrijke vorderingen gemaakt bij de voorbereiding van een rapport. Daarnaast mag tenslotte niet onvermeld blijven het vele werk dat is verricht doch dat niet in een gedrukte publicatie is neergelegd.

LEDENLIJST COLLEGE VAN ADVIES

			Jaar van aftreding
C. A. Bakker	Ingenhouzstraat 25	Utrecht	1963
mevr. F. Bakker- Bootsma	Sw. de Landasstr. 52	Arnhem	1963
mr. P. S. Bakker	Bentinckstraat 150	Den Haag	1961
C. van Baren jr.	Pansierstraat 3	Scheveningen	1962
J. A. van Bennekom	Molenwater 71	Middelburg	1965
P. Bergsma	Utrechtseweg 89a	Hilversum	1963
mr. J. S. Biesheuvel	Paradijsstraat 36	Voorburg	1961
J. J. G. Boot	Torenlaan 45	Hilversum	1962
prof. mr. P. Borst	Van Eeghenstraat 70	A'dam-Z.	1965
D. P. Bothof	Madoerastraat 17	Den Haag	1961
mr. W. Brak	Cleyburchstraat 1b	Rotterdam	1962
A. H. B. Breukelaar	Z. Jansestraat 34	Amsterdam	1966
mevr. J. Buesink- Oskam	Corn. Muschstraat 8	Rotterdam	1963
mr. L. J. van der Burg	Burg. Kampschroër straat 62	Monster	1964
mr. B. Colenbrander	Soestdijkseweg 60 N	Bilthoven	1965
ir. J. F. Cusell	Brederostraat 28	Zwolle	1966
mevr. dr. F. T. Diemer- Lindeboom	Jul. v. Stolberglaan 17	Rotterdam	1961
C. van Dijk litt. drs.	Groningsestraat 2a	Scheveningen	1964
mr. T. A. van Dijken	Plein 18a	Den Haag	1966
F. W. Dirker ec. drs.	Thomsonlaan 89	Den Haag	1961
ir. C. A. Doets	Lingedijk 30	Leerdam	1962
prof. mr. A. M. Donner	Route de Thionville 187	Luxemburg	1964
mr. dr. J. Donner	Statenlaan 110	Den Haag	1965
prof. dr. H. Dooyeweerd	Oranje Nassaulaan 13	A'dam-Z.	1966
mevr. H. W. Elffers- Hoeneveld	Bronsteeweg 47	Heemstede	1962
dr. A. la Fleur	Julianalaan 105	Overveen	1962
prof. mr. W. F. de Gaay Fortman	Zuidwerfplein 7	Den Haag	1965
dr. N. G. Geelkerken	Zoeterwoudsesingel 44	Leiden	1966
Kol. G.S. b.d. P. Gerssen	Kabeljauwallee 2a	Doorwerth	1966
dr. C. Gilhuis	Nicolaïstraat 14	Den Haag	1963
C. Groen indol. drs.	Bentincklaan 53b	Rotterdam	1961
mr. K. Groen	Thorbeckelaan 235	Den Haag	1963

dr. W. F. v. Gunsteren	Stoeplaan 1	Wassenaar	1963
mr. A. W. Haan	Harmoniehof 45 bv.	A'dam-Z.	1962
mr. J. J. Hangelbroek	Fuutlaan 9	Den Haag	1965
J. C. Haspels	Gen. De La Reylaan 20	Bussum	1966
mr. A. J. Hazenberg	Leeuwerikstraat 180	Leeuwarden	1963
P. W. Hordijk	Burgemeester	Middelharnis	1963
J. de Jong Czn	Loosdrechtseweg 8	Hilversum	1963
prof. dr. J. J. de Jong	Almstraat 45	Amsterdam	1965
ds. P. de Jong	Hart Nibbrigkade 68	Den Haag	1961
P. Kapinga	Schiedamsedijk 60 E	Rotterdam	1962
dr. J. Karsemeijer	Singel 468	Dordrecht	1964
J. van Keulen	Sparrelaan 22	Rijswijk Z.H.	1966
W. Koops	Pasteurlaan 62	Eindhoven	1961
ds. A. J. Kret	Ned. Herv. Pastorie	Krimpen a/d Lek	1964
dr. H. Kroeskamp	Staringlaan 26	Hilversum	1964
prof. dr. G. Kuiper	Jan Luykenstraat 24	Amsterdam	1962
prof. dr. G. Kuiper Hzn	Schubertstraat 19 I	A'dam-Z.	1964
dr. G. J. Lammers	Corn. Jolstraat 62	Scheveningen	1966
dr. W. Mak	Dommelstraat 12	Geldrop	1961
maj. D. Mantz	Jan Mulderstraat 141	Voorburg	1963
mr. K. J. Matze	Sportlaan 1094	Den Haag	1962
drs. A. J. v. d. Meer	Valkenboskade 618	Den Haag	1964
mr. J. Meynen	Piet Heinlaan 1	Velp	1965
mr. K. Millenaar	Laan van Poot 282	Den Haag	1965
J. Modderaar ec. drs.	Voorschoterlaan 50	Rotterdam	1963
mevr. prof. dr.			
G. H. J. v. d. Molen	Westerduinweg 5	Aerdenhout	1966
prof. dr. F. L. van Muiswinkel	Nwe Blaricummerw. 34	Bussum	1961
drs. A. R. van Nes	Sportlaan 326	Den Haag	1962
K. Norel	Jhr. v. Karnebeekl. 42	Amstelveen	1963
mr. D. H. Okma	Marssumerstraat 2	Leeuwarden	1965
J. Oranje	Bergweg 90	Goes	1965
A. Oudhof	Prof. Ritzema Bosl. 86	Utrecht	1963
dr. ir. J. Ph. Poley	Groot Hoefijzerlaan 42	Wassenaar	1962
drs. J. Poot	Groenhovenstraat 20	Den Haag	1964
maj. M. J. D. mr.			
A. Pot	Bernhardlaan 45 IV	Arnhem	1964
prof. dr. B. Pruyt	Parkweg 197	Voorburg	1965
drs. G. Puchinger	Stadhouderslaan 85	Utrecht	1966
P. G. Ridder ec. drs.	Westerlookade 16	Voorburg	1966
A. van Rijn Dzn	Van Hoeylaan 9	Den Haag	1961
mr. J. Roos	Breitnerlaan 70	Den Haag	1964
prof. dr. F. de Roos	Amsterdamseweg 445	Amstelveen	1965
drs. W. K. de Roos	Spechtstraat 16	Leeuwarden	1964
dr. A. A. L. Rutgers	v. Oldenbarneveltsw. 5	Wassenaar	1966
dr. F. L. Rutgers	Kranenburgweg 50	Den Haag	1961
mej. mr. J. C. Rutgers	Joh. Vermeerstr. 69 hs	Amsterdam	1962
M. W. Schakel	Burgemeester	Noordeloos	1964
dr. Joh. H. Scheurer	Parkweg 189	Voorburg	1965

H. Scholtens ec. drs.	Hazeveld 15	Alphen a/d Rijn	1966
mr. D. W. O. A. Schut	Rembrandtweg 391	Amstelveen	1961
ir. W. F. Schut	Adrianalaan 161	Rotterdam	1962
maj. H. F. Sijmons	Postbus 10	Roermond	1963
prof. dr. A. Sizoo	Raphaëlplein 26	A'dam-Z.	1965
dr. W. Sleumer Tzn	Van Breestraat 188	A'dam-Z.	1965
C. Smeenk	Huygenslaan 75	Arnhem	1961
dr. G. J. Stapelkamp	Koningslaan 77	Utrecht	1964
dr. J. R. Stellinga	Laan v. Oostburg 20	Voorburg	1965
J. D. Thijs sin. drs.	Laan van Poot 428	Den Haag	1966
S. v. Tuinen litt. drs.	Burgemeester	Dokkum	1961
H. van den Tol	Stadhoudersweg 41a	Rotterdam	1962
mr. J. Verdam	Stadhouderskade 125	A'dam-Z.	1961
prof. mr. P. J. Verdam	W. Rooyaardsstr. 18	A'dam-Z.	1962
mr. C. J. Verplanke	Zuid-Voorstraat 46	's-Gravendeel	1965
mr. W. de Vries Wzn	Ruys de Beerenbrouck- plein 1	Delft	1964
prof. dr. J. Waterink	Vossiusstraat 21 hs	Amsterdam	1961
prof. dr. G. Wielenga	Moreelsestraat 6	Amsterdam	1962
prof. mr. H. D. v. Wijk	Van der Veerelaan 67	Amstelveen	1965
mr. H. de Wilde	Brugsestraat 27	Scheveningen	1966
J. Wilschut	Heemraadssingel 193	Rotterdam	1961
mr. dr. J. Winsemius	Kanaalweg 11	Delft	1962
mr. J. Woltjer	Spanjaardlaan 86	Leeuwarden	1965
mr. C. J. Woudstra	v. d. Brandelerkade 16	Leiden	1966
kol. der inf.			
J. C. Zuidema	Esscherstraat 86c	Vught	1963
L. van der Zweep	Rooseveltlaan 195 hs	A'dam-Z.	1961
R. Zijlstra ec. drs.	Leyweg 427	Den Haag	1966

VERSLAG

VAN DE VERRICHTINGEN VAN DE DOCTOR ABRAHAM KUYPERSTICHTING OVER HET JAAR 1959

INLEIDING

Gedurende het jaar waarover thans verslag wordt uitgebracht heeft de Kuypersstichting wederom aan zeer velen in den lande en een enkele maal ook daarbuiten, hetzij door het verschaffen van lectuur, hetzij door het verstrekken van inlichtingen of advies, hetzij op andere wijze, diensten kunnen bewijzen welke op enigerlei wijze verband hielden met de zaak van de christelijke politiek.

Hoewel het getal van degenen, die de weg naar de Kuypersstichting kennen, aanzienlijk mag worden genoemd, blijft het gewenst, aan de mogelijkheden welke de Kuypersstichting biedt, ruime bekend te geven, opdat van het werk dezer stichting — die door de inspanning van het anti-revolutionaire volk is tot stand gekomen — in een zo groot mogelijke kring profijt wordt getrokken. In dit verband moge aan het begin van dit verslag een beroep worden gedaan op allen die met het werk van de Kuypersstichting hebben kennis gemaakt, hierop de aandacht van anderen te vestigen. Het werk ter verdieping en verbreiding van de kennis der anti-revolutionaire beginselen is noodzakelijker dan ooit.

SAMENSTELLING VAN DE RAAD VAN BEHEER EN VAN HET DAGELIJKS BESTUUR

De Kuypersstichting wordt volgens haar statuten bestuurd en beheerd door een Raad van Beheer, welke is samengesteld uit:

- a. een voorzitter en een penningmeester, te verkiezen door de Deputatenvergadering der Anti-Revolutionaire Partij;
- b. drie leden, te benoemen door het Centraal Comité van Anti-Revolutionaire Kiesverenigingen;
- c. de leden van de centrale commissie van het College van Advies der Anti-Revolutionaire Partij;
- d. door de Kamercentrales der Anti-Revolutionaire Partij aan te wijzen leden.

De laatste Deputatenvergadering heeft dr. J. Schouten aangewezen als voorzitter en de heer J. A. Fock als penningmeester.

Voor het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen hebben thans zitting de heren W. C. Bakker, dr. N. G. Geelkerken en mr. W. Verheul. De heer Verheul werd in 1959 benoemd in de vacature ontstaan door het bedanken van mr. J. van Aartsen.

De centrale commissie van het College van Advies bestond aan het begin van het verslagjaar uit de heren prof. mr. W. F. de Gaay Fortman, wnd. voorzitter, F. W. Dirker econ. drs. en mr. K. Groen. Dr. N. G. Geelkerken zag zich wegens vele andere werkzaamheden genoopt per 1 januari 1959 voor het lidmaatschap van de centrale commissie te bedanken. In zijn plaats werd dr. W. Sleumer Tzn. bij enkele kandidaatstelling door de algemene vergadering van het College van Advies gekozen.

Namens de Kamercentrales hadden bij het begin van 1959 zitting voor kieskring:

I 's-Hertogenbosch	D. A. v. d. Schans	J. Slot
II Tilburg	A. Kroon	J. Koster
III Arnhem	H. J. W. A. Meyerink	H. M. Oldenhof
IV Nijmegen	H. A. van Willigen	B. Geleyne
V Rotterdam	A. Reyers	mr. H. Bavinck
VI 's-Gravenhage	P. L. Hut	W. Verburg
VII Leiden	dr. N. G. Geelkerken	D. Hortensius
VIII Dordrecht	N. van der Brugge	S. Hammer
IX Amsterdam	A. H. B. Breukelaar	J. W. Holm
X Den Helder	drs. A. Spaander	W. J. Dirkmaat
XI Haarlem	mr. A. Bruch	W. C. Bakker
XII Middelburg	A. I. Catsman	J. Hommes
XIII Utrecht	H. C. Smit	L. W. H. de Geus
XIV Leeuwarden	M. Knol	K. J. de Jong
XV Zwolle	P. A. Nawijn	A. Sein
XVI Groningen	H. R. J. v. d. Veen	P. Renkema
XVII Assen	J. Smallenbroek	H. Dekker Wzn
XVIII Maastricht	R. J. Mulder	J. Lanser

De door Kamercentrales aangewezen leden van de Raad van Beheer treden niet periodiek af. De heer H. J. W. A. Meyerink zag zich om gezondheidsredenen genoopt voor het lidmaatschap van de Raad van Beheer te bedanken. Enkele maanden later is hij overleden. Ook in de Raad van Beheer heeft de heer Meyerink zich een man betoond, die met grote getrouwheid en met bekwaamheid zijn taak verrichtte.

Het dagelijks bestuur der stichting is samengesteld uit de hiervoor onder a t/m c genoemde personen. De directeur der stichting treedt op als secretaris van de Raad van Beheer en van het dagelijks bestuur.

De Raad van Beheer vergaderde tweemaal, te weten op 16 april en op 12 oktober 1959. Het dagelijks bestuur kwam driemaal bijeen en wel op 2 maart, 6 april en 28 september 1959.

WERKZAAMHEDEN

De voornaamste werkzaamheden van de Kuyperstichting zijn: het verstrekken van adviezen, inlichtingen, documentatie en litteratuur over politieke aangelegenheden alsmede het verzorgen van het secretariaat van het College van Advies.

Het aantal schriftelijke adviezen, dat gedurende het verslagjaar werd uitgebracht, bedroeg evenals in het jaar daarvoor 138. Een specificatie van de onderwerpen waarover deze adviezen handelden is in bijlage I opgenomen.

Bovendien werd een groot aantal mondelinge adviezen verstrekt. Een nog steeds toenemend aantal adviesvragers blijkt een mondeling onderhoud te verkiezen boven een schriftelijk advies. Naast het voordeel van het persoonlijke boven het schriftelijke contact heeft deze methode het nadeel, dat zij in de regel meer tijd vergt.

Ook het aantal telefonische verzoeken om inlichtingen en adviezen blijft nog toenemen.

De onderwerpen, waarover inlichtingen en adviezen werden verstrekt waren zeer uiteenlopend, zodat het een breed terrein was, waarover zich de arbeid van de Kuyperstichting uitstreckte. Niet aan alle onderwerpen kon die aandacht worden besteed welke gewenst zou zijn. Intussen kan met vreugde worden geconstateerd, dat mede als gevolg van uitbreiding van het wetenschappelijk gevormde personeel, bepaalde onderwerpen grondiger onder ogen konden worden gezien.

Behoudens in een enkel uitzonderingsgeval voerden de wetenschappelijk gevormde medewerkers der stichting de secretariaten van het College van Advies en van zijn onderscheidene commissies. Behalve met het houden van notulen, werden zij herhaaldelijk belast met het bijeenbrengen van documentatiemateriaal, het schrijven van nota's en het stellen van rapporten. Daarnaast verzorgt het administratieve personeel der stichting het uit dit alles voortvloeiende type-, stencil- en expeditiewerk.

In de verzorging van de Documentatiedienst werd als voorheen een belangrijk aandeel geleverd door de bibliothecaris van de Kuypersstichting.

Gelijk tevoren bleef aan het directoraat van de Kuypersstichting verbonden het secretariaat van het Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders en van de redactie van de Magistratuur, het orgaan van dat Verband. De directeur van de stichting is voorts secretaris van de redactie van Anti-Revolutionaire Staatskunde.

BIBLIOTHEEK

De bibliotheek vervult twee functies. Enerzijds het concentreren en bewaren van al die stukken, welke van betekenis geacht kunnen worden voor de politieke meningsvorming in anti-revolutionaire zin, anderzijds het ter beschikking stellen van dit materiaal aan al diegenen, die het wensen te raadplegen.

Ter vervulling van de eerste functie wordt het boekenbezit jaarlijks uitgebreid. Dit jaar bedroeg het totaal aantal aanwinsten (boeken, brochures en statistieken) 630. Daarnaast beschikt de bibliotheek over vele tijdschriften en dagbladen. De artikelen welke voor de anti-revolutionaire politiek geacht kunnen worden van belang te zijn, werden in de catalogi van de bibliotheek vastgelegd. Ook werd het dagbladen- en tijdschriftenmateriaal benut voor de samenstelling van de Documentatiedienst.

Het einde van de reorganisatie der bibliotheek, waardoor het oude, reeds aanwezige boekenbezit volgens een modern systeem toegankelijk wordt gemaakt, begint in zicht te komen. Het is een zeer omvangrijke en tijdrovende arbeid, die in het verslagjaar goede voortgang heeft gevonden.

Het aantal uitleningen liep, vergeleken met 1958, enigszins terug. Werden in 1958 totaal 1741 leatuurpakketten verzorgd in het verslagjaar waren het slechts 1604. Zoals van ouds reeds gebruikelijk, kwamen de meeste aanvragers van het platteland. De jeugd was weer een van de grootste afnemers. De onderwerpen, waarover leatuur werd uitgeleend, zijn in bijlage II vermeld.

Met dankbaarheid kan worden vermeld, dat de bibliotheek in het verslagjaar van verschillende personen en instellingen boeken ten geschenke mocht ontvangen. In dit verband mag afzonderlijk worden vermeld een schenking boeken en brochures van de Internationale Bataafse Petroleum Maatschappij uit de nalatenschap van prof. dr. C. Gerretson, in leven hoogleraar in de constitutionele geschiedenis te Utrecht.

ANTI-REVOLUTIONAIRE STAATKUNDE

De redactie van Anti-Revolutionaire Staatskunde bestond aanvankelijk uit de heren dr. J. Schouten, voorzitter; dr. W. P. Berghuis, mr. K. Groen, prof. dr. H. Jonker, mevrouw prof. dr. G. H. J. van der Molen en de heren ds. B. van Smeden, prof. dr. M. C. Smit, dr. E. P. Verkerk, mr. C. J. Verplanke en mr. J. H. Prins, secretaris. Prof. dr. H. Jonker heeft wegens vele andere werkzaamheden voor het lidmaatschap van de redactie bedankt. In deze vacature werd gedurende het verslagjaar niet meer voorzien.

Ook in dit jaar was het uitermate moeilijk de beschikking te krijgen over voldoende goede kopij. De redactie overweegt welke maatregelen met het oog hierop dienen te worden getroffen.

Het aantal betaalde abonnementen bedroeg 1 januari 1959 1780 en op 1 januari 1960 was dit aantal 1686, waarvan 197 studentenabonnementen.

ARCHIEVEN

De archieven werden ook gedurende het verslagjaar weer regelmatig geraadpleegd ten behoeve van onderscheidene studiën.

Van het bestuur van de Nederlandse organisatie voor Zuiver-Wetenschappelijk Onderzoek werd een subsidie verkregen voor de ordening en beschrijving van het Idenburg-archief door mr. B. de Gaay Fortman. De heer De Gaay Fortman heeft het grootste deel van deze tijdrovende arbeid reeds kunnen voltooien.

Met dankbaarheid kan worden vermeld, dat mr. dr. S. de Vries Czn. te Wassenaar het archief van „de vijf heren” aan de Kuypersstichting heeft afgestaan.

PERSONEEL

Gedurende 1959 was mr. J. H. Prins directeur der stichting, terwijl mr. W. C. D. Hoogendijk als bibliothecaris en mr. J. A. Oosterhoff als juridisch assistent aan haar verbonden bleven. Per 6 augustus 1959 trad de heer B. Goudzwaard econ. drs. in dienst als economisch medewerker. De tijdelijke aanstelling van de heer T. Knecht werd gevolgd door een benoeming in vaste dienst. In verband met het aanvaarden van een benoeming bij het onderwijs vroeg en verkreeg de heer H. J. Rebel eervol ontslag. Ter voltooiing van de codering der vooroorlogse bibliotheek bleef de heer L. H. Sturing in tijdelijke en gedeeltelijke dienst werkzaam. Mejuffrouw M. van der Pol bleef als secretaresse-administratrice aan de stichting verbonden.

Voorts waren werkzaam de dames M. J. van den Berg, A. van der Brugge (vanaf 23 augustus), J. C. van Dijk (vanaf 1 september), T. H. van der Kamp (tot 15 oktober) en J. M. van der Wijngaard.

Ook gedurende 1959 was de heer Joh. van Kuyk conciërge der stichting.

GEBOUWEN

In de voor verhuur beschikbare kantoorruimten bleven gehuisvest:

het bureau van het Centraal Comité van A.R. Kiesverenigingen;

de Koninklijke Vereniging „Oost en West”;

het Centraal Bureau Constructiewerkplaatsen;

de Nederlandse Federatie voor Vrouwelijke Vrijwillige Hulpverlening.

BESTUURSRECHT

Organisme

Grenswijziging gemeenten.

Verhouding publiekrechtelijke lichamen

Decentralisatie in het bestuur; Gedeputeerde Staten en begroting der gemeente; verzoek om vernietiging raadsbesluit inzake zondagswet; raadsbesluit inzake zondagsrust vernietigen? Financiële verhouding tussen rijk en gemeente.

Economische en rechtspositie

Aansprakelijkheid van gemeente, uitgifte van gronden in eigendom dan wel in erfpacht; pachtovereenkomst met de staat; verhuur van eigendom der gemeente aan een kerkelijke groepering; toepassing Pachtwet.

Organen en instellingen (gemeente)

Afkeurend votum over beleid van burgemeester; wanneer kan een voorstel onderwerp van beraadslaging uitmaken?; toepassing reglement van orde; bevoegdheden van de raad en van het college van b. en w.; toepassing art. 26 gemeentewet (viermaal); toepassing art. 25 gemeentewet; onverenigbare betrekking; reglement voor de raadsfractie; scholing gemeenteraadslid (driemaal); de voorzitter en de onderlinge discussie in de raad; resultaat ener stemming; presentiegeld raadsleden; aanwijzing wethouders tot bestuurders van een fonds; toepassing art. 90 gemeentewet; pensioenregeling wethouder.

Functionarissen (gemeente)

Burgemeestersbenoeming.

Openbare werken, bedrijven en takken van dienst

Beheersverordening voor gemeentebedrijven (tweemaal); opbouw gemeentelijke gas- en watertarieven.

Subsidies

Gemeentelijke subsidiëring van humanistische militaire tehuizen (vijfmaal); subsidiëring van militaire tehuizen; welke overheidsinstanties dienen militaire tehuizen te subsidiëren?; subsidiëring algemene en christelijke leesbibliotheek; subsidieverlening door gemeente; gemeentelijke bijdragen ten behoeve van kerkbouw; subsidiëring van jeugdwerk.

Personeel, ambtenaren

Aanstelling en bevordering van gemeente-ambtenaren; gehuwde onderwijzers (tweemaal); nevenfunctie van gemeente-ambtenaren; verhoging topsalarissen bij gelijktijdige aanspraak op pensioen krachtens A.O.W.

Politie

Algemene politieverordening.

Openbare orde

Nationaliteit van Ambonezen (tweemaal).

Openbare zedelijkheid

Maatregelen tegen onbetaamlijk gedrag bij zwemgelegenheden.

Openbare gezondheid

Waterhuishouding; gemeentelijke vuilophaaldienst.

Volkshuisvesting en wederopbouw

Verantwoordelijkheid voor de verdeling van toegewezen bouwvolume over onderscheiden dorpen der gemeente; woningpolitiek; sanering van stadskern; goedkeuring saneringsplan; verdeling woonruimte (tweemaal); woningbouw; étagebouw of ééngesinswoningen; huurbescherming.

Verkeer en vervoer

Massa-communicatie-middelen.

Economische aangelegenheden

Landbouwbeleid.

Arbeid

Sociale wetgeving van het ministerie-Kuyper; vrijere loonvorming, gedifferentieerde loonpolitiek; gemiddelde inkomens.

Maatschappelijke steun en voorzorg

Reglement voor een gemeentelijke instelling voor sociale zorg; ondersteuning ingevolge de Armenwet; bestuur van bejaardentehuis; gemeente en kinderbewaarplaatsen; hulpverlening oorlogsslachtoffers; verplichte of vrijwillige ziekenfondsverzekering; hebben patiënten in een ziekenhuis recht op geestelijke verzorging?

Onderwijs

Subsidiëring van godsdienstonderwijs op openbare lagere scholen (vijfmaal); godsdienstonderwijs op openbare lagere school; betaling leermiddelen voor het godsdienstonderwijs op openbare en bijzondere scholen; stichting kleuterschool door gemeente; goedkeuring raadsbesluit inzake stichting kleuterschool; gemeentelijke bijdrage voor onderwijs aan blinde kinderen; gedelegeerden van gemeente in bestuur van nijverheidsschool; subsidie verbetering ambtswoning schoolhoofd; gemeentelijke studiebeurzenregeling; openbare aan-

besteding door schoolbestuur verplicht?; toepassing art. 103 L.O.-wet; kosten onderwijs; schoolartsendienst (tweemaal); schooltandverzorging.

Godsdienst en zedelijk leven

Handhaving zondagswet; plaatselijke regeling zondagsrust; kermis op zondag in de nabijheid van kerkgebouwen; toepassing Winkelsluitingswet; kermis en wielervedstrijd op zondag; openstelling zwembad op zondag (tweemaal); zondagssluiting zwembad; gemeente en zondagsrust; gemeentelijk sportterrein en zondagsrust; verhuur van gemeentelijk terrein ook voor zondagssport.

Bevordering gemeenschapszin en nationale geest

Dorpscentrum of buurthuis.

LANDSVERDEDIGING

Anti-Revolutionaire opvatting inzake wapengebruik.

JEUGDBEWEGING

Jeugdgemeenteraad.

BINNENLANDSE HANDEL

Anti-Revolutionaire middenstandspolitiek.

BELASTINGEN

Vaststelling van tarieven voor reinigingsrechten.

**AANTAL UITLENINGEN PER ONDERWERP
IN VOLGORDE VAN AANTAL**

A.R. richting	149
Bestuursrecht (algemeen)	144
Tijdschriften	139
Algemene politieke vraagstukken	103
Economische vraagstukken	84
Kerkelijke en godsdienstige aangelegenheden	64
Politieke partijen algemeen	59
Politiek buitenland	46
Biografieën	46
Arbeidsvraagstukken	44
Gemeentepolitiek	44
Onderwijs	40
Sociologie	37
Staatsrecht	36
Bezitsvorming	34
Geschiedenis	33
Oorlog en defensie	32
Socialistische richting	31
Liberaal richting	31
Bedrijfsorganisatie	29
Maatschappelijke zorg	28
Sociale kwestie	23
Rooms-Katholieke richting	20
Nieuw-Guinea	18
Ethiek	17
Landbouw	16
Communistische richting	16
Vrouwenvraagstukken	12
Wijsbegeerte	12
Calvinisme	11
Christelijk-Historische richting	10
Humanisme	9
Sociale verzekering	7
Sport	7
Deltaplan	7
Volkshuisvesting	6
GPV richting	5
Burgerlijk recht	5
Financiën	4
S.G.P. richting	3
Diversen	143

Totaal aantal uitleningen 1.604

REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 1958 en 1957

Uitgaven	1958	1957
Salarissen f	55.284,07	f 46.504,92
Sociale lasten „	4.476,44	„ 4.281,61
Pensioenpremiën „	2.715,82	„ 2.419,44
Bibliotheek „	3.772,03	„ 3.334,13
Onderhoudskosten „	5.000,—	„ 5.441,65
Verlichting, verwarming, e.d. „	5.982,15	„ 4.770,09
Assurantiën „	377,82	„ 286,75
Belastingen „	753,94	„ 771,42
Huishoudelijke onkosten „	4.170,05	„ 4.314,78
Algemene onkosten „	614,16	„ 906,42
Kantoorbehoeften „	2.477,70	„ 2.780,75
Porti, telefoon en telegrammen „	2.387,73	„ 1.607,95
Reis- en vergaderkosten „	2.936,97	„ 3.631,14
A.R. Staatskonde „	131,11	„ 559,99
Inventaris „	953,60	„ 444,70
Onvoorzien „	475,70	„ 1.165,02
Batig saldo „	23.771,96	„ 11.333,87
	<u>f 116.281,25</u>	<u>f 94.554,63</u>

Inkomsten	1958	1957
Batig saldo rekening van baten		
en lasten over 1957	f 11.333,87	
Interest	„ 70.650,38	f 67.024,25
Huren	„ 12.527,62	„ 11.439,24
Diverse baten	„ 50,63	„ 91,14
Bijzondere baten (extra div. Unilever) „	1.718,75	
Vergoeding Centraal Comité		
van A.R. kiesverenigingen	„ 20.000,—	„ 16.000,—
	<u>f 116.281,25</u>	<u>f 94.554,63</u>

Nagezien en akkoord bevonden
w.g. T. van der Kooij, accountant.

BEGROTING VOOR HET JAAR 1960

Uitgaven	1960	1959
Salarissen f	64.800,—	f 61.550,—
Sociale verzekering „	5.000,—	„ 5.550,—
Pensioenpremiën „	4.000,—	„ 3.000,—
Bibliotheek „	4.500,—	„ 4.500,—
Onderhoud „	5.000,—	„ 5.000,—
Verlichting, verwarming enz. „	6.000,—	„ 6.000,—
Assurantiën „	400,—	„ 400,—
Belastingen „	800,—	„ 800,—
Huishoudelijke onkosten „	4.750,—	„ 4.250,—
Algemene onkosten „	800,—	„ 900,—
Kantoorbehoeften „	3.400,—	„ 3.400,—
Porti, telefoon en telegrammen „	2.000,—	„ 2.300,—
Reis- en vergaderkosten „	3.000,—	„ 3.600,—
A.R. Staatskonde „	750,—	„ 750,—
Onvoorzien „	3.150,—	„ 1.350,—
	<u>f 108.350,—</u>	<u>f 103.350,—</u>

Inkomsten	1960	1959
Bate ontleend aan het gereserveerde voordelige saldo over 1957		f 1.350,—
Interest hypotheeken en leningen voor waarborgsom f	39.750,—	
Interest obligaties f	17.550,—	f 17.500,—
Dividend aandelen „	17.500,—	„ 13.500,—
	<u>f 35.050,—</u>	<u>f 31.000,—</u>
Af: bankkosten „	515,—	„ 525,—
	<u>„ 34.535,—</u>	<u>„ 30.475,—</u>
Huren „	12.880,—	„ 12.525,—
Vergoeding Centraal Comité . „	20.000,—	„ 20.000,—
Te beleggen:		
f 25.000,— à 4¼ % „	1.185,—	
	<u>f 108.350,—</u>	<u>f 103.350,—</u>

VERSLAG

van het Verband van Verenigingen van Anti-Revolutionaire Gemeente- en Provinciebestuurders over 1959 *)

Bij het Verband zijn aangesloten de tien provinciale verenigingen van a.r. gemeente- en provinciebestuurders (waaronder een vereniging voor de provincies Noord-Brabant en Limburg) en de Vereniging van burgemeesters, wethouders en gemeentesecretarissen „Groen van Prinsterer”.

Het lidmaatschap van de provinciale verenigingen is voor a.r. raads- en statenleden verplicht gesteld. De statuten der georganiseerde Anti-Revolutionaire Partij bevatten namelijk de bepaling, dat door de kiesverenigingen aan de kandidaten voor de gemeenteraad en de Provinciale Staten de eis dient te worden gesteld, dat zij na eventuele verkiezing zullen toetreden tot de vereniging van a.r. gemeente- en provinciebestuurders in de desbetreffende provincie. Behoudens enkele uitzonderingen zijn de a.r. raads- en statenleden dan ook bij een der provinciale verenigingen aangesloten.

Volgens de van de aangesloten verenigingen ontvangen gegevens bedroegen de aantallen leden per 1 januari 1960 voor

* Dit verslag kon nog niet in de organen van het Verband worden besproken en vastgesteld. Het dient derhalve als een voorlopig verslag te worden beschouwd. Het Verband en zijn bestuur kunnen er desgewenst nog wijzigingen in aanbrengen.

Friesland	147
Groningen	158
Drente	82
Overijssel	94
Gelderland	114
Utrecht	116
Noord-Holland	123
Zuid-Holland	374
Zeeland	100
Noord-Brabant/Limburg	49
Groen van Prinsterer	327

Elke aangesloten vereniging wijst leden aan van het algemeen bestuur van het Verband naar de maatstaf van een bestuurslid per 100 leden dier vereniging of een gedeelte daarvan. Voorts wijzen het Centraal Comité van Anti-Revolutionaire Kiesverenigingen en de Doctor Abraham Kuypersstichting ieder een bestuurslid aan.

Het algemeen bestuur wijst uit zijn midden aan een voorzitter, een tweede voorzitter, een secretaris, een penningmeester en een algemeen adjunct. Deze leden vormen tezamen het dagelijks bestuur.

Bij de aanvang van het verslagjaar bestond het dagelijks bestuur uit de heren mr. G. A. Diepenhorst, voorzitter, W. M. de Jong, penningmeester, J. C. Haspels, tweede voorzitter, N. van der Brugge, algemeen adjunct en mr. J. H. Prins, secretaris.

Mr. G. A. Diepenhorst, die door het Centraal Comité als bestuurslid was aangewezen, deelde in juni 1959 mede, dat hij in verband met het bereiken van de zeventigjarige leeftijd zijn lidmaatschap van het bestuur en derhalve tevens het voorzitterschap van het Verband wenste te beëindigen. Het Centraal Comité wees in zijn plaats als bestuurslid aan de heer H. M. Oldenhof, burgemeester van Ede.

In de vergadering van het algemeen bestuur op 26 november 1959 werd de heer Oldenhof tevens aangewezen als voorzitter.

De jaarlijkse algemene vergadering van het Verband vond plaats op donderdag 26 november 1959 in Esplanade te Utrecht.

De morgenvergadering werd geopend met een rede van de

tweede voorzitter, de heer J. C. Haspels, van welke rede een uitvoerig verslag is opgenomen in *De Magistratuur* — het maandelijks orgaan van het Verband — van december 1959.

De afgetreden voorzitter was wegens ziekte helaas niet in staat zijn afscheidwoord persoonlijk uit te spreken. Het werd voorgelezen door de tweede voorzitter, die vervolgens gelegenheid vond een woord van dank te spreken aan het adres van de heer Diepenhorst voor de belangrijke diensten welke deze gedurende ongeveer een kwart eeuw aan de organisatie heeft bewezen. De heer Haspels wees daarbij o.m. op de bijzondere gaven waarmee de heer Diepenhorst was toegerust, welke gaven voor het Verband in het bijzonder tot uitdrukking kwamen in de unieke redevoeringen, die de afgetreden voorzitter ter opening van de jaarvergadering placht uit te spreken.

In de middagvergadering refereerde het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer H. van Eijnden, over het onderwerp Overheid en middenstand. Een uitgebreid verslag van deze rede is opgenomen in *De Magistratuur* van december 1959. Een achttal van de aanwezigen nam deel aan de bespreking van dit interessante referaat.

De aangesloten verenigingen hielden de volgende vergaderingen:

			aantal aan- wezigen:
Groningen			
18 april	G. A. Kieft	Subsidiepolitiek	37
30 mei	A. W. Biewenga	De ontwikkeling van de provincie Groningen nu en in de toekomst	63
28 nov.	morgenvergadering:	Discussie rond de actuele gemeentelijke problemen	32
	midagvergadering: mr. C. J. Verplanke	Burgemeester - wethouder - raadslid	54
Friesland			
25 april	J. C. Haspels	Actuele punten van gemeentebeleid	31
21 nov.	H. Ottevanger	Problemen in een platte-landsgemeente	44

Drenthe		aantal aanwezigen:
30 mei	mr. J. H. Prins	Vragen rondom de gemeentepolitiek 35
28 nov.	J. Smallenbroek	De problemen van het noorden in het bijzonder Drenthe 54
Overijssel		
11 april	S. Bakker	Sluiting van café's op zondag 35
28 nov.	R. Gosker	De gemeente en maatschappelijk werk 34
Gelderland		
27 juni	J. C. Haspels	De financiële verhouding tussen rijk en gemeente 22
Utrecht		
20 januari		Forumvergadering 33
17 maart	M. W. Schakel	De gemeente en de sport 22
27 okt.	mr. C. J. Verplanke	Het subsidievraagstuk 18
8 dec.		Forumavond 15
Noord-Holland		
14 febr.	P. Kapinga	Werkclassificatie en merit-rating
25 april	dr. J. W. Noteboom	Gemeentelijk subsidiebeleid 16
8 oktober	G. A. Kieft	Financiële verhouding tussen rijk en gemeente 23
12 dec.	H. J. Vermeulen	De gemeente en de jeugd en de gemeente en de bejaardenzorg 22
Zuid-Holland		
4 juli	J. C. Haspels	Wat betekent de wet inzake de nieuwe financiële verhouding voor uw gemeente? 80
Zeeland		
5 juni	G. A. Kieft	Het gemeentelijk subsidiebeleid 37
Noord-Brabant en Limburg		
11 april	P. J. Kooyman	Gemeentelijke grondpolitiek 29
21 nov.	P. Zegwaard	Financiële verhouding tussen rijk en gemeente, hoe het was en hoe het misschien zal worden 25

17 en 18 H. M. Oldenhof
juni mr. T. A. v. Dijken

De gemeente en de industrie
De praktijk van het toezicht van G.S. op de besluiten der gemeentebesturen 70

De Zuidhollandse vereniging organiseerde voorts een zestal streekvergaderingen en wel te Alphen aan den Rijn, Gorkum, Leiden, Naaldwijk, Rotterdam en Sommelsdijk. Het aantal bezoekers van deze vergaderingen varieerde tussen 15 en 30.

De contributie van de aangesloten verenigingen was op 1 januari 1959 als volgt:

Groningen	f 8,—
Friesland	6,50
Drenthe	10,—
Overijssel	6,50
Gelderland	5,—
Utrecht	7,—
Noord-Holland	10,—
Zuid-Holland	4,50, 5,—, 6,—, 7,50 of 10,—
Zeeland	7,50
Noord-Brabant/Limburg	10,—
„Groen van Prinsterer”	7,50

Bij alle verenigingen is het abonnement op De Magistratuur en de bijdrage voor het Verband in de contributie begrepen.

De commissie van redactie van *De Magistratuur* bestond aanvankelijk uit de heren J. C. Haspels, voorzitter, mr. J. van der Haar, A. R. de Kwaadsteniet, mr. J. H. Prins, secretaris, B. van 't Riet, M. W. Schakel en W. J. van der Veen.

Op 1 oktober 1959 overleed de heer A. R. de Kwaadsteniet. Met dankbaarheid zij geconstateerd, dat hij, naast velerlei ander werk, zijn journalistieke kwaliteiten ook vele malen ten behoeve van *De Magistratuur* heeft aangewend.

Door het regelmatig verstrekken van voorlichting kon ook *De Magistratuur* een bescheiden bijdrage leveren tot bereiking van het doel van het Verband, te weten de bevordering van de toepassing der anti-revolutionaire beginselen bij het besturen der gemeenten en provinciën in Nederland.

De secretaris,

J. H. Prins.

STATEN-GENERAAL

ZETELVERDELING IN DE EERSTE EN TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Eerste Kamer 1959

K.V.P.	25
P.v.d.A.	22
A.R.P.	8
C.H.U.	8
V.V.D.	7
C.P.N.	4
S.G.P.	1
	75

Eerste Kamer 1960

K.V.P.	26
P.v.d.A.	23
A.R.P.	8
C.H.U.	8
V.V.D.	8
C.P.N.	2
	75

Tweede Kamer 1959

K.V.P.	49
P.v.d.A.	48
V.V.D.	19
A.R.P.	14
C.H.U.	12
S.G.P.	3
C.P.N.	3
P.S.P.	2
	150

KORT VERSLAG VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE A.R. EERSTE KAMERFRACTIE in 1959

In de samenstelling der fractie deed zich tijdens het jaar 1959 aanmerkelijke wijziging voor. De vacature, ontstaan in februari tengevolge van het zo betreuenswaardig overlijden van prof. mr. W. Rip, werd vervuld door dr. W. P. Berghuis, burgemeester van Kampen. De in september door de benoeming van de heer Ruppert tot lid van de Raad van State opengevallen plaats werd bezet door de heer P. C. Elfferich, wethouder van openbare werken te Delft.

Over 1959 bestond de fractie uit de heren: prof. mr. A. Anema, voorzitter; J. Schipper, plaatsvervangend voorzitter; prof. mr. I. A. Diepenhorst, secretaris; H. Algra, J. Tjalma, prof. mr. H. J. Hellema, P. C. Elfferich en dr. W. P. Berghuis, leden.

De werkzaamheden waren in grote trekken als volgt verdeeld:

Algemeen financieel beleid	Hellema
Binnenlandse Zaken	Tjalma
Publiekr. bedrijfsorganisatie en bezitsvorming	Schipper
Buitenlandse Zaken	Anema, Berghuis, Algra
Justitie	Diepenhorst
Onderwijs, Kunsten en Wetensch.	Algra, Schipper, Diepenhorst
Financiën VII B	Hellema
Oorlog en Marine	Algra
Volkshuisvesting en Bouwnijverheid	Elfferich
Verkeer en Waterstaat	Tjalma
Economische Zaken	Hellema
Landbouw en Visserij	Elfferich

Sociale Zaken en Volksgezondheid	Schipper
Maatschappelijk Werk	Schipper
Overzeese Rijksdelen	Algra

Wat de internationale instellingen betreft, de heer Tjalma verving de heer Ruppert als lid van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad. Hij bleef deel uitmaken van de Conferentie van Parlementsleden uit de N.A.V.O.-landen.

De Handelingen der Staten-Generaal leggen getuigenis af van handel en wandel der fractie, die in eensgezindheid werkzaam was en de hoop koestert, dat haar arbeid enige vrucht voor land en volk moge hebben afgeworpen.

VERSLAG WERKZAAMHEDEN A.R. TWEEDE KAMERFRACHTIE
(periode dec. 1958 t/m dec.1959)

1. Samenstelling

Na de verkiezingen 1959 bestond de fractie uit de volgende heren: mr. J. van Aartsen, mr. B. W. Biesheuvel, A. W. Biewenga Wzn., dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, J. van Eibergen, H. van Eijdsen, drs. C. P. Hazenbosch, G. A. Kieft, mr. dr. J. Meulink, mr. A. B. Roosjen, J. Smallenbroek, mr. dr. E. P. Verkerk, prof. mr. Th. A. Versteeg en prof. dr. J. Zijlstra.

Toen mr. Van Aartsen en prof. dr. Zijlstra tot hun ministerambt werden geroepen en daarna als Kamerlid bedankten, werden in hun plaats aangewezen de heren mr. W. Aantjes te Utrecht en C. van Nierop te Zeist.

Sindsdien is de samenstelling van de fractie ongewijzigd gebleven.

2. Het fractiebureau

Direct na de verkiezingen, toen de fractieleden voor de eerste maal bijeen waren, werd de voordien bestaande bezetting van het fractiebureau gecontinueerd. Daaraan werd toegevoegd de heer G. A. Kieft als tweede secretaris.

Het bureau dat voornamelijk een organisatorisch karakter heeft, bestaat uit de volgende heren: voorzitter: dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot; vice-voorzitter: mr. A. B. Roosjen; secretarispenningsmeester: H. van Eijdsen; tweede secretaris: G. A. Kieft.

3. Verdeling van de werkzaamheden

Afgestemd op de werkzaamheden, die het lidmaatschap van de Tweede Kamer met zich brengt, zijn in fractie-verband meerdere commissies ingesteld.

De ervaring heeft geleerd, dat een dergelijke indeling doelmatig is ter voorbereiding van de vele vraagstukken, die in de Kamer aan de orde worden gesteld. (Een overzicht van deze commissies is vermeld op pag. 252 en 253).

4. Internationale activiteiten

Meerdere leden van de fractie nemen intensief deel aan het groeiend internationale werk. De ervaring heeft geleerd, dat, hoewel deze leden meerdere malen gedurende geruime tijd in het buitenland vertoeven, zij hun parlementaire arbeid in Nederland volledig kunnen verrichten. Dit neemt uiteraard het feit niet weg, dat een relatief kleine fractie als de anti-revolutionaire hierdoor zwaarder wordt belast.

- a. In de *Raad van Europa* heeft mr. B. W. Biesheuvel zitting. Hij is als plaatsvervangend lid ingeschakeld bij de economische, de juridische en de landbouwcommissie.
- b. Voor de *West-Europese Unie* is eveneens de heer Biesheuvel aangewezen en heeft als plaatsvervangend lid van de commissie voor verdedigings- en bewapenvingsvraagstukken daarin een bijzondere functie.
- c. In het *Europees Parlement* bekleedt drs. C. P. Hazenbosch de functie van vice-voorzitter. Hij is ingedeeld bij de volgende commissies: handelspolitiek, sociale commissie, energie-beleid.
- d. In de *Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad* hebben zitting de heren mr. B. W. Biesheuvel en prof. mr. Th. A. Versteeg (pl.v.).
- e. Voor de *conferentie van parlementsleden uit de NAVO-landen* is als lid van het Militaire Comité aangewezen mr. A. B. Roosjen.
- f. Aan de *parlementaire contactgroep inzake Afrikaanse vraagstukken* wordt onzerzijds deelgenomen door de heren G. A. Kieft en mr. dr. J. Meulink.

Kamercommissies, waarvan een A.R. het voorzitterschap bekleedt:

1. Vaste commissie voor de bescherming burgerbevolking: mr. dr. E. P. Verkerk.
2. Vaste commissie voor landbouw en visserij: de heer A. W. Biewenga Wzn.
3. Vaste commissie voor de kernenergie: drs. C. P. Hazenbosch.

Verslag van de werkzaamheden over 1959

In hoofdstuk III van dit jaarverslag van het Centraal Comité is de kabinetscrisis (11 december 1958), de voorgeschiedenis daarvan, de kabinetsformatie en het kabinet-De Quay aan de orde geweest.

Dit fractie-verslag zal daarom voornamelijk betrekking hebben op de periode van mei tot en met december 1959.

Periode kabinet-Beel (22 december 1958-19 maart 1959).

Zeer spoedig na de kabinetscrisis was prof. Beel in staat een nieuw kabinet aan de Kamer voor te stellen (23 december 1958). Hij karakteriseerde zijn kabinet door te wijzen op de tweërlei begrenzing daarvan: de tijdsduur en in samenhang daarmee zijn taak. Bovendien werd er door hem nadrukkelijk op gewezen, dat aan de totstandkoming van dit kabinet niet was voorafgegaan — zoals te doen gebruikelijk was geworden na 1945 — het maken van enige afspraak met welke fractie ook.

Dr. Bruins Slot, na uitgesproken te hebben dat de fractie veel waardering had voor de persoon en de toewijding van dr. Drees, stelde duidelijk vast, dat dit kabinet op geen enkele wijze als een rechts kabinet is aan te merken. De opdracht van de Koningin en de inhoud van de regeringsverklaring deden duidelijk uitkomen, dat er geen sprake is van een kabinetsprogram gebaseerd op de ideeën, die op het terrein van het politieke en sociale leven bestaan in de kringen ter rechterzijde.

Nadrukkelijk werd aan de hand van de feiten geconstateerd, dat de heren van de Partij van de Arbeid de „brokken” hadden gemaakt en dat hadden gewild.

De heer Burger bleek in tweede termijn niet in staat te zijn dit te weerleggen!

Gelet op de inhoud van de regeringsverklaring, de korte regeringsperiode en de moeilijkheden waarvoor dit kabinet werd geplaatst, werd van de zijde van de fractie van harte steun toegezegd „waar dit maar kan”.

Het belangrijkste wetsontwerp, dat in deze periode is behandeld is de *algemene weduwen- en wezenverzekering* op 24 februari 1959.

Dit ontwerp werd ongewijzigd aangenomen. De fractie was

van oordeel dat het dringend gewenst was deze wet in te voeren op een zo vroeg mogelijk tijdstip. In elk geval vóór 1 januari 1960. Noodzakelijke wijzigingen konden beter later worden beoordeeld.

De heer *Van Eibergen* drong bij dit punt aan op een nota van de regering, in te dienen vóór juli 1961 omtrent de ervaring met deze wet intussen opgedaan. Deze nota zou dan vergezeld moeten gaan van wijzigingsvoorstellen. Het kabinet bewilligde hierin. Overigens vond hij de overheid gerechtigd deze verplichte verzekering op te leggen. Een zodanig ingrijpen moet hieruit worden verklaard, dat de taak het zorgen voor weduwen en wezen zoals ook de Heilige Schrift ons dat leert, niet voldoende door de maatschappij wordt betracht. Het is de positieve taak van de overheid in de bestaande tekortkoming te voorzien. Hij drong aan — onder handhaving van premiebetaling door ongehuwden — op verlichting van de belastingdruk met name voor deze groep teneinde soulaas te bieden voor de lasten voor hen uit deze verzekering voortvloeiende.

In de vergadering van 4 maart werd, naar aanleiding van diens overlijden, het oud-lid van de Kamer en oud-fractiegenoot, de heer Chr. van den Heuvel, die ruim 34 jaar daarvan deel had uitgemaakt — door de voorzitter op gevoelvulde wijze waarderend herdacht, waarbij de regering zich gaarne en van harte aansloot.

Na de verkiezingen — het kabinet-De Quay

De morgen na de gehouden verkiezingen kwamen de gekozen a.r. leden bijeen ter bespreking van de politieke situatie en de verkiezing van de leden van het bureau. Uiteraard zijn deze besprekingen (nog) niet voor publicatie bestemd. Aangenomen kan echter worden, dat het door de fractievoorzitter uit te brengen advies aan H. M. de Koningin met betrekking tot de persoon van de (in)formateur en de aan hem te verstrekken opdracht een belangrijk onderwerp van bespreking is geweest.

De kabinetsformatie en het kabinet-De Quay zijn reeds besproken in hoofdstuk III van het jaarverslag van het Centraal Comité. Een herhaling hiervan in dit overzicht is derhalve overbodig.

Geconcludeerd kan worden, dat met betrekking tot het

nieuwe kabinet de fractie het standpunt heeft ingenomen, dat de constellatie van dit kabinet niet direct haar hartewens was. De samenstelling daarvan noopt tot voortdurende waakzaamheid. Bedacht moet immers worden, dat het te verwachten beleid — als geheel — niet zal kunnen steunen op het geloof in Gods openbaring. Toch trad de fractie dit kabinet met een begin van vertrouwen tegemoet, mede omdat de regeringsverklaring van 26 mei 1959 meerdere punten bevatte, die overeenkwamen met het A.R. program van actie 1959.

Dr. Bruins Slot constateerde op 27 mei 1959, naar aanleiding van de regeringsverklaring dat dit kabinet de juiste consequenties had getrokken uit haar uitgangspunt (het regeringsbeleid is een zaak van het kabinet en van niemand anders). Het kabinet hoopte en vertrouwde dat de Staten-Generaal haar daden op hun eigen merites zou willen bezien. Namens de fractie kon de heer Bruins Slot dit kabinet toezeggen, dat dit bezien op eigen merites zal geschieden in een welwillende geest met de neiging een vruchtbare samenwerking tot stand te brengen. Met instemming gewaagde hij van de principiële grondgedachten die aan het te voeren beleid duidelijk ten grondslag lagen.

Overigens, niet over de gehele linie was de regeringsverklaring voor de fractie bevredigend. Gemist werd een concreet inzicht in het probleem van de vrijere loonvorming. De landbouwparagraaf was van dien aard dat een duidelijk landbouwbeleid niet uit de verf was gekomen. De herziening van het ondernemingsrecht bleef slechts bij een toezegging van een in te stellen onderzoek.

Ook de gelegenheid, dit kabinet reeds thans op de hoogte te stellen van de concrete wensen, die — ter zake van het te volgen beleid — bij de fractie leefden, werd door de fractie volledig aangegrepen. Gedifferentieerde huurverhoging, waarbij het woongerief in rekening moest worden gebracht; geen uitstel van de effectuering van de vrijere loonvorming door nodeloze procedures inzake het overleg met het georganiseerde bedrijfsleven; een ingaan van de vrijere loonvorming nog in het jaar 1959; de noodzaak van het aanbrengen van wijzigingen in de z.g. mammoetwet waardoor bestaande zeer ernstige bezwaren zullen worden ondervangen. Met betrekking tot de toto werden in herinnering gebracht de woorden van de heer

De Quay: „meer nog dan de materiële welvaart is voor geheel ons volk het geestelijk welzijn van betekenis". Tenslotte sprak de heer Bruins Slot de hoop uit, dat dit kabinet door zijn daden het Nederlandse volk zou toespreken.

Bij de *replieken* is door de heren Bruins Slot en Oud een principieel debat gevoerd over de betekenis van het christendom voor de politiek.

Aan de hand van de Kamerredes gehouden in 1857 kon de heer Bruins Slot aantonen, dat prof. Oud vandaag nog staat op het standpunt van Thorbecke en dat de A.R. fractie nog geheel staat op dat van Groen van Prinsterer. De gehele problematiek van recht en barmhartigheid — dat is de problematiek van een christelijk sociale beweging — is de problematiek van het Kruis. En daarom is het voor een a.r. een onaanvaardbare zaak, dat zij het begrip christelijk sociaal ooit zouden kunnen losmaken van het Kruis.

Wederom werd het duidelijk, dat in principieel opzicht een liberaal even ver afstaat van een anti-revolutionair als een socialist.

De heer *Roosjen* hekelde op 17 juni 1959 de houding van de P.v.d.A. inzake de wijziging van de dienstplichtwet en de wet voor het reserve personeel der krijgsmacht. Deze ontwerpen beoogden — nu de grondwetsartikelen, waarbij de uitzending van dienstplichtigen naar overzee aan een wettelijke goedkeuring was onderworpen, waren komen te vervallen — de genoemde wetten aan deze situatie aan te passen.

De houding van de P.v.d.A. was dan ook allermiserabelst: Op 13 oktober 1958 was er geen sprake van enig bezwaar, 40 dagen later, op 22 november, was die fractie geheel overstag zonder behoorlijke motivering.

De aanvankelijke vrees van de heer *Roosjen* als zou in het beleid van de regering ten aanzien van Nieuw-Guinea verandering zijn gekomen, werd door de regering duidelijk en klaar weggenomen.

Bij de stemming bleek, dat de Kamerleden, die als oud-minister voor deze wetsontwerpen mede verantwoordelijk waren, thans hun stem aan het ontwerp niet konden geven.

De regeringsnota inzake hoofdpunten van het sociaal-economisch beleid in de naaste toekomst — een van de kern-

punten van het regeringsbeleid — werd op 14 juli e.v. dagen behandeld.

Drs. Hazenbosch was van oordeel, dat het kabinet niet om deze „hete brij” heeft heen gedanst, maar in de nog korte tijd van zijn bestaan beleidsbeslissingen heeft genomen. Hij zag het als een uiting van zelfbewustheid en kordaatheid waarvoor respect kan worden gekoesterd. Daarnaast echter onderkende hij sporen van haastwerk. Wat dit laatste betreft wees hij op het nog praktisch geheel ontbreken van concrete richtlijnen met betrekking tot de belangrijke problemen inzake de landbouwpolitiek en de ontwikkelingsgebieden — in het bijzonder de noordelijke provincies. Sterke aandrang werd uitgeoefend de reële belangen van de boeren en de landarbeiders niet te zien als het sluitstuk van het totale beleid. Aan de regering werd kenbaar gemaakt, dat de fractie een forse aanpak van het probleem van de ontwikkelingsgebieden als een zaak van nationaal belang zag.

In verband met het feit, dat het kabinet van het belangrijke S.E.R. advies nogal (royaal) was afgeweken, verdedigde hij — namens de fractie — de opvatting, dat de regering gehouden is „indien zij van een advies van het toporgaan van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie afwijkt (hetgeen uiteraard mogelijk moet zijn) deze afwijking klemmend moet motiveren”. Indien immers zonder meer wordt afgeweken betekent dit dat de regering het gezag van de S.E.R. zou ondermijnen en tevens de verhouding tussen overheid en bedrijfsleven scheef zou trekken.

Nadat de heer *Hazenbosch* had betoogd, dat èn het voor-nemen over te gaan tot vrijere loonvorming èn tot huurverhoging met een gunstige compensatie èn tot afschaffing van de subsidie op melk om meer dan één reden kon worden toegejuicht, de uitvoering in de tijd zoals de regering dit zag, ontmoette ernstige bezwaren. Hij toonde concreet en overtuigend aan dat de huurverhoging niet per 1 januari 1960 (zoals de regering voorgesteld had) maar hoogstens per 1 april 1960 kon worden ingevoerd. Zo niet dan zou er geen mogelijkheid bestaan dat de vrijere loonvorming zich reël kon ontwikkelen.

Eerst het einde van het begin van de vrijere loonvorming en op dat moment de huurverhoging. Voor alles moest worden bedacht, dat dit beleid moet worden gerealiseerd zonder dat dit leidt tot overbesteding en inflatie. Bovendien drong hij

mede in dit verband aan op een spreiding van de afschaffing van het subsidie op melk en wel in twee etappes.

Bijzondere aandacht werd geschonken aan de compensatie die de huurverhoging en de afschaffing van de consumenten-subsidie op melk zou begeleiden. Met name werd gewezen op de moeilijke positie waarin de maatschappelijk zwakken zouden komen te verkeren als de prijs van melk en de huur omhoog zou gaan.

Ook de heer *Van Eibergen* nam aan dit debat deel. In het bijzonder nam hij de huurverhoging onder de loupe. Hij legde de nadruk op de omstandigheid, dat de fractie van oordeel was dat het beleid van de regering er op gericht moest zijn zo spoedig mogelijk een situatie te bereiken, dat er weer evenwicht is tussen de huur- en de kostprijs. De opheffing van de huurbescherming mag echter niet gaan ten koste van andere belangen!

Overigens greep hij de gelegenheid aan om concrete wensen te uiten waarmee de regering bij de voorbereiding van de wetsontwerpen tot huurverhoging ernstig rekening diende te houden.

De kwestie van de verlaging van de bouwkosten was een punt waaraan de regering te weinig aandacht had besteed. Hij stelde hieromtrent een groot aantal vragen, omdat het noodzakelijk is, dat het Nederlandse volk weet waar het aan toe is. Ook de regering is verplicht al het mogelijke te doen om tot verlaging van de bouwpreis te komen, naast de taak van het bedrijfsleven in dit opzicht.

De heer *Van Eibergen* sprak zijn vreugde uit over het feit, dat deze regering de voorgestelde huurverhoging onverkort aan de huiseigenaren deed toevallen. Blokkeringsmaatregelen mogen alleen in een uiterst geval worden genomen. De aangekondigde afschaffing van de huurblokkering werd niet ongaarne geaccepteerd. Wel maakte de heer *Van Eibergen* duidelijk, dat er stringente voorschriften dienden te komen inzake het onderhoud van woningen. De huurverhoging toch is niet alleen noodzakelijk om daarmee de huiseigenaren aan een beter rendement te helpen, maar is ook bevorderlijk — lettende op de kostprijs en rendement — voor een snellere oplossing van het huisvestingsvraagstuk.

Na het slotantwoord van de regering konden de heren *Hazenbosch* en *Van Eibergen* met genoegen constateren, dat

ten aanzien van de doeleinden van het regeringsbeleid er in belangrijke mate overeenstemming bestond tussen het voorgenomen beleid van de regering en de visie van de fractie. Met betrekking tot de te bezigen middelen om dit beleid te realiseren kon worden gezegd, dat de regering een belangrijke concessie aan de Kamer had gedaan.

De datum van ingang der huurverhoging werd verschoven naar 1 april 1960 en de afschaffing van het melksubsidie zou in twee etappes worden doorgevoerd.

Het scheppen van kansen voor welvaartsverbetering bij werknemers en het tot stand brengen van sanerende maatregelen ter zake van huren en subsidies, kon een aanvang nemen.

Al moest dan ook — helaas — het landbouwbeleid later worden doorgesproken met de Kamer. Enigermate geruststellend was echter de verklaring dat de Nederlandse landbouw niet te vrezen had, dat hij als sluitpost zal fungeren van de nationale rekening.

Het nieuwe parlementaire jaar begint.

De eerste Troonrede onder verantwoordelijkheid van het kabinet-De Quay werd door H.M. de Koningin uitgesproken op 15 september 1959 in Verenigde Vergadering van de beide Kamers.

Hierna werden aan de Tweede Kamer de begrotingsstukken 1960 aangeboden, door de minister van Financiën, prof. Zijlstra, w.o. wetsontwerpen tot belastingverlaging voor ongehuwden en tot verlenging van de tijdelijke belastingmaatregelen en maatregelen in verband met fusies van vennootschappen op aandelen. Direct daarna ging de Kamer over tot het opmaken van een opgaaf van drie kandidaten welke wordt aangeboden aan H.M. de Koningin om daaruit de voorzitter van de Kamer te benoemen.

Voorals toe benoeming van een tweede voorzitter heeft enige moeilijkheden veroorzaakt. Na vier stemmingen bleek de Kamer — na dr. Kortenhorst als eerste — mevrouw Stoffels-Van Haften (V.V.D.) als no. 2 op de opgaaf aan de Koningin te begeren (met 64 van de 132 stemmen).

Als derde werd mr. Roosjen geplaatst met 115 van de 129 uitgebrachte stemmen.

De plaatsing van de tweede voorzitter heeft, gelet op de stemmingen, nogal deining veroorzaakt. Het verwijt, A.R. fractieleiden gedaan, dat zij niet bereid waren aan de vrouwelijke kandidaat van de V.V.D. hun stem te geven, mist alle grond. Men begrijpt blijkbaar niet, dat het eenvoudige feit, dat een voorgestelde kandidaat niet geacht kan worden nu reeds over de nodige parlementaire ervaring te beschikken voor het vervullen van een zo belangrijke taak, een doorslaggevend motief zou kunnen zijn.

Na intensieve voorbereiding begon het *begrotingsdebat* op 29 september 1959. Dit geschiedde onder andere omstandigheden dan voorheen: de P.v.d.A. was voor het eerst na 1945 in de oppositie.

De vraag, die meerdere fractieleiders trachtten te beantwoorden was, hoe — aan de hand van de begrotingsstukken — het beleid van dit kabinet viel te typeren.

De A.R. *fractievoorzitter* had hieraan geen dringende behoefte. Eerder toch was het noodzakelijk te laten weten in duidelijke taal, dat zijn fractie het regeringsbeleid zou beoordelen naar de A.R. beginselen.

Het gaat er om of in dat beleid in redelijke mate met ons standpunt wordt gerekend en bovenal of er geen dingen gebeuren die rechtstreeks tegen onze beginselen ingaan.

Dr. *Bruins Slot* constateerde, dat er in de houding van de fractie jegens het kabinet sinds zijn optreden geen verandering was gekomen. De verwachting van de fractie van dit kabinet, gezien een groot deel van zijn politieke samenstelling, is deze, dat in zijn beleid een behoorlijke mate van datgene dat wij onder christelijk sociale politiek verstaan, zal worden gerealiseerd. Van dit uitgangspunt uit zal de fractie de daden van het kabinet, gelet op de situatie van het moment, beoordelen.

De fractievoorzitter onderwierp daarna de Troonrede aan een critische beoordeling, daarbij uitgaande van het zoeven gereleveerde standpunt. Meerdere beleidspunten konden van harte worden onderschreven. *Het vraagstuk van het recht van onze verdediging* was voor de heer Bruins Slot aanleiding te wijzen op het probleem van de moderne oorlog dat even huiveringwekkend als gecompliceerd is. Hoezeer wij echter ook gruwen van de gevolgen van een onbeperkte oorlog en

hoezeer alles in het werk moet worden gesteld een oorlog te voorkomen, de atoomwapenen hebben niet alleen een functie door hun gebruik, maar evenzeer door hun aanwezigheid. Niet vergeten mag worden dat — naar de mens gezien — juist door deze functie van de atoomwapenen geen oorlog ontstaat, zodat hun effect zedelijk goed is te noemen. In de Bijbel toch wordt duidelijk gewezen op de preventieve functie van het zwaard (Rom. 13). Bovendien dient men zich te realiseren, dat als gezegd wordt: „ik mag de bom niet bezitten en dus schaf ik hem af”, men dan tevens zegt; „ik lever mijn volk en de hele vrije wereld uit aan de onbepaalde heerschappij van dwingelandij en goddeloosheid”. Indien de Overheid zich van haar zwaard ontdoet dan zegt de Overheid „neen” tegen het ambt en de taak die haar door God duidelijk zijn opgedragen. Het wezen van de Overheid is te zijn een beschermster van haar onderdanen.

Met betrekking tot de *directe verkiezingen voor het Europees Parlement* merkte de heer *Bruins Slot* op, dat de doelstelling daarvan moet zijn dat de reële eenheid van Europa daardoor wordt gediend. Het probleem is voorlopig minder Europa te regeren dan wel het te creëren. Immers het Europa moet worden gewonnen op de nationale staten en op de nationale regeringen. Daarom is het dringend noodzakelijk, dat een Europees stelsel voor directe verkiezingen de nodige waarborgen biedt dat de leden van het Europees Parlement in overwegende mate (moeten) behoren tot de nationale parlementen. In de huidige situatie is het overwicht der nationale regeringen van dien aard, dat indien een Europees Parlement zou ontstaan waarvan de leden niet ook in overwegende mate tot de nationale parlementen zouden behoren, de nationale regeringen niet door dat Parlement ter verantwoording zouden kunnen worden geroepen, en zich evenmin van zijn leden bitter weinig zouden behoeven aan te trekken.

De doorvoering van de vrijere loonpolitiek gaf de heer *Bruins Slot* aanleiding tot het maken van een tweetal kritische opmerkingen.

Allereerst wees hij op de strubbelingen die zich hadden voorgedaan bij de eerste gevallen, die volgens het nieuwe stelsel waren behandeld. Hij uitte daarbij de vrees dat de overheidsbemoeiing met de loonpolitiek verder gaat dan strikt noodzakelijk is. Een tweede opmerking had betrekking op een

nieuwe loonwet tot overdracht van de bevoegdheden op het stuk van de loonvorming aan het georganiseerde bedrijfsleven. Het is met name een zaak waaraan op principiële gronden waarde moet worden gehecht, omdat de verantwoordelijkheid er door wordt gespreid en de machtsdeling in onze samenleving er door bevorderd wordt. Van A.R. zijde werd eveneens aandacht besteed aan de *landbouwpolitiek*. Duidelijk werd gesteld dat het standpunt van de regering om wel de kostprijs als een belangrijk gegeven, maar niet (langer) als norm te hanteren, over de gehele linie, ongerustheid heeft gewekt.

Inzake de *Lauwerszee* werd het fractie-standpunt duidelijk uiteengezet: uit een oogpunt van veiligheid moet in elk geval de Lauwerszee worden ingedijkt met daarnaast het openhouden van de mogelijkheid van inpoldering.

Tenslotte wees de heer *Bruins Slot* er met grote ernst op — met name aan het adres van de heren Kleywegt en Burger — dat het bij een christelijke politiek niet gaat louter om een ideaal, maar om een eis die uit het Evangelie voortvloeit. Hoe vaak ook — ongewild en onbedoeld — het gebruik van het woord christen in de politiek een ijdel gebruik van Gods Naam kan zijn en christelijke politiek een politiek is waarvan de dootwerking van het Evangelie soms last heeft, kan dit geen reden zijn om christelijke politiek en -partijformatie te laten varen. Dat zou een onevangelische capitulatie inhouden.

Bij de *replieken* kon de fractievoorzitter constateren, dat hij met vreugde had vernomen van de Minister-President dat deze de stellige verwachting had, dat zij die een christelijk-sociale politiek voorstaan, in het beleid van het kabinet veel zullen terug vinden dat hen dierbaar is. Overigens bleek het noodzakelijk te zijn alsnog enkele critische opmerkingen te maken in deze zin dat het ontvangen antwoord in meerdere opzichten niet geheel bevredigend was te noemen. Maar hierover kon bij de behandeling van de afzonderlijke begrotingshoofdstukken van gedachten worden gewisseld.

Een belangrijke en interessante zaak kwam 14 oktober en volgende dagen aan de orde. De vraag nl. *wat de betekenis is van het (Kamer)verlof tot het houden van een interpellatie*, benevens de vraag *of en hoever de regering verplicht is te antwoorden op vragen van individuele Kamerleden, dan wel*

alleen als de Kamer (als geheel) bij het verlangen dat de regering antwoorden moet persisteert. Namens de fractie stelde haar voorzitter, dat het toestaan van een interpellatie niet a priori inhoudt dat op de gestelde vragen antwoord moet worden gegeven.

De beoordeling daarvan is eerst mogelijk nadat de vragen zijn gesteld, een opvatting waarmee de meerderheid van de Kamer instemde. Over de andere vraag is zeer uitvoerig gediscussieerd. Nadat de heer Burger aan het slot van zijn interpellatie een motie had ingediend waarin werd uitgesproken, dat de antwoordplicht van ministers zich uitstrekt tot alle inlichtingen welke de leden binnen het kader van het reglement van orde verlangen, de fractie was van oordeel — bij monde van de heer Bruins Slot — dat het staatsbelang kan meebrengen dat het niet mogelijk is alle mogelijke inlichtingen te verschaffen over gevraagde personen in verband met een benoeming die moet plaats hebben. Toen bleek, dat de Minister-President van oordeel was, dat er naast een beroep op het staatsbelang ook een terrein overblijft — in de sfeer van het beleid — waarop de regering zelf beoordeelt of het gewenst is dat een antwoord al dan niet wordt gegeven, diende de heer Samkalden (P.v.d.A.) een andere motie in. Daarin werd uitgesproken, dat in een geval van interpellatie de ministers verplicht zijn te antwoorden. Hierop zou maar één uitzondering mogelijk zijn, nl. om reden van staatsbelang.

Ook deze motie ging de fractie te ver. Indien immers een beroep op het staatsbelang in feite onmogelijk is in een bepaald geval, zou er bij aanvaarding van deze motie geen ont-snappingsmogelijkheid meer aanwezig zijn niet te antwoorden. Beleidsoverwegingen konden dan geen rol meer spelen!

De interpellatie Suurhof (P.v.d.A.) over de *vrijere loon-politiek* en haar realisatie gaf de heer Van Eibergen de gelegenheid op 22 oktober nader te informeren omtrent een aantal omstreden punten waaromtrent de nodige helderheid moest worden verkregen. Er bestond nl. vrees, dat de nadere uitwerking van de verschillende richtlijnen zó zouden worden toegepast dat er tussen de diverse bedrijfstakken onrechtvaardige verschillen zouden optreden. Ook bestond een zekere vrees tegen de mogelijkheid van een verkeerde ontwikkeling — o.m. een te geringe ruimte voor het bedrijfsleven in deze

aangelegenheid en een te trage gang van zaken met betrekking tot de overdracht van bevoegdheden op dit gebied van de overheid naar het georganiseerde bedrijfsleven.

Hoewel de heer *Van Eibergen* niet op alle punten bevreemding werd gegeven — hoe zou dit kunnen nu deze zaak nog volop in ontwikkeling was — was de algemene indruk van dien aard, dat hij namens de fractie kon verklaren dat de nadrukkelijke toezegging door de staatssecretaris Roolvink om beleid te voeren, bewerkt had dat de fractie in zijn beleid vertrouwen kon stellen.

Op 27 oktober werd een aanvang gemaakt met de *algemene financiële beschouwingen*.

De heer *Van Eijnden* betoogde dat de rijksfinanciën een zo grote rol in het gehele economische proces spelen en dat de invloed welke daarvan uitgaat van dusdanige betekenis is, dat het uitermate gewenst is zeer zorgvuldig na te gaan of de rijksbegroting een schadelijke dan wel een gunstige uitwerking doet verwachten. Dit geldt niet alleen voor de hoogte van bedragen (zowel inkomsten als uitgaven) maar evenzeer de wijze waarop de financiering van de uitgaven zal geschieden. Nogmaals stelde hij — naar aanleiding van een opmerking van mr. Burger (P.v.d.A.), — dat het onjuist is te zeggen dat alleen de P.v.d.A. het conjuncturele facet bij de beoordeling van het financiële beleid bezigt.

Meerdere malen toch is bij de behandeling van begrotingen van de zijde van de fractie bijzondere aandacht aan dit aspect besteed en heeft zij — juist op grond daarvan — bepaalde conclusies aanvaard.

Nadat hij had erkend, dat de economische omstandigheden zich sneller dan gedacht hadden hersteld, waardoor er gunstiger aspecten zich voordoen dan bij de begroting 1959: waakzaamheid was allereerst dringend geboden.

Hij wees op de belangrijke betekenis welke moet worden gehecht aan de besparingen. Met name in een tijd waarin zich een krachtige expansie aanmeldt in een land met een sterk bevolking accres, dient in het oog te worden gehouden het gevaar dat ontstaat als de werkelijke besparingen hiermede geen gelijke tred zouden houden. Met nadruk vroeg hij de minister alle aandacht aan dit vraagstuk te schenken en uit-

voerig te willen motiveren op welke wijze het mogelijk is een redelijke besparing te handhaven.

De verlenging van de tijdelijke belastingmaatregelen met één jaar kon thans — in tegenstelling tot het door het vorig kabinet gevoerde beleid — worden gezien binnen het kader van de gehele situatie. Aan de hand van een viertal overwegingen kwam de heer *Van Eijnden* tot de conclusie, dat in beginsel de verlenging voor één jaar kon en mocht worden geaccepteerd. Het was hem echter niet ontgaan, dat de minister maar nauwelijks toegekomen was aan de vraag of het bestaande complex in zijn volle omvang moest worden gehandhaafd. Onder meer de moeilijkheden in de detailhandel, in de vervoersector en in tabaksartikelen konden een aanwijzing zijn dat het „pakket” van de belastingverlenging thans niet meer op de concrete situatie klopte.

Dat de huidige minister het niet verantwoord acht de belastingdruk als voornaamste sluitstuk van de begroting te hanteren werd door de heer *Van Eijnden* volledig onderschreven. Toch was dit niet het enige facet dat hierbij van belang is. Immers ook al zou er budgetair ruimte zijn voor een belastingverlaging, bij een opgaande conjunctuur zal toch moeten worden gehandhaafd dat de begroting een tegengesteld effect moet vertonen. Hij verzocht de minister op dit facet dieper in te gaan.

In de avondvergadering van 27 oktober besprak de heer Kieft de *belastingverlaging voor ongehuwden en de maatregelen in verband met fusies van vennootschappen op aandelen*.

Hij betoogde dat de vrijgezellen niet alleen onrecht was aangedaan vanwege het te betalen belastingbedrag. Daarnaast is de achtergrond van de in bezettingstijd gerealiseerde drastische verhoging grievend. Immers de ongehuwde werd als mens ten achter gesteld bij een gehuwde, ook bij een ongehuwde met kinderen. Bovendien is de druk, onder het bewind van de voorgaande ministers, praktisch voortdurend in omvang toegenomen.

Dat de minister thans een rechtvaardige verlaging voorstelt, terwijl er verlangens leven op het gebied van uitgaven, mag worden gezien als een bewijs dat de belastingdruk voortaan niet langer als sluitstuk zal worden gehanteerd. De heer Kieft toonde voorts aan dat de suggestie van mr. Burger als zou

dit kabinet de zwaarste lasten op de zwakste schouders willen leggen, door dit wetsontwerp wordt gelogenstraft. De grootste verlaging werd verleend aan de minst draagkrachtigen.

Het ontwerp betreffende *maatregelen in verband met fusies van vennootschappen op aandelen*, werd aan een uitvoerige bespreking onderworpen. Hij smaakte het genoeg dat de staatssecretaris op meerdere punten tegemoet kwam aan door hem geuite verlangens.

Een belangrijk debat is gevoerd door mr. *Biesheuvel* over de *schadelijke gevolgen van de droogte voor de boeren in verschillende streken van het land* (op 29 oktober).

Mr. *Biesheuvel* schetste op duidelijke wijze de vaak bijzondere moeilijkheden die tengevolge van de droogte kunnen ontstaan. Het voortbestaan van bedrijven die in ernstige mate getroffen waren, kon in gevaar komen. Het ging immers veelal over gezinsbedrijven die over geen of maar weinig financieel weerstandsvermogen beschikken. Zij beschikken praktisch niet over reserves om uit eigen middelen de slagen op te vangen. Hij vroeg naar de mogelijkheid welke maatregelen de regering kon nemen om de ernstige situatie het hoofd te bieden.

Waren de toezeggingen van de minister aanvankelijk nogal gereserveerd, nadat de heer *Biesheuvel* op nadrukkelijke wijze op een positiever geluid had aangedrongen, bleek de regering bereid hierop belangrijke wijze de behulpzame hand te bieden, nadat met het georganiseerde bedrijfsleven overleg zou zijn gepleegd.

Op 5 november behandelde de heer *Hazenbosch* de *begroting van Economische Zaken*. Ronduit verklaarde hij, dat de nieuwe minister De Pous met sympathie en vertrouwen door de fractie werd begroet. Hij meende, op grond van de ervaring die vele fractieleden vroeger met hem hebben opgedaan — te kunnen constateren dat door hem een beleid zou worden gevoerd, waarin de fractie zich in het algemeen goed zal kunnen vinden. Uiteraard had het recente debat inzake het sociaal-economisch beleid enig relief ontnomen aan de begrotingsbehandeling. Dit nam echter niet weg, dat hij een drietal belangrijke zaken onder de aandacht van de minister bracht.

Allereerst besteedde de heer *Hazenbosch* aandacht aan de *verhouding tussen het conjunctuur- en het structuurbeleid*,

waarbij hij het primaat van het structuurbeleid wederom verdedigde. Immers de sterke groei van onze bevolking noopt tot een economische expansie. In dat verband is het noodzakelijk, dat investeringen zich uitbreiden omdat hierdoor nieuwe arbeidsplaatsen worden mogelijk gemaakt. Hij wees ook op de gevaren die een dergelijke expansie begeleiden: verhitting van de conjunctuur, inflatiegevaar met de daaraan verbonden gevaren van bestedingsbeperkingspolitiek. Daarnaast diende de minister een open oog te hebben voor een rechtvaardige verhouding bij de verdeling van het nationale inkomen over consumptieve- en investeringsbestedingen. De heer Hazenbosch kon zich niet geheel aan het gevoel onttrekken dat de minister meer onder de indruk kwam van spanningsgevaaren als het gaat om lonen en loonontwikkeling dan over uitbreidende investeringen.

Voorts nam hij het *regionale (streeksgewijze) industrialisatiebeleid* onder de loupe. Dat beleid zal met kracht moeten worden gevoerd als een beleid van nationaal karakter.

Bovendien waarschuwde hij ervoor, dat een bemoeienis met deze aangelegenheid vanwege een 8-tal departementen grote gevaren met zich brengt. Hij drong aan op meer coördinatie, zo mogelijk door de instelling van één interdepartementale commissie.

Tenslotte brak hij een lans voor een scherper kartelbeleid op grond van de opgedane ervaring, dat er een steeds sterkere neiging tot beweging naar boven bestaat bij de prijzen van de industriële eindproducten en diensten (niettegenstaande daling van de invoerprijsindex van grondstoffen en halffabrikaten).

Het is dringend noodzakelijk dat daling van de invoerprijzen wordt doorgegeven aan de consument.

Uit het antwoord van de minister bleek, dat hij in vrijwel alle opzichten de heer *Hazenbosch* tevreden kon stellen.

In de vergadering van 11 november 1959 nam de heer *Smallenbroek* deel aan het debat over de *begroting van Binnenlandse Zaken*. Een groot deel van zijn rede wijdde hij aan de bespreking van een zo dringend noodzakelijke *decentralisatie*. Zoveel mogelijk taken moeten aan de lagere bestuursorganen worden overgelaten. Hij toonde zich verheugd over de instelling van de minister die het streven naar decentrali-

satie in zijn program had opgenomen. Met belangstelling zouden de resultaten van een door hem hiertoe ingestelde commissie worden afgewacht. De heer *Smallenbroek* deed uitkomen dat als men overgaat tot decentralisatie, dat men dan ook bewust de verantwoordelijkheid daarvoor op de provincies en de gemeenten moet willen leggen. Terwille van de democratie, van de versterking van de zedelijke volkskracht en terwille van de verantwoordelijkheid moet de decentralisatie worden gestimuleerd.

Met dit probleem hangt samen de financiële verhouding tussen rijk en gemeente. Grote nadruk werd gelegd op een spoedige tot standkoming van een wettelijke regeling. De huidige situatie die aanleiding geeft tot het „regeren per circulaire” herbergt het dreigende gevaar in zich dat het Rijk aan de gemeenten voorschrijft wat al dan niet mogelijk is.

De *Overheidspersoneelsaangelegenheden* werden ook dit jaar namens de fractie bij deze begrotingsbehandeling aangesneden. De heer *Smallenbroek* had de indruk dat deze bewindsman een klimaat had geschapen waardoor het mogelijk zal zijn, de werkwijze van het georganiseerd overleg weer in goede banen te leiden.

Het is een moeilijk vraagstuk dat reeds jaren aan de orde is.

Met betrekking tot de salariëring was de heer *Smallenbroek* opzettelijk sober nu deze kwestie in behandeling was genomen bij de centrale commissie.

Hij drong er overigens sterk op aan de laagstbezoldigden meer toe te kennen dan de overige. De vrijere loonpolitiek maakt dit mogelijk, in tegenstelling tot de geleide loonpolitiek van voorheen.

Ook de heer *Verkerk* nam aan de beraadslaging deel over dit begrotingshoofdstuk. Met name maakte hij enkele belangrijke opmerkingen over de gemeenschapsraad. Hij concludeerde o.m. dat er voor een gemeenschapsraad geen stimulerende noch activerende bestuurstaak is weggelegd. Ook al zouden aan een gemeenschapsraad bepaalde bevoegdheden bij de wet worden toegekend, naar het hem voorkwam vormt een mogelijke doorkruising van het gemeentebeleid een beletsel voor de ontplooiing van een gemeenschapsraad. De politie en de bescherming bevolking hadden eveneens zijn bijzondere aandacht.

De heer *Versteeg* behandelde de goedkeuring van de erken-

ning door Nederland van het individuele klachtrecht, zoals dat is voorzien in het te Rome gesloten verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Naar zijn oordeel was het wetsontwerp hoewel klein van omvang, niettemin van zekere betekenis. Immers hiermede wordt duidelijk gesteld dat het volkerenrecht er is voor de mensen.

Een door hem voorgestelde nauwkeuriger formulering, die beter aansloot bij de tekst van het verdrag — werd door de minister helaas niet overgenomen, hoewel hij toegaf dat de bestaande tekst slordig was geformuleerd.

De sociale aangelegenheden, die ressorteren onder de *directie Overgangszaken Indonesië* werden door de heer *Meulink* grondig onder de loupe genomen. Het ging hierbij om de maatregelen ten bate van uit *Indonesië* gerepatrieerde *Nederlanders*. De vraag die hierbij een rol speelde was of de Nederlands regering schuldig was aan de soevereiniteitsoverdracht en dus voor de gevolgen daarvan moest opkomen, ja dan nee.

De heer *Meulink* stelde namens de fractie dat hoewel de Indonesische Regering primair verantwoordelijk is, Nederland toch beslist een zekere verantwoordelijkheid draagt, al kan ons land helaas een integrale vergoeding uit financiële overwegingen niet realiseren. Het minste wat Nederland zou moeten doen is toch wel het erkennen van een morele plicht. Hij boekte succes inzake zijn aandringen op een betere koers van de roepiah bij de restitutie van passagegelden. De minister zegde dit toe. Voor het overige bleef de minister onvermurwbaar, met name tegenover het verzoek van de heer *Meulink* om aan de ambtenaren die tijdens de Japanse bezetting in gevangenschap waren geraakt alsnog over die periode salaris uit te betalen.

Financieel gezien kon de regering geen verdere tegemoetkoming verlenen.

Ook voor de *begroting van Justitie* was de heer *Meulink* de woordvoerder van de fractie. Hij vroeg bijzondere aandacht voor een aantal belangrijke vraagstukken. Het eerste betrof de *herziening van de rechtsvorm van de onderneming*. De aanpassing van de structuur van de onderneming aan de veranderde maatschappijstructuur wordt steeds meer urgent. Hij stelde daarbij dat het een a.r. ideaal is dat elke onderneming zelf daarvan een gemeenschap maakt; een werkelijk samen-

levingsverband tussen arbeid en kapitaal onder leiding van hen, die de ondernemingsfuncties uitoefenen. De staat hierin te verweven, op welke wijze dan ook, is absoluut af te wijzen. Een ander punt betrof het *recht van werkstaking*. Het stakingsrecht is een moeilijke materie. Ook al omdat er geen overeenstemming bestaat over de vraag of een wettelijke regeling daarvan noodzakelijk c.q. gewenst is.

Wat uit de tijd is — de dwangsom en de lijfswang om een staking te bestrijden — moet worden opgeruimd. Deze middelen tasten de persoonlijke vrijheid zonder noodzaak aan.

Het *gratiebeleid* met betrekking tot de Duitse oorlogsmisdadigers had de heer Meulink ten zeerste verontrust. Naar het oordeel van de fractie, aldus de woordvoerder, is dit gratiebeleid een geheel aparte zaak, omdat het hier mensen betreft, die zich aan de ergste wandaden hebben schuldig gemaakt en in feite de doodstraf verdiend hebben. Hij was van oordeel dat deze mensen niet „op jaren” te stellen zijn. Aan deze regel moet de hand worden gehouden, opdat „wij deze misdadigers van het allerergste soort” nooit meer op straat ontmoeten.

Ook de vraagstukken van pornografie en jeugdcriminaliteit werden door hem nadrukkelijk aan de orde gesteld, waarbij hij aandrang uitoefende op deze christelijke bewindsman hieraan toch sterker paal en perk te stellen.

Bijzonder gingen hem ter harte de belangen van de z.g. *spijtoptanten*. Een groter aantal dan 2.000 per jaar naar Nederland over te doen brengen was dringend noodzakelijk.

Op 24 november werd door de heer Biewenga ernstige bedenking ingebracht inzake het *nieuwe garantieprijsbeleid van de regering*. Dit punt en de wijze waarop de loonvorming in de landbouw zou verlopen waren wel de belangrijkste zaken waarover bij de begroting van landbouw is gediscussieerd.

De heer Biewenga stelde met nadruk dat over het garantieprijsbeleid er in ons volk grote ongerustheid heerste. Zeker, er was tevredenheid over het feit dat de minister gekozen had voor het systeem van beïnvloeding van de prijzen van het product, zo nodig aangevuld met een toeslag per product. Ongerustheid heerste er omdat naar het scheen de minister voortaan de vaststelling van de garantieprijzen minder strak wilde koppelen aan de kostprijzen. De heer Biewenga waar-

schuwde er voor, dat als de kostprijs voortaan niet meer uitsluitend het objectief gegeven is en daarnaast geen andere normen worden aangelegd, er gesproken moet worden van een normloos beleid. Toen de minister niet voldoende duidelijk had gemaakt op welke wijze deze andere normen zouden worden gehanteerd, drong de heer *Biewenga* bij de replieken aan op een nader overleg tussen minister en landbouwschap. De minister deed wel deze toezegging, maar van een volledige overeenstemming tussen regering en Kamer was nog geen sprake.

Het andere punt betrof de *loonvorming*. De heer *Biewenga* was er niet gerust op, dat de vrijere loonvorming in de landbouw op dezelfde wijze zou verlopen als overigens in het bedrijfsleven. Immers voor andere bedrijfstakken dan de landbouw geldt niet de regeling dat bij overschrijding van het landelijk gemiddelde van de productiviteitsstijging, de prijsverlaging direct moet intreden. Hier bestond derhalve een beperking van de mogelijkheid tot aanwending van productiviteitsstijging voor loonsverbetering. Niettegenstaande de minister toezegde dat hij dit probleem in het kabinet nog eens zou doorspreken, ondersteunde de heer *Biewenga* een motie waarin zijn standpunt in deze was vastgelegd. Deze motie had de bedoeling de minister tot steun te zijn bij de behandeling van dit vraagstuk in het kabinet. Onder landbouw ressorteert ook de *visserij*.

De heer *Aantjes*, die hierbij het woord voerde, stelde dat zijn streven er op gericht is het erfdeel van de heren Duymaer van Twisten en Van der Zaal naar beste weten en krachten te behoeden. Hij vroeg bijzondere aandacht voor de afvloeiing van de IJsselmeervissers. Deze groep wacht reeds te lang. Het is te hopen, dat de minister thans de zaak spoedig afwikkelt.

De begroting van *Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen* vergde ook ditmaal veel tijd. Dat is ook geen wonder, omdat een groot aantal onderwerpen van uiteenlopende aard moeten worden besproken.

De heer *Roosjen* sneed een zeer belangrijk onderwerp aan: de *mammoetwet*. Hij verzette zich tegen de voorstelling van zaken als zouden bezwaren van A.R. zijde achteraf zijn ontstaan, nadat over een bepaald punt overeenstemming was be-

reikt. Daarbij ging het over de vraag of dit wetsontwerp strijdig was met de grondwet. Er is nu wel een nota van wijziging, maar de vraag of er over dit ontwerp principieel overeenstemming bestaat is beslist niet bevestigend beantwoord.

De heer *Roosjen* stelde bijzonder duidelijk vast, dat na het plaats gehad hebbend overleg, de drie fractievoorzitters (A.R., C.H. en K.V.P.) wel in beginsel een oplossing meenden te hebben gevonden die redelijke uitzichten biedt dat de drie christelijke groepen principieel niet uit elkaar zullen vallen. Bovendien is ook besproken dat ieder het recht heeft bezwaren in te brengen tegen de afzonderlijke artikelen — ook principiële bezwaren.

Hij constateerde voorts dat, alhoewel een bepaald bezwaar is weggenomen, dit beslist niet betekent dat er geen verdere bezwaren bestaan. Eer het tegendeel zal straks wel blijken.

Ook de hoge nood bij het ULO-onderwijs werd nader onder de aandacht van de minister gebracht. Deze nood telt dubbel zwaar omdat het ULO nog steeds in belangrijkheid toeneemt. Hij was van oordeel en de fractie met hem, dat, gezien de bloei van het onderwijs het ondenkbaar moet worden geacht dat de wetgever op de een of andere manier een aanslag op dit onderwijs zou willen plegen. Voorts voerde hij een krachtig pleidooi voor het schippersonderwijs en voor het in subsidie brengen van meerdere bijzondere V.H.M.O. scholen.

De heer *Van Nierop* vroeg bijzondere aandacht voor het *nijverheidsonderwijs*. Hij behandelde verschillende technische aangelegenheden o.m. de subsidieverlening ten behoeve van de vernieuwingscommissies van de drie bonden ter bevordering van het nijverheidsonderwijs, de consulenten-teams ten behoeve van de vernieuwing van het lager technisch onderwijs, de bouw van nijverheidsscholen en hield een krachtig pleidooi ten faveure van een protestants-christelijke streekschool in Rotterdam voor hoger technisch onderwijs — de eerste in ons land.

Daarnaast vond hij gelegenheid om op de principiële betekenis van het christelijk nijverheidsonderwijs te wijzen. De eis van een fundamentele persoonlijkheidsvorming in de opleiding en in de beroepsscholing betekent niet anders dan eraan mee te helpen om de Boodschap van de Heilige Schrift zo dicht mogelijk te brengen bij de in opleiding zijnde jonge

mens, dat hij van die Bijbel uit, zijn plaats en zijn taak in het maatschappelijk leven als een verantwoordelijkheid dragende persoonlijkheid wil gaan vervullen.

De derde spreker namens de fractie, de heer *Kieft*, kreeg voor zijn rekening het onderdeel: *jeugdwerk, kunsten, radio en televisie*. Hij betoogde dat de huidige subsidieregeling het jeugdwerk betreffende, niet meer klopt op de feitelijke situatie van vandaag. Er bestaan knelpunten in de bestaande regeling, die een ontplooiing van het jeugdwerk belemmeren.

Met name verzocht de heer *Kieft* bijzondere aandacht te schenken aan een rechtsbescherming tegenover de overheid inzake het subsidie. Geschillen over de interpretatie van de subsidienormen moeten niet alleen door de subsidiërende instanties worden beslist. Vervolgens stelde hij, dat wij als christenen ook als politieke partij open staan voor de *cultuur*. Niet om de cultuur zelf, geen cultuuraanbidding maar welbewust en actief, wetende dat de cultuur van de beginne af op God betrokken is geweest. In dat verband wees de heer *Kieft* op de noodzaak dat een ruime spreiding van cultuur over het gehele land beslist noodzakelijk is. Een voortrekken van het westen des lands boven de andere delen is onverantwoord. Hij zag een mogelijkheid hiertoe door de voorwaarde van betere spreiding te koppelen aan de subsidieverlening. De zaak van de conservatoria, de muziekscholen en het Nederlandse orkestleven had voorts zijn bijzondere belangstelling, waarbij meerdere critische noten werden geplaatst met betrekking tot het voorgenomen beleid.

Inzake het *radio- en televisiebestel* werd de aandacht gevestigd op de moeilijkheden die bestaan door de invoering van het nieuwe systeem van heffing van de luisterbijdragen.

De heer *Kieft* besloot met het verzoek geen haast te maken als het gaat over de toelating van de reclame in de televisie. Daaraan is bij de A.R. fractie geen enkele behoefte.

De behandeling van de begroting van het *departement van Financiën* — op 3 december — was voor de heer *Kieft* aanleiding om namens de fractie het beleid van de minister van zijn eigen departement te beoordelen. Hij wees er o.a. op, dat ook in het apparaat van de Overheid in toenemende mate naar doelmatigheid moest worden gestreefd. Dit streven verdient toejuiching mits men een open oog heeft voor de andere

kant van de zaak, n.l. de *menselijke verhoudingen*. De indruk was aanwezig dat deze zijde in de verdrukking is gekomen. Niet alleen bij ambtenaren spelen deze verhoudingen een rol, ook bij het belasting betalend publiek. Ook de rechtszekerheid van de burger komt hier in het geding. Voorts werden meerdere belangrijke zaken, de *belastingheffing* betreffende, uitvoerig aan de orde gesteld, waarbij hij er met name op wees dat het dringend noodzakelijk is, eindelijk de reeds lang aangekondigde generale belasting-herziening de Kamer aan te bieden.

Naast de fiscale facetten werd de vraag behandeld of de situatie gewenst is, dat de overheid in belangrijke en toeneemende mate *landbouwgronden in exploitatie* heeft.

Reeds in 1956 stelde een aanvaarde motie van de heer Biewenga vast dat er een aanvang diende te worden gemaakt met de verkoop van deze domeingronden.

De minister deed de toezegging, dat het kabinet een spoedige beslissing thans zou nemen.

De defensiebegroting (behandeld op 9 december e.v. dagen) gaf de heer *Roosjen* de gelegenheid er op te wijzen dat de nieuwe minister voor een bijzonder zware taak staat omdat ten aanzien van de defensie een en ander op nieuwe leest zal moeten worden geschoeid. Aansluitend op hetgeen de fractievoorzitter bij de algemene beschouwingen had gezegd, stelde de heer *Roosjen* dat Nederland bereid zal moeten zijn om op adequate wijze bijdragen te leveren tot de gemeenschappelijke defensieinspanning (NAVO). Daarnaast rust op de regering de taak diep doordrongen te blijven van de noodzaak van bewapeningsbeperking. Nu de regering een Defensienota had aangekondigd, waarin het nieuwe beleid zou worden uitgestippeld — waarin de diensttijdverkortung en alles wat daarmee samenhangt ook zal worden betrokken — was er naar de heer *Roosjen* opmerkte maar weinig gelegenheid essentiële punten aan te snijden.

Hij sneed nog de vraag aan of het defensiebeleid voortaan gebaseerd moest worden op een te verwachten korte, dan wel op een lange oorlog. Momenteel treden beide elementen nog naar voren! De minister kon hieromtrent niet veel mededelen en verwees naar de komende nota.

Met een zekere felheid besprak de heer *Roosjen* de geringe

belangstelling, die de vorige minister van Oorlog voor de Nationale Reserve aan de dag legde. Hij drong er op aan, dat de huidige bewindslieden nu eens deze aangelegenheid serieus zouden aanpakken, waartoe hij meerdere suggesties deed.

De tweede woordvoerder van de fractie, de heer *Kieft*, besteedde bijzonder aandacht aan het *personeelsbeleid*. Hij kwam met name op voor het verstrekken van een redelijke geldelijke bijdrage aan dienstplichtigen, die de dienst verlaten teneinde hen in staat te stellen de eerste kosten van de overgang naar de burgemaatschappij te bestrijden.

Voorts werd ernstig onder de aandacht van de minister gebracht de moeilijkheden, die voor de jonge dienstplichtigen zijn ontstaan door de invoering van het cafetariasysteem. De mogelijkheid tot gebed voor en na het eten, in een rustige sfeer moet kunnen worden gevonden. Ook het euvel van het vloeken werd opnieuw onder de aandacht van de bewindslieden gebracht.

Op 15 december kon de begroting van *Sociale Zaken en Volksgezondheid* ter hand worden genomen. Namens de fractie voerde de heer *Van Eibergen* het eerst het woord. Hij drong aan op spoed ten aanzien van de invaliditeitswet, omdat de huidige regeling ten enenmale niet voldoet. Hij toonde voorts aan, dat tot dusver de getroffen loonpolitieke maatregelen zodanig zijn, dat verwacht mag worden dat de gestelde doeleinden zullen worden bereikt. Voorts kon hij met waardering gewagen van de maatregelen die waren getroffen ten behoeve van de vergeten groepen, in een zo groot mogelijke omvang. Hij vroeg ook bijzondere aandacht voor het feit, dat naar zijn mening er meerdere groepen loontrekkenden waren, bij wie een aperte achterstand bestond met betrekking tot hun lonen. De timmerfabrieken en het wegvervoer zijn daarvan concrete voorbeelden. Hij pleitte er daarom voor, dat alsnog zou worden nagegaan hoe het in deze en eventuele andere gevallen is gesteld. Alsnog dient de mogelijkheid te worden geschapen hierover een gesprek te openen.

De heer *Biewenga* besprak de *aanvullende werkgelegenheid* en de *emigratie*. Hij waardeerde de emigratie positief en meende dat de voorlichting dienaangaande moest worden verbeterd.

De zaak van de aanvullende werkgelegenheid gaf hem aan-

leiding om op een wat forser beleid aan te dringen om daar door ontsluiting van bepaalde gebieden te helpen bevorderen. Een wachttijd in te voeren tussen het moment van werkloos worden en plaatsing op een aanvullend werk was niet acceptabel. Bovendien meende hij dat een dergelijke wachttijd in strijd was met reeds gedane toezeggingen. De minister zegde toe dit nader te zullen onderzoeken.

De heer *Van Nierop* zette een verwijt van de heer *Corver* (V.V.D.) recht door op te merken, dat voorzover het in des heren *Corvers* bedoeling had gelegen een verwijdering te construeren tussen het C.N.V. en staatssecretaris *Roolvink* hij de plank ten enenmale missloeg. Noch voor het C.N.V., noch voor de staatssecretaris bestaat er aanleiding tot verwijdering tussen deze beide. Voorts vroeg hij de bijzondere aandacht van de minister voor het nieuwe rijtijdenbesluit, dat nog steeds niet is ingevoerd. Het is voor de *beroepschauffeurs* een onbillijke zaak hen hiervan het slachtoffer te doen zijn. Een overgangstijd werd aanbevolen waarin in plaats van 55 uur, 51 uur per week zal moeten worden gewerkt.

Bepaald bezwaar tekende de heer *Van Nierop* aan tegen het voornemen van de regering om de bijdrage van het Rijk en van het vereveningsfonds voor de ziekenfondsverzekering voor bejaarden over te brengen ten laste van het ouderdomsfonds van de A.O.W. Dat is strijdig met het karakter van de A.O.W., zijnde gebaseerd op de verzekeringsgedachte.

De behandeling van de begroting van het departement van Maatschappelijk Werk was de taak van de heer *Smallenbroek*.

Hij stelde op 17 december nadrukkelijk, dat achter de uit te geven begrotingsgelden mensen staan, die in nood verkeren. Het is een aan ons gegeven Bijbelse opdracht deze mensen bij te staan. Vooreerst via de Kerk en het particulier initiatief. Daarnaast ligt er een taak voor de Overheid.

Hij wees voorts op de noodzaak dat als er op dit terrein iets moest worden gedaan, dit werk goed en verantwoord diende te worden verricht.

Een ander punt betrof de positie van de *Ambonezen*. Met nadruk vroeg hij o.m. naar de mogelijkheden van pensioenering van de voormalige militairen van het K.N.I.L. Ook het vraagstuk van het maatschappelijk werk in de probleemgebieden werd uitvoerig behandeld. Er wordt in dit opzicht met

twee maten gemeten: de „kop" van Noord-Holland viel buiten de mogelijkheid om een gunstig klimaat te kunnen scheppen. Bovendien bestaat er ten plattelande de grief — terecht — dat in de maatschappelijke en in de culturele sector zij achtergesteld worden bij de stedelijke kernen in de probleemgebieden.

De nota over de hoofdlijnen van het te voeren beleid *ter bevordering van de vorming van duurzaam persoonlijk bezit in de brede kring*, was voor de heer *Hazenbosch* aanleiding de visie van de fractie te vertolken. Hij legde er de nadruk op, dat geld waardevast moet zijn, wil een spaaractie niet alleen aanslaan bij de bevolking, maar ook enig resultaat opleveren voor de individuele mens en voor de gemeenschap. Hij wees er op, dat in de afgelopen jaren de samenballing van vermogens bij een kleine groep nog is toegenomen. De gebonden loonpolitiek heeft ook in dit opzicht niet gebracht wat er van verwacht werd. De heer *Hazenbosch* wees er op, dat het noodzakelijk is de nog overgebleven kunstmatigheden in de begroting spoedig weg te werken — de waardevastheid van de gulden maakt dit tot een noodzaak.

Hij toonde voorts aan, dat het in dezen over een christelijke zaak gaat en niet louter om een materieel voordeel. De maatschappij, die zich blijvend moet ontwikkelen in de richting van een ondernemingsgewijze productie, mag geen aanleiding geven tot onderling wantrouwen. Noch mag er ruimte ontstaan voor haat en nijd.

De heer *Hazenbosch* sprak de wens uit, dat de wetsontwerpen, die de verwezenlijking van de in overweging genomen voorstellen moeten mogelijk maken, de Kamer zeer binnenkort zouden bereiken.

De heer *Aantjes* betoogde bij de behandeling van de begroting van het departement van *Algemene Zaken* op 22 december, dat de gedachte van de *bedrijfsorganisatie*, ook in haar publiekrechtelijke vorm, die de fractie bijzonder aanspreekt. Zij ziet daarin een mogelijkheid ons te bewaren voor een puur individualistische zowel als voor een collectivistische maatschappijvorm. Daarom zijn sterke privaatrechtelijke organisaties een onmisbare voorwaarde voor het goed functioneren van de p.b.o. De verordenende bevoegdheid is dan een middel ten dienste van dat overleg, een middel n.l. om de resultaten van dat overleg ook tot gelding te brengen.

Voorts stelde hij aan de orde de vraag of het in bepaalde omstandigheden niet gewenst zou zijn op instelling bij de wet aan te dringen van publiekrechtelijke bedrijfslichamen.

De laatste Kamersitting van dit jaar op 23 december moest voor een deel worden gewijd aan een bespreking over de *herdenking en de viering van de 5e mei*.

De heer *Smallenbroek* was van oordeel dat het beleid van het kabinet en het beleid van de Minister-President in het bijzonder, in dit opzicht een goed beleid is geweest. Hij stelde van oordeel te zijn dat niet elk jaar naast 30 april ook 5 mei op grootse wijze kan worden gevierd. Hij koos voor 30 april omdat het huis van Oranje toch voor heel het volk een symbool van onze vrijheid is. Daarnaast was het heel wel mogelijk de viering van de bevrijdingsdag om de vijf jaar plaats te doen vinden. Het is de verdienste geweest van „het 5 mei comité” een compromis te vinden in deze zin de vijfde mei om de vijf jaar te vieren — met een vrije dag. Hij stelde nadrukkelijk dat de fractie gaarne zou zien dat de 5e mei als herdenkingsdag zou worden gehandhaafd.

**OVERZICHT VAN DE INDELING WELKE DE
A.R. TWEEDE KAMERFRACTIE MAAKTE VOOR HET
CONTACT MET DE KAMERCENTRALES**

De A.R. Tweede Kamerfractie stelde de volgende indeling vast in verband met de gebleken wenselijkheid een goed contact tussen fractie en partij mogelijk te maken.

Kamercentrale	Kamerleden	
Amsterdam	Mr. A. B. Roosjen, Zach. Jansestr. 21, A'dam	020 — 50360
Assen	A. W. Biewenga Wzn., en J. Smallenbroek, Iepenlaan 5, Assen	05920— 2917
Dordrecht	Mr. B. W. Biesheuvel, Overste den Oudenlaan 8, Aerdenhout	02500— 40695
's-Gravenhage	G. A. Kieft, Rembrandtkade 47, Utrecht	030 — 13230
Groningen	A. W. Biewenga Wzn., Quintuslaan 20, Helpman (Gr.) en J. Smallenbroek	05900— 37127
Haarlem	Dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, Merellaan 32, Aerdenhout	02500—40431
Den Helder	Prof. mr. Th. A. Versteeg, Ger. Terborgstr. 29, A'dam	020 —728304
's-Hertogenposch	J. van Eibergen, Majellapark 29, Utrecht	030 — 19308
Leeuwarden	A. W. Biewenga Wzn., en J. Smallenbroek	—
Leiden	Mr. dr. E. P. Verkerk, Valkenburgerlaan 1, Boskoop	01727— 2340
Maastricht	Drs. C. P. Hazenbosch, Hertenlaan 31a, Den Dolder	03402— 3059
Middelburg	H. van Eijdsen, Statensingel 39a, Rotterdam	010 — 80807

Rotterdam	H. van Eijdsen, Statensingel 39a, Rotterdam	010 — 80807
Tilburg	Drs. C. P. Hazenbosch, Hertenlaan 31a, Den Dolder	03402— 3059
Utrecht	C. van Nierop, Graaf Janlaan 57, Zeist	03404— 2608
Zwolle	Mr. dr. J. Meulink, Getfertsingel 206, Enschede	05420— 5990
Gelderland	Mr. W. Aantjes, Koningslaan 78, Utrecht	030 — 17346

De kamercentrales en de daarbij behorende kiesverenigingen kunnen van deze regeling gebruik maken door het vragen van inlichtingen over bepaalde politieke aangelegenheden, het naar voren brengen van regionale belangen, het verzoek om bepaalde bijeenkomsten bij te wonen of aan besprekingen deel te nemen of het verzoek om een spreekbeurt te vervullen. In voorkomende gevallen kan dit contact er toe leiden, dat in bepaalde plaatsen een spreekuur wordt georganiseerd of op andere wijze contacten worden gelegd.

Uit bovenstaande omschrijving volgt, dat het niet wel mogelijk is een nauwkeurige omschrijving te geven, doch in het algemeen kan worden aangegeven, dat het contact dient om de band tussen partij en fractie te versterken. Wel is duidelijk dat het initiatief in hoofdzaak van de organen van de partij zal dienen uit te gaan.

FRACTIECOMMISSIES **UIT DE A.R. TWEEDE KAMERFRACTIE**

V = Voorzitter/samenroeper

Algemeen Financieel Beleid

A. W. Biewenga Wzn.
H. van Eljdsen V
drs. C. P. Hazenbosch
G. A. Kieft

Oorlog en Marine

G. A. Kieft
mr. dr. J. Meulink
C. van Nierop
mr. A. B. Roosjen V

Hoofdstukken I, II, IIa en Tw.K.

(Alg. Zaken, incl. P.B.O. etc)

dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot V
H. van Eljdsen
drs. C. P. Hazenbosch
C. van Nierop

Volkshuisv. en Bouwnijverh.

mr. W. Aantjes
A. W. Biewenga Wzn.
J. van Eibergen V
J. Smallenbroek

Buitenlandse Zaken

mr. B. W. Biesheuvel
dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot V
H. van Eljdsen
drs. C. P. Hazenbosch
mr. A. B. Roosjen

Verkeer en Waterstaat

mr. W. Aantjes
A. W. Biewenga Wzn.
J. Smallenbroek
mr. dr. E. P. Verkerk V

Justitie

mr. dr. J. Meulink
mr. dr. E. P. Verkerk
prof. mr. Th. A. Versteeg V

Economische Zaken

mr. B. W. Biesheuvel
H. van Eljdsen
drs. C. P. Hazenbosch V
mr. dr. J. Meulink
C. van Nierop

Binnenlandse zaken

dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot
G. A. Kieft
J. Smallenbroek
mr. dr. E. P. Verkerk V

Landbouw en Visserij

mr. W. Aantjes
mr. B. W. Biesheuvel
A. W. Biewenga Wzn. V
drs. C. P. Hazenbosch
mr. dr. J. Meulink
J. Smallenbroek

Onderwijs, K. en W.

dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot
 G. A. Kieft
 C. van Nierop
 mr. A. B. Roosjen
 prof. mr. Th. A. Versteeg

V

Financiën VIIb etc.

H. van Eijdsden
 G. A. Kieft
 J. Smallenbroek
 prof. mr. Th. A. Versteeg

V

Overzeese Rijksdelen

dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot
 H. van Eijdsden
 G. A. Kieft
 mr. dr. J. Meulink

V

Sociale Zaken

mr. W. Aantjes
 A. W. Biewenga Wzn.
 J. van Eibergen
 H. van Eijdsden
 drs. C. P. Hazenbosch
 C. van Nierop

V

Maatschappelijk Werk

mr. W. Aantjes
 J. van Eibergen
 C. van Nierop
 J. Smallenbroek

V

Volksgezondheid

mr. W. Aantjes
 C. van Nierop
 J. Smallenbroek

V

**PROGRAM VAN ACTIE
VAN DE ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ**
bij de verkiezing van leden van de Tweede Kamer der
Staten-Generaal 1959

**In de verwarring van deze tijd is nationaal en internationaal
de vastheid van een waarlijk Christelijke politiek
meer dan ooit noodzakelijk**

De inzet

Als inzet van deze verkiezingsstrijd ziet de Anti-Revolutionaire Partij:

- a. de overtuiging dat het gebod Gods richtsnoer van beleid moet zijn; daardoor wordt het geestelijk en stoffelijk welzijn van het volk het best gediend;
- b. krachtige gezagshandhaving en het tegengaan van elke gezags-ondermijning;
- c. de samenwerking van alle maatschappelijke groepen in een Christelijke politieke partij, die met alle kracht streeft naar sociale gerechtigheid en de klassenstrijd verwerpt;
- d. de democratische samenwerking in een Kabinet in plaats van de dictatuur van één partij;
- e. het recht op en de plicht tot een doeltreffende en doelmatig beheerde defensie uit bittere noodzaak om zo mogelijk een oorlog te voorkomen en het leven te beschermen;
- f. Nederland's verantwoordelijkheid voor Nieuw-Guinea;
- g. een snelle oplossing van de woningnood;
- h. werkgelegenheid en industrialisatie;
- i. gezond geld.

1. Regering en Staten-Generaal

Het is een eis van de Nederlandse constitutie, dat het eigen recht en de zelfstandigheid der regering wordt onderscheiden en gehandhaafd naast het eigen recht en de zelfstandigheid der Staten-Generaal, zodat kabinetten de Kamers de uitoefening van haar rechten niet onmogelijk maken en fracties de ministers de wet niet voorschrijven.

2. Zondagsrust

De overheid dient in wetgeving en beleid te bevorderen, dat de zondag, als dag des Heren, door zoveel mogelijk mensen in rust kan worden gevierd.

Zij dient te zorgen, dat de zondagrust niet door een glijdende werkweek of door ploegenarbeid in gevaar wordt gebracht.

3. Onderwijs en cultuur

Handhaving van de vrijheid van onderwijs, zowel bij de uitvoering van bestaande als bij het tot standkomen van nieuwe regelingen, is geboden.

Doortrekking van de financiële gelijkstelling naar het gehele voortgezet onderwijs is noodzakelijk.

Aan bevoorrechting van het openbaar onderwijs boven het bijzonder met betrekking tot allerlei sociaal-medische verzorging om de eigenlijke schooltaak heen, behoort een einde te komen.

Voorziening in het tekort aan schoolruimte en aan onderwijzers en leraren is een zaak van grote urgentie.

Aan de praktische mogelijkheid tot het volgen van het verplichte onderwijs door schipperskinderen dient een bevredigende verruiming te worden gegeven.

Subsidiëring van particuliere beroepskeuze-bureaux en van de Christelijke bibliotheken en leeszaal, naar een redelijke maatstaf, is eis.

Radio en televisie moeten uitgaan van vrije organisaties en niet van de staat of een eenheidsorganisatie; dit geldt ook voor de Wereldomroep.

De overheid dient te bevorderen dat het filmwezen niet uitsluitend gebonden is aan commerciële belangen.

4. Gezin, jeugd en sport

Een sterk gezinsleven is eerste voorwaarde voor een gezond volksleven.

De zelfstandigheid van de vrije jeugdvorming mag ook door subsidieregelingen niet worden aangetast.

Het jeugdzorgwerk verdient de krachtige steun van de overheid.

De lichamelijke opvoeding en de sportbeoefening dienen krachtig te worden bevorderd. De sportbeoefening worde niet gesteld in dienst van de gokzucht, noch de gokzucht in dienst der sport.

Voor onmisbare uitgaven moet een andere oplossing worden gezocht.

5. Woningbouw en volkshuisvesting

De woningnood is nog steeds een zeer ernstig probleem in onze samenleving. Handhaving van een hoog peil van woningbouw is primaire eis. Daarnaast is thans essentieel, dat voor woningbouw, huurvorming en huisvesting zo spoedig mogelijk de vrijheid wordt hersteld. Zodra in een bepaald gebied het woningtekort praktisch is opgeheven, dient aldaar met het herstel van bedoelde vrijheid een begin te worden gemaakt.

Verdere huuraanpassing is noodzakelijk, waarbij met name aandacht moet worden geschonken aan de kwaliteit van de woning en het woongerief. Een zodanige aanpassing is alleen aanvaardbaar, indien zij gepaard gaat met een rechtvaardig sociaal beleid.

Alleen op de wijze, zoals boven aangegeven, is het mogelijk, dat op de kortst mogelijke termijn betere oplossingen worden gevonden, ook voor enkele van de dringendste vraagstukken, welke op het gebied van de huisvesting om een beslissing vragen, t.w. het bouwen van woningen betaalbaar voor de lagere inkomensgroepen, het zoveel mogelijk terbeschikkingkomen van ééngesinswoningen voor gezinnen met jonge kinderen, alsmede het bouwen van woningen voor alleenstaanden en bejaarde echtparen.

Meer aandacht zal — in verband met een goede gezinspolitiek — moeten worden besteed aan het voorkomen van onderlinge hinder, vooral een doeltreffende geluidsisolatie moet zeer gewenst worden geacht.

De bevordering van het eigen woningbezit moet worden voortgezet en versterkt. De woningwetbouw dient bij voorkeur te geschieden door de woningbouwverenigingen, welke een grotere verantwoordelijkheid en bewegingsvrijheid dienen te verkrijgen.

De particuliere bouw moet meer gelegenheid tot ontplooiing hebben. Vooral in dit verband is een vermindering van de administratieve belemmeringen noodzakelijk; een dergelijke vermindering kan — met andere middelen — leiden tot de zo noodzakelijke verlaging van de stichtingskosten.

6. Economische en monetaire politiek

Een vrije ontwikkeling van het economisch leven moet worden bevorderd. Daartoe moeten productie en distributie zich zoveel mogelijk in de particuliere ondernemingsvorm voltrekken.

De overheid heeft echter in dezen een eigen verantwoordelijkheid. Een positief economisch en monetair beleid is nodig om die vrije ontwikkeling mogelijk te maken.

Dit beleid houdt in:

- a. een gezonde monetaire politiek als basis voor waardevast geld en voor een doeltreffende conjunctuurpolitiek;
- b. het streven naar verantwoorde concurrentieverhoudingen;
- c. het streven naar een zedelijk verantwoorde en economisch gefundeerde situatie op het terrein van de inkomensvorming;

Daarbij zijn met name aan de orde:

- a. krachtige bevordering van verantwoorde werkgelegenheid (o.m. door industrialisatie) vooral in de gebieden met structurele werkloosheid;
- b. een kartelpolitiek, welke misbruik van monopolies en machtsposities door ondernemers voorkomt en er in het algemeen tegen waakt, dat de vrijheid, die voor het bedrijfsleven tegenover de overheid wordt begeerd, door de bedrijfsgenoten zelf wordt vernietigd;

- c. een politiek gericht op een verantwoorde prijsvorming;
- d. een kritische instelling ten aanzien van iedere verdere uitbreiding van dat gedeelte van het bedrijfsleven dat zich in handen van de overheid bevindt en waar dit verantwoord is, verkleining van de omvang van deze sector.

7. Kernenergie

De verdere ontwikkeling van de kernenergie is een zaak van vitaal belang. Niet alleen ligt hier een belangrijke taak voor de overheid (met name inzake de volksgezondheid) doch ook voor het bedrijfsleven, dat in toenemende mate een rol moet gaan spelen. Het gevaar voor overspanning van de overheidstaak op dit terrein moet van meet af scherp worden onderkend.

8. Sociale politiek

Een Christelijk-sociaal beleid is gericht op:

De zorg voor de handhaving en de uitbreiding van de werkgelegenheid en derhalve van de industrialisatie.

Het totstandbrengen op korte termijn van een weduwen- en wezenverzekering en van een herziening van de invaliditeitsverzekering.

De zorg dat een toenemend nationaal inkomen op rechtvaardige wijze aan de onderscheiden bevolkingsgroepen ten goede komt.

Streven naar een vrijere loonvorming.

Zo snel mogelijk afschaffing van de gemeenteclassificatie.

Herziening van de rechtsvorm van de onderneming, opdat de arbeider de hem toekomende plaats en verantwoordelijkheid kan verkrijgen.

Bezitsvorming voor de brede lagen van ons volk.

Voortzetting van het beleid, dat gericht is op de bevordering van de emigratie.

9. Middenstand

De overheid moet voor de middenstand levensruimte openhouden, opdat deze zich zo vrij mogelijk kan ontplooien.

Bij haar algemeen economisch beleid dient de overheid bewust rekening te houden met de invloed daarvan op het midden- en kleinbedrijf.

Ter bevordering van het Christelijk middenstandsonderwijs is een wettelijke regeling van het middenstandsonderwijs gewenst.

Kredietmogelijkheden moeten worden bevorderd voor de instandhouding van het zelfstandig middenstandsbedrijf.

Ook is een goede kredietpolitiek voor jonge ondernemers noodzakelijk in verband met de vestiging in nieuwe woonwijken.

Er moet ruimte zijn voor parallelisatie (branche-verruiming), doch met inachtneming van een plaats voor het speciaal-bedrijf.

De A.R. Partij bepleit voorts:

- ◆ goede winkelplassing in kleine verzorgingscentra;
- ◆ goede ambachtswerkplaatsen in de nieuwbouw;
- ◆ regionale aanpak van de middenstandsproblematiek om snel aan streekmoeilijkheden tegemoet te kunnen komen;
- ◆ snelle herziening van de Onteigeningswet 1851.
- ◆ De plaats van de middenstand in de nationale en internationale organen moet erkend worden.

10. Land- en tuinbouw

De A.R. Partij wil een zelfstandige boeren- en tuindersstand, die samen met de landarbeiders bijdraagt tot de bloei van onze moderne samenleving.

Zij wil mogelijkheden scheppen waardoor agrarische jongeren tijdig naar niet-agrarische beroepen kunnen overgaan.

De A.R. Partij verwerpt het stellen van vestigingseisen ten aanzien van de persoon van de boer, zolang de noodzaak tot het invoeren van een dergelijke ingrijpende maatregel niet duidelijk kan worden aangetoond.

Ter versteviging van de bestaansbasis in land- en tuinbouw moet aanpassing plaatsvinden van de structuur daarvan en van het platteland in het algemeen, aan de zich snel wijzigende economische en sociale omstandigheden.

Mede door ruilverkaveling en andere cultuur-technische werken zal deze aanpassing krachtig moeten worden bevorderd.

Bedrijfsvergroting, waar nodig, dient zich in de sfeer der vrij-willigheid te voltrekken.

Actieve prijspolitiek van de overheid is noodzakelijk ter bescherming tegen marktverstoringen en ongezonde concurrentie.

Een dergelijke prijspolitiek moet gericht zijn op de instandhouding van een gezonde zelfstandige land- en tuinbouw.

Actieve handelspolitiek is ook ter verruiming van de afzetmogelijkheden van onze van de export afhankelijke land- en tuinbouw gebiedende eis.

11. Probleemgebieden

Bij de ruimtelijke ordening moet als een zeer belangrijk doel gesteld worden het openleggen van verschillende streken van Nederland, die in ontwikkeling wezenlijk zijn achtergebleven.

De aangewezen of nog aan te wijzen probleemgebieden dienen in dit verband in de eerste plaats te worden genoemd.

Het openleggen van die gebieden heeft ten doel de verbetering van de levensomstandigheden der daar woonachtige bevolking door het scheppen van nieuwe en verbeterde bestaansmogelijkheden. Daartoe dienen de industrialisatie en de agrarische reconstructie.

De openlegging en ontsluiting van die gebieden vereisen wegenbouw, havens, kanalen, waterleidingaanleg, electrificatie, industrie-

terreinen en sportvelden, alsmede het wegnemen van de achterstand op onderwijsgebied en op sociaal en cultureel terrein.

De overheid moet industrievestiging bevorderen door deze financieel aantrekkelijk te maken en door in verband met de industrialisatie direct noodzakelijke woningbouw mogelijk te maken.

12. Bedrijfsorganisatie

Bij de instelling van bedrijfsorganen ingevolge de Wet op de Bedrijfsorganisatie doet de overheid goed en handelt zij in de geest der wet door niet direct en dwingend in te grijpen.

Daardoor voorkomt zij een vervreemding van de nieuwe organen van de vrije organisaties.

Een opeenstapeling van verordenende bevoegdheden moet worden vermeden.

13. Scheepvaart en visserij

De A.R. Partij vraagt de aandacht van de overheid voor de uiterst conjunctuurgevoelige binnenvaart.

De samenwerking en zelfwerkzaamheid van de duizenden particuliere schippers in hun organisatorische verbanden moeten door de overheid worden bevorderd.

De partij wenst een structuur van wilde-vaart-tarieven die rekening houdt met kostprijs en marktomstandigheden.

In de door waterstaatswerken geschade belangen van vissers en anderen moet behoorlijk en tijdig worden voorzien.

Er dient voor te worden gewaakt, dat de positie van ons land op het gebied van de zeevaart wordt gehandhaafd.

14. Maatschappelijk werk

Bij het maatschappelijk werk heeft het kerkelijk en particulier initiatief voorrang. Subsidiëring moet naar objectieve maatstaven geschieden.

15. Staatshuishouding en financiën

De omvang van de staatshuishouding samen met de huishoudingen van provinciën en gemeenten is in verhouding tot de gehele volkshuishouding te groot.

Het beleid moet er op gericht zijn op verantwoorde en stelselmatige wijze die omvang te verkleinen, omdat de ontwikkeling van de Rijksuitgaven reden tot zorg geeft.

Een behoedzaam financieel overheidsbeleid is noodzakelijk. Dit is de enig juiste grondslag voor belastingverlaging, die dringend nodig blijft.

Zowel directe als indirecte belastingen drukken zwaar. Daarbij moet met name worden bedacht dat directe belastingen, als b.v. de vennootschapsbelasting, in belangrijke mate economisch werken als

De A.R. Partij bepleit voorts:

- ◆ goede winkelplassing in kleine verzorgingscentra;
- ◆ goede ambachtswerkplaatsen in de nieuwbouw;
- ◆ regionale aanpak van de middenstandsproblematiek om snel aan streekmoeilijkheden tegemoet te kunnen komen;
- ◆ snelle herziening van de Onteigeningswet 1851.
- ◆ De plaats van de middenstand in de nationale en internationale organen moet erkend worden.

10. Land- en tuinbouw

De A.R. Partij wil een zelfstandige boeren- en tuindersstand, die samen met de landarbeiders bijdraagt tot de bloei van onze moderne samenleving.

Zij wil mogelijkheden scheppen waardoor agrarische jongeren tijdig naar niet-agrarische beroepen kunnen overgaan.

De A.R. Partij verwerpt het stellen van vestigingseisen ten aanzien van de persoon van de boer, zolang de noodzaak tot het invoeren van een dergelijke ingrijpende maatregel niet duidelijk kan worden aangetoond.

Ter versteviging van de bestaansbasis in land- en tuinbouw moet aanpassing plaatsvinden van de structuur daarvan en van het platteland in het algemeen, aan de zich snel wijzigende economische en sociale omstandigheden.

Mede door ruilverkaveling en andere cultuur-technische werken zal deze aanpassing krachtig moeten worden bevorderd.

Bedrijfsvergroting, waar nodig, dient zich in de sfeer der vrijwilligheid te voltrekken.

Actieve prijspolitiek van de overheid is noodzakelijk ter bescherming tegen marktverstoringen en ongezonde concurrentie.

Een dergelijke prijspolitiek moet gericht zijn op de instandhouding van een gezonde zelfstandige land- en tuinbouw.

Actieve handelspolitiek is ook ter verruiming van de afzetmogelijkheden van onze van de export afhankelijke land- en tuinbouw gebiedende eis.

11. Probleemgebieden

Bij de ruimtelijke ordening moet als een zeer belangrijk doel gesteld worden het openleggen van verschillende streken van Nederland, die in ontwikkeling wezenlijk zijn achtergebleven.

De aangewezen of nog aan te wijzen probleemgebieden dienen in dit verband in de eerste plaats te worden genoemd.

Het openleggen van die gebieden heeft ten doel de verbetering van de levensomstandigheden der daar woonachtige bevolking door het scheppen van nieuwe en verbeterde bestaansmogelijkheden. Daartoe dienen de industrialisatie en de agrarische reconstructie.

De openlegging en ontsluiting van die gebieden vereisen wegenbouw, havens, kanalen, waterleidingaanleg, electrificatie, industrie-

terreinen en sportvelden, alsmede het wegnemen van de achterstand op onderwijsgebied en op sociaal en cultureel terrein.

De overheid moet industrievestiging bevorderen door deze financieel aantrekkelijk te maken en door in verband met de industrialisatie direct noodzakelijke woningbouw mogelijk te maken.

12. Bedrijfsorganisatie

Bij de instelling van bedrijfsorganen ingevolge de Wet op de Bedrijfsorganisatie doet de overheid goed en handelt zij in de geest der wet door niet direct en dwingend in te grijpen.

Daardoor voorkomt zij een vervreemding van de nieuwe organen van de vrije organisaties.

Een opeenstapeling van verordenende bevoegdheden moet worden vermeden.

13. Scheepvaart en visserij

De A.R. Partij vraagt de aandacht van de overheid voor de uiterst conjunctuurgevoelige binnenvaart.

De samenwerking en zelfwerkzaamheid van de duizenden particuliere schippers in hun organisatorische verbanden moeten door de overheid worden bevorderd.

De partij wenst een structuur van wilde-vaart-tarieven die rekening houdt met kostprijs en marktomstandigheden.

In de door waterstaatswerken geschade belangen van vissers en anderen moet behoorlijk en tijdig worden voorzien.

Er dient voor te worden gewaakt, dat de positie van ons land op het gebied van de zeevaart wordt gehandhaafd.

14. Maatschappelijk werk

Bij het maatschappelijk werk heeft het kerkelijk en particulier initiatief voorrang. Subsidiëring moet naar objectieve maatstaven geschieden.

15. Staatshuishouding en financiën

De omvang van de staatshuishouding samen met de huishoudingen van provinciën en gemeenten is in verhouding tot de gehele volkshuishouding te groot.

Het beleid moet er op gericht zijn op verantwoorde en stelselmatige wijze die omvang te verkleinen, omdat de ontwikkeling van de Rijksuitgaven reden tot zorg geeft.

Een behoeftzaam financieel overheidsbeleid is noodzakelijk. Dit is de enig juiste grondslag voor belastingverlaging, die dringend nodig blijft.

Zowel directe als indirecte belastingen drukken zwaar. Daarbij moet met name worden bedacht dat directe belastingen, als b.v. de vennootschapsbelasting, in belangrijke mate economisch werken als

indirecte belastingen. Aldus worden de kosten van levensonderhoud voor de minstdraagkrachtigen eens te meer belast. De druk op de middengroepen door een te sterke progressie in de inkomstenbelasting is eveneens te zwaar.

De naar verhouding te zware belasting voor ongehuwden vraagt herziening.

De A.R. Partij vraagt aandacht voor de fiscale kant van het meewerken van gezinsleden in de onderneming.

Zij verlangt oplossing van het vraagstuk van de te hoge progressie in de belastingen als gevolg van onregelmatige jaarlijkse inkomens.

De regering moet blijven aandringen op afschaffing van de belastingvrijdom bij internationale organisaties.

16. Suriname en de Antillen

Met Suriname en de Antillen moet worden samengewerkt op de grondslag van het Statuut van het Koninkrijk.

De geestelijke en stoffelijke welvaart van beide Rijksdelen worden in overeenstemming met de regeringen der beide landen met hulp van Nederland bevorderd.

17. Nieuw-Guinea

Bij de A.R. Partij staat de verantwoordelijkheid van Nederland voor de ontwikkeling van Nieuw-Guinea, van de Papoea's en voor hun groei naar zelfstandigheid op de voorgrond.

Nederland is de eerst verantwoordelijke voor de defensie van Nieuw-Guinea. Daaraan moeten wij uitdrukking geven door eigen militaire maatregelen en door het zoeken van samenwerking met bondgenoten.

18. Europese integratie

De A.R. Partij wenst krachtige bevordering van de Europese integratie, opdat de landen van Europa, waar het Christendom cultuurscheppend heeft gewerkt, daardoor hun bijdrage kunnen leveren tot consolidering van de vrije wereld. Bij deze integratie dient aan de positie van Nederland ernstige aandacht te worden geschonken.

19. Defensie

De A.R. Partij acht de versterking van de NAVO-gemeenschap noodzakelijk voor de vrijheid van het westen.

Zij erkent de noodzakelijkheid van en het recht der overheden in NAVO-verband op een verdedigingsapparaat, dat tegen het Russische opgewassen is.

Spoedige herziening van de strafprocedure ten aanzien van allen die onder de militaire rechtsmacht vallen is geboden.

20. Minder ontwikkelde gebieden

De A.R. Partij acht het roeping, dat de Staten van het westen hun krachten ter beschikking stellen om de armoede en de algemene achterstand in de minder-ontwikkelde gebieden van Azië en Afrika te doen verminderen.

21. Internationale rechtsgemeenschap

In een volkerenwereld waarin het recht struikelt op de straten is ook in het verband der Verenigde Naties de strijd voor gerechtigheid eerste noodzaak.

In het bijzonder raakt ons hier het onrecht, dat de Indische Nederlanders en Ambon door de maatregelen van Indonesië lijden.

Gestreefd dient te worden naar goede verhoudingen met andere volken, Indonesië inbegrepen, op basis van recht en gerechtigheid.

22. Ambon

Zowel op nationaal als op internationaal niveau behoren alle mogelijke en geoorloofde middelen te worden aangewend ter ondersteuning van de rechtmatige aanspraken van de Republiek der Zuid-Molukken, terwijl tevens ten behoeve van de in Nederland verblijvende Ambonezen, mogelijkheden dienen te worden geschapen en voorzieningen behoren te worden getroffen, waardoor zij de hun naar eigen zelfstandigheid en verantwoordelijkheid toekomende plaats in de maatschappij kunnen innemen.

BROCHURES

verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité, Dr. Kuiperstraat 3,
Den Haag; giro nr. 89673 t.n.v. de A.R. Partij-Stichting

Nr.	Bedrag
60. „CALVIJN EN DE STAATKUNDE”, door prof. dr. D. Nauta	f 1,20
61. „DE REFORMATIE EN DE STAATKUNDE”, door dr. D. J. de Groot	„ 1,40
65. „ONZE HOUDING TOT DE S.P.G.”, door mr. C. J. Verplanke	„ 0,75
71. „VOOR GELOOF EN VRIJHEID”, redevoeringen 75-jarig bestaan A.R. Partij	„ 1,—
72. CHRISTELIJK SOCIALE POLITIEK IN DEZE TIJD, door A. Borst Pzn., M. Ruppert, H. van Eijnden en drs. A. R. van Nes	„ 0,90
81. „WAAROM BEN IK A.R.?” door dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot	„ 0,50
84. PROGRAM VAN ACTIE 1956	„ 0,25
85. „DAAR HEB JE 'T” (ons standpunt t.a.v. actuele problemen	„ 0,50
86. „OVERHEID EN ECONOMISCH LEVEN”	„ 0,50
87. „DE A.R.P. EN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE POLITIEK, door C. Smeenk	„ 1,25
88. „NEDERLANDS NIEUW-GUINEA”	„ 0,50
90. „RECHTSBESCHERMING TEGEN DE OVERHEID” (rapport Coll. v. Advies)	„ 0,60
91. BEGINSSELPROGRAM (gewijzigd 10 jan. 1934)	„ 0,10
92. „KABINETSFORMATIE 1956”, door dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot	„ 0,40
94. „HET SCHILD DER VRIJHEID” (verslag onderwijscongres 1956)	„ 1,—
95. „SUBSIDIËRING VAN PARTICULIERE ZIEKEN- HUIZEN” (rapport Coll. van Adv.)	„ 0,30
96. „WETTELIJKE REGELING VAN HET ZIEKEN- FONDSWEZEN” (rapp. Coll. v. Adv.)	„ 0,60

Nr.	Bedrag
101. „HET BEGINSEL VAN DE PRAKTIJK EN DE PRAKTIJK VAN HET BEGINSEL”, door prof. dr. S. U. Zuidema en drs. C. P. Hazenbosch (A.R.J.O.S.-studie- conferentie d.d. 11 oktober 1957) . . .	„ 0,75
102. LEIDRAAD VOOR EEN A.R. GEMEENTEPROGRAM	„ 0,75
103. LEIDRAAD VOOR EEN A.R. PROVINCIEPROGRAM	„ 0,75
104. STATUTEN DER A.R. PARTIJ EN DE A.R. PARTIJ-STICHTING	„ 0,60
106. „STEMBUS 1958” (drie schetsen rondom provincie en gemeente) . . .	„ 0,30
110. ARJOSSCHETSENBUNDEL 1958	„ 0,90
111. „BOUWEN OP HET FUNDAMENT”, door dr. W. P. Berghuis	„ 0,40
112. „WONINGBOUW EN HUURBELEID” (rapport Coll. van Advies)	„ 0,70
113. „SAMEN-LEVEN” (A.R.J.O.S.-studieconferentie d.d. 3 en 4 oktober '58)	„ 0,90
114. „TEN GELEIDE” (schetsenbundel met zes onderwerpen)	„ 0,80
115. „ONS POLITIEK BEGINSEL”, door dr. J. A. H. J. S. Bruis Slot . . .	„ 0,50
116. „ACTUELE POLITIEKE VRAAGSTUKKEN”, door prof. mr. H. J. Hellema	„ 0,40
117. „GEESTESMERK DER REFORMATIE”, door dr. W. P. Berghuis	„ 0,50
118. „HET LIBERALISME VAN DE V.V.D.”, door mr. W. C. D. Hoogendijk jr. . . .	„ 0,95
119. PROGRAM VAN ACTIE 1959	„ 0,10
120. „HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING” (rapport Coll. van Advies)	„ 0,70
121. „HUISVESTING VAN BEJAARDEN” (rapport Coll. van Advies)	„ 0,45
122. „DE ANTI-REVOLUTIONAIR EN HET DELTA- PLAN VOOR ZEELAND” (rapport van de Sociaal-Economische Werk- groep van de A.R.J.O.S.)	„ 0,75
123. „HET ONTWERP VAN WET TOT REGELING VAN HET VOORTGEZET ONDER- WIJS” (nota Coll. van Advies) . . .	„ 0,30
124. „CHRISTELIJKE POLITIEK”, door dr. W. P. Berg- huis, prof. dr. J. Zijlstra, dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, ds. P. A. A. Klusener en dr. J. Schouten	„ 0,60

Nr.	Bedrag
125. „RUIMTELIJKE ORDENING”, redevoeringen gehouden op de conferentie Ruimtelijke Ordening	„ 1,—
126. „DE WERELD EN WIJ” (A.R.J.O.S.-Studieconferentie gehouden 9 en 10 oktober 1959)	„ 0,90
127. „SAMENWERKING MET MINDER-ONTWIKKELDE GEBIEDEN” (rapp. Coll. v. Adv.)	„ 0,70
128. „NA VEERTIEN JAAR”, door dr. W. P. Berghuis	„ 0,50
129. „HET NIEUWE KABINET”, door dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot	„ 0,50
130. JAARVERSLAG VAN DE A.R. PARTIJ 1958	„ 2,50
131. „VRAAGSTUKKEN VAN NU EN MORGEN”, door dr. W. P. Berghuis	„ 0,60
132. JUBILEUM-NUMMER „OP WIEK”	„ 0,45
133. „HET VRAAGSTUK VAN DE REPUBLIEK DER ZUID-MOLUKKEN EN DE AMBONEZEN” (rapport van de Commissie Ambon van de A.R. Partij)	„ 0,70
134. „MIDDENSTAND EN VESTIGING” (rapport van het Coll. van Advies)	„ 0,65
135. „DELTA-CONFERENTIE” (verslag van de conferentie gehouden op 23 oktober 1959 te Goes)	„ 0,30
136. „HET ONTWERP VAN WET TOT REGELING VAN HET VOORTGEZET ONDERWIJS” (nadere nota Coll. v. Adv.)	„ 0,45
137. „DE VROUW EN DE CHRISTELIJKE POLITIEK”, (referaten A.R. Vrouwenconferentie 25 febr. 1960)	„ 0,65
138. ONTWERP BEGINSSEL- EN ALGEMEEN STAATKUNDIG PROGRAM	„ 0,25

INHOUDSOPGAVE

pagina

Hoofdstuk I

Het Centraal Comité

a. De samenstelling van het Centraal Comité	5
b. De mutaties in het Centraal Comité	7
c. De werkzaamheden van het Centraal Comité	10

Hoofdstuk II

De Deputatenvergadering van 24 januari 1959	17
---	----

Hoofdstuk III

De Partij Conventen in 1959

a. Het Partij Convent van 17 januari	22
b. Het voorjaars-Partij Convent van 19 en 20 juni	23
c. Het najaars-Partij Convent van 31 oktober	32
d. De samenstelling van het Partij Convent	42

Hoofdstuk IV

De Organisatie Commissie en het Algemeen Organisatie Comité

I a. De samenstelling van de Organisatie Commissie	43
b. De werkzaamheden van de Organisatie Commissie	43
II Het Algemeen Organisatie Comité	44

Hoofdstuk V

De Landelijke A.R. Vrouwencontactcommissie	46
--	----

Hoofdstuk VI

De contactcommissie Herv. Geref. A.R.	49
---	----

Hoofdstuk VII

Het Comité voor Varenden	51
------------------------------------	----

Hoofdstuk VIII

a. De Financiële Commissie	53
b. De Commissie van Beroep	53
c. Het Partijsecretariaat (bureau)	53

Hoofdstuk IX

De Delta-conferentie en andere vormen van contact	54
---	----

Hoofdstuk X

De Kadercontactbijeenkomsten	60
--	----

Hoofdstuk XI

De landelijke Abonnee-werfactie voor „Nederlandse Gedachten” (A.L.A.)	62
---	----

Hoofdstuk XII

„Nederlandse Gedachten” en „A.R. Post”	66
--	----

Hoofdstuk XIII

Sprekersorganisatie, Documentatiedienst en radiozendtijd	72
--	----

Hoofdstuk XIV

De Kamerverkiezingen	75
--------------------------------	----

Hoofdstuk XV

Buitenlands Contact	85
-------------------------------	----

Bijlage I

Overzicht ledental der A.R. Partij	87
--	----

Bijlage II

Financiële verslagen	91
--------------------------------	----

A. Verslagen van de Kamercentrales over 1959	106
--	-----

B. Namen en adressen van functionarissen van Provinciale Comité's, Kamercentrales en Statencentrales	140
--	-----

C. 12e Jaarverslag van de ARJOS	155
---	-----

D. Verslag van het College van Advies (met ledenlijst)	187
--	-----

E. Verslag van de Dr. A. Kuypertstichting	198
---	-----

F. Jaarverslag van het Verband van Verenigingen van A.R. Gemeente- en Provinciebestuurders	214
--	-----

G. Zetelverdeling in de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal	219
--	-----

	pagina
H.-1 Kort Verslag A.R. Eerste Kamerfractie	220
H.-2 Kort Verslag van de A.R. Tweede Kamerfractie	222
I. Overzicht van de indeling welke de A.R. Tweede Kamerfractie maakte voor het contact met de Kamercentrales	250
J. Fractiecommissies uit de A.R. Tweede Kamerfractie	252
K. Het program van Actie 1959	254
L. Lijst van publicaties van de A.R. Partij	262